

KALLELSE/UNDERRÄTTELSE

Kommunstyrelsen

Plats och tid KS-salen Utö 0c24
onsdag den 15 juni 2022 kl. 15:30
2022-06-15

Justeringens plats och tid Enheten för demokratistöd, 2022-06-21

Meeri Wasberg
Kommunstyrelsens ordförande

Malin Westman
Sekreterare

Föredragningslista

Ärende	Sida
113 Val av justerare	3
114 Godkännande av dagordning	4
115 Information om samverkan med polisen	5
116 Budgetuppföljning 2022.....	6
117 Fullmakt att teckna Haninge kommuns bank- och plusgiro	7
118 Riktlinje för investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun.....	11
119 Slutrapport kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld	12
120 Implementering av policy för styrdokument.....	13
121 Uppdrag verksamhetsmark	14
122 Planbesked för Ålsta 1:22 och 1:42, Tungalsta.....	15
123 Planbesked för Kolartorp 2:8	16
124 Planbesked för Lännåker 2:11	17
125 Planbesked för Gudö 3:315, Gudö/Tutviken	18
126 Avskrivning planuppdrag för "Solhemsvägen", Ribby 2:295 och 2:296, Ribby	19
127 Markanvisning Åby 1:27, Gotska	20
128 Svar på remiss Regional masshanteringsplan Stockholms län	21
129 Meddelanden	23
130 Delegationsbeslut 2022.....	24

Dnr KS P103

113 Val av justerare

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. _____ väljs till justerare.

Dnr KS P104

114 Godkännande av dagordning

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Dagordningen godkänns.

Dnr KS 2022-00269 1.1.1

115 Information om samverkan med polisen

Sammanfattning
Muntlig föredragning.

Dnr KS 2022-00006 2.4.8

116 Budgetuppföljning 2022

Sammanfattning

Handlingar kommer senare.

Dnr KS 2022-00263 1.3.3

117 Fullmakt att teckna Haninge kommuns bank- och plusgiro

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Tidigare beslut av kommunstyrelsen 2021-09-27, §202, upphävs 2022-06-15.
2. Till att från och med 2022-06-16, två i förening
  - utfärda utbetalningar från Haninge kommuns bank- och plusgirokonton samt underteckna ansökan om Nordea First Card
  - utfärda anvisningar samt kvittera medel på Haninge kommuns bank- och plusgirokonton, kvittera ut till Haninge kommun eller till någon av dess nämnder ställda checkar eller postväxlar, kvittera ut medel på bankkonton tillhörande av Haninge kommun förvaltade fonder, bemyndigas

Ekonomi- och finansdirektör

Johan Westin

Chef för enheten Koncern- och finansredovisning

Camilla Engström

Redovisningsekonom

Carina Barfoth

Redovisningsekonom

Monica Jonsson

Redovisningsekonom

Ayse Mert

Redovisningsekonom

Emanuel Atto

Systemförvaltare

Annika Hoffstedt

Ekonomiadministratör

Annika Nur

Ekonomiadministratör

Lara Albers

Ekonomiadministratör

Eva Rodeblad

Systemadministratör

Catharina Wall

Ekonomiadministratör

Jessica Kokoric

Administrativ chef

Anna Carin Rosengren

3. Till att, två i förening, inneha administratörsrättigheter och att göra ändringar enligt delegationsbeslut över användarna på respektive internetbank.

Ekonomi- och finansdirektör Johan Westin

Chef för enheten Koncern- och finansredovisning

Camilla Engström

Redovisningsekonom Monica Jonsson

Redovisningsekonom Carina Barfoth

Redovisningsekonom Ayse Mert

Redovisningsekonom Emanuel Atto

4. Till att, två i förening, överföra medel mellan följande bankkonton:

Bank	Clearing	Konto	Kontotyp
SHB	6181	065 298	huvudkonto
SHB	6181	098 498	transaktionskonto
Swedbank	8327-9	924 846 440-7	Haninge kommun

Bank	Clearing	Konto	Kontotyp
Nordea		1265-8	plusgiro
Nordea	9960	260 001 2658	transkonto
Nordea		88 42 32-0	plusgiro
Nordea	9960	180 884 2320	toppkonto
Nordea		88 42 34-6	plusgiro
Nordea	9960	340 884 2346	valutakonto
Nordea		88 46 41-2	plusgiro
Nordea	9960 3	40 884 6412	TR/kap konto

Bemyndigas:

Ekonomi- och finansdirektör Johan Westin

Chef Koncern- och finansredovisning Camilla Engström

Redovisningsekonom Carina Barfoth

Redovisningsekonom	Monica Jonsson
Redovisningsekonom	Ayse Mert
Redovisningsekonom	Emanuel Atto
Systemförvaltare	Annika Hoffstedt
Ekonomiadministratör	Annika Nur
Ekonomiadministratör	Lara Albers
Ekonomiadministratör	Eva Rodeblad
Systemadministratör	Catharina Wall
Ekonomiadministratör	Jessica Kokoric
Administrativ chef	Anna Carin Rosengren
5. För bankkonto i Nordea 9960 - 340 884 6503, bankgiro 88 46 50-3	
Till att, två i förening, bemyndigas att utfärda utbetalningar från ovanstående konto	
Assistent	Eva McCormick
Assistent	Robin Dahlbom
Assistent	Linda Asplund
Assistent	Madeleine Johansson
Assistent	Meral Inal
Assistent	America Molina
Assistent	Robel Tareke Tecele
Assistent	Helena Hedström
Assistent	Susanne Nordlöv
Assistent	Sofie Valberg
Assistent	Cornelia Buiuc
6. För bankkonto i Nordea 9960 - 260 001 2658, bankgiro 1265-8	
Till att, två i förening, bemyndigas att utfärda utbetalningar från ovanstående konto (löner)	
Chef Löneenheten	Anette Björkqvist

Lönekonsult/samordnare Jeanette Ståhlacke

Systemförvaltare Jaana Snygg

Systemförvaltare Kira Zamparutti

Lönekonsult Karolina Brendler-Kahsay

7. För bankkonto i Nordea 9960 - 180 884 6453, bankgiro 88 46 45-3

Till att, två i förening, bemyndigas att utfärda utbetalningar från
ovanstående konto

Handläggare Sarah Berntsson

Ingenjör Weine Carmerud

Handläggare Åsa Moe

Redovisningsekonom Carina Barfoth

Utdrag ur protokollet ska gälla som fullmakt i ovanstående fall.

Namn-tekningsprover ska därvid bifogas till banker och plusgiro.

8. Paragrafen förklaras omedelbar justerad.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har 2021-09-27, § 202, beslutat om
tekningsbemyndigande för kommunens bank- och plusgirokonton.
På grund av personalförändringar föreslås detta beslut revideras.

Dnr KS 2022-00394 1.2.1

118 Riktlinje för investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Riktlinjen för investeringsprocessen antas.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade 2022-03-31 att remittera lokalförsörjningspolicyn till Haninge kommuns nämnder samt Tornberget. Samtidigt erhöll kommunstyrelseförvaltningen uppdraget att revidera riktlinjen för investeringsprocessen.

Riktlinjen för investeringsprocessen bygger på tidigare av kommunfullmäktige beslutad riktlinje från 2013-06-10 Dnr KS 44/2013. Riktlinjen från 2013 är aktiv sen den inrättades och är ett tydligt dokument för Haninge kommuns investeringsprocess gällande ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler.

Förslaget på reviderad riktlinje överensstämmer till stor del med tidigare riktlinje i avseende på innehåll och arbetsätt. Den reviderade riktlinjen har förtydligats och korrigerats gällande benämningar och dagens arbetsätt. Vägledande principer från Lokalförsörjningspolicyn har arbetats in i den reviderade riktlinjen.

Dnr KS 2021-00345 1.1.1

119 Slutrapport kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Slutrapportering gällande uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld godkänns.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. I uppdraget ingick även att Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återrapporteras till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått uppdraget. Ärendet behandlades i socialnämnden 2022-03-22, grund- och förskolenämnden 2022-03-30 samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2022-03-29.

Dnr KS 2022-00333 1.3.3

120 Implementering av policy för styrdokument

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Uppföljningen godkänns.
2. Nämnderna föreslås upphäva de styrdokument som enligt inventeringen ej anses fortsatt relevanta.
3. Kommundirektören uppdras säkerställa övergången till beslutad struktur. Uppdraget återredovisas till kommunstyrelsen första kvartalet 2023.
4. Finansiering av uppdraget sker genom att ianspråkta 500 tkr ur kommunstyrelsens reserv.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade 2021-06-14 § 136 om att införa en ny policy för styrdokument. Kommunstyrelsen och övriga nämnder gavs i uppdrag att genomföra en inventering av sina respektive styrdokument som ska redovisas till kommunstyrelsen senast i juni 2022. För varje styrdokument som anses relevant även fortsättningsvis ska det framgå vad det är för typ av styrdokument i den nya strukturen och vad dokumentet föreslås ha för giltighetstid.

Inventeringen är genomförd och en lista har upprättats med de dokument som anses fortsatt relevanta samt en föreslagen giltighetstid. Av de relevanta styrdokumenterna bedöms ett antal vara i behov av revidering för att anpassas till den nya strukturen.

Dnr KS 2022-00389 6.2.2

121 Uppdrag verksamhetsmark

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Kommundirektören uppdras att fördjupa det pågående utvecklingsarbetet med fokus på det lokala näringslivet, i syfte att uppnå en hållbar tillväxt och en fungerande arbetsmarknad i Haninge kommun.

Sammanfattning

Kommundirektören uppdras av den politiska ledningen att fördjupa det pågående utvecklingsarbetet med fokus på det lokala näringslivet, i syfte att uppnå en hållbar tillväxt och en fungerande arbetsmarknad i Haninge kommun.

Uppdraget innebär en fördjupning av pågående utvecklingsarbete med fokus på en balanserad tillväxt i enlighet med fullmäktiges mål 2. Detta möjliggörs bland annat genom arbetet med en framtidssäkrad tjänstemannaorganisation och de nya arbetssätt som införs genom bland annat tillväxtportföljen. Portföljen ska ge bättre förutsättningar till helhetssyn, samordning och styrning av kommunens olika tillväxt- och utvecklingsprojekt, bland annat för verksamhetsmark. Vidare kopplar arbetet även till näringslivsstrategin och det pågående arbetet med att ta fram etablerings- och investeringsplaner för att konkretisera strategin.

Dnr KS 2022-00369 3.3.7

122 Planbesked för Ålsta 1:22 och 1:42, Tungelsta

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Sökanden ges i besked att Haninge kommun kommer att arbeta fram en detaljplan för Ålsta 1:22 och 1:42 där lämplig markanvändning prövas. Detaljplanearbetet behöver föregås av ett strategiskt planarbete för området. En detaljplan beräknas kunna antas år 2031.

Sammanfattning

Ansökan om planbesked avser upprättande av ny detaljplan för fastigheterna Ålsta 1:22 och 1:42 i Tungelsta. Syftet med ansökan är att möjliggöra bostäder i form av flerbostadshus och/eller villor, radhus och parhus på platsen.

Planavdelningen ser positivt på att i en detaljplaneprocess pröva lämplig markanvändning inom förfrågningsområdet. Då fastigheterna har ett centralt läge i Tungelsta, bör utöver bostäder också centrumändamål eller ej störande verksamheter utredas inför ett planuppdrag. Flera användningsområden kan bli aktuella och ett framtida detaljplanearbete bör även inkludera närliggande fastigheter.

Detaljplanearbetet behöver föregås av ett strategiskt planarbete för området och resultatet från den förstudie för Tungelstas utveckling som tas fram till sommaren 2022 ska beaktas i det framtida detaljplanearbetet. Ett detaljplanearbete beräknas kunna påbörjas år 2029 och en ny detaljplan antas år 2031.

Dnr KS 2022-00368 3.3.7

123 Planbesked för Kolartorp 2:8

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Sökanden ges i besked att Haninge kommun inte kommer att arbeta fram en detaljplan för det ändamål som ansökan avser.

Sammanfattning

Haninge kommun har mottagit en ansökan om planbesked om att stycka en villafastighet i två. Fastigheten ligger i ett omvandlingsområde där fritidsstugebebyggelse omvandlats till villa- och radhusområde. Gällande detaljplan för omvandlingen till villaområde är från 2011.

Planavdelningen bedömer att kommunen inte bör arbeta fram ett förslag till detaljplan för det ändamål som ansökan avser. Huvudskälen till att ge negativt planbesked är vatten- och avloppssystemets dimensionering, att översiktsplanen inte pekat ut detta som högprioriterat, att gällande detaljplan är relativt ny och att likabehandlingsprincipen behöver gälla för planbeskedsansökningar.

Dnr KS 2022-00367 3.3.7

124 Planbesked för Lännåker 2:11

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Sökanden ges i besked att Haninge kommun inte kommer att arbeta fram en detaljplan för det ändamål som ansökan avser.

Sammanfattning

Ansökan om planbesked avser upprättande av ny detaljplan på fastigheten Lännåker 2:11 för småhusbebyggelse. Fastigheten är idag obebyggd och utgörs av kuperad skogsmark. Planavdelningen bedömer att sökt åtgärd är olämplig på den aktuella platsen. Området är i Haninge kommuns översiktsplan, antagen av kommunfullmäktige 2016, inte utpekad för denna typ av förtätning. Därutöver finns brister angående trafiksäkerheten och det krävs stora kommunala investeringar för att ansluta området till kommunalt VA.

Dnr KS 2022-00366 3.3.7

125 Planbesked för Gudö 3:315, Gudö/Tutviken

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Sökanden ges i besked att Haninge kommun inte kommer att arbeta fram en detaljplan för det ändamål som ansökan avser.

Sammanfattning

Ansökan om planbesked omfattar fastigheten Gudö 3:315 med syfte att utreda möjligheterna för utökad byggrätt och avstyckning.

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att det inte är lämpligt med en förtätning i området då platsen inte är utpekad som någon förtättningszon i den gällande översiktsplanen. Den nuvarande kommunala VA-kapaciteten i området är uppnådd och fler anslutningar rekommenderas därför inte. Vidare bedömer stadsbyggnadsförvaltningen att gatustandarden för Tutviksvägen bör utredas i ett samlat helhetsgrepp som omfattar hela Tutviksvägen.

Dnr KS 2022-00371 1.2.2

126 Avskrivning planuppdrag för "Solhemsvägen", Ribby 2:295 och 2:296, Ribby

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Planuppdrag och utökat planuppdrag för Ribby 2:295 och 2:296 avskrivs och detaljplanarbetet avslutas.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade 2015-04-27 § 113 att ge stadsbyggnadsnämnden planuppdrag i syfte att möjliggöra byggrätt för tvättstugor inom Ribby 2:295 och 2:296 vid Solhemsvägen i Västerhaninge. Efter ett nytt beslut i kommunstyrelsen 2015-12-30 § 342 utökades planuppdraget till att även utreda möjligheten för ytterligare ett bostadshus inom fastigheterna efter önskemål från bostadsrättsföreningen Brf Ribbyberg.

Bostadsrättsföreningen Brf Ribbyberg har nu begärt att avsluta arbetet med att utreda möjligheten till ytterligare bostadshus genom detaljplan. Möjligheten att utreda byggrätt för tvättstugor har istället hanterats inom ramen för bygglov.

Planavdelningen ställer sig positiv till valet av tillvägagångssätt och gör därför bedömningen att kommunstyrelsens beslut om planuppdrag och utökat planuppdrag för Ribby 2:295 och 2:296 ska avskrivs och detaljplanarbetet avslutas.

Dnr KS 2022-00373 3.3.7

127 Markanvisning Åby 1:27, Gotska

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Överenskommelse om markreservation godkänns.

Sammanfattning

Gotska Fastighets AB har sedan 2013 haft en markreservation inom kommunens fastighet Åby 1:27, för ett projekt benämnt Åby entré. Markreservationen har förlängts vid ett flertal tillfällen, senast 2021.

Förslag till detaljplan för området var på samråd under 2016. Efter samrådet har ytterligare utrednings- och projekteringsarbete krävts för att säkra projektets genomförbarhet. Samordningen kring respektive parts arbete har dock tydliggjort behovet av omarbetning och anpassningar av både allmänna anläggningar och detaljplaneförslaget utformning. Erforderlig omarbetning och anpassning har även medfört att processen dragit ut på tiden. Vidare har det visat sig problematiskt att möjliggöra en ändamålsenlig byggrätt för förskoleändamål inom detaljplaneområdet. Detta ledde våren 2021 till att behovet av förskola omvärderades, i samråd med lokalförsörjningsenheten, varpå ändamålet inte längre behöver lösas inom detaljplaneområdet. Denna förändring har lett till en omarbetning av bebyggelseförslaget och en granskning av detaljplanen bedöms vara möjlig efter sommaren 2022.

Gotska Fastighets AB har ett plankostnadsavtal med stadsbyggnadsförvaltningen för detaljplanearbetet och efterfrågar en förlängning av markreservationen för att kunna arbeta vidare fram till färdig detaljplan. Ett marköverlåtelseavtal med Gotska Fastighets AB avses träffas senast i samband med att detaljplanen ska antas.

Förlängningen av markreservationen möjliggör att denna även kan kompletteras med prissättning, när sådan överenskommelse kunnat träffas. Träffas ingen kompletterande markreservation med prissättning ska slutlig prissättning fastslås i det kommande marköverlåtelseavtalet, tillsammans med övriga villkor för marköverlåtelsen.

Dnr KS 2022-00322 1.3.3

128 Svar på remiss Regional masshanteringsplan Stockholms län

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Remissen, Regional masshanteringsplan för Stockholms län, anses besvarad med vad som sägs i kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse.

Sammanfattning

Länsstyrelsen Stockholms län har remitterat förslag till Regional masshanteringsplan för Stockholms län bland annat till Haninge kommun för besvarande.

Länsstyrelsen, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholm stad har i ett gemensamt projekt tagit fram en regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län. Det övergripande syftet är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet samt en regional samsyn om vilka åtgärder som behövs för att uppnå cirkulär och resurseffektiv hantering. Tre effektmål har preciserats och ligger till grund för tre mätbara delmål och elva åtgärder. Åtgärderna omfattar ansvarig aktör och sluttid för genomförandet.

Kommunstyrelseförvaltningen ser positivt på att en regional masshanteringsplan har tagits fram och att frågan om cirkulär masshantering nu accelererar. Planen är kortfattad och tydlig i sin beskrivning av såväl utmaningar som åtgärder vilket underlättar implementeringen i kommunen.

Kommunstyrelseförvaltningen vill framhålla att det är viktigt att lagstiftningen främjar en cirkulär och resurseffektiv hantering av massor. Det finns idag otydligheter i lagstiftningen som gör att schaktmassor, jord, sten och liknande klassas som avfall, istället för biprodukt. Kommunstyrelseförvaltningen anser därför att regelverk och tolkning av lagstiftningen måste vara tydligt för att möjliggöra en cirkulär och resurseffektiv användning av entreprenadberg och andra massor från byggprojekt. Kommunstyrelseförvaltningen anser därmed att Länsstyrelsen, i sin roll som tillsynsvägledande myndighet, behöver

tydliggöra vad som gäller för såväl kommun och region som för
marknadens aktörer.

Kommunstyrelseförvaltningen vill även lyfta fram att det finns flera
möjligheter för att få till effektivare masstransporter i kommunen.
Exempel på detta är god framkomlighet för byggtransporter på väg,
att använda vattenvägen och att möjliggöra för tyngre fordon. För att
effektivisera de tunga transporterna behöver också frågor kring
bärighetsklasser, ytor för rangering av fordon och dispenser för tunga
fordon utredas vidare.

Kommunstyrelseförvaltningen vill lyfta fram att näringslivets roll och
vikten av samarbete med marknadens aktörer kring masshantering
behöver lyftas fram och bli tydligare i masshanteringsplanen.

Att starta ett masshanteringsråd för samverkan och arbete med
cirkulär masshantering, är enligt kommunstyrelseförvaltningen den
viktigaste åtgärden som föreslås. Ett gemensamt masshanteringsråd är
helt avgörande för det fortsatta arbetet på operativ nivå.

Dnr KS 2022-00108 1.1.1

129 Meddelanden

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Informationen läggs till handlingarna.

Sammanfattning

Inga meddelanden har inkommit.

Dnr KS 2022-00106 1.1.1

130 Delegationsbeslut 2022

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Delegationsbesluten läggs till handlingarna.

Sammanfattning

Enligt beslut i kommunstyrelsen 2018-02-19, § 29, ska delegationsbeslut redovisas till styrelsen.

Delegationsbeslut redovisas enligt bilagor.

Fullmakt att teckna Haninge kommuns bank- och plusgiro

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Tidigare beslut av kommunstyrelsen 2021-09-27, §202, upphävs 2022-06-15.
2. Till att från och med 2022-06-16, två i förening
  - utfärda utbetalningar från Haninge kommuns bank- och plusgirokonton samt underteckna ansökan om Nordea First Card
  - utfärda anvisningar samt kvittera medel på Haninge kommuns bank- och plusgirokonton, kvittera ut till Haninge kommun eller till någon av dess nämnder ställda checkar eller postväxlar, kvittera ut medel på bankkonton tillhörande av Haninge kommun förvaltade fonder, bemyndigas

Ekonomi- och finansdirektör	Johan Westin
Chef för enheten Koncern- och finansredovisning	
	Camilla Engström
Redovisningsekonom	Carina Barfoth
Redovisningsekonom	Monica Jonsson
Redovisningsekonom	Ayse Mert
Redovisningsekonom	Emanuel Atto
Systemförvaltare	Annika Hoffstedt
Ekonomiadministratör	Annika Nur
Ekonomiadministratör	Lara Albers
Ekonomiadministratör	Eva Rodeblad
Systemadministratör	Catharina Wall
Ekonomiadministratör	Jessica Kokoric
Administrativ chef	Anna Carin Rosengren

3. Till att, två i förening, inneha administratörsrättigheter och att göra ändringar enligt delegationsbeslut över användarna på respektive internetbank.

Ekonomi- och finansdirektör	Johan Westin
Chef för enheten Koncern- och finansredovisning	

- Camilla Engström
Monica Jonsson
Carina Barfoth
Ayse Mert
Emanuel Atto
4. Till att, två i förening, överföra medel mellan följande bankkonton:
Bank	Clearing	Konto	Kontotyp
SHB	6181	065 298	huvudkonto
SHB	6181	098 498	transaktionskonto
Swedbank	8327-9	924 846 440-7	Haninge kommun
-
Bank	Clearing	Konto	Kontotyp
Nordea		1265-8	plusgiro
Nordea	9960	260 001 2658	transkonto
Nordea		88 42 32-0	plusgiro
Nordea	9960	180 884 2320	toppkonto
Nordea		88 42 34-6	plusgiro
Nordea	9960	340 884 2346	valutakonto
Nordea		88 46 41-2	plusgiro
Nordea	9960 3	40 884 6412	TR/kap konto
- Bemyndigas:
Ekonomi- och finansdirektör	Johan Westin
Chef Koncern- och finansredovisning	Camilla Engström
Redovisningsekonom	Carina Barfoth
Redovisningsekonom	Monica Jonsson
Redovisningsekonom	Ayse Mert
Redovisningsekonom	Emanuel Atto
Systemförvaltare	Annika Hoffstedt
Ekonomiadministratör	Annika Nur
Ekonomiadministratör	Lara Albers
Ekonomiadministratör	Eva Rodeblad

Systemadministratör	Catharina Wall
Ekonomiadministratör	Jessica Kokoric
Administrativ chef	Anna Carin Rosengren

5. För bankkonto i Nordea 9960 – 340 884 6503, bankgiro 88 46 50-3

Till att, två i förening, bemyndigas att utfärda utbetalningar från ovanstående konto

Assistent	Eva McCormick
Assistent	Robin Dahlbom
Assistent	Linda Asplund
Assistent	Madeleine Johansson
Assistent	Meral Inal
Assistent	America Molina
Assistent	Robel Tareke Teclé
Assistent	Helena Hedström
Assistent	Susanne Nordlöv
Assistent	Sofie Valberg
Assistent	Cornelia Buiuc

6. För bankkonto i Nordea 9960 – 260 001 2658, bankgiro 1265-8

Till att, två i förening, bemyndigas att utfärda utbetalningar från ovanstående konto (löner)

Chef Löneenheten	Anette Björkqvist
Lönekonsult/samordnare	Jeanette Ståhlacke
Systemförvaltare	Jaana Snygg
Systemförvaltare	Kira Zamparutti
Lönekonsult	Karolina Brendler-Kahsay

7. För bankkonto i Nordea 9960 – 180 884 6453, bankgiro 88 46 45-3

Till att, två i förening, bemyndigas att utfärda utbetalningar från ovanstående konto

Handläggare	Sarah Berntsson
Ingenjör	Weine Carmerud
Handläggare	Åsa Moe
Redovisningsekonom	Carina Barfoth

Utdrag ur protokollet ska gälla som fullmakt i ovanstående fall.
Namnteckningsprover ska därvid bifogas till banker och plusgiro.

8. Paragrafen förklaras omedelbar justerad.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen har 2021-09-27, § 202, beslutat om teckningsbemyndigande för kommunens bank- och plusgirokonton. På grund av personalförändringar föreslås detta beslut revideras.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet föranleder inga ekonomiska konsekvenser.

Underlag för beslut

Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-05-02

Beslutet skickas till:

För verkställighet: Ekonomiavdelningen

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Johan Westin
Ekonomi- och finansdirektör

Riktlinje för investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Riktlinjen för investeringsprocessen antas.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade 2022-03-31 att remittera lokalförsörjningspolicyn till Haninge kommuns nämnder samt Törnberget. Samtidigt erhöll kommunstyrelseförvaltningen uppdraget att revidera riktlinjen för investeringsprocessen.

Riktlinjen för investeringsprocessen bygger på tidigare av kommunfullmäktige beslutad riktlinje från 2013-06-10 Dnr KS 44/2013. Riktlinjen från 2013 är aktiv sen den inrättades och är ett tydligt dokument för Haninge kommuns investeringsprocess gällande ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler.

Förslaget på reviderad riktlinje överensstämmer till stor del med tidigare riktlinje i avseende på innehåll och arbetssätt. Den reviderade riktlinjen har förtydligats och korrigerats gällande benämningar och dagens arbetssätt. Vägledande principer från Lokalförsörjningspolicyn har arbetats in i den reviderade riktlinjen.

Ärendet

Kommunstyrelsen behandlade 2021-05-31 § 129 en rapport av EY som, på uppdrag av kommundirektören, gjort en genomlysning av kommunstyrelseförvaltningens hantering av avtal vid inhyrning av lokaler. Under hösten 2021 har genomlysningen fördjupats i en lokalförsörjningsutredning, genomförd av Centigo. Denna utredning inklusive ett förslag på reviderad Riktlinje för investeringsprocessen presenterades för kommunstyrelsen 2021-12-15 § 268.

Kommunstyrelsen beslutade 2022-01-31 att remittera förslag på lokalförsörjningspolicy till samtliga nämnder för yttrande per 2022-03-31. Kommunstyrelseförvaltningen fick samtidigt uppdraget att revidera investeringsprocessen utifrån vägledande principer i

lokalförsörjningspolicyn. Kommunfullmäktige behandlar Lokalförsörjningspolicyn den 13 juni 2022.

Riktlinjen för investeringsprocessen bygger på tidigare av kommunfullmäktige beslutad riktlinje från 2013-06-10 Dnr KS 44/2013. Riktlinjen från 2013 är aktiv sen den inrättades och är ett tydligt dokument för Haninge kommuns investeringsprocess gällande ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förslaget på reviderad riktlinje överensstämmer till stor del med tidigare riktlinje i avseende på innehåll och arbetssätt. Den reviderade riktlinjen har förtydligats och korrigerats gällande benämningar och dagens arbetssätt. Vägledande principer från Lokalförsörjningspolicyn har arbetats in i den reviderade riktlinjen.

I samband med att lokalförsörjningspolicyn var på nämnd remis har några förvaltningar även valt att lämna synpunkter på Riktlinjen för investeringsprocessen. De synpunkter som inkommit har beaktats i revideringen och återfinns i bilagda dokument. Synpunkterna är främst utifrån att förtydliga delar i riktlinjen.

Kommunstyrelseförvaltningen bedömer att den reviderade riktlinjen för investeringsprocessen uppfyller lokalförsörjningspolicyns vägledande principer och tydliggör hur Haninge kommun arbetar avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler.

Ekonomiska konsekvenser

Riktlinjen för investeringsprocessen har som syfte att tydliggöra hur Haninge kommun arbetar med investeringar i verksamhetslokaler. Att anta reviderade riktlinjer sätter ett fokus på hur Haninge kommun arbetar, hur beslutsvägar finns och hur vi säkerställer korrekt budget och finansiering.

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-05-10
- Sammanställning av synpunkter
- Riktlinje för investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun
- Inkomna remissvar KS 44/2013

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen

Avdelning/Enhet
Ekonomiavdelningen

Handläggare
Johan Westin

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-10

Diarienummer
KS 2022-00394

Sida
3 (3)

Beslutet skickas till:

Nämnder och bolag i Haninge kommun

Ekonomiavdelningen, kommunstyrelseförvaltningen

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Johan Westin
Ekonomi- och finansdirektör

Sammanställning av synpunkter (investeringsprocessen) – I samband med ny lokalförsörjningspolicy

Investeringsprocessen - Kultur-och fritidsförvaltningen och utbildningsförvaltningen

Kultur- och fritidsförvaltningen och utbildningsförvaltningen noterar att den enda betydande justering som föreslås i de reviderade riktlinjerna för investeringsprocessen innebär att den nuvarande investeringsprocessens (KS 44-2013) inledande del, kallad ”lokalresursplanskede 10–3 år innan byggstart” införlivas med det nya förslaget till detaljerad lokalförsörjningsprocess. Den reviderade investeringsprocessen inleds med programskedet, tre år innan byggstart. I övrigt är den ursprungliga investeringsprocessens innehåll oförändrad i det nya förslaget.

Både kultur- och fritidsförvaltningen samt utbildningsförvaltningen har en aktiv roll i investeringsprocessen. I egenskap som deltagare i tidigare projekt önskar förvaltningen att peka på begränsningar i både den nuvarande investeringsprocessen men även på den föreslagna reviderade.

Presentationen av investeringsprocessen i Centigos rapport görs i form av ett flödesschema som är svårt att följa (se Lokal-försörjningsutredning, Centigo, sid 29).

Kommunstyrelseförvaltningen har beaktat synpunkten och flödesschemat är uppdaterat och nu mer överskådligt

I det justerade flödesschemat är dessutom rubriken ”projekterings-skede” borttagen. Projekteringskedet heter nu bara ”1 år innan byggstart.” Det är oklart varför begreppet projekteringskede tagits bort i den reviderade versionen. Förvaltningen önskar att rubriken projekteringskede används då begreppet förtydligar investerings- och byggprocessens olika faser och kopplar till rubriken ”2 år innan byggstart – Förprojektering”.

Kommunstyrelseförvaltningen har beaktat synpunkten och justerat begreppet

Kultur- och fritidsförvaltningen efterfrågar begreppsfor tydliganden och ett annat sätt att presentera investeringsprocessen utforskas, med målsättningen att göra processen mer överskådlig och användbar som ett kommunikativt verktyg.

Kommunstyrelseförvaltningen har beaktat synpunkten och justerat begreppet

De svårigheter som kultur- och fritidsförvaltningen och utbildningsförvaltningen önskar lyfta berör punkterna 8, 15 och 17 i den ursprungliga investeringsprocessen, se Investeringsprocessen egna verksamhetslokaler KS 44-2013, sid 2–3. Samma punkter återfinns i den reviderade investeringsprocessen och under rubrikerna ”programskede” och ”förprojektering”, sidorna 29–31 i Lokalförsörjningsutredning, Centigo. Punkterna 15 och 17 berör de fackliga organisationernas deltagande samt godkännandet av förprojektering i nämnd.

Kommunstyrelseförvaltningen besvarar punkterna under respektive punkt

Punkt 8

Verksamhetsförvaltningen ansvarar för att ta fram ett lokalprogram. Lokalprogrammet ska utgöra en detaljerad beskrivning av de rum/ytor som behövs för att uppfylla behovet, såväl avseende yta, funktion som antal personer som ska vistas i lokalen. LFE bistår i arbetet med lokalprogrammet, och kontrollerar att de ytor som anges i programmet är motiverade utifrån behovets storlek.

Under punkt 8 i investeringsprocessens text (se Bilaga Lokalförsörjningsutredning Centigo, sid 30 och Bilaga Förslag till investeringsprocess 2013-05-15, sid 2) önskar utbildningsförvaltningen ett tillägg och förtydligande om att lokalförsörjningsenheten i sin bedömning av huruvida de ytor

som anges i ett lokalprogram är motiverade ur verksamhetssynpunkt ska beakta de lokal- och funktionsbehov som uttrycks i kommunens gemensamt framtagna underlag så som funktionsprogram.

Kommunstyrelseförvaltningen har beaktat synpunkten i Punkt 8 och bedömer att de lokal- och funktionsbehov som tas fram bygger på respektive verksamhetsförvaltningen framtagande i samverkan med LFE Fastställande av lokal och funktionsprogramet sker i respektive nämnd. LFE:s uppdrag är att utifrån sin expertkompetens säkerställa behovet av verksamhetslokaler.

Punkt 15

Förprojekteringen skall ske i samråd med representanter för berörda fackliga organisationer som kallas av berörd verksamhetsförvaltning.

Enligt investeringsprocessens punkt 15 ska förprojekteringen ske i samråd med representanter för berörda fackliga organisationer. Avgörande beslut om verksamhetslokalernas storlek och innehåll tas dock långt tidigare, under programskedets punkt 8 där verksamhetsförvaltningen ansvarar för att ta fram ett lokalprogram (se Lokalförsörjningsutredning, Centigo, sid 30 och Investeringsprocessen egna verksamhetslokaler KS 44-2013, sid 2).

Kultur- och fritidsförvaltningen och utbildningsförvaltningen önskar att kommunens fackliga representanter bereds möjlighet att vara delaktiga i utformandet av verksamhetslokaler i ett tidigare skede än förprojekteringen, till exempel i programskedet och att detta förtydligas i investeringsprocessens text. Lokalprogram som utarbetats i samarbete mellan verksamhetsförvaltningen, lokalförsörjningsenheten och arbetstagarrepresentanterna skulle innebära en bättre förankring av utformningen av verksamhetslokaler och minska risker som kan innebära förseningar och fördröjningar inför bygglovsansökan. – ”Förprojekteringen skall ske i samråd med representanter för berörda fackliga organisationer som kallas av berörd verksamhetsförvaltning.”

Kommunstyrelseförvaltningen har beaktat synpunkten i Punkt 15 och har arbetat in i processen i ett tidigare skede.

Punkt 17

Underlaget från förprojekteringen skall tillsammans med kostnadskalkylen för utrustning och inventarier redovisas för och godkännas av nämnd.

Enligt punkt 17 i investeringsprocessen ska underlaget från förprojekteringen redovisas och godkännas av nämnd. Efter godkännandet inleds projekteringskedet genom att kommunstyrelseförvaltningen, med bland annat förprojekteringen som underlag sammanställer en investeringsbudget som beslutas av kommunfullmäktige.

I det operativa arbetet med större investeringar i verksamhetslokaler har det dock framkommit att ett godkännande av slutförd förprojektering i nämnd inte kan genomföras praktiskt i enlighet med investeringsprocessens intentioner och beslutsordning.

Trots att det finns en tydlig processmässig och kronologisk distinktion mellan förprojektering och projektering i byggprojekt som utförs som totalentreprenader är det svårt att i praktiken synkronisera investeringsprocessens punkt 17 med den politiska beslutsprocessen.

Tornbergets tidplaner tenderar att vara så snäva att det i praktiken inte finns tid att bereda ett politiskt godkännande mellan avslutad förprojektering och påbörjad upphandling samt kontraktsskrivning med entreprenör i ett byggprojekt.

Följden av detta blir att det politiska godkännandet i punkt 17 vid totalentreprenader tas i nämnd i efterhand, när entreprenör redan upphandlas med förprojekteringen som underlag. I det läget kan nämnden bli nödgad att godkänna förprojekteringen eftersom valet att inte godkänna kan få kostsamma konsekvenser för kommunen.

Denna svårighet i investeringsprocessen blir ännu tydligare i stora och komplicerade projekt som idag genomförs av Tornberget i så kallad partnering eller samverkansentreprenad. I samverkansentreprenader hanteras utformning och justeringar av planerade verksamhetslokaler löpande vilket innebär att projekteringsfaserna och i viss mån även produktionen sker parallellt. Det innebär att vissa frågor i en samverkansentreprenad kan befinna sig i förprojekteringsstadiet samtidigt som projektering samt viss produktion pågår i andra delar av projektet. Vid partnering finns med andra ord ingen slutförd förprojektering att återrapportera till nämnd förrän projektering och produktion påbörjats.

Investeringsprocessens punkt 17 är således inte praktiskt genomförbar som del i beslutsordningen. Kultur- och fritidsförvaltningen och utbildningsförvaltningen vill därför betona att en revidering och ett förtydligande av punkt 17 krävs om kommunens tjänstepersoner och folkvalda politiker ska kunna utföra sina uppdrag i enlighet med investeringsprocessens intentioner. Detta önskemål om förtydligande rör speciellt vad som avses med formuleringen ”underlaget från förprojekteringen” i investeringsprocessens text (se Lokalförsörjningsutredning, Centigo, sid 31 och Bilaga Investeringsprocess egna verksamhetslokaler, sid 3).

Kommunstyrelseförvaltningen har beaktat synpunkten gällande punkt 17.

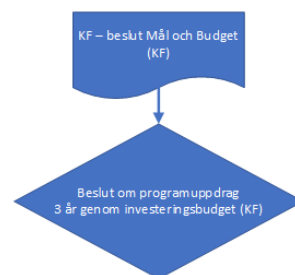
Kommunstyrelseförvaltningen bedömer att det handlar om tydliggörande från LFE och att LFE behöver gå igenom detta regelbundet med Tornberget för att minska på friktionen. Det löses därmed i den operativa processen som är ständigt återkommande.

Riktlinje för investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

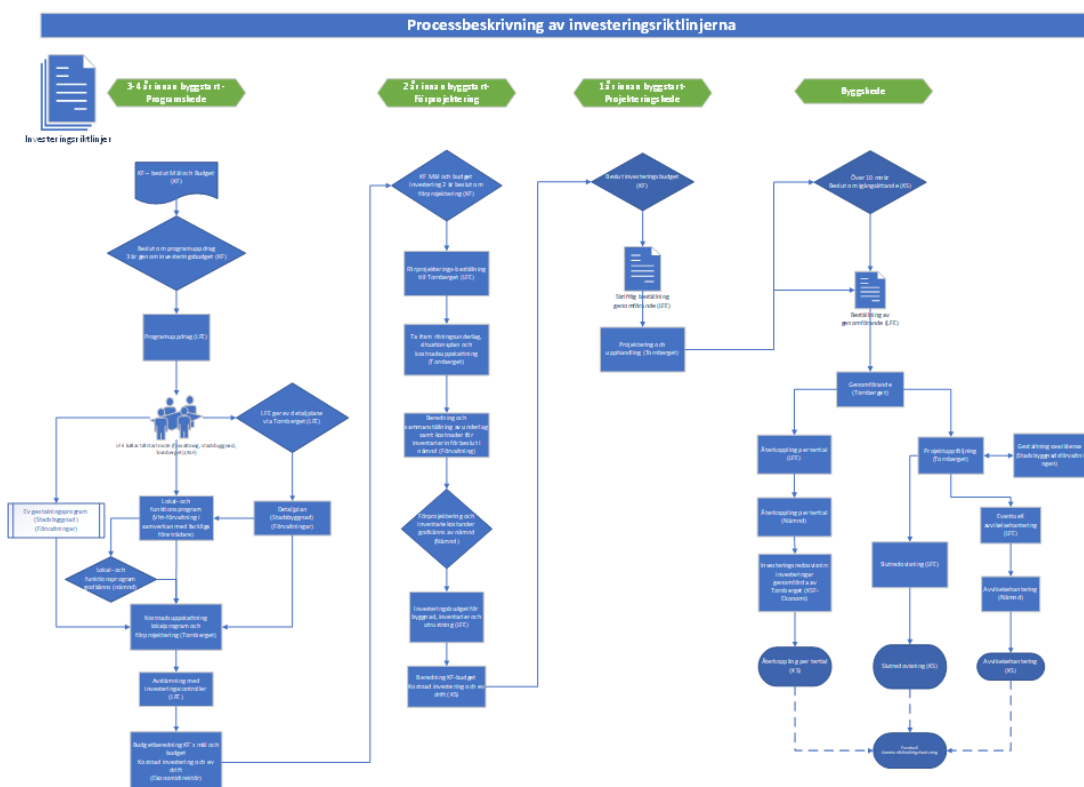
Inledning

Investeringsprocessen initieras genom att ett programuppdrag ges i och med att flerårsbeslut om investeringar fattas i kommunfullmäktiges Mål och budget. Kommunstyrelsens lokalförskningsenhet (LFE) är beställare utifrån fullmäktiges beslut.

I beslutsprocessen för investeringsprojekt är varje investeringsprojekt ett föremål för flera olika delbeslut under projektets gång. Nedan följer en beskrivning av investeringsprocessen.

Översikt - Investeringsprocess

Programskede

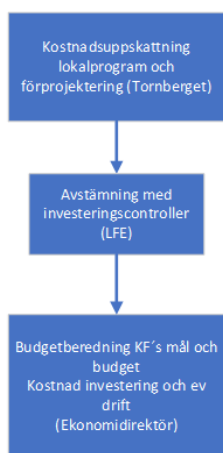
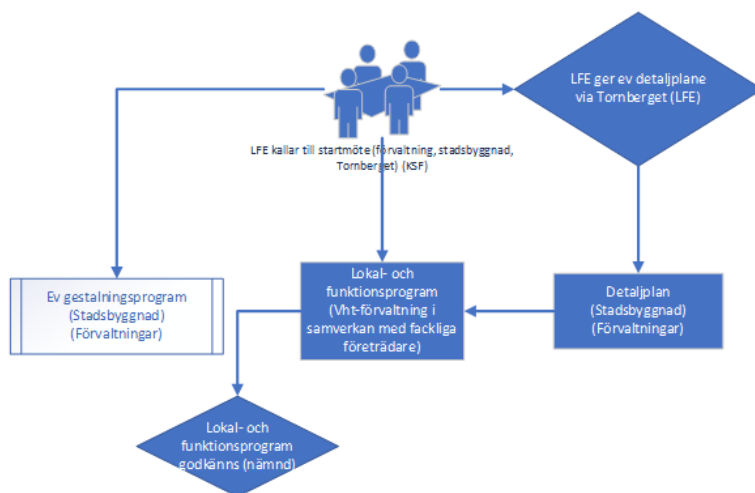
I programoppdraget ingår att ta fram ett lokal- og funksjonsprogram, forslag på læmpling placering og vid nybyggnation overgripande gestaltningsforutsættninger.

LFE har ett overgripande ansvar for gennemforandet av programoppdraget. Representanter fra verksamhetsforvaltningen (den forvaltning som ansvarar for den verksamhet som lokalbehovet avser), Tornberget og stadsbyggnadsforvaltningen kallas till ett startmote. Om detaljplan behover tas fram eller andras ansvarar LFE for bestilling av detaljplanoppdrag via Tornberget.

Verksamhetsforvaltningen ansvarar for att ta fram ett lokal- og funksjonsprogram. Lokal- og funksjonsprogrammet ska utgora en detaljerad beskrivning av de rum/ytor som behovers for att oppfylle behovet, saavel avseende yta og funksjon som antal personer som ska vistas i lokalen. LFE bistar i arbeidet med lokal- og funksjonsprogrammet, og kontrollerer att de ytor som anges i programmet ar motiverede utifra behovets storlek. Det fardiga lokal- og funksjonsprogrammet ska redovisas for og godkannes av den namnd som ar ansvarig for den avsedde verksamheten. For att mojliggore en

smidig hantering av justeringar gallende lokalprogrammet som kan bli aktuella i ett senere skede bor namnden samtidig som godkannandet ogsaa delegera beslut om forandring i lokal- og funksjonsprogrammet, inom ramar som namnden faststaller, till forvaltningschef.

Gestaltningsforutsættningarna ska ange de ramar inom vilka arkitekten har att halld sig avseende byggnadens yttre og inre gestalning. Ansvaret for att ta fram gestaltningsforutsættningarna ligger pa stadsbyggnadsforvaltningen, og det ar ogsaa stadsbyggnadsforvaltningen som utifra byggnadens storlek og læge avgor om ett gestaltningsprogram behover tas fram for byggnaden og hur omfattande ett sadant behover vara, vilket i sa fall ska framga i gestaltningsforutsættningarna. I vissa fall nar det galler saerskilt utmarkende byggnader eller byggnader i saerskilt kanslige lægen, kan det vara aktuellt att engagera flere arkitekter i ett saerskilt opphandlingsforfarande genom parallella oppdrag. Det ar stadsbyggnadsforvaltningen som avgor nar ett sadant forfarande ar aktuellt og som ansvarar for gennemforandet i samrad med opphandlingsenheten og LFE.

Tornberget tar fram en ny kostnadsuppskattning for investering og drift baserad pa lokal- og funksjonsprogrammet, samt en kostnadsuppskattning for forprojekteringen som underlag till beslut om budget for forprojekteringen. Vid avstemning med investeringscontroller gors en bedomning av kostnadsutfall per ar under plan- og gennemforandeperioden. Rapportering sker till forvaltninger gjennom budgetprosessen.

Lokal- og funksjonsprogram og kostnadsuppskattninger rapporteres till budgetberedningen med stod fra LFE.

Ändringar: Programskede

- Lokalprogram -> Lokal- och funktionsprogram.
- Tydliggjort att Tornberget tar fram en ny kostnadsuppskattning för investering och drift baserad på lokal- och funktionsprogrammet.
- Lagt till en förklarande text till nytt processteg ”Vid avstämning med investeringscontroller görs en bedömning av kostnadsutfall per år under plan- och genomförandeperioden. Rapportering sker till förvaltningar genom budgetprocessen.”

Förprojektering

Lokal- och funktionsprogrammet ligger tillsammans med gestaltningsförutsättningarna som beslutsunderlag för kommunfullmäktiges beslut om plan för investeringsbudget 2 år framåt.

I samband med budget beslutar kommunfullmäktige även om ett förprojekteringsuppdrag och en budget för förprojekteringen.

Förprojekteringsuppdraget innebär ett uppdrag till kommunstyrelsen att utifrån lokal- och funktionsprogrammet och de angivna gestaltningsförutsättningarna ta fram ett ritningsunderlag i form av plan- och fasadritningar, situationsplan samt en kostnadsuppskattning för projektet.

LFE beställer förprojekteringen av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och ska undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.

Ansvar för förprojekteringen ligger på Tornberget. LFE deltar i förprojekteringen som kommunens beställarrepresentant. Om ett gestaltningsprogram behöver tas fram görs detta av Tornbergets arkitekt i samråd med stadsbyggnadsförvaltningen. **Verksamhetsförvaltningen deltar i förprojekteringen och ansvarar, i samråd med representanter, för berörda fackliga organisationer.**

Efter förprojekteringen tar verksamhetsförvaltningen fram sitt behov av utrustning och inventarier till lokalen tillsammans med en kostnadskalkyl.

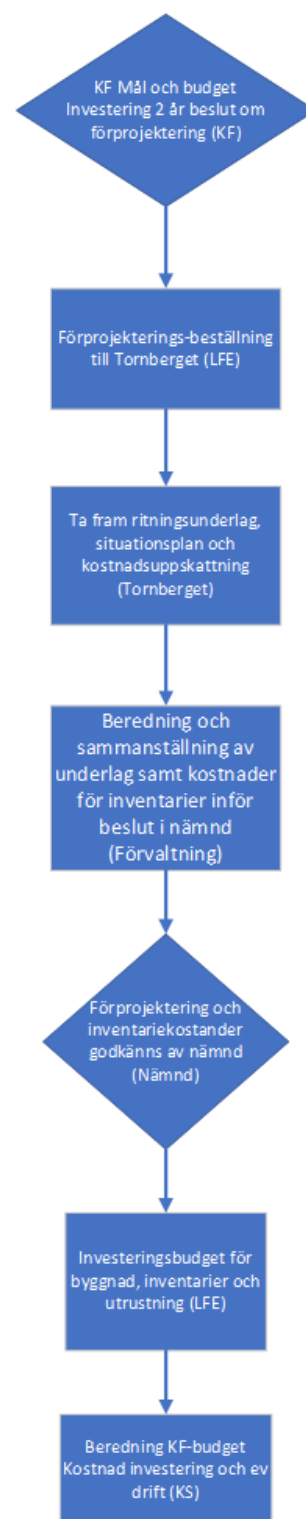
Underlaget från förprojekteringen ska tillsammans med kostnadskalkylen för utrustning och inventarier redovisas för och godkännas av nämnd. Precis som med lokal- och funktionsprogrammet är det önskvärt att nämnden också delegerar, inom ramar som nämnden fastställer, till förvaltningschef att fatta beslut om ändringar.

Efter nämndens godkännande sammanställer LFE ett underlag för kommunfullmäktiges beslut om investeringsbudget. Kommunfullmäktige beslutar om en investeringsbudget för byggnaden och en separat investeringsbudget för inventarier och utrustning.

För större projekt med en investeringsbudget omfattande mer än 10 mnkr, läggs investeringsbudget för byggnaden på kommunstyrelsen att fatta vidare beslut om efter genomförd upphandling. Budget för inventarier läggs på nämnden.

Ändringar Förprojektering:

- Förtydligande av mening: ~~Förprojekteringen skall ske i samråd med representanter för berörda fackliga organisationer som kallas av berörd verksamhetsförvaltning.~~ → Verksamhetsförvaltningen deltar

i förprojekteringen och ansvarar, i samråd med representanter, för berörda fackliga organisationer.

- Parallellt -> Efter
- Flyttat från Projekteringskedje till Förprojektering – ”Efter nämndens godkännande sammanställer LFE ett underlag för kommun-fullmäktiges beslut om investeringsbudget. Kommunfullmäktige beslutar om en investeringsbudget för byggnaden och en separat investeringsbudget för inventarier och utrustning.

För större projekt med en investeringsbudget omfattande mer än 10 mnkr, läggs investeringsbudget för byggnaden på kommunstyrelsen att fatta vidare beslut om efter genomförd upphandling. Budget för inventarier läggs på nämnden.”

Projekteringskedje

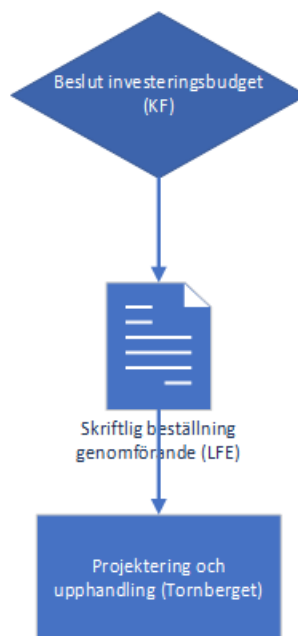
Kommunfullmäktige beslutar om en investeringsreserv som kommunstyrelsen kan utnyttja om projekt efter genomförd upphandling skulle visa sig bli dyrare än vad den ursprungliga kalkylen pekade på. Storleken på investeringsreserven bör stå i rimlig proportion till omfattningen av den totala investeringsbudgeten för kommunen.

LFE beställer projektering av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.

Tornberget genomför projektering och upphandling. Eventuella förändringar som sker under projekteringskedjet och som påverkar byggnadens yttre gestaltning stämmas av med stadsbyggnadsförvaltningen. **Verksamhetens förvaltning och LFE medverkar under projektering.**

Ändringar: Projekteringskedje

- Laggt till ” Verksamhetens förvaltning och LFE medverkar under projektering.”

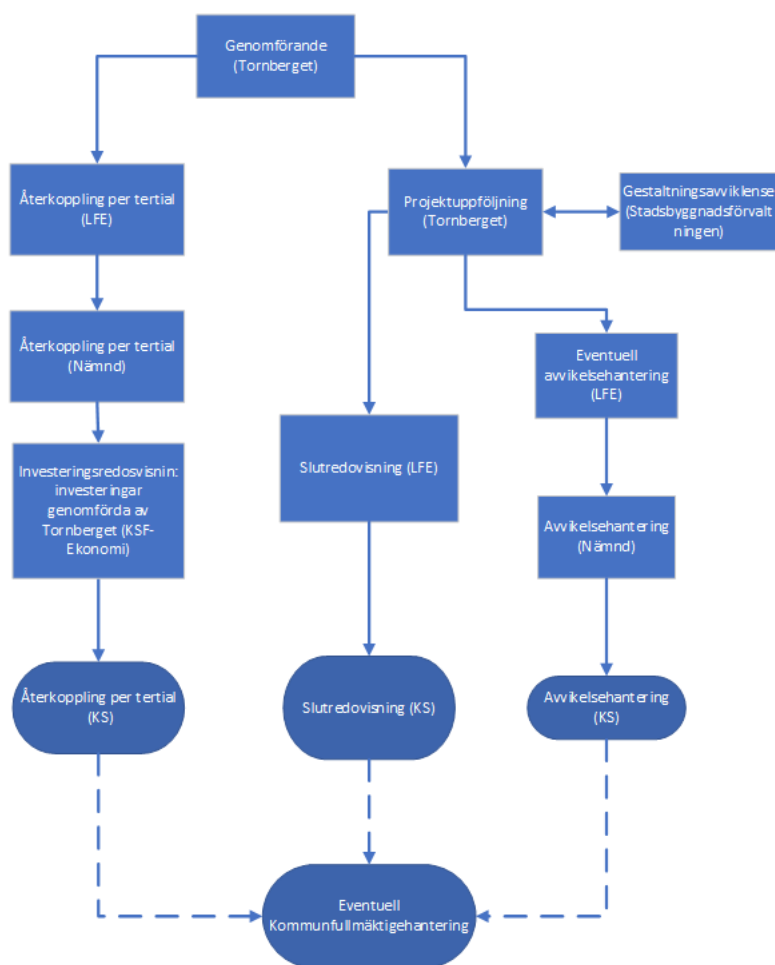

Byggskede

För investeringsprojekt med en budget på mer än 10 mnkr ska innan avtal tecknas med den entreprenör som vunnit upphandlingen, en kostnadskalkyl för uppförandet av byggnaden baserad på resultatet från upphandlingen redovisas för kommunstyrelsen som beslutar om igångsättning av projektet. Om godkännande inte ges ska kommunstyrelsen ange inriktning på det fortsatta arbetet.

LFE beställer genomförandet av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och ska undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.

Tornberget ansvarar för projektets genomförande. Under projektets gång redovisar Tornberget regelbundet (inför kommunens tertialrapporter) prognoser avseende projektets tidplan och ekonomi till kommunstyrelseförvaltningen. Kommunstyrelseförvaltningen tar fram uppgifter om kostnader som inte är direkt hänförliga till byggprojektet såsom verksamhetens inventarier m.m. Rapporterna, sammanställs av kommunstyrelseförvaltningen och redovisas skriftligen i tertialrapporten för nämnden och kommunstyrelsen. Om något sker under projektets gång som riskerar att allvarligt förskjuta tidplanen eller fördyra projektet så att budget överskrids med mer än 5 procent ska detta redovisas för nämnden och kommunstyrelsen vid närmast möjliga tillfälle. Eventuella förändringar som sker under byggskedet och som påverkar byggnadens yttre gestaltning ska stämmas av med stadsbyggnadsförvaltningen.

Efter projektets färdigställande ska en fullständig ekonomisk redogörelse redovisas för kommunstyrelsen.

Investeringsprocess för mindre projekt

För vissa typer av mindre projekt är det möjligt att snabba på processen genom att hantera både programskedet och förprojekteringskedet under samma år. Det gäller exempelvis förskolor och LSS-boenden där kommunen och Tornberget har erfarenhet och material från tidigare projekt att utgå ifrån.

För att genomföra en snabbare beslutsprocess behöver fullmäktige ta beslut om programuppdrag och förprojektering vid samma tillfälle. Därefter genomförs programarbetet varefter beställning av förprojektering sker direkt till Tornberget. Förprojekteringen genomförs och först därefter sker redovisning till nämnd.

Roller och ansvar

Kommunfullmäktige bestämmer ramarna för kommunstyrelsen och nämnderna i samband med budgetarbetet och ansvarar därigenom för den övergripande fördelningen av kommunens resurser. I investeringsprocessen beslutar kommunfullmäktige om programuppdrag, förprojekteringsuppdrag och investeringsbudget. Syftet med att knyta dessa beslut till budgetprocessen är att det blir avsevärt mer tydligt att olika investeringar måste prioriteras mot varandra för att inte inkräkta orimligt på resurserna för verksamheternas drift.

Kommunstyrelsen beslutar om igångsättning efter genomförd upphandling. Kommunstyrelsen ansvarar för att granska och följa upp att investeringsprojekten håller sig inom beslutade ramar och beslutar om åtgärd om ramarna överskrids.

Nämnderna ansvarar i första hand för verksamheten inom sitt ansvarsområde. I investeringsprocessen påverkas nämndens förutsättningar att lyckas med detta dels av hur ändamålsenliga, effektiva och flexibla lokalerna blir, dels av storleken på de kostnader lokalerna genererar.

Verksamhetsförvaltningar ansvarar för att ta fram prognoser för framtida behov till kommunens lokalresursplan. Ansvarar för att utföra arbetet med att ta fram verksamhetens behov och formulera det i form av ett lokalprogram. Deltar i projekten från början till slut.

Kommunstyrelseförvaltningens lokalförsörjningsenhet (LFE) har ett övergripande ansvar för att se till att investeringsprojekt startas och löper på ett sådant sätt att lokalerna är färdiga i rätt tid och att beslutade investeringsramar följs. LFE är kommunens beställarrepresentant gentemot Tornberget.

Tornberget ansvarar för projekten från förprojektering fram till och med färdigställande och därefter i förvaltningsskede. Projekterar och genomför projekt i enlighet med kommunens beställningsskrivelser. Tornberget ansvarar också för att föra fram reinvesteringsbehov i det befintliga beståndet i Lokalresursplanen. Tornberget biträder verksamhetsförvaltningarna och LFE i programskedet. Exakt vilket material som behöver tas fram i förprojekterings- och projekteringskedet kan variera från projekt till projekt beroende av val av entreprenadform och hur man väljer att utforma upphandlingen. Det är upp till Tornberget att avgöra vilken entreprenadform som ska gälla och hur upphandlingen ska gå till, utifrån vad som är lämpligast med hänsyn till det aktuella projektet.

Haninge
kommun

Kommunstyrelsen

Dnr: KS 44 / 2013
(löpnr/år)

Avslutningsdatum: .....
(ååååmmdd)

2
?emiss:

Investeringsprocessen avseende ny-
om- och tillbyggnad av egna verksam-
hetslokaler i Haninge kommun

Dnr KS 44 / 2013

§ 44 Remiss: Förslag till investeringsprocess avseende ny-, om – och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun**Bakgrund**

Kommunstyrelseförvaltningen har upprättat ett förslag till investeringsprocess avseende ny-, om – och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun.

Förslaget innehåller beskrivning av processen från det att det på förvaltningsnivå tas fram en behovsbeskrivning till uppföljning av genomförd investering.

Äldrenämnden har beretts tillfälle att lämna synpunkter på förslaget. Synpunkterna ska vara kommunstyrelseförvaltningen tillhanda senast den 30 april 2013.

Äldreförvaltningens synpunkter

Förslaget till investeringsprocess skapar förutsättningar för en bättre framförhållning i planeringsarbetet vad gäller kommande investeringar.

Förslaget ger en tydlig rollfördelning mellan de olika aktörerna i processen och i vilket skede olika beslut ska tas.

Äldreförvaltningen tillstyrker förslaget till investeringsprocess avseende ny-, om – och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun.

Förslag till beslut

1. Synpunkterna överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Arbetsutskottets förslag till beslut

Enligt förvaltningens förslag.

Äldrenämndens beslut

1. Synpunkterna överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Expedieras: Akt
För verkställighet:
För kännedom: KS

Handläggare:
Kurt Johansson
Rolf Ljungström

Remiss: Förslag till investeringsprocess avseende ny-, om – och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Bakgrund

Kommunstyrelseförvaltningen har upprättat ett förslag till investeringsprocess avseende ny-, om – och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun.

Förslaget innehåller beskrivning av processen från det att det på förvaltningsnivå tas fram en behovsbeskrivning till uppföljning av genomförd investering.

Äldrenämnden har beretts tillfälle att lämna synpunkter på förslaget. Synpunkterna ska vara kommunstyrelseförvaltningen tillhanda senast den 30 april 2013.

Äldreförvaltningens synpunkter

Förslaget till investeringsprocess skapar förutsättningar för en bättre framförhållning i planeringsarbetet vad gäller kommande investeringar.

Förslaget ger en tydlig rollfördelning mellan de olika aktörerna i processen och i vilket skede olika beslut ska tas.

Äldreförvaltningen tillstyrker förslaget till investeringsprocess avseende ny-, om – och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun.

Underlag för beslut

Förslag till beslut

1. Synpunkterna överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Ewa Kardell
Förvaltningschef

Expedieras: Akt
För verkställighet:
För kännedom:

KS: 44 /2013

§ 33 Remiss investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun**Sammanfattning**

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag till investeringsprocess avseende egna verksamhetslokaler. Förslaget sänds nu på remiss till samtliga nämnder.

Remissvar

Utbildningsförvaltningen anser att det finns ett mycket stort behov av en fastslagen process för investeringar gällande verksamhetslokaler. Arbetet präglas idag av otydlighet när det gäller olika förvaltningars och nämnders respektive roller. Det kommer därför att underlätta arbetet när en process fastslås som ska gälla i hela kommunen.

Förslaget beskriver en beslutsprocess så som den ska fungera när startpunkten är en analys av det långsiktiga behovet av investeringar i verksamhetslokaler. Det blir tydligt hur processen ska gå till och vilka ansvarsområden respektive förvaltning/nämnd har. Den föreslagna processen utgår från en tioårsperiod från behovsidentifiering till färdig byggnad. Ibland kan olika omständigheter leda till att en så lång tidsperiod inte kan tillåtas. I de fallen skulle det behövas en "snabbprocess" som byggs upp på ett annat vis och som leder till att produktion kan starta med kort varsel. I en sådan process behöver medel för projektet tilldelas i inledningskedet och ärendet behöver prioriteras från samtliga inblandade förvaltningar/bolag. Det vore önskvärt om det i nu befintligt förslag kunde skrivas ett tillägg som tar hänsyn till behovet av en sådan alternativ investeringsprocess.

Underlag för beslut

- Remissversion av investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler.

Förslag till beslut

1. Remissvaret godkänns.

Arbetsutskottets förslag till beslut

Utän eget ställningstagande.

Grund- och förskolenämndens beslut

1. Remissvaret godkänns, med följande tillägg.

Expedieras:
Kommunstyrelseförvaltningen

Utdragets riktighet intygas

Haninge, 2013-05-07

Susannah Andersson, kommunsekreterare

Dnr KS 44 / 2013

§ 115 Investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Ärende till kommunfullmäktige

Sammanfattning

Kommunstyrelseförvaltningens lokalförsörjningsenhet tar årligen, tillsammans med förvaltningarna och Tornberget, fram en lokalresursplan. Denna beskriver kommunens behov av investeringar i nya och befintliga verksamhetslokaler för de kommande tio åren. De kostnadsuppskattningar som ingår i lokalresursplanen är enkla och grova nyckeltalsberäkningar vars syfte är att ge en uppfattning om den ungefärliga storleken på kommunens samlade investeringsåtaganden. Nyinvesteringsprojekten har normalt inte drivits längre än så när det är dags att besluta om investeringsbudget. Detta har lett till att de grova nyckeltalsberäkningarna från lokalresursplanen har fått ligga till grund för det faktiska budgetbeslutet. När detta beslut har tagits återstår det i princip ett år innan det är dags att börja bygga. Genom en förändring av investeringsprocessen kan budgetbeslutet baseras på ett bättre underlag vilket bland annat minskar risken för avvikelser från budget.

Förslag till investeringsprocess togs fram under 2012 tillsammans med Tornberget och förvaltningarna. Förslaget remitterades 2013-02-06 till Tornberget och nämnderna för synpunkter. Samtliga har inkommit med remissvar, dessa redovisas i remissammanställningen. Föreslagna ändringar efter remittering är markerade i dokumentet *förslag till investeringsprocess med spårade ändringar*.

Underlag för beslut

- Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2013-05-13
- Remissammanställning daterad 2013-05-13
- Förslag till investeringsprocess med spårade ändringar Inklusivt flödesschema (bilaga 1)
- Remissversion av förslag till investeringsprocess (utan spårade ändringar, *tidigare utskickad, se bunt 5*)
- Grund- och förskolenämndens beslut 2013-04-24, § 33
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens beslut 2013-04-23, § 37
- Kultur- och fritidsnämndens beslut 2013-04-24, §
- Stadsbyggnadsnämndens beslut 2013-04-24, § 63
- Äldrenämndens beslut 2013-04-25, § 44
- Socialnämndens beslut 2013-05-07, § 84
- Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2013-03-07
- Tornbergets remissvar daterat 2013-04-05

Kommunstyrelseberedningens förslag till kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige beslutar

1. Bifogat förslag till investeringsprocess avseende ny- om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun godkänns.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige beslutar

1. Bifogat förslag till investeringsprocess avseende ny- om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun godkänns.

Under överläggningar i kommunfullmäktige yrkar Marie Litholm (KD) med instämmande av Alexandra Anstrell (M) och Peter Olevik Dunder (FP) bifall till kommunstyrelsens förslag.

Ordföranden konstaterar att det bara finns ett förslag till beslut – kommunstyrelsens – och finner att fullmäktige beslutar i enlighet med förslaget.

Kommunfullmäktiges beslut

1. Bifogat förslag till investeringsprocess avseende ny- om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun godkänns.

Expedieras: Akt
För verkställighet: ekonomiavdelningen
För kännedom: samtliga remissinstanser

31

Jörn Karlsson
Jesper Schönberg

Bilaga 99.13
Komplettering

Investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Ärende till kommunfullmäktige

Sammanfattning

Kommunstyrelseförvaltningens lokalförsörjningsenhet tar årligen, tillsammans med förvaltningarna och Tornberget, fram en lokalresursplan. Denna beskriver kommunens behov av investeringar i nya och befintliga verksamhetslokaler för de kommande tio åren. De kostnadsuppskattningar som ingår i lokalresursplanen är enkla och grova nyckeltalsberäkningar vars syfte är att ge en uppfattning om den ungefärliga storleken på kommunens samlade investeringsåtaganden. Nyinvesteringsprojekten har normalt inte drivits längre än så när det är dags att besluta om investeringsbudget. Detta har lett till att de grova nyckeltalsberäkningarna från lokalresursplanen har fått ligga till grund för det faktiska budgetbeslutet. När detta beslut har tagits återstår det i princip ett år innan det är dags att börja bygga. Genom en förändring av investeringsprocessen kan budgetbeslutet baseras på ett bättre underlag vilket bland annat minskar risken för avvikelser från budget.

Förslag till investeringsprocess togs fram under 2012 tillsammans med Tornberget och förvaltningarna. Förslaget remitterades 2013-02-06 till Tornberget och nämnderna för synpunkter. Samtliga har inkommit med remissvar, dessa redovisas i remissammanställningen. Föreslagna ändringar efter remittering är markerade i dokumentet *förslag till investeringsprocess med spårade ändringar*.

Underlag för beslut

- Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2013-05-13
- Remissammanställning daterad 2013-05-13
- Förslag till investeringsprocess med spårade ändringar Inklusivt flödesschema (bilaga 1)
- Remissversion av förslag till investeringsprocess (utan spårade ändringar)
- Grund- och förskolenämndens beslut 2013-04-24, § 33
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens beslut 2013-04-23, § 37
- Kultur- och fritidsnämndens beslut 2013-04-24, §
- Stadsbyggnadsnämndens beslut 2013-04-24, § 63
- Äldrenämndens beslut 2013-04-25, § 44
- Socialnämndens beslut 2013-05-07, § 84
- Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2013-03-07
- Tornbergets remissvar daterat 2013-04-05

32

Jörn Karlsson
Jesper Schönberg

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

1. Bifogat förslag till investeringsprocess avseende ny- om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun godkänns.

.....
Bengt Svenander
kommundirektör

.....
Jörn Karlsson
ekonomidirektör

Expedieras: Akt
För verkställighet: ekonomiavdelningen
För kännedom: samtliga remissinstanser

**Jörn Karlsson
Jesper Schönberg**

Kommunstyrelsen

Investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Bakgrund

Haninge kommun står inför en period av relativt kraftig utbyggnad och en befolkningstillväxt under vilken det kommer att krävas en omfattande utbyggnad av verksamhetslokaler för att tillgodose behovet av kommunal service till medborgarna. Därtill skall läggas de upprustningar som behövs för att renovera eller ersätta miljonprogrammets byggnationer.

Det blir nu än viktigare med en väl fungerande investeringsprocess. Denna måste bli tydligare för såväl berörda tjänstemän som ansvariga beslutsfattare på olika nivåer. Roller, ansvar och kommunikationsvägar måste tydliggöras vad gäller alla led i förekommande investeringsprocesser. Det kommer att underlätta hanteringen av såväl ny- som ombyggnationer och leda till större effektivitet och bättre slutprodukt.

Det finns ett stort behov av att besluta om och förankra en modell för hur en investeringsprocess bör hanteras i Haninge kommun för att säkerställa att investeringsprojekt påbörjas i god tid och att politiska beslut kan grundas på väl genomarbetade beslutsunderlag.

Investeringsprocessen i dagsläget

Kommunstyrelseförvaltningens lokalförsörjningsenhet tar tillsammans med förvaltningarna och Tornberget årligen fram en lokalresursplan som beskriver kommunens behov av investeringar i nya och befintliga verksamhetslokaler för de kommande 10 åren. Lokalresursplanen är avsedd att fungera som ett beslutsunderlag såtillvida att den dels är en hjälp för att planera när i tiden olika investeringsprojekt behöver påbörjas och dels möjliggör en bättre prioritering av kommunens ekonomiska resurser över tid. De kostnadsuppskattningar som ingår i lokalresursplanen är i regel mycket enkla och grova nyckeltalsberäkningar som egentligen inte är avsedda för något annat syfte än att ge en uppfattning om den ungefärliga storleken på kommunens samlade framtida investeringsåtaganden.

Nyinvesteringsprojekten har normalt inte drivits längre än så när det är dags att ta beslut om investeringsbudget, vilket föranlett att den grova nyckeltalsberäkningen från lokalresursplanen fått ligga till grund för det faktiska budgetbeslutet. När budgetbeslutet har tagits (normalt precis före sommaren året innan det år som budgeten avser) förutsätter detta beslut att det återstår i princip ett år till dess att det är dags att börja bygga, vilket är väldigt lite tid med hänsyn till att det då återstår arbete att ta fram lokalprogram, förprojektering, projektering och upphandling (samt i vissa fall framtagande av ny detaljplan) innan byggstart kan ske. I praktiken behövs 1-3 år till denna del i processen.

Förslag till förbättrad investeringsprocess

Det är viktigt att investeringsprocessen förändras på ett sådant sätt att avsevärt mer av arbetet med program, detaljplaner och förprojektering utförs innan det är dags att besluta om investeringsbudget. Det skulle dels medföra att budgetbeslutet kan baseras på ett betydligt bättre underlag än vad som tidigare ofta varit fallet, vilket minskar risken för avvikelser från budget, och dels att det återstående arbetet efter budgetbeslutet skulle begränsas till projektering och upphandling, vilket normalt går att genomföra på ett års tid i god ordning. Tid för byggande uppgår till 1-3 år beroende på byggnation.

För att åstadkomma detta krävs att beslutsprocessen kring investeringsprojekt utvecklas så att varje investeringsprojekt är föremål för flera olika delbeslut under projektets gång.

Under 2012 togs ett förslag till investeringsprocess fram tillsammans med Tornberget och förvaltningarna. Förslaget skickades i början av februari 2013 till Tornberget och nämnderna för synpunkter. En sammanfattning av remissvaren finns i bilaga 1.

I bilaga 2 finns förslaget till investeringsprocessen men de förändringar som kommunstyrelseförvaltningen föreslår jämfört med den remissversion som skickades till Tornberget och nämnderna. Förslaget till investeringsprocess beskriver de olika stegen, lokalresursplanskedet, programskedet, förprojekteringsskedet, projekteringsskedet samt byggskedet. Den beskriver också hur rapporteringen skall ske till nämnder och kommunstyrelsen. Processen tar främst hänsyn till de större och mer omfattande projekten.

För vissa typer av mindre projekt är det möjligt att snabba på processen genom att hantera både programskedet och förprojekteringsskedet under samma år. Det gäller exempelvis förskolor och LSS-boenden där kommunen och Tornberget har erfarenhet och material från tidigare projekt att utgå ifrån.

Investeringsprocessen beskriver också vilka roller och ansvar som respektive aktör i investeringsprocessen har.

35

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

1. Bifogad investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun godkänns.

Bengt Svenander
kommundirektör

Jörn Karlsson
ekonomidirektör

Bilagor:

1. Sammanställning av inkomna remissvar
2. Förslag till investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun inkl flödeschema
3. Remissvar från nämnderna och Tornberget

Jörn Karlsson
Jesper Schönberg

Sammanställning av remissvaren från Tornberget och nämnderna beträffande investeringsprocessen avseende ny- om och tillbyggnader av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Ett förslag till investeringsprocess har skickats till samtliga nämnder (exkl miljönämnden) och Tornberget för synpunkter. Nedan finns nämndernas och Tornbergets synpunkter samt kommunstyrelseförvaltningens kommentarer till synpunkterna och på vilket sätt som synpunkten har påverkat det slutliga förslaget.

Tornberget

Tornberget välkomnar förslaget och samtycker till det mesta, men anser att punkt nummer 21 bör kompletteras med en precisering av vilka investeringsprojekt som måste få ingångsättningsbesked av kommunstyrelsen, gärna med en beloppsgräns, exempelvis 50 mnkr.

Vidare anser Tornberget att i punkt 23 bör det förtydligas att kommunstyrelseförvaltningen kompletterar med uppgifter om kostnader som inte hänförs direkt till själva byggprojektet, exempelvis verksamhetens inventarier, gatukostnader, VA-dragningar m.m.

I samma punkt anser Tornberget att 5 procents avvikelse mot det budgeterade beloppet är en för snäv gräns för när en avvikelse måste rapporteras och föreslår att över 10 procent är mer rimligt.

Tornberget anser att ansvaret för punkt 24, slutredovisningen till kommunstyrelsen, i flödesschemat borde flyttas från Tornberget till kommunstyrelseförvaltningen.

Kommunstyrelseförvaltningens synpunkter:

En beloppsgräns är ett bra förslag som underlättar hanteringen av mindre investeringsprojekt. Dock bör gränsen ligga avsevärt lägre än 50 mnkr som föreslås av Tornberget. Annars skulle de flesta investeringarna ligga under denna gräns. Kommunstyrelseförvaltningen föreslår att för invester-

ingar över 10 mnkr skall kommunstyrelsen besluta om igångsättning av projektet.

Förslaget att komplettera punkt 23 med kostnader som inte avser själva byggprojektet syftar till att öka tydligheten i det löpande redovisningsarbetet. Kommunstyrelseförvaltningen har justerat texten för att göra den tydligare.

Förslaget att ändra 5 procentsgränsen till 10 procent anser kommunstyrelseförvaltningen är tveksamt. Med budget avses den budget som beslutats i samband kommunstyrelsens igångsättningsbeslut (KS kan besluta att tilldela ytterligare medel från investeringsreserven). Där har Tornberget möjlighet att presentera en kalkyl baserad på resultatet från upphandlingen och räkna med byggherrekostnader och kostnader för oförutsedda utgifter. Om detta är medräknat i budgeten bör 5 % vara en rimlig nivå på tillåten avvikelse. Problemet med att ha en allt för hög procentsats är att det i stora investeringsprojekt kan bli frågan om väldigt stora belopp.

Förslaget om att ansvaret för slutredovisningen överförs från Tornberget till kommunstyrelsen anser kommunstyrelseförvaltningen är bra och har justerat förslaget i enlighet med Tornbergets yttrande.

Äldrenämnden

Äldrenämnden tillstyrker förslaget.

Kultur och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden anser att förslaget till ny investeringsprocess är tydligt och bra men anser att det tydligare bör framgå att processen gäller för hela kommunen. Utöver de fastigheter som Tornberget äger förvaltar idag kultur och fritidsnämnden själva fastigheter och gör investeringar i dessa som hanteras av kultur och fritidsförvaltningen. Nämnden anser att dessa fastigheter bör flyttas över till Tornberget vid årsskiftet 2013-2014. Detta gäller inte anläggandet av konstgräsplaner där ansvaret skall ligga kvar på nämnden.

Kommunstyrelseförvaltningens synpunkter:

Investeringsprocessen tar upp frågan om kultur och fritidsnämndens fastigheter under rubriken övriga frågor i investeringsprocessen. Där står det att det vore önskvärt att fastigheter överförs till Tornberget på sikt. Fram till dess kan investeringsprocessen ändå gälla dessa fastigheter, Kommunstyrelseförvaltningen anser att frågan om när och på vilket sätt förvaltningen av kultur och fritidsnämndens fastigheter överförs till Tornberget behöver hanteras i ett särskilt ärende.

Socialnämnden

Socialnämnden tillstyrker förslaget.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden anser att förslaget ger goda förutsättningar till en bättre framförhållning i investeringsprocessen. Stadsbyggnadsnämnden föreslår dock att investeringsprocessen kompletteras i förprojekterings-skedet med aktivitet för beställning av detaljplaneuppdrag i de fall detaljplanen behöver upprättas eller ändras.

Vidare föreslår stadsbyggnadsnämnden att investeringsprocessen kompletteras med aktiviteter för avstämningar och godkännande av eventuella förändringar och förenklingar i projekterings- och byggskedet vad gäller arkitektur och byggnadsgestaltning och då särskilt vid upphandling av totalentreprenader.

Kommunstyrelseförvaltningens synpunkter:

Stadsbyggnadsnämndens förslag att komplettera processen med en aktivitet för beställning av detaljplaneuppdrag syftar till att ytterligare förtydliga ansvarsfördelningen i processen och kommunstyrelseförvaltningen justerar investeringsprocessen under punkt 7.

Ett förtydligande kring hur avstämningar av eventuella förändringar av byggnaden skall ske är önskvärt. Kommunstyrelseförvaltningen har justerat texten för att göra den tydligare.

Grund- och förskolenämnden

Grund- och förskolenämnden anser att det finns ett mycket stort behov av en fastslagen process för investeringar gällande verksamhetslokaler. Den föreslagna processen bygger på en framförhållning av behovet men grund- och förskolenämnden anser att det kan behövas en "snabbprocess" som byggs upp på ett annat vis och leder till att produktionen kan starta med kort varsel. I en sådan process behöver medel för projekt tilldelas i inledningsskedet och ärendet behöver prioriteras från samtliga inblandade förvaltningar/bolag. Grund- och förskolenämnden anser att vore önskvärt att i befintligt förslag kunde skrivas ett tillägg som tar hänsyn till behovet av en sådan alternativ investeringsprocess.

Kommunstyrelseförvaltningens synpunkter:

Investeringsprocessen är framtagen utifrån förutsättningen att de förändringar som ligger till grund för investeringsbehoven är möjliga att förutsäga i god tid innan behoven uppstår. Det kommer dock alltid kunna uppstå behov som måste lösas snabbare än vad som är möjligt inom ramen för processen till följd av att prognoser slår fel eller oförutsedda händelser som eldsvådor eller liknande. I dessa fall behöver man, såsom grund- och förskolenämnden är inne på, kunna hantera det enskilda ärendet avsevärt snabbare än vad investeringsprocessen medger. Det är dock inte någon bra lösning att ta fram en särskild snabbprocess för dessa fall eftersom förutsättningarna kan variera kraftigt. Hur stora avsteg som skall göras behöver stå i proportion till hur brådskande ärendet är. Man bör avgöra

39

från fall till fall hur stora avsteg som är nödvändiga att göra från den ordinarie investeringsprocessen utifrån de faktiskt rådande omständigheterna.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden anser att det finns ett mycket stort behov av en fastslagen process för investeringar gällande verksamhetslokaler. Den föreslagna processen bygger på en framförhållning av behovet men gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden anser att det kan behövas en "snabbprocess" som byggs upp på ett annat vis och leder till att produktionen kan starta med kort varsel. I en sådan process behöver medel för projekt tilldelas i inledningsskedet och ärendet behöver prioriteras från samtliga inblandade förvaltningar/bolag. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden anser att vore önskvärt att i befintligt förslag kunde skrivas ett tillägg som tar hänsyn till behovet av en sådan alternativ investeringsprocess.

Kommunstyrelseförvaltningens synpunkter:

Se kommentar till grund- och förskolenämndens synpunkter.

Jörn Karlsson
Jesper Schönberg

Förslag investeringsprocess
(remissversionen inkl förslag till
ändringar).

Borttaget: REMISSVERSION

Investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Häminge kommun

Inledning

Det är viktigt att investeringsprocessen fokuserar mer på arbetet med program, förprojektering och eventuell förändring av detaljplan innan det är dags att besluta om investeringsbudget. Det medför dels att budgetbeslutet kan baseras på ett bra underlag, vilket minskar risken för avvikelser från budget, och dels att det återstående arbetet efter budgetbeslutet skulle begränsas till projektering och upphandling, vilket normalt går att genomföra på ett års tid i god ordning. Tid för byggande uppgår till 1-3 år beroende på byggnation.

Beslutsprocessen kring investeringsprojekt fungerar så att varje investeringsprojekt är föremål för flera olika delbeslut under projektets gång. Nedan följer en numrerad beskrivning av den föreslagna investeringsprocessen. I bilagda flödesschema finns också de olika stegen åskådliggjorda.

Lokalresursplanskede

1. Varje förvaltning tar årligen fram en prognos för utvecklingen inom sina verksamhetsområden för de närmast kommande 10 åren. Utifrån prognosen sammanställs förvaltningens behov av förändringar i sitt bestånd av verksamhetslokaler.
2. Resultatet redovisas till lokalförsörjningsenheten (LFE) och stäms av med Tornberget (TB) och de andra förvaltningarna. Samma information som förvaltningarna redovisar till lokalförsörjningsenheten skall redovisas till nämnd.
3. Lokalförsörjningsenheten gör en grov kostnadsuppskattning för varje enskilt lokalbehov i samråd med Tornberget. Kostnadsuppskattningen i det här läget görs normalt som en mycket enkel nyckeltalsberäkning vilket medför att den kan komma att avvika kraftigt från den verkliga kostnaden. Siffran bör därför endast användas för att i ett tidigt skede få en uppfattning om storleken på kommunens sammanlagda inve-

41

steringsbehov som underlag för att prioritera investeringar mot varandra.

4. Lokalförsörjningsenheten sammanställer materialet till en lokalresursplan. Lokalresursplanen innehåller verksamhetens behov och en kostnadsuppskattning för en nybyggnation. Lokalbehovet kan också lösas genom omflyttning inom kommunens lokalytor alternativt hyra in en ny lokal för att lösa behovet.

Programskede

5. Det enskilda projektet startas genom ett beslut som innebär tydligt uppdrag till kommunstyrelsen att påbörja projektet med ett programarbete. För att knyta ihop beslutet om programuppdrag med den ordinarie budgetprocessen kopplas detta beslut ihop med beslutet om plan för investeringsbudget 3 år framåt i tiden som tas i samband med kommunfullmäktiges årliga budgetbeslut.
6. I programuppdraget ingår att ta fram ett lokalprogram, förslag på lämplig placering och vid nybyggnation övergripande gestaltungsförutsättningar. Här prövas också om lokalbehovet kan lösas genom andra alternativ än att kommunen bygger nytt.
7. Lokalförsörjningsenheten har ett övergripande ansvar för genomförandet av programuppdraget. Representanter från verksamhetsförvaltningen (den förvaltning som ansvarar för den verksamhet som lokalbehovet avser), Tornberget och stadsbyggnadsförvaltningen kallas till ett startmöte. [Om detaljplan behöver tas fram eller ändras svarar lokalförsörjningsenheten för beställning av detaljplaneuppdrag.](#)
8. Verksamhetsförvaltningen ansvarar för att ta fram ett lokalprogram. Lokalprogrammet skall utgöra en detaljerad beskrivning av de rum/ytor som behövs för att uppfylla behovet, såväl avseende yta, funktion som antal personer som ska vistas i lokalen. Lokalförsörjningsenheten bistår i arbetet med lokalprogrammet, och kontrollerar att de ytor som anges i programmet är motiverade utifrån behovets storlek.
9. Gestaltungsförutsättningarna ska ange de ramar inom vilka arkitekten har att hålla sig avseende byggnadens yttre och inre gestaltning. Ansvaret för att ta fram gestaltungsförutsättningarna ligger på stadsbyggnadsförvaltningen, och det är också stadsbyggnadsförvaltningen som utifrån byggnadens storlek och läge avgör om ett gestaltungsprogram behöver tas fram för byggnaden och hur omfattande ett sådant behöver vara, vilket i så fall skall framgå i gestaltungsförutsättningarna. I vissa fall när det gäller särskilt utmärkande byggnader eller byggnader i särskilt känsliga lägen, kan det vara aktuellt att engagera flera arkitekter i ett särskilt upphandlingsförfarande genom paral-

Borttaget: 6

Borttaget: 6

Borttaget: 666

2 (6)

lilla uppdrag. Det är stadsbyggnadsförvaltningen som avgör när ett sådant förfarande är aktuellt och som ansvarar för genomförandet i samråd med upphandlingsenheten och lokalförsörjningsenheten.

10. Tornberget tar fram en ny kostnadsuppskattning baserad på lokalprogrammet, samt en kostnadsuppskattning för förprojekteringen som underlag till beslut om budget för förprojekteringen.
11. Det färdiga lokalprogrammet skall redovisas för och godkännas av den nämnd som är ansvarig för den avsedda verksamheten. För att möjliggöra en smidig hantering av sådana justeringar av lokalprogrammet som kan bli aktuella i ett senare skede bör nämnden samtidigt med godkännandet också delegera beslut om förändring i lokalprogrammet, inom ramar som nämnden fastställer, till förvaltningschef.

Förprojekteringsskede

12. Lokalprogrammet ligger tillsammans med gestaltningsförutsättningar som beslutsunderlag för kommunfullmäktiges beslut om plan för investeringsbudget 2 år framåt.
13. I samband med det beslutar kommunfullmäktige även om ett förprojekteringsuppdrag och en budget för förprojekteringen. Förprojekteringsuppdraget innebär ett uppdrag till kommunstyrelsen att utifrån lokalprogrammet och de angivna gestaltningsförutsättningarna ta fram ett ritningsunderlag i form av plan- och fasadritningar, situationsplan samt en kostnadsuppskattning för projektet.
14. Lokalförsörjningsenheten beställer förprojekteringen av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och skall undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.
15. Ansvaret för förprojekteringen ligger på Tornberget. Lokalförsörjningsenheten deltar i förprojekteringen som kommunens beställarrepresentant. Om ett gestaltningsprogram behöver tas fram görs detta av Tornbergets arkitekt i samråd med stadsbyggnadsförvaltningen. Förprojekteringen skall ske i samråd med representanter för berörda fackliga organisationer som kallas av berörd verksamhetsförvaltning.
16. Parallellt med förprojekteringen tar verksamhetsförvaltningen fram sitt behov av utrustning och inventarier till lokalen tillsammans med en kostnadskalkyl.
17. Underlaget från förprojekteringen skall tillsammans med kostnadskalkylen för utrustning och inventarier redovisas för och godkännas av nämnd. Precis som med lokalprogrammet är det önskvärt att näm-

Borttaget: 6

Borttaget: 6

Borttaget: 666

3 (6)

den också delegerar, inom ramar som nämnden fastställer, till förvaltningschef att fatta beslut om ändringar.

Projekteringsskede

18. Efter nämndens godkännande sammanställer lokalförsörjningsenheten ett underlag för kommunfullmäktiges beslut om investeringsbudget. Kommunfullmäktige beslutar om en investeringsbudget för byggnaden och en separat investeringsbudget för inventarier och utrustning. För större projekt med en investeringsbudget omfattande mer än 10 mnkr läggs investeringsbudget för byggnaden på kommunstyrelsen att fatta vidare beslut om efter genomförd upphandling. Budget för inventarier läggs på nämnden. Kommunfullmäktige beslutar också om en investeringsreserv som kommunstyrelsen kan utnyttja om projekt efter genomförd upphandling skulle visa sig bli dyrare än vad den ursprungliga kalkylen pekade på. Storleken på investeringsreserven bör stå i rimlig proportion till omfattningen av den totala investeringsbudgeten för kommunen.
19. Lokalförsörjningsenheten beställer projektering av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och skall undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.
20. Tornberget genomför projektering och upphandling. Eventuella förändringar som sker under projekteringsskedet och som påverkar byggnadens yttre gestaltning skall stämmas av med stadsbyggnadsförvaltningen.

Borttaget: I
Borttaget: för byggnaden
Borttaget: , medan
Borttaget: b

Byggskede

21. För investeringsprojekt med en budget på mer än 10 mnkr skall innan avtal tecknas med den entreprenör som vunnit upphandlingen en kostnadskalkyl för uppförandet av byggnaden baserad på resultatet från upphandlingen redovisas för kommunstyrelsen som beslutar om igångsättning av projektet. Om godkännande inte ges skall kommunstyrelsen ange inriktning på det fortsatta arbetet.
22. Lokalförsörjningsenheten beställer genomförandet av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och skall undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.
23. Tornberget ansvarar för projektets genomförande. Under projektets gång redovisar Tornberget regelbundet (inför kommunens tertialrapporter) prognoser avseende projektets tidplan och ekonomi till kommunstyrelseförvaltningen. Kommunstyrelseförvaltningen tar fram uppgifter om kostnader som inte är direkt hänförliga till byggprojektet såsom verksamhetens inventarier m.m. Rapporterna sammanställs av

Borttaget: I
Borttaget: redovisas kostnaden

Borttaget: tas fram
Borttaget: 6
Borttaget: 6
Borttaget: 666

kommunstyrelseförvaltningen och redovisas skriftligen i tertiärrapporten för nämnden och kommunstyrelsen. Om något sker under projektets gång som riskerar att allvarligt förskjuta tidplanen eller fördyra projektet så att budget överskrids med mer än 5 procent skall detta redovisas för nämnden och kommunstyrelsen vid närmast möjliga tillfälle. Eventuella förändringar som sker under byggskedet och som påverkar byggnadens yttre gestaltning skall stämmas av med stadsbyggnadsförvaltningen.

24. Efter projektets färdigställande skall en fullständig ekonomisk redogörelse redovisas för kommunstyrelsen.

Investeringsprocess för mindre projekt

För vissa typer av mindre projekt är det möjligt att snabba på processen genom att hantera både programskedet och förprojekteringskedet under samma år. Det gäller exempelvis förskolor och LSS-boenden där kommunen och Tornberget har erfarenhet och material från tidigare projekt att utgå ifrån.

För att göra detta behöver fullmäktige ta beslut om programuppdrag och förprojektering vid samma tillfälle (punkt 5,6,12 och 13). Därefter genomförs programarbetet (punkt 7,8,9 och 10) varefter beställning av förprojektering sker direkt till Tornberget (punkt 14). Förprojekteringen genomförs (punkt 15 och 16) och först därefter sker redovisning till nämnd (punkt 11 och 17).

Roller och ansvar

Kommunfullmäktige bestämmer ramarna för kommunstyrelsen och nämnderna i samband med budgetarbetet och ansvarar därigenom för den övergripande fördelningen av kommunens resurser. I investeringsprocessen beslutar kommunfullmäktige om programuppdrag, förprojekteringsuppdrag och investeringsbudget. Syftet med att knyta dessa beslut till budgetprocessen är att det blir avsevärt mer tydligt att olika investeringar måste prioriteras mot varandra för att inte inkräkta orimligt på resurserna för verksamheternas drift.

Kommunstyrelsen beslutar om igångsättning efter genomförd upphandling. Kommunstyrelsen ansvarar för att granska och följa upp att investeringsprojekten håller sig inom beslutade ramar och beslutar om åtgärd om ramarna överskrids.

Nämnderna ansvarar i första hand för verksamheten inom sitt ansvarsområde. I investeringsprocessen påverkas nämndens förutsättningar att lyckas

Borttaget: 6

Borttaget: 6

Borttaget: 666

45

med detta dels av hur ändamålsenliga, effektiva och flexibla lokalerna blir, dels av storleken på de kostnader lokalerna genererar.

Verksamhetsförvaltningar ansvarar för att ta fram prognoser för framtida behov till kommunens lokalresursplan. Ansvarar för att utföra arbetet med att ta fram verksamhetens behov och formulera det i form av ett lokalprogram. Deltar i projekten från början till slut.

Kommunstyrelseförvaltningens lokalförsörjningsenhet har ett övergripande ansvar för att se till att investeringsprojekt startas och löper på ett sådant sätt att lokalerna är färdiga i rätt tid och att beslutade investeringsramar följs. Lokalförsörjningsenheten är kommunens beställarrepresentant gentemot Tornberget.

Tornberget ansvarar för projekten från förprojektering fram till och med färdigställande och därefter i förvaltningsskede. Projekterar och genomför projekt i enlighet med kommunens beställningsskrivelser. Tornberget ansvarar också för att föra fram reinvesteringsbehov i det befintliga beståndet i Lokalresursplanen. Tornberget biträder verksamhetsförvaltningarna och lokalförsörjningsenheten i programskedet.

Övriga frågor

Kultur- och fritidsförvaltningens fastigheter

Kommunen äger fastigheter som idag förvaltas av kultur- och fritidsförvaltningen. Investeringar i dessa fastigheter sköts idag av kultur- och fritidsförvaltningens egen organisation. För att effektivisera förvaltning och investeringsprojekt avseende dessa fastigheter är det önskvärt att dessa uppgifter så långt som möjligt överförs till Tornberget så att kommunen inte behöver hålla sig med en egen förvaltnings- och projektorganisation. Fram till dess att detta är genomfört kan den föreslagna investeringsprocessen ändå gälla dessa fastigheter, men med den avvikelsen att de punkter som ligger på Tornberget istället hanteras av kultur- och fritidsförvaltningens egen organisation.

Entreprenadform

Exakt vilket material som behöver tas fram i förprojekterings- och projekteringskedet kan variera från projekt till projekt beroende av val av entreprenadform och hur man väljer att utforma upphandlingen. Det är upp till Tornberget att avgöra vilken entreprenadform som skall gälla och hur upphandlingen skall gå till, utifrån vad som är lämpligast med hänsyn till det aktuella projektet.

Bilaga:
Flödesschema över stegen i investeringsprocessen

Borttaget: 6

Borttaget: 6

Borttaget: 666

6 (6)

	10-3 år innan byggstart	3 år innan byggstart	2 år innan byggstart	1 år innan byggstart	Byggskede
KF	Lokalresursplanskede	Programskede (5) Beslutar om plan för 3 år framåt (6) Beslut om programuppdrag	Förprojekteringsskede (12) Planerar investeringsbudget för 2 år framåt (13) Beslut om förprojektering och budget	Projekteringsskede (18) Beslutar om budget och investeringsreserv till KS samt ger delegation att fatta beslut inom ram	
KS				(21) Beslutar om genomförande	
Nämnd	(2) Behovet redovisas till nämnd	(11) Lokalprogram godkänns av nämnd. Delegation till Förv.chef att besluta om ändringar	(17) Förprojektering redovisas för och godkänns av nämnd	Skriftlig redovisning kring läget i pågående projekt i samband med tertialrapport	Skriftlig redovisning kring läget i pågående projekt i samband med tertialrapport
KSF	(2) Behovet rapporteras till Lokalförhöjningsenheten (LFE) (3) Gör en grov kostnadsuppskattning ihop med TB (4) Tar fram lokalresursplan	(7) LFE ansvarar för genomförande av programuppdrag Om detaljplan behöver tas fram eller ändras svarar LFE för beställning av detaljplaneuppdrag	(14) Beställning av förprojektering till TB	(19) Beställning av projektering till TB	(22) Beställning av genomförande (24) Slutredovisning till KS
Förvalt	(1) Förvaltningen identifierar behov	(8) Förvaltningen tar fram lokalprogram i samråd med LFE (9) SBF tar fram gestaltningsföresättningar	(16) Tar fram underlag för investering avs. inventarier		
TB		(10) Kostnadsuppskattning baserad på lokalprogrammet	(15) TB förprojekterar och tar fram A-ritning och kostnadsberäkning Tornbergets arkitekt tar fram gestaltningsprogram i samråd m. stadsarkitekt	(20) Projektering, anbud och kalkyl (tillsammans med förvalt)	(23) TB genomför och har: - kontinuerlig återrapportering till LFE - återrapportering till KS vid behov

Dnr KS 44 / 2013

§ 134 Investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun**Ärende till kommunfullmäktige****Sammanfattning**

Kommunstyrelseförvaltningens lokalförsörjningsenhet tar årligen, tillsammans med förvaltningarna och Tornberget, fram en lokalresursplan. Denna beskriver kommunens behov av investeringar i nya och befintliga verksamhetslokaler för de kommande tio åren. De kostnadsuppskattningar som ingår i lokalresursplanen är enkla och grova nyckeltalsberäkningar vars syfte är att ge en uppfattning om den ungefärliga storleken på kommunens samlade investeringsåtaganden. Nyinvesteringsprojekten har normalt inte drivits längre än så när det är dags att besluta om investeringsbudget. Detta har lett till att de grova nyckeltalsberäkningarna från lokalresursplanen har fått ligga till grund för det faktiska budgetbeslutet. När detta beslut har tagits återstår det i princip ett år innan det är dags att börja bygga. Genom en förändring av investeringsprocessen kan budgetbeslutet baseras på ett bättre underlag vilket bland annat minskar risken för avvikelser från budget.

Förslag till investeringsprocess togs fram under 2012 tillsammans med Tornberget och förvaltningarna. Förslaget remitterades 2013-02-06 till Tornberget och nämnderna för synpunkter. Samtliga har inkommit med remissvar, dessa redovisas i remissammanställningen. Föreslagna ändringar efter remittering är markerade i dokumentet *förslag till investeringsprocess med spårade ändringar*.

Underlag för beslut

- Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2013-05-13
- Remissammanställning daterad 2013-05-13
- Förslag till investeringsprocess med spårade ändringar Inklusivt flödesschema (bilaga 1)
- Remissversion av förslag till investeringsprocess (utan spårade ändringar, *tidigare utskickad, se bunt 5*)
- Grund- och förskolenämndens beslut 2013-04-24, § 33
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens beslut 2013-04-23, § 37
- Kultur- och fritidsnämndens beslut 2013-04-24, §
- Stadsbyggnadsnämndens beslut 2013-04-24, § 63
- Äldrenämndens beslut 2013-04-25, § 44
- Socialnämndens beslut 2013-05-07, § 84
- Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2013-03-07
- Tornbergets remissvar daterat 2013-04-05

Kommunstyrelseberedningens förslag till kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige beslutar

1. Bifogat förslag till investeringsprocess avseende ny- om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun godkänns.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige beslutar

1. Bifogat förslag till investeringsprocess avseende ny- om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun godkänns.

Expedieras: Akt
För verkställighet: ekonomiavdelningen
För kännedom: samtliga remissinstanser

mm kw

Justerare

Annette Palmström

Utdragsbestyrkande

Dnr KS 44 / 2013

§ 84 Remissvar investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av verksamhetslokaler i Haninge kommun

Sammanfattning

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag till en investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler. Socialförvaltningen har varit representerad i arbetet.

Det är bra att det tydliggörs hur processen ser ut och ansvaret mellan de inblandade parterna. Det är också viktigt med en strukturerad samordning så att investeringsbeslut om nybyggnation inte sker innan en lämplig fastighet är identifierad.

Enligt förslaget ska varje förvaltning årligen ta fram en prognos över behovet av lokaler de närmsta 10 åren. Socialförvaltningens behov av lokaler är inte primärt kopplad till den demografiska utvecklingen. Tillförlitligheten i en långsiktig prognos för socialförvaltningens lokalbehov blir osäker.

Underlag för beslut

- Svar på remiss – investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun.
- Remis investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av verksamhetslokaler i Haninge kommun

Förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialförvaltningens remissvar och lämnar det till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Arbetsutskottets förslag till beslut

Enligt föreliggande förslag.

Socialnämndens beslut

1. Socialnämnden godkänner socialförvaltningens remissvar och lämnar det till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Exp. akt, KS

Staben
Anna Ganning Hallendorff

socialnämnden

Svar på remiss – investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Sammanfattning

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag till en investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler. Socialförvaltningen har varit representerad i arbetet.

Det är bra att det tydliggörs hur processen ser ut och ansvaret mellan de inblandade parterna. Det är också viktigt med en strukturerad samordning så att investeringsbeslut om nybyggnation inte sker innan en lämplig fastighet är identifierad.

Enligt förslaget ska varje förvaltning årligen ta fram en prognos över behovet av lokaler de närmsta 10 åren. Socialförvaltningens behov av lokaler är inte primärt kopplad till den demografiska utvecklingen. Tillförlitligheten i en långsiktig prognos för socialförvaltningens lokalbehov blir osäker.

Underlag för beslut

- Svar på remiss – investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun.

Förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialförvaltningens remissvar och lämnar det till kommunstyrelseförvaltningen.

Sune Eriksson
t.f. förvaltningschef

Lena Gerlofstig
stabschef

Bakgrund

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag till en investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler. Arbetet med att ta fram investeringsprocessen har gjorts i samarbete med Tornberget och kommunens lokalplaneringsgrupp.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom staben i samråd med förvaltningsledningen.

Förvaltningens synpunkter

Socialförvaltningen har varit representerad i arbetet med att ta fram förslaget på investeringsprocess för verksamhetslokaler i Haninge kommun. Det är bra att det tydliggörs hur processen ser ut och ansvaret mellan de inblandade parterna.

Förslaget pekar på vikten av att mer arbete läggs på program, förprojektering och eventuella förändringar av detaljplan innan det är dags att besluta om investeringsbudget. Idag hänger dessa viktiga beslut inte alltid ihop. Det är viktigt med en strukturerad samordning så att investeringsbeslut om nybyggnation inte sker innan en lämplig fastighet är identifierad.

Prognos av framtida lokalbehov

Enligt förslaget ska varje förvaltning årligen ta fram en prognos över behovet av lokaler de närmsta 10 åren. Prognosen ska ligga som grund för förvaltningens behov av förändringar i sitt bestånd av verksamhetslokaler.

Socialförvaltningens verksamhet styrs huvudsakligen av socialtjänstlagen SoL och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade LSS. Socialförvaltningens behov av lokaler är inte primärt kopplad till den demografiska utvecklingen. Ungefär tre procent eller 27 personer av 1 000 invånare beräknas komma i kontakt med socialtjänsten. Personer som tillhör LSS personkrets är ofta kända sedan tidig ålder. Det går att göra en relativt god prognos över det antal individer som kommer att behöva plats i särskilt boende och daglig verksamhet när de blir vuxna. Att göra en prognos för förvaltningens totala behov av lokaler 10 år framåt betyder att prognosen blir mycket osäker. Socialförvaltningens verksamhet går inte att jämföra med utbildnings- eller äldreförvaltningen. De bygger sina prognoser till stor del på förväntningar om den demografiska utvecklingen. Tillförlitligheten i en långsiktig prognos för socialförvaltningens lokalbehov blir osäker.

Dnr KS 44 / 2013

§ 63 Remiss: Investeringsprocessen avseende ny-, om och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Sammanfattning

Kommunstyrelseförvaltningen har givit stadsbyggnadsnämnden möjlighet att yttra sig över förslag till ny investeringsprocess för ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler senast 2013-04-30.

Stadsbyggnadsförvaltningens yttrande

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att förslag till ny investeringsprocess kommer att ge goda förutsättningar till tidsmässig framförhållning med avseende på budget-, projekterings- och byggprocessen, men även vad gäller byggnadsgestaltning och lokalbehov för respektive verksamhet.

Stadsbyggnadsförvaltningen föreslår dock att investeringsprocessen kompletteras i förprojekteringskedet med aktivitet för beställning av detaljplaneuppdrag i de fall detaljplan behöver upprättas eller ändras.

Stadsbyggnadsförvaltningen föreslår också att investeringsprocessen kompletteras med aktiviteter för avstämningar och godkännande av eventuella förändringar och förenklingar i projekterings- och byggskedet vad gäller arkitektur och byggnadsgestaltning och då särskilt vid upphandling av totalentreprenader.

Underlag för beslut, aktbilaga 28.2013

- Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteutlåtande med bilagor daterad 2013-02-06
- Remissversion daterad 2013-03-06

Stadsbyggnadsförvaltningens förslag

1. Stadsbyggnadsnämnden antar förvaltningens yttrande som sitt eget.

_____

Arbetsutskottets förslag till stadsbyggnadsnämnden

1. Stadsbyggnadsnämnden antar förvaltningens yttrande som sitt eget.

_____

Justerare

Utdragsbestyrkande

Stadsbyggnadsnämndens beslut

1. Stadsbyggnadsnämnden antar förvaltningens yttrande som sitt eget.

_____

Expedieras:
Akten

För verkställighet:
Kommunstyrelseförvaltningen

Justerare

Utdragsbestyrkande

KS: 44 /2013

§ 37 Remiss investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun**Sammanfattning**

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag till investeringsprocess avseende egna verksamhetslokaler. Förslaget sänds nu på remiss till samtliga nämnder.

Remissvar

Utbildningsförvaltningen anser att det finns ett mycket stort behov av en fastslagen process för investeringar gällande verksamhetslokaler. Arbetet präglas idag av otydlighet när det gäller olika förvaltningars och nämnders respektive roller. Det kommer därför att underlätta arbetet när en process fastslås som ska gälla i hela kommunen.

Förslaget beskriver en beslutsprocess så som den ska fungera när startpunkten är en analys av det långsiktiga behovet av investeringar i verksamhetslokaler. Det blir tydligt hur processen ska gå till och vilka ansvarsområden respektive förvaltning/nämnd har. Den föreslagna processen utgår från en tioårsperiod från behovsidentifiering till färdig byggnad. Ibland kan olika omständigheter leda till att en så lång tidsperiod inte kan tillåtas. I de fallen skulle det behövas en "snabbprocess" som byggs upp på ett annat vis och som leder till att produktion kan starta med kort varsel. I en sådan process behöver medel för projektet tilldelas i inledningskedet och ärendet behöver prioriteras från samtliga inblandade förvaltningar/bolag. Det vore önskvärt om det i nu befintligt förslag kunde skrivas ett tillägg som tar hänsyn till behovet av en sådan alternativ investeringsprocess.

Underlag för beslut

- Remissversion av investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler.

Förslag till beslut

1. Remissvaret godkänns.
-
-

Arbetsutskottets förslag till beslut

Enligt förvaltningens förslag.

_____

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens beslut

1. Remissvaret godkänns.

_____

Expedieras:
Kommunstyrelseförvaltningen

Utdragets riktighet intygas

Haninge, 2013-05-07

Susannah Andersson, kommunsekreterare

2013-04-26

Vårt dnr: 38/2013

Kommunstyrelseförvaltningen
Registrator

Remissvar gällande investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Bifogas.

Med vänliga hälsningar

Tornberget Fastighetsförvaltnings AB

Liselott Norberg
administratör

Telefon 08-606 90 00, mobil 070-606 32 55
liselott.norberg@tornberget.se

2013-04-05

Haninge kommun, registrator

Remissvar – Investeringsprocess i Haninge kommun(Bilagor)

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag till en investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler. Arbetet med att ta fram föreslagen investeringsprocess har gjorts efter samarbete med Tornberget och kommunens lokalplaneringsgrupp.

Tornberget, liksom kommunens nämnder, ges nu möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Synpunkterna skall lämnas till kommunstyrelseförvaltningens registrator senast den 30 april.

Bakgrund

Tornberget har under många år känt ett starkt behov av en tydlig och väl förankrad investeringsprocess tillsammans med kommunen. Flera försök har genom åren gjorts av såväl Tornberget som kommunstyrelseförvaltningen för att få fram en sådan process. Av olika skäl har det tidigare inte lyckats.

Det har länge varit svårt att tillgodose beslutsfattares och tjänstemäns behov av att fullt ut förstå hur investeringsbeslut kommer till, vad som krävs innan beslutade investeringsobjekt kan påbörjas och inte minst hur man styr ekonomiska ramar och hur dessa ska och kan följas upp. Anledningen till det är främst att väldigt få personer inom kommunens hela organisation, inklusive bolagen, har tillräcklig kunskap om hela investeringsprocessen för att kunna sätta sig in i de många gånger komplexa frågor som hör till ett investeringsärende. Processens samtliga skeenden har tidigare inte kunnat sammanställas eller presenterats eftersom en klar och tydlig samstämmighet kring vad som faktiskt gäller har saknats. Dessutom kan ett investeringsärende pågå under mycket lång tid, t o m över flera mandatperioder, vilket definitivt inte förenklar möjligheten till insikt.

Tornbergets styrelse har vid flera tillfällen diskuterat behovet av en väl fungerande investeringsprocess där roller och ansvar tydliggörs och som också skall inkludera att viktiga beslut under processens olika skeden kommuniceras till berörda intressenter. I maj förra året beslutade styrelsen att uppmana kommunen att ta fram en sådan process.

Det är viktigt att investeringsprocessen fokuserar på arbetet med program, förprojektering och eventuell förändring av detaljplan innan det är dags att besluta om investeringsbudget. Det medför dels att budgetbeslutet kan baseras på ett bra underlag, vilket minskar risken för avvikelser från budget, och dels att det återstående arbetet efter budgetbeslutet skulle begränsas till projektering och upphandling, vilket normalt går att genomföra på ett års tid i god ordning. Tid för byggande uppgår till 1-3 år beroende på vilken sorts byggnation det handlar om.

Bifogade skiss och skrivelse med numrerad beskrivning av varje huvudsakligt moment i processen visar hur ett investeringsärende skall hanteras från det att ett behov identifieras till dess att investeringen är genomförd. Beslutsprocessen kring

Förslag

I den nu föreslagna processen vill Tornberget ändra och förtydliga i följande:

Innan avtal undertecknas

I förslaget anges ”att innan avtal undertecknas med entreprenör som vunnit upphandlingen skall kostnaden redovisas för kommunstyrelsen innan projektet kan igångsättas.” Tornberget förutsätter att detta endast gäller större projekt. Annars är ju risken att kommunstyrelsen överhopas med förslag till ställningstaganden. Det behövs en angiven avgränsning, t ex 50 miljoner kronor i dagens penningvärde. Föreslås att byggskedets **punkt 21 kompletteras med en precisering av vilka av investeringsprojekten som måste få igångsättningsbesked av kommunstyrelsen.**

För Tornbergets del torde med kostnaden ovan avses den investeringsutgift som upphandlingen jämte byggherrekostnader innebär. **Tornberget redovisar till kommunstyrelseförvaltningen som redovisar till kommunstyrelsen.**

Tornberget ansvarar för projektets genomförande

Under punkt 23 vill Tornberget få gehör för förtydliganden. I förslaget står ” Under projektets gång redovisar Tornberget regelbundet prognoser avseende projektets tidplan och ekonomi till kommunstyrelseförvaltningen”. Eftersom det förutom själva det upphandlade byggprojektet också kan förekomma kostnader som hänför sig till verksamheternas inventarier, gatukostnader, VA- dragning mm så **bör det förtydligas att kommunstyrelseförvaltningen kompletterar med uppgifter om kostnader som inte hänför sig direkt till själva byggprojektet.**

Under samma punkt nämns också ”om något sker under projektets gång som riskerar att allvarligt förskjuta tidplanen eller fördyra projektet så att budget överskrids med 5 procent skall detta redovisas för nämnden och kommunstyrelsen vid närmast möjliga tillfälle.” Man kan med rätta fråga sig vad som i det läget menas med budget. Under en föregående punkt i den tänkta tidplanen, punkt 21, tar kommunstyrelsen ställning till projektets kostnader efter upphandling. **Det borde vara det beloppet som det skall stämmas av emot under byggtiden.** Med budget menas vanligen det av kommunfullmäktige beslutade beloppet.

Av erfarenhet vet vi att det t o m i upphandlade projekt med fast pris uppstår oförutsedda kostnader, sk ÄTA-kostnader. Det kan förutom ändrade verksamhetsbehov efter genomförd upphandling t ex bero på åtgärder som mer sprängning än geotekniska undersökningen visar, eller vid ombyggnad/reinvestering att ritningar ej stämmer med verkligheten. Det kan då t ex handla om att grundläggningen är tjockare än vad ritningarna angav när man en gång byggde. Det ser vi ibland exempel på, framför allt när det gäller sextio- och sjuttiotalsbyggnader. En sådan upptäckt påverkar när vi skall lägga nya avlopp eftersom bilningen då kan bli avsevärt dyrare. Det finns många liknande exempel på vad som i byggskedet kan försena och fördyra, varför vi anser det som rimligt att man i projekten hamnar högre än såväl ursprunglig budget som upphandlat pris. **Om man avser att stämma av emot budgeterat belopp så är fem procent en alldeles för snäv ram. Över tio procent skulle då vara mera rimligt.**

Ksf sammanställer och slutredovisar till kommunstyrelsen

I förslaget anges i flödesschemats sista punkt att Tornberget är ansvarig för **slutredovisning till kommunstyrelsen. Det ansvaret borde ligga på kommunstyrelseförvaltningen**, till vilken Tornberget i linje med vad som sägs i punkt 24 åiterrapporterar sina projekt.

KS: 44 /2013

§ 44 Remiss investeringsprocessen avseende ny-, om - och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun.**Sammanfattning**

Kultur- och fritidsnämnden har fått tillfälle att lämna synpunkter på ovanstående förslag, upprättat av kommunstyrelseförvaltningen, senast 2013-04-30.

Förslaget innebär att det blir mer fokus på arbetet med program, förprojektering och en eventuell förändring av detaljplan innan det är dags att besluta om investeringsbudget. Det medför dels att budgetbeslut kan baseras på ett bra underlag, vilket minskar risken för avvikelser från budget, och dels att det återstående arbetet efter budgetbeslut skulle begränsas till projektering och upphandling, vilket normalt går att genomföra på ett års tid i god ordning.

Tid för byggande uppgår till 1-3 år beroende på byggnation. Varje förvaltning tar årligen fram en prognos för utveckling inom sina verksamhetsområden för de närmast kommande tio åren. Därefter sammanställs förvaltningens behov av förändringar i sina verksamhetslokaler. Dessa behov redovisas till lokalförslörjningsenheten som därefter tillsammans med Tornberget gör en kostnadsberäkning. Lokalförslörjningsenheten sammanställer detta material till en lokalresursplan. Respektive förvaltning ansvarar för att ta fram ett lokalprogram. Där det ska finnas en detaljerad beskrivning av de rum/ytor som behövs för att fylla behovet. Detta lokalprogram ska därefter godkännas i respektive nämnd.

Lokalförslörjningsenheten beställer all projektering av Tornberget. Tornberget ansvarar för projekten från förprojektering till och med färdigställande av respektive objekt.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att förslaget till ny investeringsprocess är tydligt och bra. Det bör dock tydligare framgå att processen gäller för hela kommunen. Utöver de fastigheter som ägs av Tornberget förvaltar kultur- och fritidsförvaltningen själva ett antal fastigheter. Investeringar i dessa fastigheter sköts idag av kultur- och fritidsförvaltningens egen organisation. Förvaltningen anser att dessa fastigheter i samband med att denna investeringsprocess börjar gälla, bör flyttas över till Tornberget vid årsskiftet 2013-2014. När det gäller anläggandet av konstgräsplaner föreslår förvaltningen att ansvaret fortsättningsvis också ligger på kultur- och fritidsförvaltningen.

Förvaltningen ser positivt på detta förslag som bland annat innebär ett utökat samarbete med andra förvaltningar samt att allt byggnadsansvar hamnar hos Tornberget.

Underlag för beslut

- Remiss: Investeringsprocessen avseende ny-, om -, och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Förslag till beslut

1. Remissvaret godkänns.

Arbetsutskottets förslag till beslut

Arbetsutskottet lämnar ärendet vidare till nämnd utan eget ställningstagande.

Kultur- och fritidsnämndens beslut

1. Remissvaret godkänns.

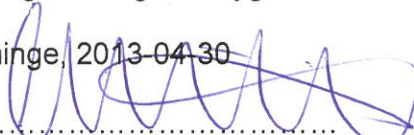
Expedieras: Akt

För verkställighet: KS

För kännedom: Enhetschef idrottsplatser, Enhetschef friluft

Utdragets riktighet intygas

Haninge, 2013-04-30

.....
Charlotta Kristiansson, nämndsekreterare

6 februari 2013

Jörn Karlsson

Stadsbyggnadsnämnden ✓
Socialnämnden ✓
Äldrenämnden ✓
Grund- och förskolenämnden ✓
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ✓
Kultur- och fritidsnämnden ✓
Tornberget

Investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun, remiss

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag till en investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler. Arbetet med att ta fram investeringsprocessen har gjort i samarbete med Tornberget och kommunens lokalplaneringsgrupp.

Ni ges härmed tillfälle att lämna synpunkter på förslaget till en investeringsprocess avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler. Synpunkterna lämnas till kommunstyrelseförvaltningens registrator senast den 30 april.

Jörn Karlsson
Ekonomidirektör

Bilaga:

Remissversionen av Investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler

**Jörn Karlsson
Jesper Schönberg**

REMISSVERSION

Investeringsprocessen avseende ny-, om- och tillbyggnad av egna verksamhetslokaler i Haninge kommun

Inledning

Det är viktigt att investeringsprocessen fokuserar mer på arbetet med program, förprojektering och eventuell förändring av detaljplan innan det är dags att besluta om investeringsbudget. Det medför dels att budgetbeslutet kan baseras på ett bra underlag, vilket minskar risken för avvikelser från budget, och dels att det återstående arbetet efter budgetbeslutet skulle begränsas till projektering och upphandling, vilket normalt går att genomföra på ett års tid i god ordning. Tid för byggande uppgår till 1-3 år beroende på byggnation.

Beslutsprocessen kring investeringsprojekt fungerar så att varje investeringsprojekt är föremål för flera olika delbeslut under projektets gång. Nedan följer en numrerad beskrivning av den föreslagna investeringsprocessen. I bilagda flödesschema finns också de olika stegen åskådliggjorda.

Lokalresursplanskede

1. Varje förvaltning tar årligen fram en prognos för utvecklingen inom sina verksamhetsområden för de närmast kommande 10 åren. Utifrån prognosen sammanställs förvaltningens behov av förändringar i sitt bestånd av verksamhetslokaler.
2. Resultatet redovisas till lokalförsörjningsenheten (LFE) och stäms av med Tornberget (TB) och de andra förvaltningarna.
3. Lokalförsörjningsenheten gör en grov kostnadsuppskattning för varje enskilt lokalbehov i samråd med Tornberget. Kostnadsuppskattningen i det här läget görs normalt som en mycket enkel nyckeltalsberäkning vilket medför att den kan komma att avvika kraftigt från den verkliga kostnaden. Siffran bör därför endast användas för att i ett tidigt skede få en uppfattning om storleken på kommunens sammanlagda investeringsbehov som underlag för att prioritera investeringar mot varandra.

4. Lokalförsörjningsenheten sammanställer materialet till en lokalresursplan. Lokalresursplanen innehåller verksamhetens behov och en kostnadsuppskattning för en nybyggnation. Lokalbehovet kan också lösas genom omflyttning inom kommunens lokalytor alternativt hyra in en ny lokal för att lösa behovet.

Programskede

5. Det enskilda projektet startas genom ett beslut som innebär tydligt uppdrag till kommunstyrelsen att påbörja projektet med ett programarbete. För att knyta ihop beslutet om programuppdrag med den ordinarie budgetprocessen kopplas detta beslut ihop med beslutet om plan för investeringsbudget 3 år framåt i tiden som tas i samband med kommunfullmäktiges årliga budgetbeslut.
6. I programuppdraget ingår att ta fram ett lokalprogram, förslag på lämplig placering och vid nybyggnation övergripande gestaltningsförutsättningar. Här prövas också om lokalbehovet kan lösas genom andra alternativ än att kommunen bygger nytt.
7. Lokalförsörjningsenheten har ett övergripande ansvar för genomförandet av programuppdraget. Representanter från verksamhetsförvaltningen (den förvaltning som ansvarar för den verksamhet som lokalbehovet avser), Tornberget och stadsbyggnadsförvaltningen kallas till ett startmöte.
8. Verksamhetsförvaltningen ansvarar för att ta fram ett lokalprogram. Lokalprogrammet skall utgöra en detaljerad beskrivning av de rum/ytor som behövs för att uppfylla behovet, såväl avseende yta, funktion som antal personer som ska vistas i lokalen. Lokalförsörjningsenheten bistår i arbetet med lokalprogrammet, och kontrollerar att de ytor som anges i programmet är motiverade utifrån behovets storlek.
9. Gestaltningsförutsättningarna ska ange de ramar inom vilka arkitekten har att hålla sig avseende byggnadens yttre och inre gestaltning. Ansvaret för att ta fram gestaltningsförutsättningarna ligger på stadsbyggnadsförvaltningen, och det är också stadsbyggnadsförvaltningen som utifrån byggnadens storlek och läge avgör om ett gestaltningsprogram behöver tas fram för byggnaden och hur omfattande ett sådant behöver vara, vilket i så fall skall framgå i gestaltningsförutsättningarna. I vissa fall när det gäller särskilt utmärkande byggnader eller byggnader i särskilt känsliga lägen, kan det vara aktuellt att engagera flera arkitekter i ett särskilt upphandlingsförfarande genom parallella uppdrag. Det är stadsbyggnadsförvaltningen som avgör när ett sådant förfarande är aktuellt och som ansvarar för genomförandet i samråd med upphandlingsenheten och lokalförsörjningsenheten.

10. Tornberget tar fram en ny kostnadsuppskattning baserad på lokalprogrammet, samt en kostnadsuppskattning för förprojekteringen som underlag till beslut om budget för förprojekteringen.
11. Det färdiga lokalprogrammet skall redovisas för och godkännas av den nämnd som är ansvarig för den avsedda verksamheten. För att möjliggöra en smidig hantering av sådana justeringar av lokalprogrammet som kan bli aktuella i ett senare skede bör nämnden samtidigt med godkännandet också delegera beslut om förändring i lokalprogrammet, inom ramar som nämnden fastställer, till förvaltningschef.

Förprojekteringsskede

12. Lokalprogrammet ligger tillsammans med gestaltningsförutsättningarna som beslutsunderlag för kommunfullmäktiges beslut om plan för investeringsbudget 2 år framåt.
13. I samband med det beslutar kommunfullmäktige även om ett förprojekteringsuppdrag och en budget för förprojekteringen. Förprojekteringsuppdraget innebär ett uppdrag till kommunstyrelsen att utifrån lokalprogrammet och de angivna gestaltningsförutsättningarna ta fram ett ritningsunderlag i form av plan- och fasadritningar, situationsplan samt en kostnadsuppskattning för projektet.
14. Lokalförsörjningsenheten beställer förprojekteringen av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och skall undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.
15. Ansvar för förprojekteringen ligger på Tornberget. Lokalförsörjningsenheten deltar i förprojekteringen som kommunens beställarrepresentant. Om ett gestaltningsprogram behöver tas fram görs detta av Tornbergets arkitekt i samråd med stadsbyggnadsförvaltningen. Förprojekteringen skall ske i samråd med representanter för berörda fackliga organisationer som kallas av berörd verksamhetsförvaltning.
16. Parallellt med förprojekteringen tar verksamhetsförvaltningen fram sitt behov av utrustning och inventarier till lokalen tillsammans med en kostnads kalkyl.
17. Underlaget från förprojekteringen skall tillsammans med kostnads kalkylen för utrustning och inventarier redovisas för och godkännas av nämnd. Precis som med lokalprogrammet är det önskvärt att nämnden också delegerar, inom ramar som nämnden fastställer, till förvaltningschef att fatta beslut om ändringar.

Projekteringsskede

18. Efter nämndens godkännande sammanställer lokalförsörjningsenheten ett underlag för kommunfullmäktiges beslut om investeringsbudget. Kommunfullmäktige beslutar om en investeringsbudget för byggnaden och en separat investeringsbudget för inventarier och utrustning. Investeringsbudget för byggnaden läggs på kommunstyrelsen att fatta vidare beslut om efter genomförd upphandling, medan budget för inventarier läggs på nämnden. Kommunfullmäktige beslutar också om en investeringsreserv som kommunstyrelsen kan utnyttja om projekt efter genomförd upphandling skulle visa sig bli dyrare än vad den ursprungliga kalkylen pekade på. Storleken på investeringsreserven bör stå i rimlig proportion till omfattningen av den totala investeringsbudgeten för kommunen.
19. Lokalförsörjningsenheten beställer projektering av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och skall undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.
20. Tornberget genomför projektering och upphandling.

Byggskede

21. Innan avtal tecknas med den entreprenör som vunnit upphandlingen redovisas kostnaden för kommunstyrelsen som beslutar om igångsättning av projektet. Om godkännande inte ges skall kommunstyrelsen ange inriktning på det fortsatta arbetet.
22. Lokalförsörjningsenheten beställer genomförandet av Tornberget. Beställningen sker skriftligen och skall undertecknas av förvaltningschefen på verksamhetsförvaltningen.
23. Tornberget ansvarar för projektets genomförande. Under projektets gång redovisar Tornberget regelbundet (inför kommunens tertialrapporter) prognoser avseende projektets tidplan och ekonomi till kommunstyrelseförvaltningen. Rapporterna tas fram av kommunstyrelseförvaltningen och redovisas skriftligen i tertialrapporten för nämnden och kommunstyrelsen. Om något sker under projektets gång som riskerar att allvarligt förskjuta tidplanen eller fördyra projektet så att budget överskrids med mer än 5 procent skall detta redovisas för nämnden och kommunstyrelsen vid närmast möjliga tillfälle.
24. Efter projektets färdigställande skall en fullständig ekonomisk redogörelse redovisas för kommunstyrelsen.

Investeringsprocess för mindre projekt

För vissa typer av mindre projekt är det möjligt att snabba på processen genom att hantera både programskedet och förprojekteringsskedet under samma år. Det gäller exempelvis förskolor och LSS-boenden där kommunen och Tornberget har erfarenhet och material från tidigare projekt att utgå ifrån.

För att göra detta behöver fullmäktige ta beslut om programuppdrag och förprojektering vid samma tillfälle (punkt 5,6,12 och 13). Därefter genomförs programarbetet (punkt 7,8,9 och 10) varefter beställning av förprojektering sker direkt till Tornberget (punkt 14). Förprojekteringen genomförs (punkt 15 och 16) och först därefter sker redovisning till nämnd (punkt 11 och 17).

Roller och ansvar

Kommunfullmäktige bestämmer ramarna för kommunstyrelsen och nämnderna i samband med budgetarbetet och ansvarar därigenom för den övergripande fördelningen av kommunens resurser. I investeringsprocessen beslutar kommunfullmäktige om programuppdrag, förprojekteringsuppdrag och investeringsbudget. Syftet med att knyta dessa beslut till budgetprocessen är att det blir avsevärt mer tydligt att olika investeringar måste prioriteras mot varandra för att inte inkräkta orimligt på resurserna för verksamheternas drift.

Kommunstyrelsen beslutar om igångsättning efter genomförd upphandling. Kommunstyrelsen ansvarar för att granska och följa upp att investeringsprojekten håller sig inom beslutade ramar och beslutar om åtgärd om ramarna överskrids.

Nämnderna ansvarar i första hand för verksamheten inom sitt ansvarsområde. I investeringsprocessen påverkas nämndens förutsättningar att lyckas med detta dels av hur ändamålsenliga, effektiva och flexibla lokalerna blir, dels av storleken på de kostnader lokalerna genererar.

Verksamhetsförvaltningar ansvarar för att ta fram prognoser för framtida behov till kommunens lokalresursplan. Ansvarar för att utföra arbetet med att ta fram verksamhetens behov och formulera det i form av ett lokalprogram. Deltar i projekten från början till slut.

Kommunstyrelseförvaltningens lokalförsörjningsenhet har ett övergripande ansvar för att se till att investeringsprojekt startas och löper på ett sådant sätt att lokalerna är färdiga i rätt tid och att beslutade investeringsramar följs. Lokalförsörjningsenheten är kommunens beställarrepresentant gentemot Tornberget.

Tornberget ansvarar för projekten från förprojektering fram till och med färdigställande och därefter i förvaltningsskede. Projekterar och genomför pro-

jekt i enlighet med kommunens beställningskrivelser. Tornberget ansvarar också för att föra fram reinvesteringsbehov i det befintliga beståndet i Lokalresursplanen. Tornberget biträder verksamhetsförvaltningarna och lokalför-sörjningsenheten i programskedet.

Övriga frågor

Kultur- och fritidsförvaltningens fastigheter

Kommunen äger fastigheter som idag förvaltas av kultur- och fritidsförvaltningen. Investeringar i dessa fastigheter sköts idag av kultur- och fritidsförvaltningens egen organisation. För att effektivisera förvaltning och investeringsprojekt avseende dessa fastigheter är det önskvärt att dessa uppgifter så långt som möjligt överförs till Tornberget så att kommunen inte behöver hålla sig med en egen förvaltnings- och projektorganisation. Fram till dess att detta är genomfört kan den föreslagna investeringsprocessen ändå gälla dessa fastigheter, men med den avvikelsen att de punkter som ligger på Tornberget istället hanteras av kultur- och fritidsförvaltningens egen organisation.

Entreprenadform

Exakt vilket material som behöver tas fram i förprojekterings- och projekteringskedet kan variera från projekt till projekt beroende av val av entreprenadform och hur man väljer att utforma upphandlingen. Det är upp till Tornberget att avgöra vilken entreprenadform som skall gälla och hur upphandlingen skall gå till, utifrån vad som är lämpligast med hänsyn till det aktuella projektet.

Bilaga:
Flödesschema över stegen i investeringsprocessen

	10-3 år innan byggstart	3 år innan byggstart	2 år innan byggstart	1 år innan byggstart	Byggskede
KF	Lokalresursplanskede	Programskede 5 Beslut om plan för 3 år framåt 6 Beslut om programuppdrag	Förprojekteringsskede 12 Planerar investeringsbudget för 2 år framåt 13 Beslut om förprojektering och budget	Projekteringsskede 18 Beslut om budget och investeringsreserv till KS samt ger delegation att fatta beslut inom ram	Byggskede
KS				21 Beslut om genomförande	
Nämnd		11 Lokalprogram godkänns av nämnd. Delegation till Förv.chef att besluta om ändringar	17 Förprojektering redovisas för och godkänns av nämnd	Skriftlig redovisning kring läget i pågående projekt i samband med tertialrapport	Skriftlig redovisning kring läget i pågående projekt i samband med tertialrapport
KSF	2 Behovet rapporteras till Lokalförsörjningsenheten (LFE) 3 Gör en grov kostnadsuppskattning ihop med TB 4 Tar fram lokalresursplan	7 LFE ansvarar för genomförande av programuppdrag	14 Beställning av förprojektering till TB	19 Beställning av projektering till TB	22 Beställning av genomförande
Förvalt	1 Förvaltningen identifierar behov	8 Förvaltningen tar fram lokalprogram i samråd med LFE 9 SBF tar fram gestaltungs-förutsättningar	16 Tar fram underlag för investering avs. inventarier		
TB		10 Kostnadsuppskattning baserad på lokalprogrammet	15 TB förprojekterar och tar fram A-ritning och kostnadsberäkning Tombergets arkitekt tar fram gestaltungsprogram i samråd m. stadsarkitekt	20 Projektering, anbud och kalkyl (tillsammans med förvalt)	23 TB genomför och har: - kontinuerlig återrapportering till LFE - återrapportering till KS vid behov 24 Slutredovisning till KS

Slutrapportering gällande uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Slutrapportering gällande uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld godkänns.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. I uppdraget ingick även att Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återrapporteras till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått uppdraget. Ärendet behandlades i socialnämnden 2022-03-22, grund- och förskolenämnden 2022-03-30 samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2022-03-29.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kommunstyrelseförvaltningen har tagit del av socialnämndens, grund- och förskolenämndens samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens yttrande och ställer sig bakom nämndernas slutrapportering av uppdraget.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet föranleder inga ekonomiska konsekvenser.

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse daterat 2022-05-09
- Socialnämndens beslut 2022-03-22 § 29

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen

Avdelning/Enhet
Samhällsplanering och ledning

Handläggare
Leila Koivumäki

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-09

Diarienummer
KS 2021-00345

Sida
2 (2)

- Grund- och förskolenämndens beslut 2022-03-30 § 27
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens beslut 2022-03-29 § 24
- Kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun 2022
- Kartläggning av omfattning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge kommun 2022

Beslutet skickas till:

Socialnämnden

Grund- och förskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Dnr 2021-00172

§ 29 Uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Beslut

1. Socialnämnden godkänner kartläggningarna och överlämnar dem till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
3. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla systematisk dokumentation och uppföljning av problematiken med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.
4. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningarnas resultat.
5. Förvaltningen får i uppdrag att om två år följa upp resultatet av de åtgärder som genomförs som en följd av kartläggningarna.
6. Förvaltningen får i uppdrag att senast i oktober 2022 lägga fram eventuella ytterligare förslag på åtgärder för att stärka arbetet på området.

Reservation

Sedat Dogru (M), Kristoffer Eriksson (M), Petar Kotljarevski och Lage Öhlund (-) reserverar sig mot beslutet.

Beslutsgång

Sedat Dogru (M) yrkar att ärendet återremitteras till social- och äldreförvaltningen i enlighet med det egna förslaget från Moderaterna (bilaga).

Petar Kotljarevski (V) yrkar bifall till Vänsterpartiets tilläggsförslag (bilaga)

Sedat Dogru (M) yrkar bifall till Vänsterpartiets tilläggsförslag och Lage Öhlund (-) yrkar bifall till Moderaternas förslag och Vänsterpartiets tilläggsförslag.

Ordförande ställer frågan om ärendet ska avgöras i pågående sammanträde mot att återremittera ärendet eller enligt förvaltningens förslag. Ordförande finner att ärendet ska avgöras idag.

Ordförande ställer förvaltningens förslag mot Sedat Dogrus (M) eget förslag med nio punkter, Lage Öhlunds (-) bifall till Moderaternas förslag och Petar Kotljarevskis (V) tilläggsförslag. Omröstning begärs och följande propositionsordning läses upp och godkänns: Den som bifaller förvaltningens förslag röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har socialnämnden beslutat i enlighet med förslaget med Moderaternas egna förslaget samt Vänsterpartiets tilläggsförslag.

Jens Davidson (KD): JA
Sedat Dogru (M): NEJ
Fernando Pereira (S): JA
Karl-Anders Molin (L): JA
Ove Lundblad (C): JA
Petar Kotljarevski (V): NEJ
Kristoffer Eriksson (M): NEJ
Lage Öhlund (-): NEJ
Annett Haaf (S): JA

Ordföranden konstaterar att med 5-JA-röster mot 4 NEJ-röster beslutar i enlighet med förvaltningens förslag.

Reservation

Sedat Dogru (M), Kristoffer Eriksson (M), Petar Kotljarevski och Lage Öhlund (-) reserverar sig mot beslutet.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återrapporteras till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Kartläggningarna är genomförda och föreslås av social- och äldreförvaltningen att överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.

Handlingar i ärendet

- Tjänsteskrivelse 2022-03-14 – Slutrapportering: Kartläggningar av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

- Beslutsunderlag 2021-06-14 – Kommunfullmäktige protokollsutdrag § 135 Utökat uppdrag om kartläggning av våld
- Beslutsunderlag – En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun
- Beslutsunderlag – Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En kartläggning av omfattningen i Haninge 2021 och effekterna av Covid-19.

Beslutet skickas till:

Kommunstyrelseförvaltningen

Avdelningschef Individ och familjeomsorg samt handläggare

Justerare

Utdragsbestyrkande

Tilläggsförslag till M egna förslag

Socialnämnden 2022-03-22

§29 Uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Tillägg på att sats 6 att även inkludera kultur- och demokratinämnden

Petar Kotljarevski (V)

Eget förslag

Socialnämnden 2022-03-22

§ 29 Uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Ingen ska utsättas för eller uppleva våld i Haninge. Ändå är det tydligt i de båda kartläggningarna att många blivit utsatta för våld och lever i en hederskontext i Haninge. Vi moderater har länge påtalat vikten av att kartlägga utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge men bara fått till svar att kommunledningen vet allt och inte behöver göra något ytterligare.

Enligt kartläggningen visar det sig att var fjärde flicka och var tionde pojke i Haninge är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Det krävs snabba och kraftfulla insatser för att vända den negativa utvecklingen.

Förvaltningen skriver om utbildningsinsatser men har inget förslag till beslut för att säkerställa att all personal får utbildning i att tidigt kunna upptäcka utsatta barn och unga. Inte heller finns något förslag till att samarbeta med grund- och förskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden samt idrott- och fritidsnämnden för att säkerställa att även idrottsledare i olika föreningar får utbildning.

Vidare saknar vi förslag på åtgärder utifrån kartläggning av hur pandemin påverkat våld i nära relation.

Förslag till beslut:

Socialnämnden beslutar

1. Kartläggning gällande våld i nära relation återremitteras för att få förslag på relevanta åtgärder i förslag till beslut.
2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
3. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla systematisk dokumentation och uppföljning av problematiken med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.
4. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningens behov.
5. Förvaltningen får i uppdrag att säkerställa att all personal inom nämndens verksamhetsområde får relevant utbildning för att kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.

Dnr GFN 2022-00057

§ 27 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Beslut

Grund- och förskolenämnden beslutar att

1. Kartläggningarna godkänns och överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
4. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningarnas resultat.
5. Förvaltningen får i uppdrag att om två år följa upp resultatet av de åtgärder som genomförs som en följd av kartläggningarna.
6. Förvaltningen får i uppdrag att senast i oktober 2022 lägga fram eventuella ytterligare förslag på åtgärder för att stärka arbetet på området.

Arbetsutskottets ställningstagande

Arbetsutskottet överlämnar ärendet till grund- och förskolenämnden enligt förvaltningens förslag.

Alexandra Anstrell (M) deltar inte i beslutet.

Yrkanden

Alexandra Anstrell (M) och Kent Svensson (SD) föreslår, med instämmande av Sevim Celepli (V), att nämnden beslutar enligt likalydande egna förslag från Moderaterna och Sverigedemokraterna (bilagor).

Sevim Celepli (V) föreslår, med instämmande av Alexandra Anstrell (M) och Kent Svensson (SD), att nämnden beslutar enligt tilläggsförslag från Vänsterpartiet (bilaga).

Ordföranden föreslår att nämnden beslutar enligt arbetsutskottets förslag med ändringen att följande beslutspunkt utgår:

3. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla systematisk dokumentation och uppföljning av problematiken med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

Beslutsgång

Ordföranden frågar nämnden om den del av ärendet som berör *Kartläggning gällande våld i nära relation* ska avgöras vid dagens sammanträde eller om ärendet ska återremitteras och konstaterar att ärendet ska avgöras vid dagens sammanträde.

Ordföranden konstaterar att det finns två förslag till beslut:

Arbetsutskottets förslag med ändring att beslutspunkt 3 utgår

Alexandra Anstrells (M), Sevim Celeplis (V) och Kent Svenssons (SD) likalydande egna förslag.

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och konstaterar att nämnden beslutar enligt arbetsutskottets förslag med ändring att beslutspunkt 3 utgår.

Reservationer

Sevim Celepli (V), Alexandra Anstrell (M), Sverre Ekdahl (M) och Kent Svensson (SD) reserverar sig mot beslutet.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återrapporeras till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Kartläggningarna är genomförda och föreslås av grund- och förskolenämnden att överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.

Handlingar i ärendet

- Tjänsteskrivelse 2022-03-14 – Slutrapportering: Kartläggningar av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

- En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun
- Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En kartläggning av omfattningen i Haninge 2021 och effekterna av Covid-19
- Kommunfullmäktige protokollsutdrag 2021-06-14 § 135 - Utökat uppdrag om kartläggning av våld

Beslutet skickas till:

För kännedom: Avdelningschef Individ och familjeomsorg samt handläggare

För beslut: Kommunstyrelseförvaltningen

Eget förslag

Grund och förskolenämnden 2022-03-30

§ 27 Uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Ingen ska utsättas för eller uppleva våld i Haninge. Ändå är det tydligt i de båda kartläggningarna att många blivit utsatta för våld och lever i en hederskontext i Haninge. Vi moderater har länge påtalat vikten av att kartlägga utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge men bara fått till svar att kommunledningen vet allt och inte behöver göra något ytterligare.

Enligt kartläggningen visar det sig att var fjärde flicka och var tionde pojke i Haninge är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Det krävs snabba och kraftfulla insatser för att vända den negativa utvecklingen. Då ansvariga politiker inom kommunledningen, har gjort anspråk på att ha kunskap om omfattningen av det utbredda hedersrelaterade våldet och förtrycket, ställer man sig frågan varför har det inte tagits krafttag mot detta, alternativt varför har denna fråga prioriterats ner? Vid varje tillfälle och i varje stund någon förtrycks i vårt samhälle, samtidigt som nödvändiga krafttag uteblir är det ett totalt misslyckande.

I dag har vi parallella samhällen i Haninge där en del av befolkningen lever i frihet medan andra människor begränsas och nekas sina mänskliga rättigheter. En del flickor och kvinnor utsätts för trakasserier för att de inte följer uppsatta regler om klädsel och livsstil. Vi har flickor och kvinnor vars livsval begränsas av deras familj och släktingar. De får inte klä sig hur de vill, inte röra sig fritt i samhället och inte heller gifta sig med vem de vill. Så här kan vi inte ha det. En av de viktigaste faktorerna för att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är tidiga upptäckter för att kunna göra insatser. Förvaltningen skriver om utbildningsinsatser men har inget förslag till beslut för att säkerställa att all personal får utbildning i att tidigt kunna upptäcka utsatta barn och unga och heller finns inget förslag att samarbeta med Idrott och fritidsnämnden för att säkerställa att även idrottsledare i olika föreningar får utbildning.

Vidare saknar vi förslag på åtgärder utifrån kartläggning av hur pandemin påverkat våld i nära relation.

Förslag till beslut:

Grund och förskolenämnden beslutar

1. Kartläggning gällande våld i nära relation återremitteras för att få förslag på relevanta åtgärder i förslag till beslut.
2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
3. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningens behov.

Moderaterna
Haninge

4. Förvaltningen får i uppdrag att säkerställa att all personal inom nämndens verksamhetsområde får relevant utbildning för att kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
5. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med idrotts- och fritidsnämnden för att möjliggöra utbildning för ledare inom olika föreningar för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
6. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med socialnämnden för att möjliggöra utbildning för personal inom socialtjänsten för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
7. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden för att möjliggöra utbildning för personal inom skolan för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
8. Förvaltningen får i uppdrag att om ett år följa upp resultatet av de åtgärder som genomförs som en följd av kartläggningarna och rapportera till nämnden.
9. Förvaltningen får i uppdrag att senast i oktober 2022 lägga fram eventuella ytterligare förslag på åtgärder för beslut för att stärka arbetet på området.

För Moderaterna

Alexandra Anstrell (M)

Eget förslag

Grund och förskolenämnden 2022-03-30

§ 27 Uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Ingen ska utsättas för eller uppleva våld i Haninge. Ändå är det tydligt i de båda kartläggningarna att många blivit utsatta för våld och lever i en hederskontext i Haninge. Vi sverigedemokrater har länge påtalat vikten av att kartlägga utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge men bara fått till svar att kommunledningen vet allt och inte behöver göra något ytterligare.

Enligt kartläggningen visar det sig att var fjärde flicka och var tionde pojke i Haninge är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Det krävs snabba och kraftfulla insatser för att vända den negativa utvecklingen. Då ansvariga politiker inom kommunledningen, har gjort anspråk på att ha kunskap om omfattningen av det utbredda hedersrelaterade våldet och förtrycket, ställer man sig frågan varför har det inte tagits krafttag mot detta, alternativt varför har denna fråga prioriterats ner? Vid varje tillfälle och i varje stund någon förtrycks i vårt samhälle, samtidigt som nödvändiga krafttag uteblir är det ett totalt misslyckande.

I dag har vi parallella samhällen i Haninge där en del av befolkningen lever i frihet medan andra människor begränsas och nekas sina mänskliga rättigheter. En del flickor och kvinnor utsätts för trakasserier för att de inte följer uppsatta regler om klädsel och livsstil. Vi har flickor och kvinnor vars livsval begränsas av deras familj och släktingar. De får inte klä sig hur de vill, inte röra sig fritt i samhället och inte heller gifta sig med vem de vill. Så här kan vi inte ha det. En av de viktigaste faktorerna för att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är tidiga upptäckter för att kunna göra insatser. Förvaltningen skriver om utbildningsinsatser men har inget förslag till beslut för att säkerställa att all personal får utbildning i att tidigt kunna upptäcka utsatta barn och unga och heller finns inget förslag att samarbeta med Idrott och fritidsnämnden för att säkerställa att även idrottsledare i olika föreningar får utbildning.

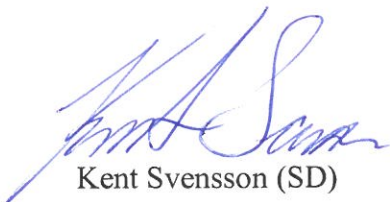
Vidare saknar vi förslag på åtgärder utifrån kartläggning av hur pandemin påverkat våld i nära relation.

Förslag till beslut:

Grund och förskolenämnden beslutar

1. Kartläggning gällande våld i nära relation återremitteras för att få förslag på relevanta åtgärder i förslag till beslut.

2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
3. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningens behov.
4. Förvaltningen får i uppdrag att säkerställa att all personal inom nämndens verksamhetsområde får relevant utbildning för att kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
5. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med idrotts- och fritidsnämnden för att möjliggöra utbildning för ledare inom olika föreningar för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
6. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med socialnämnden för att möjliggöra utbildning för personal inom socialtjänsten för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
7. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden för att möjliggöra utbildning för personal inom skolan för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
8. Förvaltningen får i uppdrag att om ett år följa upp resultatet av de åtgärder som genomförs som en följd av kartläggningarna och rapportera till nämnden.
9. Förvaltningen får i uppdrag att senast i oktober 2022 lägga fram eventuella ytterligare förslag på åtgärder för beslut för att stärka arbetet på området.

Kent Svensson (SD)

Kanal: Diarie
Från: Jerker Bohman
Skickat: 2022-05-16 17:02:02
Till: KS
Ämne: 2022-00057 Protokollsutdrag 2022-03-30 § 27 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld
Bifogade filer: Tjänsteskrivelse GFN.docx, Eget förslag (M) § 27 Uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.pdf, Eget förslag (SD) § 27 Uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.pdf, Tilläggsförslag (V) § 27 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.pdf, Beslut-202200057-GFN-§ 27.docx

Hej,
Expedierar detta igen då jag uppmärksammats på att det inte registrerats i ärende KS 2021-00345 vid expediering i april.

Vänligen,
Jerker Bohman

Tilläggsförslag till Moderaternas egna förslag

Grund- och förskolenämnden 2022-03-30

§ 27 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Vänsterpartiet Haninge yrkar bifall till Moderaternas egna förslag med tillägg att i att-sats 5 även möjliggöra utbildning för personal som arbetar under kultur- och demokratinämndens områdesansvar. Det berör bl.a. personal inom kulturskolan, biblioteken och freezone. Vi anser det ytterst viktigt att kompetensutveckling sker för en bredd av personal som kommer i kontakt med barn och unga i olika forum och sammanhang.

Vidare anser Vänsterpartiet Haninge att det är problematiskt att inga friskolor har medverkat i undersökningen *“En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun”*. Det är ett stort bortfall som vi får i denna kartläggning i och med att friskolorna inte deltar. Även i ärendet *“Kvalitetsberättelser och patientsäkerhetsberättelse för elevhälsans medicinska och psykosociala insatser”* som var i nämnden december 2021, så framkom det att inga fristående gymnasium har tagit del av kommunens skolpsykologiska insats under året. Vi menar att Haninge kommun behöver få mer insyn i de fristående skolorna och öka samverkan så att friskolorna känner sig mer manade att delta i kommunens kartläggningar och ta del av kommunens insatser riktade till eleverna.

Förslag till beslut:

1. Bifall till Moderaternas förslag med tillägg att i att-sats 5 lägga till att möjliggöra utbildning även för personal som hamnar under kultur- och demokratinämndens ansvarsområde.

Sevim Celepli (V)

Slutrapportering: Kartläggningar av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Förslag till beslut

Grund- och förskolenämnden beslutar att

1. Kartläggningarna godkänns och överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
3. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla systematisk dokumentation och uppföljning av problematiken med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.
4. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningarnas resultat.
5. Förvaltningen får i uppdrag att om två år följa upp resultatet av de åtgärder som genomförs som en följd av kartläggningarna.
6. Förvaltningen får i uppdrag att senast i oktober 2022 lägga fram eventuella ytterligare förslag på åtgärder för att stärka arbetet på området.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återrapporteras till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Kartläggningarna är genomförda och föreslås av grund- och förskolenämnden att överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.

Ärendet

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återrapporeras till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Ärendet har beretts inom social- och äldreförvaltningens avdelning verksamhetsstöd och utveckling i samarbete med avdelningen individ- och familjeomsorg samt tillsammans med utbildningsförvaltningen. Social- och äldreförvaltningen och utbildningsförvaltningen har upphandlat en konsult som genomfört båda kartläggningarna.

Enkätundersökning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun

En kartläggning genomfördes i form av en digital enkätundersökning i kommunala skolor. Även friskolor blev erbjudna att vara med i studien men har inte deltagit. Enkäten delades ut till elever i årskurs nio samt andra året på gymnasiet. Deltagandet var frivilligt och elevernas svar anonyma. Vårdnadshavare informerades genom ett digitalt brev. Syftet med enkäten var att öka kunskapen om livsvillkoren bland ungdomar i Haninge och därav få en bild av ungdomars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta för att förbättra arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt stöd och hjälp till de som är utsatta. Enkätfrågorna utgår från tidigare genomförda kartläggningar i andra kommuner där forskare i socialt arbete samt representanter från frivilligsektorn och myndigheter som arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck medverkat.

I kartläggningen utgår definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck från tidigare studier, där deltagarna delas upp i en oskuldsnormsgrupp och en kontrollgrupp som jämförs med varandra. Med oskuldsnorm menas att det finns en förväntan på att individen ska vänta med att ha sex innan äktenskapet. Enligt enkäten lever drygt var fjärde flicka (26 procent) och var tionde pojke (12 procent) med en oskuldsnorm, vilket begränsar deras livsutrymme. Resultatet

behöver tolkas med en viss försiktighet på grund av ett begränsat antal svaranden, men ger ändå en fingervisning om hur läget ser ut. Resultatet följer vad som framkommit vid liknande kartläggningar av hur ungdomarnas livssituation ser ut.

Ungdomarna har vidare i enkäten fått svara på frågan om de vet vart de skulle kunna vända sig för råd och stöd vid en svår situation. En majoritet av ungdomarna vet vart de skulle vända sig och många uppger att de skulle vända sig till någon av skolans representanter och en mindre del skulle vända sig till socialtjänsten.

Kartläggning av omfattningen av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge kommun 2021 och effekterna av covid-19

En ytterligare kartläggning genomfördes i form av en genomgång av statistik från Brottsförebyggande rådet samt social- och äldreförvaltningens verksamhetssystem. Syftet var att uppskatta omfattningen av våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck, utvecklingen över tid samt pandemins eventuella påverkan på detta. Kontakt har också tagits med Brottsofferjouren, Haninge Kvinnojour, Manscentrum, Origo och Bris – Barnens rätt i samhället, för att få in uppgifter om omfattningen och pandemins eventuella påverkan.

Det sammantagna resultatet av kartläggningen visar att både antalet anmälda brott till polisen i Haninge avseende våld i nära relation och antalet aktualiserade ärenden gällande vuxna hos social- och äldreförvaltningen ökat över tid och särskilt efter 2019. Antalet aktualiserade ärenden gällande barn och unga kopplat till våld i nära relation ökade årligen fram till 2020 och har därefter minskat. Gällande hedersrelaterat våld och förtryck finns i brottsstatistiken inga uppgifter på kommunnivå och i social- och äldreförvaltningens verksamhetssystem är antalet ärenden per år så pass få att det är svårt att dra slutsatser om eventuell ökning eller minskning över tid.

Försvårande omständigheter är att brottsstatistiken inte registrerats på samma sätt över tid och att social- och äldreförvaltningens statistik kan ha påverkats av organisationsförändringar och nya arbetssätt, vilket medfört svårigheter att analysera utvecklingen över tid och huruvida pandemin påverkat omfattningen. Statistik från organisationer som möter gärningspersoner och utsatta personer påvisar siffror som hos några innebär en ökning och hos någon annan en minskning över tid gällande personer som söker kontakt. Huruvida

detta är en faktisk ökning eller inte är svår att svara på då en ökning kan stå för en ökad anmälningsbenägenhet eller bättre kapacitet hos olika aktörer att möta upp de behov som finns, liksom en minskning kan betyda att färre anmält eller sökt stöd och hjälp. Därmed är det svårt att dra några slutsatser kring pandemins påverkan på omfattningen av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Den kartläggning som genomförts i form av en enkätundersökning bland elever i grundskolan och gymnasiet påvisar omfattningen och karaktären av hedersrelaterat våld och förtryck. Även om resultatet i Haninge i stora drag följer vad som framkommit av liknande studier, är problematiken tydlig och visar på ett fortsatt behov av att förvaltningarna arbetar med frågan.

Resultatet från kartläggningen som genomfördes i syfte att undersöka omfattningen av våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck samt pandemins påverkan på detta, ger inga säkra svar kring omfattningen och pandemins påverkan. Det går därmed inte utifrån resultatet att uttala sig om vilken påverkan pandemin haft. Det är därför fortsatt viktigt att följa utvecklingen, ha god kunskap i att uppmärksamma utsatta personer samt erbjuda bra stöd och hjälp till både utsatta personer och gärningspersoner.

Resultaten av kartläggningarna ger en indikation på att kommunen är på rätt spår när det gäller de åtgärder som redan genomförs i dag samt de åtgärder som är under planering. Främst handlar arbetet om att utbilda medarbetare och om samverkan mellan kommunens olika förvaltningar och föreningar för att på bästa sätt möta och motverka våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Detta arbete och några andra aktiviteter på området beskrivs nedan.

- *Arbete enligt läroplanen*

Skolan arbetar enligt läroplanen, vilket innebär att alla som arbetar i skolan aktivt ska motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper. I den reviderade läroplanen, som börjar gälla 1 juli 2022, har förändringar genomförts i det kunskapsområde som i dag kallas sex och samlevnad.

Kunskapsområdet byter namn till sexualitet, samtycke och relationer, och ska bland annat omfatta kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare får rektorn ett tydligare ansvar för att kunskaper

om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. För att höja kompetensen i området och öka förutsättningarna att genomföra uppdraget sker utbildningssatsningar gällande våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

- *Utbildningssatsningar för medarbetare*

Utbildningsinsatser om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är viktiga för att öka medarbetarnas kompetens att upptäcka personer i utsatthet samt för att öka kunskapen om hur man kan agera vid misstanke eller kännedom om utsatthet. Kunskap om hur man ska bemöta utsatta är också viktig för de utsattas tillit till myndighetspersoner. Utsattas benägenhet att söka stöd och hjälp kan öka om bemötandet från myndighetspersoner är professionellt och grundar sig på gedigen kunskap på området.

Det genomförs olika utbildningssatsningar för medarbetare i den kommunala organisationen gällande våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I kommunens utbildningskatalog på intranätet finns en utbildning om våld i nära relationer som alla anställda kan genomföra och som är obligatorisk för alla medarbetare som träffar medborgare. I utbildningen ges kunskap om våld i nära relation, kommunens rutiner och vad man kan göra när man träffar en person i utsatthet. Likaså finns i utbildningskatalogen en utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck som i första hand riktar sig till personal inom socialtjänsten, skolan och förskolan.

Under våren 2022 kommer elevhälsoteamen på utbildningsförvaltningen - sjuksköterskor, kuratorer och skolpsykologer, gå en utbildning kring hedersrelaterat våld och förtryck som arrangeras av Origo. Utbildningen kommer fokusera på hur personalen kan identifiera elever i riskzon och hur man bemöter elever som söker hjälp. Även personal inom social- och äldreförvaltningen kommer delta i utbildningen då syftet också är att stärka samverkan mellan skolan och socialtjänsten i frågor om orosanmälan i ärenden om hedersrelaterat våld och förtryck.

- *Stöd för utsatta personer och för medarbetare*

Kommunen erbjuder stöd till utsatta personer och medarbetare som behöver vägledning och råd i ärenden om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

Stödet erbjuds bland annat av Barnhus Haninge som är en plats där polis, åklagare, socialtjänst, krisstödjare, barnläkare och barn- och ungdomspsykiatri arbetar tillsammans med barn som blivit utsatt för brott, våld eller övergrepp i nära relation. Barnhus har expertis vad gäller hedersproblematik kring barn och unga och hit kan kommunens medarbetare vända sig för stöd och rådgivning.

Kommunen är också med och finansierar Origo som är ett länsöverskridande resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld. På Origo arbetar kuratorer, barnmorska och polis under ett och samma tak. Till Origo kan ungdomar vända sig för stöd och rådgivande samtal och yrkesverksamma inom till exempel skola, fritid eller socialtjänst, kan vända sig dit för konsultativt stöd och vägledning. Origo erbjuder också seminarier och utbildningar kring hedersrelaterat förtryck och våld. Tjänsterna är kostnadsfria för kommunen.

- *Samverkan mellan förvaltningar*

För att på bästa sätt möta och motverka våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck krävs fungerande samverkan mellan de förvaltningar som kommer i kontakt med utsatta personer. För det krävs bland annat en gemensam bild av vad våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck innebär samt hur man ska arbeta med den typen av ärenden.

Social- och äldreförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen samt utbildningsförvaltningen har en gemensamt antagen handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Handlingsplanen reviderades av förvaltningarna under 2021. I planen definieras begrepp och här ges information om hur våld och förtryck kan uppmärksammas samt hur personal ska agera när de möter en utsatt person. I planen anges även ansvarsfördelningen mellan förvaltningarna och hur dessa ska samverka för att arbetet gentemot utsatta ska ske samordnat.

Förvaltningarna har också en gemensamt antagen handlingsplan mot våld i nära relationer. Handlingsplanen definierar gemensamma mål för arbetet och vilka insatser som ska genomföras för att uppnå målen.

- *Samverkan med föreningar*

Kommunen har samverkansavtal med föreningar som arbetar mot förtryck och våld i nära relationer, så som Haninge Kvinnojour,

Manscentrum och Brottsofferjouren. Socialnämnden beslutade att revidera reglementet för föreningsbidrag under 2021 i syfte att föreningarnas verksamheter och förvaltningarnas verksamheter ska kunna komplettera varandra för att få större effekt för att förebygga och motverka förtryck och våld. Föreningar har getts möjlighet att ansöka till nämnden om medlemsbidrag och partnerskap vilket ingåtts med bland annat ovan nämnda föreningar.

- *Ökad tillgänglighet till socialtjänsten och elevhälsan*

För att barn och unga ska veta vart man vänder sig för stöd och hjälp om man inte har det bra hemma och för att de ska våga ta kontakt, krävs kunskap om bland annat elevhälsan och socialtjänsten. I syfte att öka tillgängligheten till socialtjänsten har kommunens webbplats gjorts om med egna sidor direkt riktade till barn och unga om socialtjänsten men även om andra aktörer som på olika sätt kan ge barn och unga råd och stöd.

För att barn och unga ska ha kunskap om socialtjänsten och dess funktion i samhället och för att de ska våga ta kontakt, har också ett stödmaterial tagits fram av social- och äldreförvaltningen och utbildningsförvaltningen för grundskolan i Haninge. Tanken är att lärare i grundskolan ska ha ett teoretiskt och praktiskt stöd för att kunna undervisa om socialtjänsten. Materialet informerar även om elevhälsans stöd och andra instanser dit barn och unga kan vända sig om de inte har det bra hemma. I dagsläget pågår planeringen av hur materialet ska implementeras i grundskolan.

Resultaten från båda kartläggningarna visar också att det finns utvecklingsområden, vilka beskrivs nedan.

- *Vidare utveckla information till barn och unga*

Det är viktigt att barn och unga vet vart de kan vända sig för stöd och hjälp när de inte har det bra hemma. Därmed behöver information om detta aktivt spridas i lämpliga kommunikationskanaler för barn och unga.

- *Systematisk dokumentation och uppföljning*

Social- och äldreförvaltningen för statistik över våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Den ena kartläggningen påvisar en diskrepans mellan den statistik som förs manuellt och

vad som registrerats i förvaltningens verksamhetssystem. Detta är ett område som behöver utvecklas.

- *Översyn handlingsplaner*

Kommunens handlingsplan för våld i nära relation behöver uppdateras. I samband med detta kan även handlingsplanen mot hedersrelaterat våld och förtryck ses över och vid behov uppdateras utifrån kartläggningarnas resultat.

- *Utökad samverkan*

Kommunen kan behöva se över hur samverkan kan stärkas med olika aktörer så som hyresvärdar, Stockholms lokaltrafik, regionen samt länsstyrelsen Östergötland som har regeringens uppdrag att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

- *Uppföljning av åtgärder*

För att påvisa om beslutade åtgärder ger önskat resultat bör arbetet följas upp. Förslagsvis följs detta upp om två år.

- *Ytterligare åtgärder*

Kartläggningarna utgör ett underlag för vidare arbete och analys av eventuellt ytterligare åtgärder för att stärka arbetet. Förslagsvis följs detta upp senast i oktober 2022.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet föranleder inga ekonomiska konsekvenser.

Underlag för beslut

- Tjänsteskrivelse 2022-03-14 – Slutrapportering: Kartläggningar av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck
- En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun
- Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En kartläggning av omfattningen i Haninge 2021 och effekterna av Covid-19
- Kommunfullmäktige protokollsutdrag 2021-06-14 § 135 - Utökat uppdrag om kartläggning av våld

Förvaltning
Hanninge kommun

Avdelning/Enhet
Förvaltningsstaben

Handläggare
Firdevs Anik

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-03-14

Diarienummer
GFN 2022-00057

Sida
9 (9)

Beslutet skickas till:

För kännedom: Avdelningschef Individ och familjeomsorg samt
handläggare

För beslut: Kommunstyrelseförvaltningen

Henrik Lindh
Förvaltningsdirektör

Torbjörn Segrell
Kvalitets- och utvecklingschef

Dnr GVN 2022-00016

§ 24 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att

1. Kartläggningarna godkänns och överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
4. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningarnas resultat.
5. Förvaltningen får i uppdrag att om två år följa upp resultatet av de åtgärder som genomförs som en följd av kartläggningarna.
6. Förvaltningen får i uppdrag att senast i oktober 2022 lägga fram eventuella ytterligare förslag på åtgärder för att stärka arbetet på området.

Arbetsutskottets ställningstagande

Arbetsutskottet överlämnar ärendet till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden enligt förvaltningens förslag.

Sara Sixten (M) deltar inte i beslutet.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återsäntas till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Kartläggningarna är genomförda och föreslås av social- och äldreförvaltningen att överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.

Yrkanden

Eylem Sütcü (V) lämnar yttrande enligt bilaga.

Michael Axelsson (M) föreslår i första hand att ärendet återremitteras till utbildningsförvaltningen och i andra hand att nämnden beslutar enligt eget förslag från Moderaterna (bilaga).

Ordföranden föreslår att Michael Axelssons (M) förslag om återremiss avslås.

Ordföranden föreslår att följande beslutspunkt utgår, men att nämnden i övrigt beslutar enligt arbetsutskottets förslag:

3. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla systematisk dokumentation och uppföljning av problematiken med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

Beslutsgång

Ordföranden frågar nämnden om ärendet ska avgöras vid dagens sammanträde eller om ärendet ska återremitteras och konstaterar att ärendet ska avgöras vid dagens sammanträde.

Ordföranden konstaterar att det finns två förslag till beslut:

Arbetsutskottets förslag med ändring att beslutspunkt 3 utgår

Michael Axelssons (M) förslag

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och konstaterar att nämnden beslutar enligt arbetsutskottets förslag med ändring att beslutspunkt 3 utgår.

Reservationer

Michael Axelsson (M) och Kent Svensson (SD) reserverar sig mot beslutet.

Handlingar i ärendet

- Tjänsteskrivelse 2022-03-14 – Slutrapportering: Kartläggningar av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck
- En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun
- Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En kartläggning av omfattningen i Haninge 2021 och effekterna av Covid-19

- Kommunfullmäktige protokollsutdrag 2021-06-14 § 135 - Utökat uppdrag om kartläggning av våld

Beslutet skickas till:

För kännedom: Avdelningschef Individ och familjeomsorg samt handläggare

För beslut: Kommunstyrelseförvaltningen

Eget förslag

Gymnasie och vuxenutbildningsnämnden 2022-03-29

²⁴~~10~~ § Uppdrag om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Ingen ska utsättas för eller uppleva våld i Haninge. Ändå är det tydligt i de båda kartläggningarna att många blivit utsatta för våld och lever i en hederskontext i Haninge. Vi moderater har länge påtalat vikten av att kartlägga utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge men bara fått till svar att kommunledningen vet allt och inte behöver göra något ytterligare.

Enligt kartläggningen visar det sig att var fjärde flicka och var tionde pojke i Haninge är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Det krävs snabba och kraftfulla insatser för att vända den negativa utvecklingen. Då ansvariga politiker inom kommunledningen, har gjort anspråk på att ha kunskap om omfattningen av det utbredda hedersrelaterade våldet och förtrycket, ställer man sig frågan varför har det inte tagits krafttag mot detta, alternativt varför har denna fråga prioriterats ner? Vid varje tillfälle och i varje stund någon förtrycks i vårt samhälle, samtidigt som nödvändiga krafttag uteblir är det ett totalt misslyckande.

I dag har vi parallella samhällen i Haninge där en del av befolkningen lever i frihet medan andra människor begränsas och nekas sina mänskliga rättigheter. En del flickor och kvinnor utsätts för trakasserier för att de inte följer uppsatta regler om klädsel och livsstil. Vi har flickor och kvinnor vars livsval begränsas av deras familj och släktingar. De får inte klä sig hur de vill, inte röra sig fritt i samhället och inte heller gifta sig med vem de vill. Så här kan vi inte ha det. En av de viktigaste faktorerna för att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är tidiga upptäckter för att kunna göra insatser. Förvaltningen skriver om utbildningsinsatser men har inget förslag till beslut för att säkerställa att all personal får utbildning i att tidigt kunna upptäcka utsatta barn och unga och heller finns inget förslag att samarbeta med Idrott och fritidsnämnden för att säkerställa att även idrottsledare i olika föreningar får utbildning.

Vidare saknar vi förslag på åtgärder utifrån kartläggning av hur pandemin påverkat våld i nära relation.

Förslag till beslut:

Gymnasie och vuxenutbildningsnämnden beslutar

1. Kartläggning gällande våld i nära relation återremitteras för att få förslag på relevanta åtgärder i förslag till beslut.
2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
3. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningens behov.

4. Förvaltningen får i uppdrag att säkerställa att all personal inom nämndens verksamhetsområde får relevant utbildning för att kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
5. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med idrotts- och fritidsnämnden för att möjliggöra utbildning för ledare inom olika föreningar för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
6. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med socialnämnden för att möjliggöra utbildning för personal inom socialtjänsten för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
7. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta tillsammans med grund- och förskolenämnden för att möjliggöra utbildning för personal inom skolan för att de ska kunna tidigt upptäcka och hantera barn och ungdomar som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.
8. Förvaltningen får i uppdrag att om ett år följa upp resultatet av de åtgärder som genomförs som en följd av kartläggningarna och rapportera till nämnden.
9. Förvaltningen får i uppdrag att senast i oktober 2022 lägga fram eventuella ytterligare förslag på åtgärder för beslut för att stärka arbetet på området.

För Moderaterna

Michael Axelsson (M)

Ersättaryttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2022-03-29

§ 24 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Vänsterpartiet vill se att det möjliggörs utbildningsinsatser om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck även för personal som arbetar under kultur- och demokratinämndens samt idrott- och fritidsnämndens områdesansvar. Det berör bl.a. personal inom idrottsföreningarna, fritidsgårdarna, kulturskolan, biblioteken och freezone.

Vi anser det ytterst viktigt att kompetensutveckling sker för en bredd av personal som kommer i kontakt med barn och unga i olika forum och sammanhang.

Eylem Sütcü (V)

Kanal: Diarie
Från: Jerker Bohman
Skickat: 2022-05-16 17:03:23
Till: KS
Ämne: 2022-00016 Protokollsutdrag 2022-03-29 § 24 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld
Bifogade filer: Tjänsteskrivelse GVN.docx, Eget förslag (M) § 24 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.pdf, Ersätтарыttrande (V) § 24 Rapport om kartläggning av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.pdf, Beslut-202200016-GVN-§ 24.docx

Hej,
Expedierar detta igen då jag uppmärksammats på att det inte registrerats i ärende KS 2021-00345 vid expediering i april.

Vänligen,
Jerker Bohman

Slutrapportering: Kartläggningar av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att

1. Kartläggningarna godkänns och överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.
2. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla informationen till barn och unga om vilket stöd som finns att få gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt att aktivt kommunicera detta genom lämpliga kommunikationsvägar för målgruppen.
3. Förvaltningen får i uppdrag att utveckla systematisk dokumentation och uppföljning av problematiken med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.
4. Förvaltningen får i uppdrag att se över befintliga handlingsplaner och vid behov uppdatera dem utifrån kartläggningarnas resultat.
5. Förvaltningen får i uppdrag att om två år följa upp resultatet av de åtgärder som genomförs som en följd av kartläggningarna.
6. Förvaltningen får i uppdrag att senast i oktober 2022 lägga fram eventuella ytterligare förslag på åtgärder för att stärka arbetet på området.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återrapporteras till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Kartläggningarna är genomförda och föreslås av social- och äldreförvaltningen att överlämnas till kommunstyrelseförvaltningen.

Ärendet

Kommunfullmäktige gav 2021-06-14 § 135 socialnämnden, grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. I uppdraget ingick också att göra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt ge förslag på åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Haninge Kvinnojour och Manscentrum skulle bjudas in för att bidra med erfarenheter och synpunkter. Uppdraget ska återrapporteras till kommunfullmäktige senast i maj 2022.

Ärendet har beretts inom social- och äldreförvaltningens avdelning verksamhetsstöd och utveckling i samarbete med avdelningen individ- och familjeomsorg samt tillsammans med utbildningsförvaltningen. Social- och äldreförvaltningen och utbildningsförvaltningen har upphandlat en konsult som genomfört båda kartläggningarna.

Enkätundersökning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun

En kartläggning genomfördes i form av en digital enkätundersökning i kommunala skolor. Även friskolor blev erbjudna att vara med i studien men har inte deltagit. Enkäten delades ut till elever i årskurs nio samt andra året på gymnasiet. Deltagandet var frivilligt och elevernas svar anonyma. Vårdnadshavare informerades genom ett digitalt brev. Syftet med enkäten var att öka kunskapen om livsvillkoren bland ungdomar i Haninge och därav få en bild av ungdomars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta för att förbättra arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt stöd och hjälp till de som är utsatta. Enkätfrågorna utgår från tidigare genomförda kartläggningar i andra kommuner där forskare i socialt arbete samt representanter från frivilligsektorn och myndigheter som arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck medverkat.

I kartläggningen utgår definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck från tidigare studier, där deltagarna delas upp i en oskuldsnormsgrupp och en kontrollgrupp som jämförs med varandra. Med oskuldsnorm menas att det finns en förväntan på att individen ska vänta med att ha sex innan äktenskapet. Enligt enkäten lever drygt var fjärde flicka (26 procent) och var tionde pojke (12 procent) med en oskuldsnorm, vilket begränsar deras livsutrymme. Resultatet

behöver tolkas med en viss försiktighet på grund av ett begränsat antal svaranden, men ger ändå en fingervisning om hur läget ser ut. Resultatet följer vad som framkommit vid liknande kartläggningar av hur ungdomarnas livssituation ser ut.

Ungdomarna har vidare i enkäten fått svara på frågan om de vet vart de skulle kunna vända sig för råd och stöd vid en svår situation. En majoritet av ungdomarna vet vart de skulle vända sig och många uppger att de skulle vända sig till någon av skolans representanter och en mindre del skulle vända sig till socialtjänsten.

Kartläggning av omfattningen av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge kommun 2021 och effekterna av covid-19

En ytterligare kartläggning genomfördes i form av en genomgång av statistik från Brottsförebyggande rådet samt social- och äldreförvaltningens verksamhetssystem. Syftet var att uppskatta omfattningen av våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck, utvecklingen över tid samt pandemins eventuella påverkan på detta. Kontakt har också tagits med Brottsofferjouren, Haninge Kvinnojour, Manscentrum, Origo och Bris – Barnens rätt i samhället, för att få in uppgifter om omfattningen och pandemins eventuella påverkan.

Det sammantagna resultatet av kartläggningen visar att både antalet anmälda brott till polisen i Haninge avseende våld i nära relation och antalet aktualiserade ärenden gällande vuxna hos social- och äldreförvaltningen ökat över tid och särskilt efter 2019. Antalet aktualiserade ärenden gällande barn och unga kopplat till våld i nära relation ökade årligen fram till 2020 och har därefter minskat. Gällande hedersrelaterat våld och förtryck finns i brottsstatistiken inga uppgifter på kommunnivå och i social- och äldreförvaltningens verksamhetssystem är antalet ärenden per år så pass få att det är svårt att dra slutsatser om eventuell ökning eller minskning över tid.

Försvårande omständigheter är att brottsstatistiken inte registrerats på samma sätt över tid och att social- och äldreförvaltningens statistik kan ha påverkats av organisationsförändringar och nya arbetssätt, vilket medfört svårigheter att analysera utvecklingen över tid och huruvida pandemin påverkat omfattningen. Statistik från organisationer som möter gärningspersoner och utsatta personer påvisar siffror som hos några innebär en ökning och hos någon annan en minskning över tid gällande personer som söker kontakt. Huruvida

detta är en faktisk ökning eller inte är svårt att svara på då en ökning kan stå för en ökad anmälningsbenägenhet eller bättre kapacitet hos olika aktörer att möta upp de behov som finns, liksom en minskning kan betyda att färre anmält eller sökt stöd och hjälp. Därmed är det svårt att dra några slutsatser kring pandemins påverkan på omfattningen av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Den kartläggning som genomförts i form av en enkätundersökning bland elever i grundskolan och gymnasiet påvisar omfattningen och karaktären av hedersrelaterat våld och förtryck. Även om resultatet i Haninge i stora drag följer vad som framkommit av liknande studier, är problematiken tydlig och visar på ett fortsatt behov av att förvaltningarna arbetar med frågan.

Resultatet från kartläggningen som genomfördes i syfte att undersöka omfattningen av våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck samt pandemins påverkan på detta, ger inga säkra svar kring omfattningen och pandemins påverkan. Det går därmed inte utifrån resultatet att uttala sig om vilken påverkan pandemin haft. Det är därför fortsatt viktigt att följa utvecklingen, ha god kunskap i att uppmärksamma utsatta personer samt erbjuda bra stöd och hjälp till både utsatta personer och gärningspersoner.

Resultaten av kartläggningarna ger en indikation på att kommunen är på rätt spår när det gäller de åtgärder som redan genomförs i dag samt de åtgärder som är under planering. Främst handlar arbetet om att utbilda medarbetare och om samverkan mellan kommunens olika förvaltningar och föreningar för att på bästa sätt möta och motverka våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Detta arbete och några andra aktiviteter på området beskrivs nedan.

- *Arbete enligt läroplanen*

Skolan arbetar enligt läroplanen, vilket innebär att alla som arbetar i skolan aktivt ska motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper. I den reviderade läroplanen, som börjar gälla 1 juli 2022, har förändringar genomförts i det kunskapsområde som i dag kallas sex och samlevnad.

Kunskapsområdet byter namn till sexualitet, samtycke och relationer, och ska bland annat omfatta kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare får rektorn ett tydligare ansvar för att kunskaper

om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. För att höja kompetensen i området och öka förutsättningarna att genomföra uppdraget sker utbildningssatsningar gällande våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

- *Utbildningssatsningar för medarbetare*

Utbildningsinsatser om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är viktiga för att öka medarbetarnas kompetens att upptäcka personer i utsatthet samt för att öka kunskapen om hur man kan agera vid misstanke eller kännedom om utsatthet. Kunskap om hur man ska bemöta utsatta är också viktig för de utsattas tillit till myndighetspersoner. Utsattas benägenhet att söka stöd och hjälp kan öka om bemötandet från myndighetspersoner är professionellt och grundar sig på gedigen kunskap på området.

Det genomförs olika utbildningssatsningar för medarbetare i den kommunala organisationen gällande våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I kommunens utbildningskatalog på intranätet finns en utbildning om våld i nära relationer som alla anställda kan genomföra och som är obligatorisk för alla medarbetare som träffar medborgare. I utbildningen ges kunskap om våld i nära relation, kommunens rutiner och vad man kan göra när man träffar en person i utsatthet. Likaså finns i utbildningskatalogen en utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck som i första hand riktar sig till personal inom socialtjänsten, skolan och förskolan.

Under våren 2022 kommer elevhälsoteamen på utbildningsförvaltningen - sjuksköterskor, kuratorer och skolpsykologer, gå en utbildning kring hedersrelaterat våld och förtryck som arrangeras av Origo. Utbildningen kommer fokusera på hur personalen kan identifiera elever i riskzon och hur man bemöter elever som söker hjälp. Även personal inom social- och äldreförvaltningen kommer delta i utbildningen då syftet också är att stärka samverkan mellan skolan och socialtjänsten i frågor om orosanmälan i ärenden om hedersrelaterat våld och förtryck.

- *Stöd för utsatta personer och för medarbetare*

Kommunen erbjuder stöd till utsatta personer och medarbetare som behöver vägledning och råd i ärenden om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

Stödet erbjuds bland annat av Barnhus Haninge som är en plats där polis, åklagare, socialtjänst, krisstödjare, barnläkare och barn- och ungdomspsykiatri arbetar tillsammans med barn som blivit utsatt för brott, våld eller övergrepp i nära relation. Barnhus har expertis vad gäller hedersproblematik kring barn och unga och hit kan kommunens medarbetare vända sig för stöd och rådgivning.

Kommunen är också med och finansierar Origo som är ett länsöverskridande resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld. På Origo arbetar kuratorer, barnmorska och polis under ett och samma tak. Till Origo kan ungdomar vända sig för stöd och rådgivande samtal och yrkesverksamma inom till exempel skola, fritid eller socialtjänst, kan vända sig dit för konsultativt stöd och vägledning. Origo erbjuder också seminarier och utbildningar kring hedersrelaterat förtryck och våld. Tjänsterna är kostnadsfria för kommunen.

- *Samverkan mellan förvaltningar*

För att på bästa sätt möta och motverka våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck krävs fungerande samverkan mellan de förvaltningar som kommer i kontakt med utsatta personer. För det krävs bland annat en gemensam bild av vad våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck innebär samt hur man ska arbeta med den typen av ärenden.

Social- och äldreförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen samt utbildningsförvaltningen har en gemensamt antagen handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Handlingsplanen reviderades av förvaltningarna under 2021. I planen definieras begrepp och här ges information om hur våld och förtryck kan uppmärksammas samt hur personal ska agera när de möter en utsatt person. I planen anges även ansvarsfördelningen mellan förvaltningarna och hur dessa ska samverka för att arbetet gentemot utsatta ska ske samordnat.

Förvaltningarna har också en gemensamt antagen handlingsplan mot våld i nära relationer. Handlingsplanen definierar gemensamma mål för arbetet och vilka insatser som ska genomföras för att uppnå målen.

- *Samverkan med föreningar*

Kommunen har samverkansavtal med föreningar som arbetar mot förtryck och våld i nära relationer, så som Haninge Kvinnojour,

Manscentrum och Brottsofferjouren. Socialnämnden beslutade att revidera reglementet för föreningsbidrag under 2021 i syfte att föreningarnas verksamheter och förvaltningarnas verksamheter ska kunna komplettera varandra för att få större effekt för att förebygga och motverka förtryck och våld. Föreningar har getts möjlighet att ansöka till nämnden om medlemsbidrag och partnerskap vilket ingåtts med bland annat ovan nämnda föreningar.

- *Ökad tillgänglighet till socialtjänsten och elevhälsan*

För att barn och unga ska veta vart man vänder sig för stöd och hjälp om man inte har det bra hemma och för att de ska våga ta kontakt, krävs kunskap om bland annat elevhälsan och socialtjänsten. I syfte att öka tillgängligheten till socialtjänsten har kommunens webbplats gjorts om med egna sidor direkt riktade till barn och unga om socialtjänsten men även om andra aktörer som på olika sätt kan ge barn och unga råd och stöd.

För att barn och unga ska ha kunskap om socialtjänsten och dess funktion i samhället och för att de ska våga ta kontakt, har också ett stödmaterial tagits fram av social- och äldreförvaltningen och utbildningsförvaltningen för grundskolan i Haninge. Tanken är att lärare i grundskolan ska ha ett teoretiskt och praktiskt stöd för att kunna undervisa om socialtjänsten. Materialet informerar även om elevhälsans stöd och andra instanser dit barn och unga kan vända sig om de inte har det bra hemma. I dagsläget pågår planeringen av hur materialet ska implementeras i grundskolan.

Resultaten från båda kartläggningarna visar också att det finns utvecklingsområden, vilka beskrivs nedan.

- *Vidare utveckla information till barn och unga*

Det är viktigt att barn och unga vet vart de kan vända sig för stöd och hjälp när de inte har det bra hemma. Därmed behöver information om detta aktivt spridas i lämpliga kommunikationskanaler för barn och unga.

- *Systematisk dokumentation och uppföljning*

Social- och äldreförvaltningen för statistik över våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Den ena kartläggningen påvisar en diskrepans mellan den statistik som förs manuellt och

vad som registrerats i förvaltningens verksamhetssystem. Detta är ett område som behöver utvecklas.

- *Översyn handlingsplaner*

Kommunens handlingsplan för våld i nära relation behöver uppdateras. I samband med detta kan även handlingsplanen mot hedersrelaterat våld och förtryck ses över och vid behov uppdateras utifrån kartläggningarnas resultat.

- *Utökad samverkan*

Kommunen kan behöva se över hur samverkan kan stärkas med olika aktörer så som hyresvärdar, Stockholms lokaltrafik, regionen samt länsstyrelsen Östergötland som har regeringens uppdrag att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

- *Uppföljning av åtgärder*

För att påvisa om beslutade åtgärder ger önskat resultat bör arbetet följas upp. Förslagsvis följs detta upp om två år.

- *Ytterligare åtgärder*

Kartläggningarna utgör ett underlag för vidare arbete och analys av eventuellt ytterligare åtgärder för att stärka arbetet. Förslagsvis följs detta upp senast i oktober 2022.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet föranleder inga ekonomiska konsekvenser.

Underlag för beslut

- Tjänsteskrivelse 2022-03-14 – Slutrapportering: Kartläggningar av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck
- En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun
- Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En kartläggning av omfattningen i Haninge 2021 och effekterna av Covid-19
- Kommunfullmäktige protokollsutdrag 2021-06-14 § 135 - Utökat uppdrag om kartläggning av våld

Förvaltning
Haninge kommun

Avdelning/Enhet
Förvaltningsstaben

Handläggare
Firdevs Anik

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-03-14

Diarienummer
GVN 2022-00016

Sida
9 (9)

Beslutet skickas till:

För kännedom: Avdelningschef Individ och familjeomsorg samt
handläggare

För beslut: Kommunstyrelseförvaltningen

Henrik Lindh
Förvaltningsdirektör

Torbjörn Segrell
Kvalitets- och utvecklingschef

En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Haninge kommun

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning	5
Bakgrund.....	5
Syfte och frågeställningar	5
Forskning om hedersrelaterat våld och förtryck	5
Tidigare enkätstudier om hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Sverige.....	7
Oskuld och heder	7
Heder och samhälle - Storstadsstudien	8
Ung 018 - En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala	8
Frihet och ansvar - En undersökning om gymnasieungdomars upplevda frihet att själva bestämma över sina liv.....	9
Metod och genomförande	9
Bortfallsanalys	10
Teoretiska utgångspunkter och analytiska kriterier	11
Resultatredovisning.....	12
Bakgrundsvariabler.....	12
Oskuldsnormsgrupp	14
Socioekonomiska faktorer	15
Heteronormer och förväntningar på äktenskap.....	18
Kärleksrelation för flickor med oskuldsnorm	20
Vad händer om familjen inte accepterar relationen?.....	21
Val av framtida partner bland flickor.....	21
Kärleksrelation för pojkar med oskuldsnorm.....	22
Vad händer om familjen inte accepterar relationen?.....	23
Val av framtida partner bland pojkar	23
Våldsutsatthet och våldsbenägenhet	24
Flickors våldsutsatthet	24
Flickor som våldsutövare.....	27
Pojkars våldsutsatthet.....	29

Pojkar som våldsutövare	32
Benägenhet att söka hjälp	33
Jämförelser med liknande studier	37
Sammanfattande reflektioner	37
Oskuldsnormsgruppens livssituation	37
Skolans roll	38
Våldsutsatthet.....	38
HBTQ-personer.....	39
Rekommendationer	39
Referenser	41

Sammanfattning

Denna rapport presenterar resultaten från en kartläggning baserad på en enkätundersökning som genomfördes under januari och februari 2022. Enkäten genomfördes bland ungdomar i årskurs nio samt andra året på gymnasiet i kommunala skolor i Haninge kommun. Syftet med enkäten var att öka kunskapen om livsvillkoren bland ungdomar i Haninge och därigenom få en bild av ungdomars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta för att utveckla och förbättra arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och insatserna för de som är utsatta. Enkäten besvarades av 791 elever av de totalt 1441 elever som tillhörde urvalsgruppen, vilket innebär en svarsfrekvens på 55 procent.

I analysen av resultatet delas eleverna upp i en oskuldsnormsgrupp och en kontrollgrupp. Uppdelningen görs utifrån elevernas svar på frågan om de förväntas vänta med sex innan äktenskap. Detta görs mot bakgrunden av att oskuldsnormen är central inom hedersrelaterat våld och förtryck. De elever som svarat ja på frågan ingår i gruppen oskuldsnormsgrupp och jämförs med resterande elever som utgör en kontrollgrupp. Uppdelningen ger en uppskattning om andel elever som lever med oskuldsnormer samt deras livsvillkor i relation till elever som inte lever med oskuldsnormer.

Det sammantagna resultatet av kartläggningen visar att bland de ungdomar som besvarade enkäten lever 26 procent av alla flickor och 12 procent av alla pojkar med oskuldsnormer, vilket motsvarar 84 flickor och 46 pojkar. Att leva med en oskuldsnorm föranleder vissa begränsningar i ungdomarnas livsutrymme. Exempelvis uppger en större andel i oskuldsnormsgruppen jämfört med kontrollgruppen att de är oroliga för att själva inte kunna välja sin partner i framtiden. När det gäller våldsutsatthet är det inga större skillnader mellan flickor som lever med en oskuldsnorm och flickor i kontrollgruppen. Skillnaderna uppstår främst när flickorna som blivit utsatta för våld uppger orsaker till våldet, där större andel bland oskuldsnormsgruppen uppger att de blivit utsatta därför att våldsutövaren vill bestämma över och/eller kontrollera dem. Skillnaden i våldsutsatthet bland pojkar i kontrollgruppen och oskuldsnormsgruppen är större, där fler i oskuldsnormsgruppen är utsatta för våld och kränkningar.

På frågan om vart ungdomen skulle vända sig om den behövde hjälp svarar både ungdomar som lever med oskuldsnormer och ungdomar i kontrollgruppen att de främst skulle be om stöd från någon av skolans representanter. En nästan lika stor andel uppger att de skulle kunna vända sig till ungdomsmottagningen och polisen. En stor andelen i båda grupperna skulle inte vända sig till något av alternativen som gavs i enkäten. Av kommentarer i fritext framkom att de saknade alternativet att välja att vända sig till sina föräldrar vilket skulle kunna förklara att så många uppger att de inte skulle vända sig till någon av de föreslagna.

Inledning

Bakgrund

Kommunfullmäktige i Haninge kommun beslutade i juni 2021 (KS 2021/345 § 135) att bland elever i högstadiet och gymnasiet göra en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning och karaktär i Haninge. Med anledning av det beslutet har en kartläggning genomförts i form av en digital enkätundersökning i kommunala skolor. Även friskolor blev erbjudna att delta, av dessa var det dock inga skolor som besvarade enkäten. Enkäten delades ut till elever i årskurs nio samt andra året på gymnasiet. Deltagande var frivilligt och elevernas svar anonyma. Syftet med enkäten var att öka kunskapen om livsvillkoren bland ungdomar i Haninge och därigenom få en bild av ungdomars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta för att utveckla och förbättra arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och insatserna för de som är utsatta.

Liknande kartläggningar har gjorts i andra kommuner, dessa har legat till grund för utformningen för denna studie. Liksom tidigare studier baserades denna kartläggning på en redan utformad enkät. Enkätfrågorna utgår från tidigare genomförda kartläggningar i andra kommuner där forskare i socialt arbete samt representanter från frivilligsektorn och myndigheter som arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck medverkat.

Syfte och frågeställningar

Denna studie syftar till att öka kunskapen om livsvillkoren för unga i Haninge kommun samt att kartlägga hur stor andel av elever i högstadiet och gymnasiet som kan antas leva med hedersrelaterade normer och begränsningar.

Frågeställningarna är följande:

1. I vilken omfattning lever flickor och pojkar i familjer som upprätthåller hedersnormer?
2. Hur tenderar det hedersrelaterade våldet och förtrycket att ta sig uttryck bland unga?
3. Vilka rekommendationer kan ges mot bakgrund av de behov som framkommer av kartläggningen, så att utsatta får den hjälp de behöver för att kunna leva ett liv fritt från våld och förtryck?

Forskning om hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar¹. Det kännetecknas av kontroll och begränsningar i framför allt barn och ungas livsutrymme. Kontrollen och begränsningarna utövas ofta av den egna familjen eller släkten och syftar till att bevara familjens ”heder”. Detta eftersom det finns en föreställning om att

---

¹ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

familjens heder är beroende av hur flickor och kvinnor betar sig. Bland de beteenden som framför allt anses skada familjens heder är sex utanför äktenskap. Upprätthållandet av familjens heder förutsätter därför en kontroll av flickors och kvinnors sexualitet. Detta får konsekvenser i form av ett begränsat handlingsutrymme, i synnerhet när det kommer till rätten att inleda kärleksrelationer utanför äktenskap och rätten att själv välja partner.²

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket drabbar främst flickor och kvinnor, men även män och pojkar kan drabbas. I en hederskontext kan män och pojkar både vara förövare och offer, exempelvis genom att de av familjen eller släkten tvingas straffa kvinnliga släktingar, eller genom att de inte betar sig enligt strikta könsroller och därmed själv blir straffad.³ Tidigare kartläggningar visar också att pojkar som lever i en hederskontext tenderar att bli begränsade i val av partner.⁴ Eftersom hedersrelaterat våld och förtryck bygger på heteronormativa föreställningar är HBTQ-personer särskilt utsatta.⁵

Våldet och förtrycket kan ta sig uttryck på olika sätt och i olika grader. Våldsformerna kan vara;

- psykiskt (kränkning, skuld- och skambeläggning, förödmjukelser, nedvärdering, undandragen kärlek och omsorg, förföljelse, hot)
- socialt (begränsade livsval som utbildning, jobb, giftermål och skilsmässa, isolering, förbud att delta i vissa aktiviteter i samhället, tvång till viss klädsel, ekonomisk nöd, ofrivilligt bortförande)
- sexuellt (tvång till oönskat sex med okänd/oönskad person genom ofrivilligt äktenskap)
- fysiskt (kan innebära att förövaren biter, river, drar i håret, bränner, skakar eller knuffar. Det kan också bestå av örfilar, knytnävsslag, slag med tillhyggen, knivstick, sparkar, stryptag samt dödligt våld)⁶

Inom forskningen finns det olika perspektiv och förståelse för hedersproblematiken. Kultur och värderingar finns med i de flesta studierna som förståelsen av hedersrelaterat våld och förtryck, men olika mycket tyngd läggs vid dess betydelse. Medan en del forskning fokuserar på kultur menar en annan gren av forskning att hedersproblematik kan ses som ett uttryck för mäns våld mot kvinnor och bör förstås ur ett könsperspektiv. Det tredje perspektivet lyfter socioekonomiska faktorer som viktiga i förståelsen av hedersrelaterat våld och förtryck.⁷ Enligt Socialstyrelsen kan förlusten av heder ha stora konsekvenser för en familj, både socialt och ekonomiskt, vilket kan tala för att de socioekonomiska faktorernas betydelse. En av de huvudsakliga slutsatserna i *Heder och samhälle - storstadsstudien* som genomfördes av Örebro Universitet är att våldsutövning ökar i introverta eller inneslutna grupper där samspelet med andra grupper är låg, d.v.s. där mobiliteten är låg. Forskarna menar att

---

² <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

³ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/hedersrelaterat-vald-och-fortryck>

⁴ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/hedersrelaterat-vald-och-fortryck>

⁵ <https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/hbtq-och-heder/>

⁶ *Ett liv utan våld och förtryck*, Socialstyrelsen, 2019, s 13.

⁷ *Hedersrelaterat våld och förtryck - en kunskaps- och forskningsöversikt*, Nationellt centrum för kvinnofrid, 2020, s 42.

⁸ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

hedersrelaterat våld och förtryck närs exempelvis av minoritetskap, särskilt i kombination med statslöshet, krig, migration och segregation. Social, ekonomisk och politisk rörlighet urholkar däremot våldsnormerna och minskar våldsanvändandet. Möjlighet till umgänge, skolgång, studier och arbete i sammanhang som skapar kontakt mellan aktörer är gynnsamt för sociala relationer utan våld.⁹

Gemensamt för forskningen är att hedersrelaterat våld och förtryck inte kan kopplas till en specifik religion. Däremot kan graden av religiositet, det vill säga hur religiös man är, vara en riskfaktor.¹⁰

Bland de utsatta finns det en överrepresentation av barn och unga av utomeuropeisk bakgrund¹¹, samtidigt kan hedersrelaterat våld förekomma oavsett födelseland och kultur. Socialstyrelsen skriver i rapporten *Ett liv utan våld*, att bemötandet av våldsutsatta personer behöver förbättras eftersom utsatta i vissa fall har upplevt bemötandet från yrkesverksamma som fördömsfullt eller kränkande. Det har förekommit att yrkesverksamma har bemött våldsutsatta utifrån föreställningar om individens kulturella tillhörighet i stället för utifrån individens behov.

Tidigare enkätstudier om hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Sverige

Ett flertal enkätstudier har gjorts som kartlägger det hedersrelaterade våldets och förtryckets omfattning bland barn och unga. Nedan presenteras ett urval av studier som bedöms relevanta för föreliggande kartläggning.

Oskuld och heder

I Stockholm stads (2009) studie *Oskuld och heder - En undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholms stad – omfattning och karaktär* undersöks, genom en enkätundersökning riktad till elever i årskurs nio i Stockholm stad, antalet flickor och pojkar som lever med hedersrelaterade normer och begränsningar och deras situation avseende utsatthet för kontroll, kränkande behandling, hot och våld från närstående.

I studien görs jämförelser baserat på faktorer som socioekonomisk och etnisk bakgrund, religiös tillhörighet och skolform. Enkäten besvarades av cirka 2 300 elever på 36 grundskolor i Stockholm stad, 18 av skolorna var kommunala och 18 stycken var friskolor. Heder operationaliseras som normer om oskuld och kontroll som baseras på könsseparation. De flickor som enligt rapportens definition bedöms leva med hedersrelaterade normer och begränsningar är de som: a) *förväntas vänta med att ha såväl sex som en parrelation tills de*

---

⁹ Heder och samhälle - Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar (2019) s. 24.

¹⁰ *Hedersrelaterat våld och förtryck- en kunskaps- och forskningsöversikt*, Nationellt centrum för kvinnofrid, 2020, s 42

¹¹ Se exempelvis Uppsalas kartläggning (Ung 018 - En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala).

gifter sig, b) inte själva fritt får välja en äktenskapspartner och/eller c) har starka begränsningar när det gäller vänskapsförhållanden med pojkar. Pojkar kan dock enligt rapportens definition sägas leva med hedersrelaterade normer och begränsningar även om de tillåts ha föräktenskapligt sex och föräktenskapliga parrelationer (med flickor); det är huruvida de tillåts *välja framtida partner själva eller inte* som är avgörande. Andelen flickor som uppfyller dessa kriterier uppgår i undersökningen till 16 procent och andelen pojkar 13 procent.

Studien visar att flickor i betydligt högre grad än pojkar kontrolleras, framför allt när det gäller föräktenskapligt sex och föräktenskapliga parrelationer, liksom vänskapsrelationer med personer av annat kön än de själva och möjligheten att själva välja äktenskapspartner. Flickor utsätts enligt studien också i högre grad än pojkar för olika typer av kränkande behandling, kontroll, våld och hot från närstående.

Heder och samhälle - Storstadsstudien

På uppdrag från Stockholm, Göteborg och Malmö stad, har Örebro Universitet undersökt omfattningen och karaktären av hedersrelaterat våld och förtryck i dessa tre städer genom en enkät till elever i årskurs 9. Resultatet presenterades i studien *Heder och samhälle - Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar* som publicerades 2019. Enkäten besvarades av ca 1 400–2 350 elever i de olika städerna, totalt 6 002 elever.

Studien definierar hedersvåld utifrån oskuldsnormer samt utifrån ett kollektivt legitimerat våld. Utifrån den definitionen analyserar de svaren utifrån tre grupper, en oskuldsnormsgrupp, en våldsnormsgrupp och en kontrollgrupp. Oskuldsnormsgruppen består av de ungdomar som uppgav att de förväntas vänta med sex till äktenskap och som inte får ha en villkorlös kärleksrelation. Våldsnormsgruppen består av ungdomar som utsatts för någon form av våld av familjen eller släkten för att de skämt ut familjen eller släkten, riskerar att få dåligt rykte eller på grund av att förövarna vill kontrollera eller anser sig ha rätt att göra så. Motsvarande ingår de ungdomar som har utfört samma handlingar på annan person av samma anledning.

Resultatet av enkäten visade att närmare var sjätte elev i årskurs nio i Göteborg, Stockholm och Malmö lever under hedersförtryck och att en stor andel utsatts för våld. 10–20 procent av eleverna var utsatta för oskuldsnormer, det vill säga att man förväntas vänta med sex tills det att man gifter sig och inte får ha en villkorlös kärleksrelation. Mellan 7–9 procent av de samtliga tillfrågade eleverna uppgav att de levde med kollektivt legitimerat våld.

Ung 018 - En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala

Organisationen Tjejs rätt i samhället (TRIS) har kartlagt förekomsten av våldsutsatthet med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer bland ca 1 000 elever i årskurs 9 i Uppsala under våren 2018. Studien definierar hedersvåld utifrån

oskuldsnormer och analyserar sitt resultat delvis utifrån en oskuldskravsgrupp och en kontrollgrupp. Av samtliga tillfrågade elever uppgav var femte flicka och var tionde pojke ett upplevt krav på att vara oskuld före äktenskap. De som uppgav ett oskuldskrav angav även andra inskränkningar så som till exempel att fritt inleda kärleksrelationer, jämfört med dem som inte hade sådana krav på sig. Andelen var högre bland flickor (26 procent) än bland pojkar (7 procent). Pojkar angav framförallt att en kärlekspartner behöver vara av samma etnicitet och religion, samt att de inte får ingå i en samkönad relation (39 procent bland dem med oskuldskrav jämfört med 3 procent i en kontrollgrupp utan krav). Sammantaget visade undersökningen att flickor som upplever ett oskuldskrav har mindre handlingsutrymme att leva ett självvalt liv jämfört med pojkar som upplever ett oskuldskrav. Däremot levde pojkar med upplevt oskuldskrav mer begränsade liv utifrån exempelvis fritid och vänner jämfört med pojkar som inte upplever ett oskuldskrav.

Frihet och ansvar - En undersökning om gymnasieungdomars upplevda frihet att själva bestämma över sina liv

Socialstyrelsens nationella enkätundersökning från år 2007 gick ut till ungdomar i årkurs 2 i gymnasiet och besvarades av 5 200 elever. Av dessa uppgav 5,6 procent av flickorna och 4,0 procent av pojkarna att de hade begränsningar gällande vem de kan ingå äktenskap med. Mellan 25–30 procent av alla flickor och nästan 25 procent av alla pojkar uppgav att de vid minst ett tillfälle utsatts för kränkande behandling, hot eller våld av föräldrar eller andra vuxna i sin närhet under tiden de gått på gymnasiet. Omkring 10 procent av de elever som svarat att de blivit utsatta angav att det berott på att de dragit skam över familjen.

Metod och genomförande

Denna kartläggning är en totalundersökning av samtliga elever som under våren 2022 gick i årskurs nio samt andraårselever på gymnasiet i kommunala skolor i Haninge kommun. Friskolor har bjudits in till att medverka. En friskola tackade ja men deltog slutligen inte, denna skola är dock en del utav bortfallet. Urvalet av skolor är därmed geografiskt begränsat till Haninge kommun. Totalt har 791 elever besvarat enkäten. Det totala antalet elever uppgick till 1 441.

Medverkande elever genomförde enkäten under ett fristående lektionstillfälle. Innan genomförandet informerades eleverna både skriftligt och muntligt om att deras medverkan i studien är frivillig, att enkätundersökningen genomförs anonymt och att de kan avbryta sin medverkan när som helst. De elever som genomförde enkätundersökningen var fyllda 15 år. Elever under 15 år har inte deltagit i studien.

Samtliga skolans kuratorer har informerats om enkäten och dess innehåll för att säkerställa en god förberedelse i det fall elever söker stöd hos kuratorer efter genomförd enkät. Enkäten är densamma som använts vid storstadsstudien samt vid Uppsalas kartläggning. Skillnaden är att i denna kartläggning har några frågor valts bort för att korta ner enkäten.

Frågor som tagits bort är bland annat om ungdomarnas inställning till olika fri- och rättigheter. Detta då frågorna inte behövts utifrån studiens syfte. Enkätmaterial för storstadsstudien och Uppsalas kartläggning är samma, dock har de valt att operationalisera begreppet heder olika och analyserar sitt data på olika sätt. Detta gör det svårt att jämföra studierna med varandra trots att de baseras på samma enkät.

Enkäten utformades i mjukvaruprogrammet esMaker. Slumpmässiga koder skapades som fördelades till ansvariga på de olika skolorna där de ansvariga sedan delade ut dessa till eleverna. Med hjälp av länken till enkäten och sitt genererade lösenord kunde eleverna sedan besvara enkäten och anonymiteten garanteras. Det fanns möjlighet för eleverna att lämna frågor obesvarade vilket gör att svarsfrekvensen kan variera i de olika tabellerna som presenteras i resultatet. Möjligheten att göra frågorna obligatoriska valdes bort eftersom det kunde medföra att eleverna inte hade slutfört enkäten om det var någon fråga de inte ville eller kunde svara på.

Kvantitativa metoder som denna kartläggning medför en del begränsningar i möjligheten att analysera urvalsgruppen på ett djupare sätt. Det optimala hade varit att komplettera metoden med intervjuer för att få mer förståelse för enkättagarnas livsvillkor. Detta har på grund av resursbrist varit svårt att genomföra samtidigt som det är troligt att eleverna på grund av frågornas känsliga karaktär föredrar att vara anonyma. För framtida studier skulle det dock vara intressant och värdefullt att, i den mån det går, ha kvalitativa intervjuer med barn och unga för att fånga upp mönster, attityder och tankar som inte framgår i en enkätstudie.

Bortfallsanalys

Svarsfrekvensen för enkäten var 55 procent vilket innebär att det externa bortfallet är 45 procent. Bortfallet kan förklaras av att i januari och februari 2022, under tiden enkäten genomfördes var smittspridningen av covid-19 i Sverige på rekordhöga nivåer vilket påverkade närvaron bland skolelever kraftigt. Det externa bortfallet kan också förklaras av att hela klasser fallit bort med anledning av lärares frånvaro. Det korta tidsspänn som förelagat för enkätens genomförande har medfört att det inte gått att genomföra uppföljande tillfällen för de elever som varit frånvarande. Bortfallet är något högre bland gymnasieelever än bland elever i årskurs nio. Bland elever i årskurs nio besvarade 459 av 750 elever enkäten vilket ger ett bortfall på 39 procent, bland elever i årskurs två på gymnasiet besvarade 328 av 691 elever enkäten vilket ger ett bortfall på 53 procent.

Digitala enkäter har generellt sätt lägre deltagande, vilket troligen påverkat bortfallet. Stockholmsenkäten som genomfördes i Haninge kommun 2020, även den digitalt och under pandemin, hade ett bortfall på 56 procent.

Elever som påbörjat enkäten men inte slutfört den uppgår till 3,3 procent. En orsak till att elever inte slutfört enkäten kan vara det stora antalet frågor eller att frågorna har väckt irritation eller obehag.

I återkopplingen från lärare lyfts det bland annat fram att flera elever upplevde att vissa av frågorna var för privata och att de därför inte velat svara. Exempel på sådana frågor är de som berör föräldrars utbildning och sysselsättning. Flera av eleverna ingår också i urvalsgrupper för andra stora studier, vilket innebär att de fått besvara andra enkäter i närtid och att de därför inte orkat eller velat fullfölja enkäten. En annan svårighet som framkommit kontakt med lärare är att flera elever har annat modersmål än svenska, vilket gjorde frågorna svåra att förstå för den gruppen.

Flera av frågorna handlar också om sexuella relationer och eventuella framtida situationer som för vissa elever kan vara svåra att besvara eftersom de ännu inte befunnit sig i en sådan situation som frågan handlar om. Även detta kan ha påverkat resultatet och bortfallet. I sådana fall har det dock funnits en möjlighet att svara "vet inte".

Det interna bortfallet varierar mellan frågorna och är på de flesta frågorna mellan 0,1 och 9,4, procent. Undantaget är dock frågan "*Om du skulle ha en kärleksrelation med en jämnårig av samma kön (homosexuell relation) skulle du kunna berätta det för någon?*" där det högsta interna bortfallet på 14,3 procent uppmättes. Det interna bortfallet presenteras på varje fråga. Utöver frågan gällande en homosexuell relation så är det interna bortfallet jämnt fördelat över enkäten och det går inte att se något särskilt mönster i vilka frågor som inte har besvarats. Vad gäller frågan *om de förväntas vänta med sex tills de gifter sig* som är den fråga som urvalet till oskuldsnormsgruppen utgår från är bortfallet 5,4 procent.

Bortfallet är även jämnt fördelat mellan könen och skolor, det vill säga att det inte är hela skolor som fallit bort utan enstaka klasser bland alla skolor. Ett relativt jämnt bortfall över totalgruppen minskar sannolikheten för över- eller underrepresentation av vissa grupper.

Teoretiska utgångspunkter och analytiska kriterier

Hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig uttryck på olika sätt och i olika grader.

Gemensamt för den tidigare forskningen är dock att den kännetecknas av oskuldsnormer. Det vill säga det finns en förväntan inom familjen eller släkten att individen ska vänta med att ha sex innan äktenskap. Konsekvenserna av en sådan norm har av tidigare studier visat sig leda till begränsningar i individens handlingsutrymme. Barn och unga som lever med oskuldsnormer tenderar i högre utsträckning jämfört med andra som inte lever under samma normer att bli kontrollerade av sina familjer. Kontrollen tenderar att ta sig uttryck i form av att individen begränsas i att göra fria val, ofta kopplat till individens sexualitet. Det kan handla om begränsningar i att umgås med personer av det motsatta könet eller att själv välja sin framtida partner. I vissa fall kan barn och unga som överträder de regler och normer som uppsätts av familjen bli straffade genom psykiskt och/eller fysiskt våld.

Mot den bakgrunden, och liksom tidigare studier, delar denna kartläggning upp deltagarna i enkäten i en oskuldsnormgrupp och en kontrollgrupp. Uppdelningen görs utifrån deltagarnas svar på frågan om de förväntas vänta med sex innan äktenskap. Denna uppdelning ger en uppskattning om andel barn och unga som lever med oskuldsnormer samt deras

levnadsvillkor i relation till barn och unga som inte lever under oskuldsnormer. Genom att dela upp deltagarna i en oskuldsnormsgrupp blir studien också relativt jämförbar med resultat från tidigare studier.

För att förstå hur oskuldsnormerna påverkar barn och ungas handlingsutrymme ställer enkäten frågor om deltagarnas möjlighet att fatta egna beslut i en rad olika situationer, däribland möjligheten att själv välja partner och vad de tillåts göra på fritiden.

Uppdelningen innebär en avgränsning i den bemärkelsen att den inte fångar de barn och unga som lever under hedersnormer utan att ha ett krav från familjen att vänta med sex innan äktenskap. Exempelvis lever pojkar inte med oskuldsnorm i lika stor utsträckning som flickor, men kan ändå bli begränsade i att fatta egna val. Avgränsning har dock varit nödvändig på grund av tidsbrist, men också utifrån den teoretiska utgångspunkten att det är främst oskuldsnormer som föranleder begränsningar i barn och ungas handlingsutrymme.

En ytterligare avgränsning är att barn och unga som inte definierar sig som pojke eller flicka inte tas med i analysen av resultatet i de delar där en uppdelning utifrån kön görs. De svarsalternativ som gavs som alternativ utöver tjej eller kille var enligt följande: *"Uppdelningen i tjej eller kille stämmer inte för mig", "osäker" samt "vill inte uppge"*. Totalt har 36 ungdomar valt detta alternativ vilket utgjorde 4,6 procent av deltagarna. Avgränsningen görs i de delar där en uppdelning enligt kön görs och i övrigt är dessa ungdomars svar en del i resultatet.

Resultatredovisning

I detta kapitel presenteras resultaten från enkätundersökningen som ligger till grund för rapporten och som genomförts bland elever i årskurs nio och andra året på gymnasiet i kommunala och fristående skolor i Haninge kommun.

Bakgrundsvariabler

Tabell 1 visar att det är något fler pojkar än flickor som ingår i undersökningen men att det är en relativt jämn könsfördelning. Det är en något högre andel av ungdomarna som går i årskurs nio än som går i andra året på gymnasiet. Den stora majoriteten av ungdomarna är födda i Sverige och drygt hälften har vårdnadshavare som båda är födda i Sverige. Av de ungdomar som är födda utanför Sverige så är det jämnt fördelat mellan de olika åldersgrupperna när de kom till Sverige. Majoriteten av ungdomarna har två föräldrar som arbetar/studerar (79 procent). Andelen ungdomar som inte har någon förälder som arbetar eller studerar uppgår till 4 procent. Ungefär hälften av eleverna uppger att deras mamma respektive pappa inte är religiös alls. Resterande anser sina föräldrar vara religiösa i olika utsträckning. Denna fördelning av grad av religiositet stämmer väl överens med hur ungdomarna uppger graden av religiositet hos sig själva.

Tabell 1. Undersökningsgrupper antal och andel (%). N=791.

Kön (n=782)	Antal	Andel %
Flickor	338	43
Pojkar	408	52
Övriga	36	5
Årskurs (n=787)	Antal	Andel %
Årskurs 9	459	59
Årskurs 2 gymnasiet	328	42
Födelseland (n=789)	Antal	Andel %
Sverige	622	79
Europa	67	8
Övriga världen	100	13
Ålder vid flytt till Sverige (n=168)	Antal	Andel %
0-6 år	59	35
7-12 år	57	34
13 år eller äldre	50	30
Vet inte	2	1
Hur religiös anser du att du är (n=788)	Antal	Andel %
Inte alls	400	51
Ganska lite	200	25
Ganska mycket	137	17
Mycket	51	7
Föräldrars födelseland (n=742)	Antal	Andel %
Båda föräldrarna födda i Sverige	394	53
En förälder född utanför Sverige	121	16
Båda föräldrarna födda utanför Sverige	227	31
Mamma/annan kvinnlig vårdnadshavare utbildningsnivå (n=787)	Antal	Andel %
Ingen utbildning	20	2
Högst grundskola	47	6
Högst gymnasium eller yrkesutbildning	197	25
Universitet eller högskola	283	36
Vet inte	222	28
Har ingen mamma/kvinnlig vårdnadshavare	18	2

Tabell 1 fortsättning. Undersökningsgrupper antal och andel (%). N=791.

Pappa/annan manlig vårdnadshavare utbildningsnivå (n=787)	Antal	Andel %
Ingen utbildning	23	3
Högst grundskola	35	4,5
Högst gymnasium eller yrkesutbildning	277	35
Universitet eller högskola	191	24
Vet inte	227	29
Har ingen pappa/manlig vårdnadshavare	34	4,5
Föräldrars sysselsättning (n=790)	Antal	Andel %
Båda föräldrarna arbetar/studerar	621	79
En förälder arbetar/studerar	133	17
Ingen förälder arbetar/studerar	36	4
Mamma/annan kvinnlig vårdnadshavares religiositet (n=770)	Antal	Andel %
Inte religiös	335	44
Lite religiös	141	18
Ganska religiös	117	15
Mycket religiös	105	14
Vet inte	72	9
Pappa/annan manlig vårdnadshavares religiositet (n=757)	Antal	Andel %
Inte religiös	379	50
Lite religiös	111	15
Ganska religiös	87	12
Mycket religiös	91	12
Vet inte	85	11

Oskuldsnormsgrupp

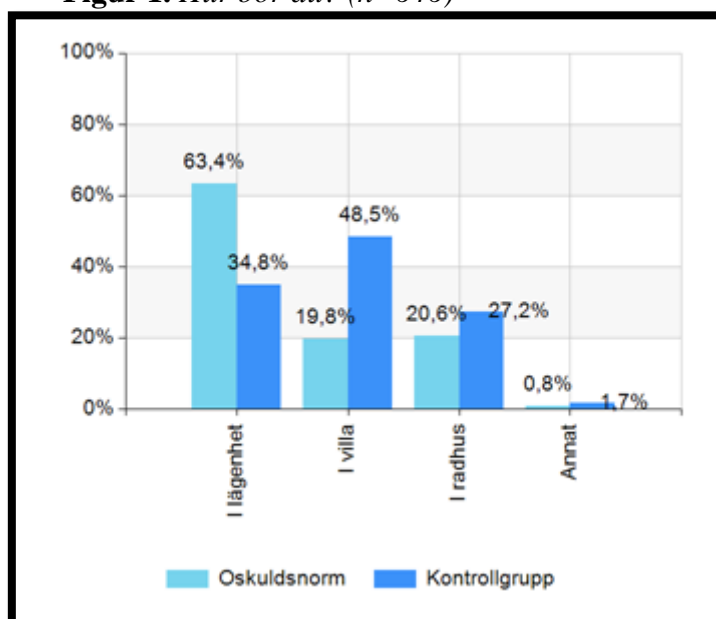
Oskuldsnormsgruppen tas fram utifrån ungdomarnas svar på frågan *Finns det förväntningar i din familj eller släkt att du ska vänta med sex tills du gifter dig?* Den femgradiga svarsskalan har kodats om så att ungdomar som har svarat ”stämmer inte alls” respektive ”stämmer ganska dåligt” har slagits ihop och utgör gruppen som *inte* omfattas av oskuldsnorm och utgör därmed *kontrollgruppen*. Ungdomar som svarat ”stämmer ganska bra” respektive ”stämmer absolut” utgör gruppen som omfattas av en oskuldsnorm och kallas för *oskuldsnormsgruppen*. Ungdomar som svarat att de *inte vet* redovisas inte i figurer och löpande text.

Socioekonomiska faktorer

Nedan redogörs för olika socioekonomiska faktorer och dess skillnad mellan oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen.

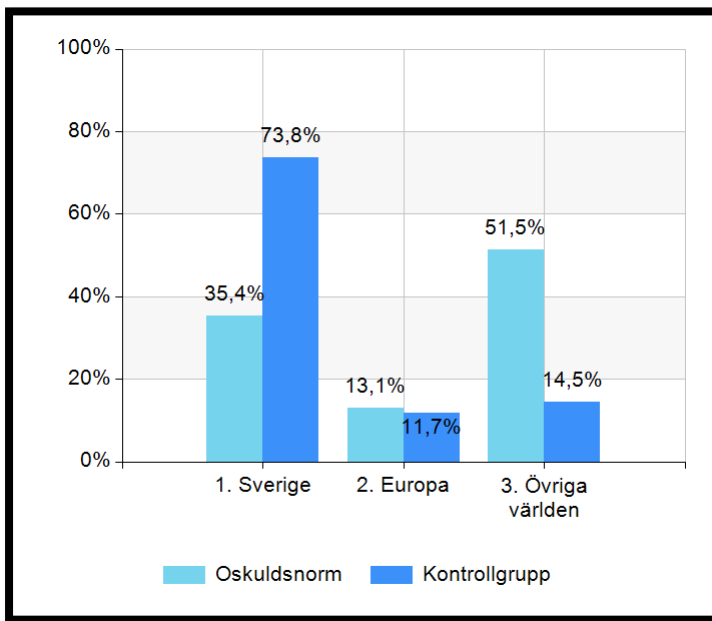
Av figur 1 framgår att det är en högre andel av de personer som lever med en oskuldsnorm som bor i lägenhet i jämförelse med kontrollgruppen. En stor majoritet av personerna i oskuldsnormsgruppen bor i lägenhet medan majoriteten av kontrollgruppen bor i villa.

Figur 1. Hur bor du? (n=646)

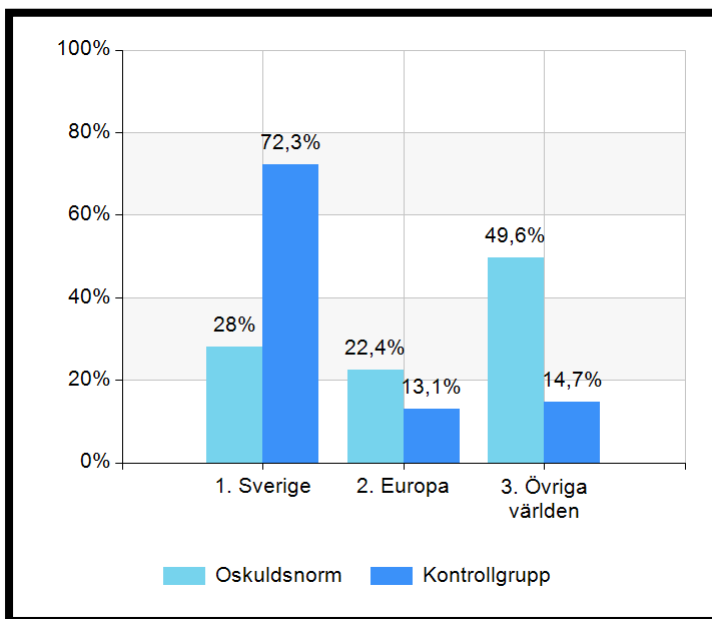

Av figur 2 och 3 visas data för var respektive förälder/vårdnadshavare är född. I kontrollgruppen är majoriteten av ungdomarnas båda föräldrar födda i Sverige, över 70 procent både för mamma och pappa. Vad avser oskuldsnormsgruppen är det istället en majoritet av föräldrarna som är födda utanför Europa, cirka 50 procent av respektive förälder. För föräldrar födda i Europa finns en viss skillnad där andelen är något högre i oskuldsnormsgruppen, detta märks främst vad gäller pappans födelseland.

Figur 2. Var är din mamma/annan kvinnlig vårdnadshavare född?(n=633)

Figur 3. Var är din pappa/annan manlig vårdnadshavare född?(n=623)

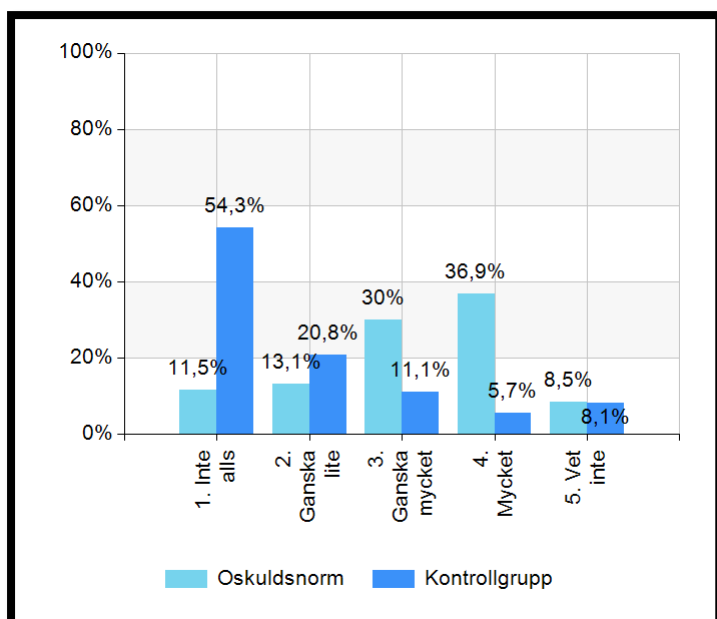

Tidigare studier har visat på att det finns ett samband mellan religiositet och utsatthet för hedersnormer¹². I figur 4 och figur 5 studeras sambandet mellan oskuldsnormer och religiositet hos föräldrarna. Det framgår av båda tabellerna att ju högre grad av religiositet desto mer vanligt är det med en oskuldsnorm. Detta samband ses i båda tabellerna och då både vad gäller mammans och pappans religiositet.

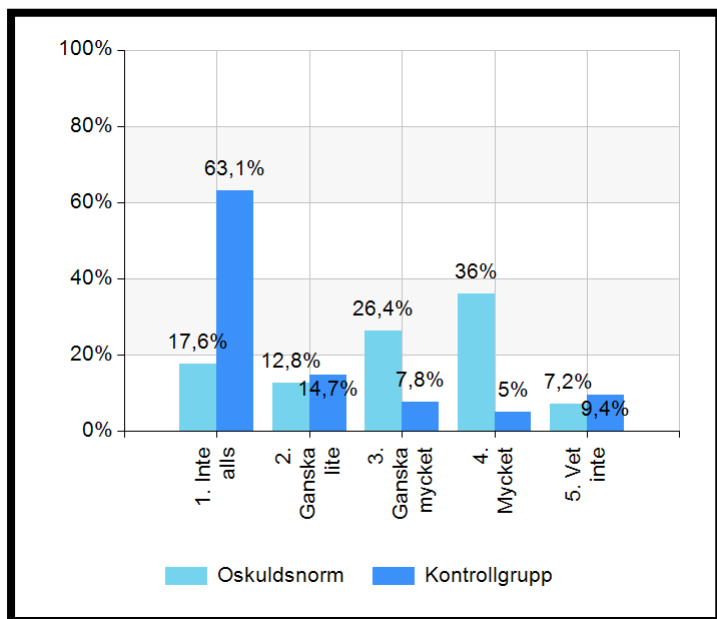
¹² Se exempelvis Storstadsstudien.

Figur 4. Hur religiös anser du att din mamma/annan kvinnlig vårdnadshavare är? (n=635)

Figur 5. Hur religiös anser du att din pappa/annan manlig vårdnadshavare är? (n=623)

Tidigare studie har visat att mammans relation till arbetsmarknaden är viktig. Ungdomar som lever med hedersnormer har i en större utsträckning än andra en mamma som inte arbetar. Det innebär att en mamma som arbetar minskar sannolikheten att barnet utsätts för olika

former av hedersförtryck¹³. Nedan redovisas båda föräldrarnas sysselsättning i separata tabeller.

Tabell 2. *Mammas sysselsättning*

	Oskuldsnorm (n=130)	Kontrollgrupp(n=504)	Samtliga (n=634)
	Andel %	Andel %	Andel %
Arbetar	81,5	88,9	87,4
Studerar	3,1	3,8	3,6
Arbetslös/arbetssökande	5,4	1,8	2,5
Långtidssjukskriven/Sjukpensionär	3,1	0,6	1,1
Annat	4,6	2,4	2,8
Vet inte	2,3	2,6	2,5

Tabell 3. *Pappas sysselsättning*

	Oskuldsnorm (n=125)	Kontrollgrupp(n=498)	Samtliga (n=623)
	Andel %	Andel %	Andel %
Arbetar	82,4	93,6	91,3
Studerar	1,6	0,8	1
Arbetslös/arbetssökande	4,8	1,6	2,2
Långtidssjukskriven/Sjukpensionär	2,4	1,2	1,4
Annat	2,4	1,2	1,4
Vet inte	6,4	1,6	2,6

I tabell 2 och 3 kan utläsas att en något högre andel av kontrollgruppens föräldrar arbetar än oskuldsnormsgruppen. Det är en högre andel av oskuldsnormsgruppens föräldrar som är arbetslösa samt långtidssjukskrivna eller sjukpensionärer.

Heteronormer och förväntningar på äktenskap

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar¹⁴. I *Oskuld och heder*¹⁵ anger flickor och pojkar som begränsas när det gäller umgänge med personer av annat kön i högre utsträckning än andra att de utsatts för våld, hot eller annan kränkande behandling för att deras sexuella läggning inte accepteras av familjen. Dessa resultat sammantaget kan tolkas som att intoleransen mot homosexualitet är betydligt högre i familjer som lever i enlighet med hedersrelaterade normer.

I figur 6 visas oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppens svar på frågan om det finns förväntningar att de ska vara heterosexuella. Av tabellen framgår att majoriteten av

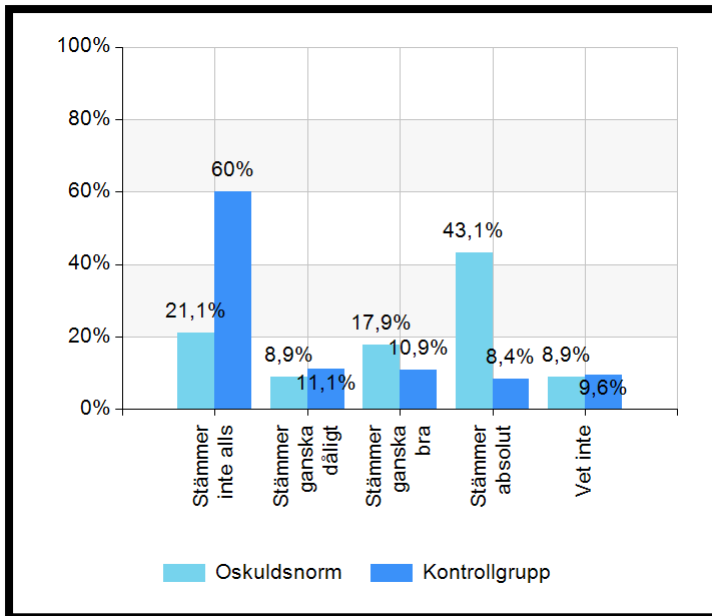
¹³ *Oskuld och heder* (Schlytter et al., 2009)

¹⁴ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

¹⁵ *Oskuld och heder* (Schlytter et al., 2009)

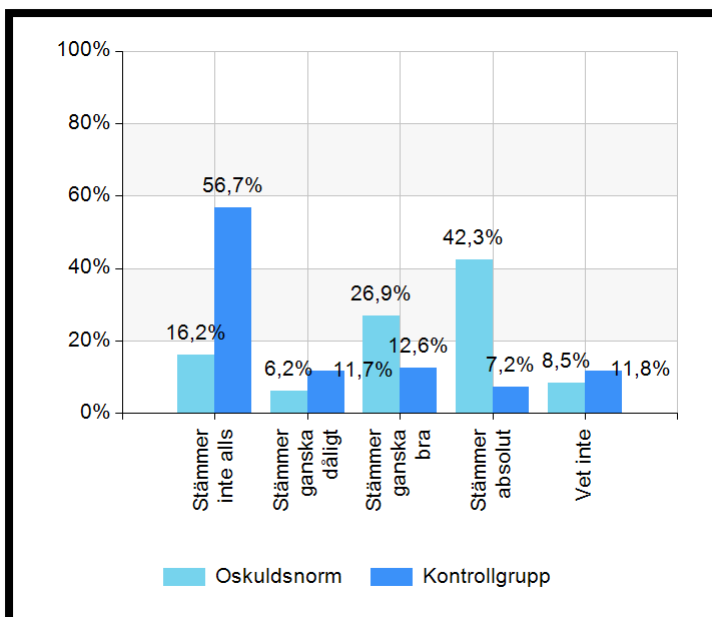
kontrollgruppen svarar att det inte finns sådana förväntningar medan i oskuldsnormsgruppen svarar majoriteten att det *stämmer absolut* att sådana förväntningar finns.

Figur 6. Finns det förväntning att du ska vara heterosexuell?
(Oskuldsnormsgrupp n=123, kontrollgrupp n=513)

I nedan figur studeras sambandet mellan förväntningar på att ungdomarna ska vara gifta som vuxna och oskuldsnormskrav.

Figur 7. Finns det förväntning att du ska vara gift som vuxen?
(Oskuldsnormsgrupp n=130, kontrollgrupp n=515)

Av figur 7 framgår att oskuldsnormsgruppen i högre grad lever med förväntningar kring äktenskap än vad kontrollgruppen gör. I kontrollgruppen svarar majoriteten av ungdomarna att det inte alls stämmer att sådana förväntningar finns medan majoriteten av oskuldsnormsgruppen svarar att det stämmer absolut och att det stämmer ganska bra att sådana förväntningar finns.

Kärleksrelation för flickor med oskuldsnorm

Av tabellen nedan framgår att 56,4 procent av flickorna i kontrollgruppen och 16,9 procent av flickorna i oskuldsnormsgruppen inte har några krav på en eventuell relation. För båda grupperna framkommer kravet att partners måste vara i ungefär samma ålder som personen själv. De stora skillnaderna i krav på partner mellan oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen framgår i kravet att det inte får vara en homosexuell relation och att personen måste ha samma religion som familjen. För oskuldsnormsgruppen är det cirka 36-40 procent som har dessa krav och för kontrollgruppen 4 procent.

Det är 6 procent av oskuldsnormsgruppen och 0,5 procent av kontrollgruppen som uppger att de inte får ha någon kärleksrelation alls.

Viktigt att ta i beaktande vid tolkande av dessa tabeller är att det är stor skillnad på antalet i respektive undersökningsgrupp. I kontrollgruppen är det fler än dubbelt så många flickor som i oskuldsnormsgruppen. Detta gör att få individer i oskuldsnormsgruppen fortfarande kan generera en hög andel i procent.

Tabell 4. Flickors svar. Om du skulle ha en kärleksrelation, skulle den du är ihop med behöva uppfylla något av följande krav för att bli accepterad av din familj eller släkt?

På frågan har det varit möjligt att välja flera alternativ.

	Oskuldsnorm (n=83)		Kontrollgrupp (n=211)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja, måste vara i ungefär samma ålder som jag	30	36,1	78	37
Ja, det får inte vara en homosexuell relation	33	39,8	8	3,8
Ja, måste ha samma etnicitet/tillhöra samma folkgrupp som min familj	11	13,3	7	3,3
Ja, måste ha samma religion som min familj	30	36,1	8	3,8
Nej, det finns inte något sådant krav	14	16,9	119	56,4
Vet inte	19	22,9	37	17,5
Jag får inte ha en kärleksrelation	5	6	1	0,5
Total	142	171,1	258	122,3

Vad händer om familjen inte accepterar relationen?

Majoriteten av båda grupperna svarar att inget speciellt skulle hända om familjen inte accepterar en eventuell kärleksrelation (49,4 procent i oskuldsnormsgruppen och 66,2 procent i kontrollgruppen). Av oskuldsnormsgruppen är det 33,7 procent och i kontrollgruppen 21 procent som uppger att familjen/släkten skulle försöka få ungdomen att avsluta relationen. 21,7 procent i oskuldsnormsgruppen och 24,3 procent i kontrollgruppen svarar att de inte vet vad som skulle hända. 13 flickor i oskuldsnormsgruppen uppger att de skulle bli utsatta för någon typ av hot eller våld både riktat mot de själva eller mot den de har en relation till. Motsvarande antal i kontrollgruppen är 4 flickor.

Tabell 5. Flickors svar. Konsekvenser om familj/släkt inte accepterar en eventuell kärleksrelation.

	Oskuldsnorm (n=83)		Kontrollgrupp (n=210)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Inget speciellt	41	49,4	139	66,2
De skulle försöka få mig att göra slut på relationen	28	33,7	44	21
De skulle låsa in mig, frysa/kasta ut mig eller skicka iväg mig någonstans	4	4,8	1	0,5
De skulle tvinga mig att förlova eller gifta mig	2	2,4	0	0
De skulle tvinga mig att göra en oskuldskontroll	2	2,4	0	0
De skulle hota eller skada mig	2	2,4	2	1
De skulle hota eller skada den jag har en kärleksrelation med	3	3,6	1	0,5
Annat	9	10,8	8	3,8
Vet inte	18	21,7	51	24,3
Total	109	131,3	246	117,1

Val av framtida partner bland flickor

I skillnaden mellan oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen framgår att det är en lägre andel av flickorna med oskuldsnorm som själva får välja sin partner än i kontrollgruppen.

Alternativet "Endast din familj, du själv har inte mycket att säga till om" är det 2,4 procent av oskuldsnormsgruppen som svarat, vilket motsvarar 2 flickor. I kontrollgruppen är det 0 procent. Av de som själva får välja partner är det 61,9 procent av oskuldsnormsgruppen och 92,5 procent av kontrollgruppen som svarat. Alternativet att du själv får välja men familjen måste först godkänna är det 32,1 procent av oskuldsnormsgruppen som svarat och 5,2 procent av kontrollgruppen.

För att få in ytterligare perspektiv presenteras också frågan "Är du orolig för att någon annan ska bestämma vem du ska gifta dig med eller leva tillsammans med i framtiden?" Där är det 17,8 procent av flickorna i oskuldsnormsgruppen som svarar att de är ganska eller mycket oroliga för att någon annan ska välja vem de ska gifta sig med, vilket motsvarar 15 flickor.

Motsvarande siffra för kontrollgruppen är 7,5 procent.

Att det är lägre andel som svarar att det är familjen som bestämmer jämfört med andelen som är oroliga över att inte få bestämma själva kan eventuellt förstås av att den senare frågan fångar de unga som upplever att de inte har någon frihet alls i att välja partner medan den föregående frågan fångar de som främst upplever en oro men vet inte med säkerhet att de inte kommer kunna välja partner själva.

Kärleksrelation för pojkar med oskuldsnorm

Av tabellen framgår att 49,3 procent av kontrollgruppen och 26,2 procent av oskuldsnormsgruppen inte har några krav på en eventuell relation. För båda grupperna framkommer kravet att partners måste vara i ungefär samma ålder som personen själv. De stora skillnaderna i krav på partner mellan oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen framgår i kravet att det inte får vara en homosexuell relation och att personen måste ha samma religion som familjen. Att det inte får vara en homosexuell relation uppger 33,3 procent av pojkarna i oskuldsnormsgruppen och 15,2 procent av pojkarna i kontrollgruppen. För oskuldsnormsgruppen är det 19 procent som uppger att personen måste ha samma religion som familjen, jämförelsevis uppger 3 procent det i kontrollgruppen. I oskuldsnormsgruppen uppger 9,5 procent och i kontrollgruppen uppger 0,7 procent att de inte får ha någon kärleksrelation alls.

Viktigt att ta i beaktande vid tolkning av dessa tabeller är att det är stor skillnad på antalet i respektive undersökningsgrupp. I kontrollgruppen är det cirka 270 pojkar som ingår och i oskuldsnormsgruppen cirka fler än dubbelt så många pojkar som i oskuldsnormsgruppen. Detta gör att få individer i oskuldsnormsgruppen fortfarande kan generera en hög andel i procent.

Tabell 6. Pojkars svar. Om du skulle ha en kärleksrelation, skulle den du är ihop med behöva uppfylla något av följande krav för att bli accepterad av din familj eller släkt? På frågan har det varit möjligt att välja flera alternativ.

	Oskuldsnorm (n=42)		Kontrollgrupp (n=270)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Ja, måste vara i ungefär samma ålder som jag	12	28,6	95	35,2
Ja, det får inte vara en homosexuell relation	14	33,3	41	15,2
Ja, måste ha samma etnicitet/tillhöra samma folkgrupp som min familj	5	11,9	7	2,6
Ja, måste ha samma religion som min familj	8	19	8	3
Nej, det finns inte något sådant krav	11	26,2	133	49,3
Vet inte	13	31	53	19,6
Jag får inte ha en kärleksrelation	4	9,5	2	0,7
Total	67	159,5	339	125,6

Vad händer om familjen inte accepterar relationen?

Att inget speciellt skulle hända om familjen inte accepterar en eventuell kärleksrelation svarar 48,8 procent av oskuldsnormsgruppen och 70,6 procent av kontrollgruppen. Av oskuldsnormsgruppen är det 16,3 procent och i kontrollgruppen 9,2 procent som uppger att familjen/släkten skulle försöka få ungdomen att avsluta relationen. 34,9 procent i oskuldsnormsgruppen och 24,3 procent i kontrollgruppen svarar att de inte vet vad som skulle hända. 12 pojkar i oskuldsnormsgruppen uppger att de skulle bli utsatta för någon typ av hot eller våld både riktat mot de själva eller mot den de har en relation till. Motsvarande antal i kontrollgruppen är 4 pojkar.

Tabell 7. Pojkars svar. Konsekvenser om familj/släkt inte accepterar en eventuell kärleksrelation.

	Oskuldsnorm (n=43)		Kontrollgrupp (n=272)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Inget speciellt	21	48,8	192	70,6
De skulle försöka få mig att göra slut på relationen	7	16,3	25	9,2
De skulle låsa in mig, frysa/kasta ut mig eller skicka iväg mig någonstans	1	2,3	1	0,4
De skulle tvinga mig att förlova eller gifta mig	3	7	2	0,7
De skulle tvinga mig att göra en oskuldskontroll	3	7	1	0,4
De skulle hota eller skada mig	3	7	0	0
De skulle hota eller skada den jag har en kärleksrelation med	2	4,7	0	0
Annat	3	7	6	2,2
Vet inte	15	34,9	66	24,3
Total	58	134,9	293	107,7

Att inget speciellt skulle hända om familjen inte accepterar en eventuell kärleksrelation svarar 48,8 procent i oskuldsnormsgruppen och 70,6 procent i kontrollgruppen. 16,3 procent av oskuldsnormsgruppen och 9,2 procent av kontrollgruppen uppger att familjen/släkten skulle försöka få ungdomen att avsluta relationen. 34,9 procent i oskuldsnormsgruppen och 24,3 procent i kontrollgruppen svarar att de inte vet vad som skulle hända. 12 pojkar i oskuldsnormsgruppen uppger att de skulle bli utsatta för någon typ av hot eller våld både riktat mot de själva eller mot den de har en relation till. Motsvarande antal i kontrollgruppen är 4 pojkar.

Val av framtida partner bland pojkar

I skillnaden mellan oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen framgår att det är en lägre andel av pojkarna med oskuldsnorm som själva får välja sin partner än i kontrollgruppen.

Alternativen *“Endast din familj, du själv har inte mycket att säga till om”* och *“Det blir mest din familj som väljer åt dig eftersom de vet vad som är bäst för dig”* är det 11,3 procent av oskuldsnormsgruppen som svarat, vilket motsvarar 5 pojkar. I kontrollgruppen är det 0,4 procent. Att de själva får välja partner är det 56,8 procent av oskuldsnormsgruppen och 90,9 procent av kontrollgruppen som svarat. Alternativet att du själv får välja men familjen måste först godkänna är det 20,5 procent av oskuldsnormsgruppen som svarat och 5,5 procent av kontrollgruppen.

För att få in ytterligare perspektiv presenteras också frågan *“Är du orolig för att någon annan ska bestämma... vem du ska gifta dig med eller leva tillsammans med i framtiden?”* Där är det 15,5 procent av pojkarna i oskuldsnormsgruppen som svarar att de är ganska eller mycket oroliga för att någon annan ska välja vem de ska gifta sig med, vilket motsvarar 7 pojkar. Motsvarande siffra för kontrollgruppen är 5,1 procent.

Att det är lägre andel som svarar att det är familjen som bestämmer jämfört med andelen som är oroliga över att inte få bestämma själva kan eventuellt förstås av att den senare frågan fångar de unga som upplever att de inte har någon frihet alls i att välja partner medan den föregående frågan fångar de som främst upplever en oro men vet inte med säkerhet att de inte kommer kunna välja partner själva.

Våldsutsatthet och våldsbenägenhet

I nedan delkapitel redogörs för våldsutsatthet och våldsbenägenhet bland ungdomarna som besvarat enkäten. Resultatet presenteras utifrån oskuldsnormsgrupp och kontrollgrupp. Pojkar och flickor presenteras separat.

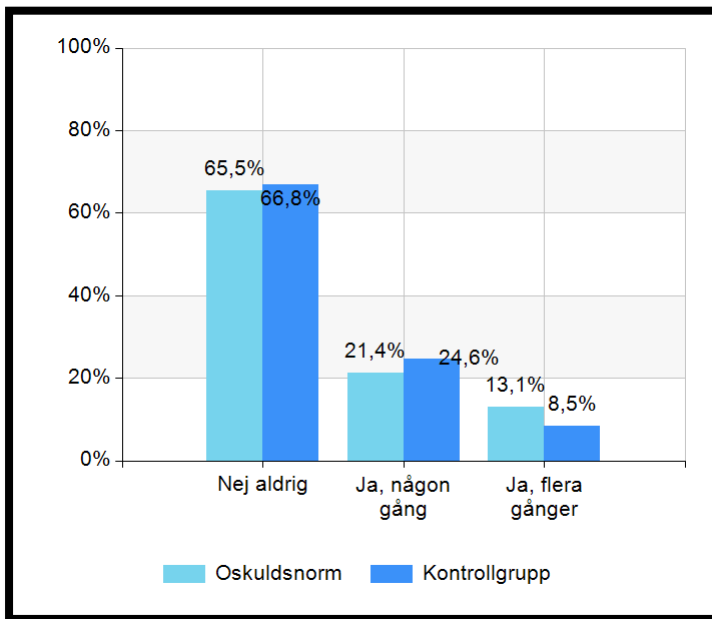
Frågorna rörande utsatthet för våld har följts med en fråga med möjlighet att skriva med egna ord. Frågan var: *Vilka orsaker tror du ligger bakom det som personen/personerna har gjort mot dig?* Här har det från både oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen kommit kommentarer gällande syskonbråk, dock är dessa svar oftare förekommande bland kontrollgruppen än i oskuldsnormsgruppen.

Flickors våldsutsatthet

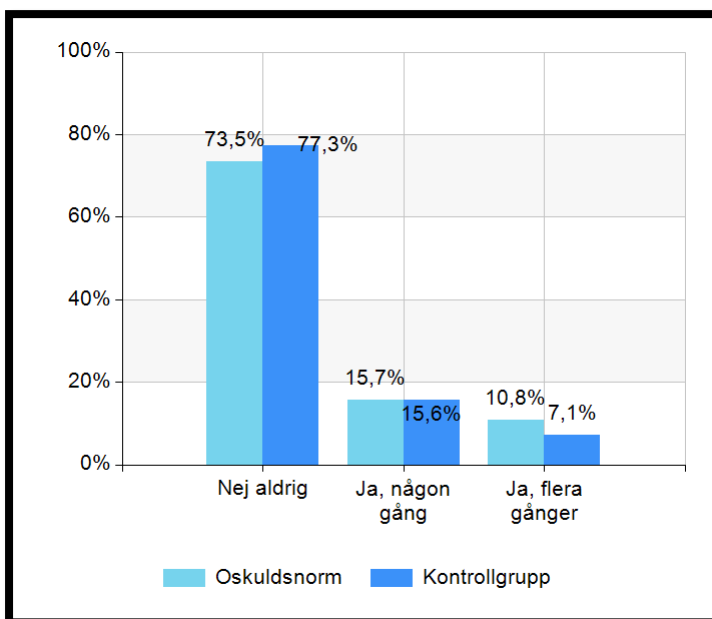
Ungdomarna har i enkäten fått besvara frågor kring olika former av våldsutsatthet och kontrollerande beteende. Frågan var *“Har någon i din familj eller släkt utsatt dig för något av följande under de senaste tre åren?”* och de har sedan fått svara på olika alternativ. Dessa frågor redovisas separat i diagramform.

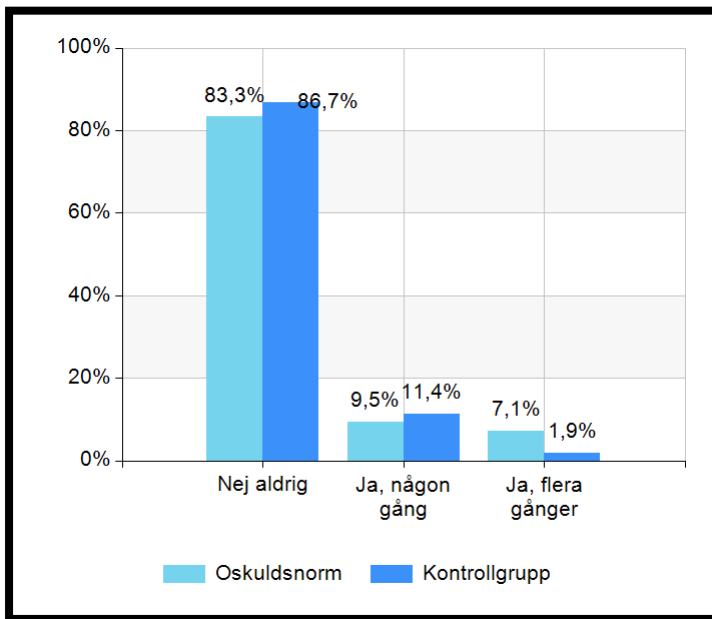
Figur 8. Kallat dig för kränkande saker, t.ex. hora, värdelös eller dum (Oskuldsnormsgrupp n=84, kontrollgrupp n=211)

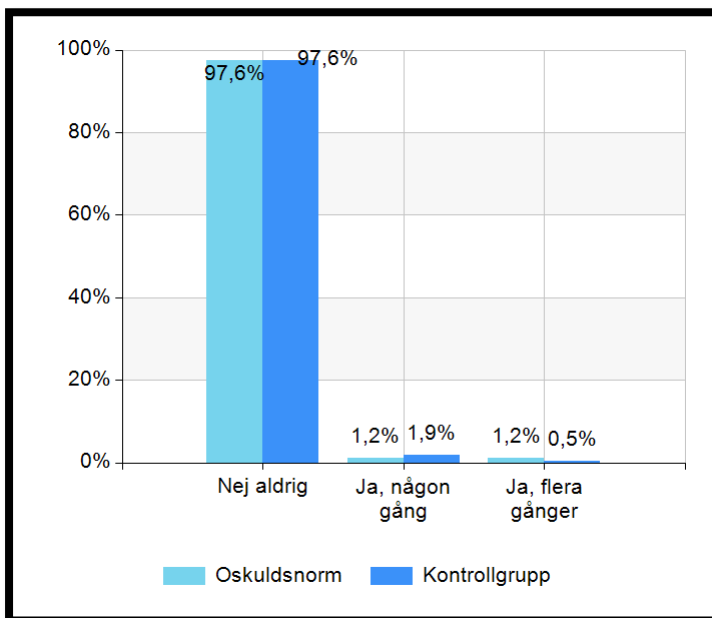
Figur 9. Kollat din mobil, din dator, din väska eller ditt rum mot din vilja (Oskuldsnormsgrupp n=83, kontrollgrupp n=211)

Figur 10. Slagit dig eller utsatt dig för annat fysiskt våld (t.ex. spark eller knuff).
(Oskuldsnormsgrupp n=84, kontrollgrupp n=211)

Figur 11. Utsatt dig för sexuella kränkningar eller övergrepp
(Oskuldsnormsgrupp n=83, kontrollgrupp n=211)

Av tabellerna framkommer en del att det är en något större andel flickor i oskuldsnormsgruppen som utsatts för upprepat fysiskt och psykiskt våld samt kontroll utifrån att mot personens vilja kollat mobil, data, väska eller rum. Det är dock motsatta siffror för utsatthet enbart någon gång. Då det handlar om väldigt få individer är det svårt att dra någon direkt slutsats av

resultatet. Vad gäller utsatthet för sexuella kränkningar eller övergrepp framkommer ingen skillnad mellan grupperna.

Av tabell 8 nedan framgår att orsakerna som ligger bakom våldet skiljer sig mycket åt i oskuldsnormsgruppen och i kontrollgruppen. Majoriteten i båda grupperna, över 60 procent har inte blivit utsatta men av de som har det är skillnaderna stora. I oskuldsnormsgruppen svarar nära 20 procent att de blivit utsatta för att personen/personerna vill kontrollera eller bestämma över ungdomen, motsvarande siffra i kontrollgruppen är 8 procent. I oskuldsnormsgruppen svarar nästan 16 procent att personen/personerna tycker sig ha rätt att göra det medan samma siffra för kontrollgruppen är 3,4 procent. Av de som blivit utsatt som en följd av att någon tycker de fått dåligt rykte eller skämt ut familj eller släkt är siffrorna 11 procent i oskuldsnormsgruppen och 2 procent i kontrollgruppen.

Tabell 8. Vilka orsaker tror du främst ligger bakom det som personen/personerna har gjort mot dig? På denna fråga kan du välja flera alternativ.

	Oskuldsnorm (n=83)		Kontrollgrupp (n=207)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Låter egna problem gå ut över mig (t.ex. arbetslöshet, skilsmässa, missbruk)	11	13,3	20	9,7
Tycker sig ha rätt att göra så mot mig	13	15,7	7	3,4
Vill kontrollera eller bestämma över mig	16	19,3	17	8,2
Tycker att jag har fått dåligt rykte eller skämt ut familjen	9	10,8	4	1,9
Annan person/andra personer förväntar sig det	4	4,8	1	0,5
Annan orsak	4	4,8	34	16,4
Vet inte	11	13,3	33	15,9
Jag har inte blivit utsatt	54	65,1	137	66,2
Total	122	147	253	122,2

Flickor som våldsutövare

Av enkätmaterialen framkommer att majoriteten av flickorna både i oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen aldrig har utsatt någon, (över 80 procent). Av de flickor som har utsatt någon framgår inga skillnader i andel eller vem som utsatts med undantaget av att det i oskuldsnormsgruppen är det ingen som utsatt sin pappa eller annan vuxen man i familjen, jämförelsevis i kontrollgruppen är det 3,3 procent.

Tabell 9. Har du själv utsatt någon person, i eller utanför din familj eller släkt, för våld, kränkningar eller hot de senaste tre åren? På denna fråga har det gått att välja flera alternativ.

	Oskuldsnorm (n=84)		Kontrollgrupp (n=211)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Nej, jag har aldrig utsatt någon	73	86,9	180	85,3
Ja, mamma eller annan vuxen kvinna i familjen eller släkten	2	2,4	6	2,8
Ja, pappa eller annan vuxen man i familjen eller släkten	0	0	7	3,3
Ja, en bror eller annan pojke/ung man i familjen eller släkten (t.ex. bonusbror eller kusin)	3	3,6	6	2,8
Ja, en syster eller annan flicka/ung kvinna i familjen eller släkten (t.ex. bonussyster eller kusin)	2	2,4	8	3,8
Ja, en person jag är ihop med/en flick- eller pojkvän	2	2,4	3	1,4
Ja, en vuxen/vuxna i skolan eller i mitt bostadsområde	0	0	1	0,5
Ja, en ung person/ungdomar i skolan eller i mitt bostadsområde	5	6	7	3,3
Ja, annan person/andra personer	1	1,2	14	6,6
Total	88	104,8	232	110

Flickorna har sedan fått svara på vilka anledningar som ligger bakom att de har utsatt någon för våld, kränkningar eller hot. Över 80 procent i både oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen uppger att de inte har utsatt någon. Av de som har utsatt någon svarar cirka 9 procent i respektive grupp att det beror på ”annan” anledning. I oskuldsnormsgruppen svarar 11 procent att de inte vet vad det beror på, motsvarande siffra för kontrollgruppen är 3,4 procent.

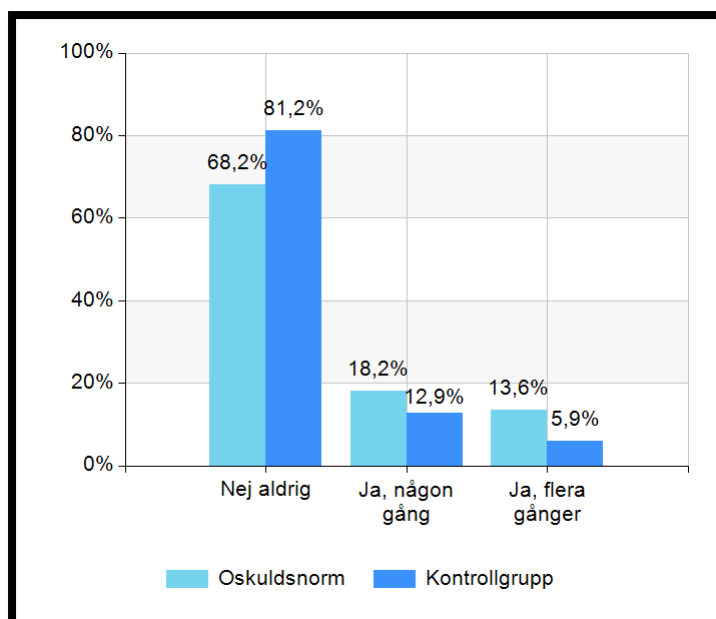
Tabell 10. Vilka orsaker ligger främst bakom det som du har gjort? På denna fråga har det gått att välja flera alternativ.

	Oskuldsnorm (n=82)		Kontrollgrupp (n=206)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Låter mina egna problem gå ut över personen/personerna	5	6,1	6	2,9
Tycker att jag har rätt att göra så mot personen/personerna	1	1,2	4	1,9
Som straff för att personen/personerna har skämt ut mig, familjen eller släkten	2	2,4	4	1,9
Jag tänker att personen/personerna kan få dåligt rykte och vill förhindra det	0	0	0	0
Annan person/andra personer förväntar sig det	0	0	2	1
Annan orsak	8	9,8	19	9,2
Vet inte	9	11	7	3,4
Jag har inte utsatt någon	68	82,9	170	82,5
Total	93	113,4	212	102,9

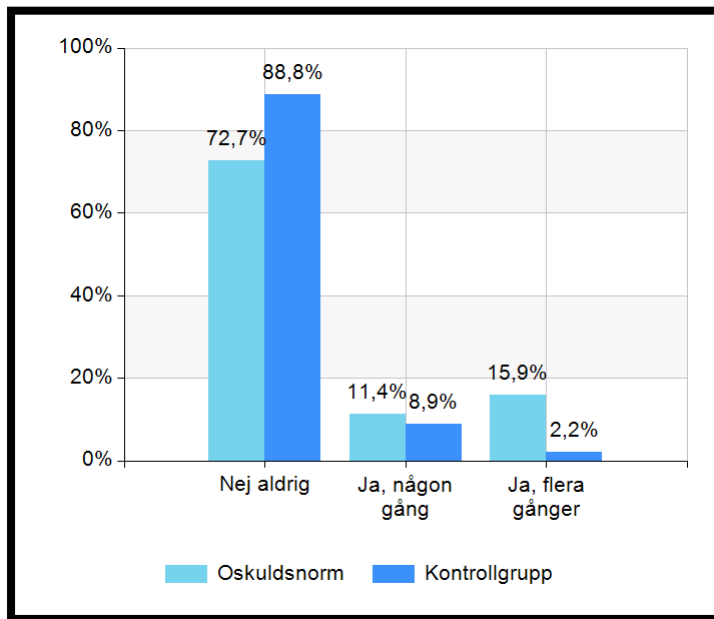
Pojkars våldsutsatthet

Samma frågor som presenterades under flickors våldsutsatthet presenteras i nedan del för pojkarna. Frågan är ”Har någon i din familj eller släkt utsatt dig för något av följande under de senaste tre åren?” och de har sedan fått svara på olika alternativ.

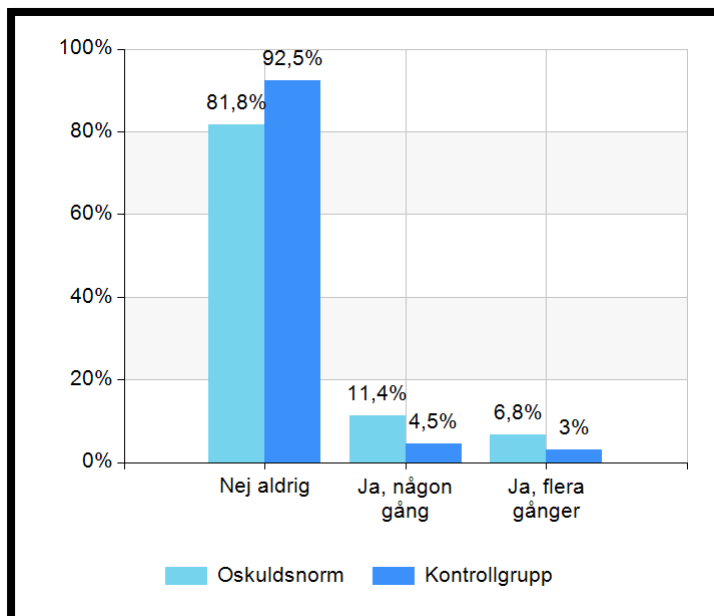
Figur 12. Kallat dig för kränkande saker, t.ex. hora, värdelös eller dum (Oskuldsnormsgrupp n=44, kontrollgrupp n=272)

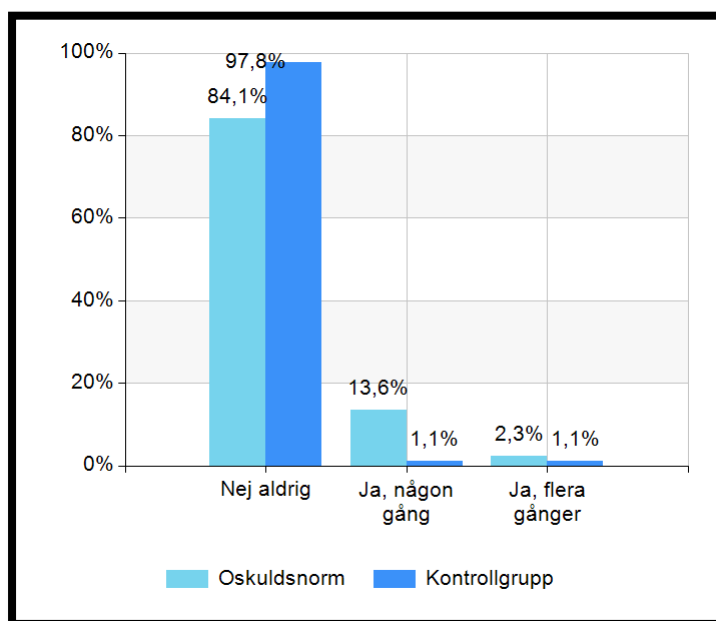
Figur 13. Kollat din mobil, din dator, din väska eller ditt rum mot din vilja (Oskuldsnormsgrupp n=44, kontrollgrupp n=269)

Figur 14. Slagit dig eller utsatt dig för annat fysiskt våld (t.ex. spark eller knuff) (Oskuldsnormsgrupp n=44, kontrollgrupp n=268)

Figur 15. Utsatt dig för sexuella kränkningar eller övergrepp
(Oskuldsnormsgrupp n=44, kontrollgrupp n=271)

Av tabellerna framkommer att det är en större andel pojkar i oskuldsnormsgruppen som utsatts för fysiskt och psykiskt våld samt kontroll utifrån att mot personens vilja kollat mobil, data, väska eller rum, detta gäller både de som utsatts någon gång och de som utsatts flera gånger. Vad gäller utsatthet för sexuella kränkningar eller övergrepp är det 15,9 procent av pojkarna i oskuldsnormsgruppen som utsatts i jämförelse med 2,2 procent av pojkarna i kontrollgruppen.

Tabell 11. Vilka orsaker tror du främst ligger bakom det som personen/personerna har gjort mot dig? På denna fråga kan du välja flera alternativ.

	Oskuldsnorm (n=44)		Kontrollgrupp (n=256)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Låter egna problem gå ut över mig (t.ex. arbetslöshet, skilsmässa, missbruk)	4	9,1	16	6,2
Tycker sig ha rätt att göra så mot mig	2	4,5	10	3,9
Vill kontrollera eller bestämma över mig	3	6,8	10	3,9
Tycker att jag har fått dåligt rykte eller skämt ut familjen	4	9,1	0	0
Annan person/andra personer förväntar sig det	4	9,1	0	0
Annan orsak	4	9,1	15	5,9
Vet inte	10	22,7	30	11,7
Jag har inte blivit utsatt	25	56,8	199	77,7
Total	56	127,3	280	109,4

Pojkar som våldsutövare

Av enkätmaterialet framkommer att majoriteten av pojkarna både i oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen aldrig har utsatt någon (över 80 procent). Av de pojkarna som har utsatt någon framgår inga skillnader i andel eller vem som utsatts med undantaget av att det i oskuldsnormsgruppen inte är någon som har utsatt sin syster eller annan ung flicka/kvinna i släkten, jämförelsevis i kontrollgruppen är det 1,1 procent vilket motsvarar tre personer.

Tabell 12. Har du själv utsatt någon för våld, kränkningar eller hot de senaste tre åren? På denna fråga har det gått att välja flera alternativ.

	Oskuldsnorm (n=44)		Kontrollgrupp (n=246)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Nej, jag har aldrig utsatt någon	36	81,8	233	87,6
Ja, mamma eller annan vuxen kvinna i familjen eller släkten	1	2,3	3	1,1
Ja, pappa eller annan vuxen man i familjen eller släkten	2	4,5	4	1,5
Ja, en bror eller annan pojke/ung man i familjen eller släkten (t.ex. bonusbror eller kusin)	3	6,8	10	3,8
Ja, en syster eller annan flicka/ung kvinna i familjen eller släkten (t.ex. bonussyster eller kusin)	0	0	3	1,1
Ja, en person jag är ihop med/en flick- eller pojkvän	2	4,5	2	0,8
Ja, en vuxen/vuxna i skolan eller i mitt bostadsområde	2	4,5	1	0,4
Ja, en ung person/ungdomar i skolan eller i mitt bostadsområde	5	11,4	9	3,4
Ja, annan person/andra personer	2	4,5	16	6
Total	53	120,5	281	105,6

Pojkarna har sedan fått svara på vilka anledningar som ligger bakom att de har utsatt någon för våld, kränkningar eller hot. I oskuldsnormsgruppen svarar 58,1 procent att de inte har utsatt någon, i kontrollgruppen är det 80,8 procent som uppger att de inte har utsatt någon. I oskuldsnormsgruppen svarar 11,6 procent att någon annan förväntar sig det, motsvarande siffra för kontrollgruppen är 0,8 procent. Alternativet att de tycker sig ha rätt att göra det svarade 9,3 procent i oskuldsnormsgruppen och 1,5 procent i kontrollgruppen. Av de som har utsatt någon svarar 14 % procent i oskuldsnormsgruppen och 6,4 procent av kontrollgruppen att det beror på ”annan orsak”. I oskuldsnormsgruppen svarar 18,6 procent att de inte vet vad det beror på, att de har utsatt någon motsvarande siffra för kontrollgruppen är 8,7 procent.

Tabell 13. Vilka orsaker ligger främst bakom det som du har gjort? På denna fråga har det gått att välja flera alternativ.

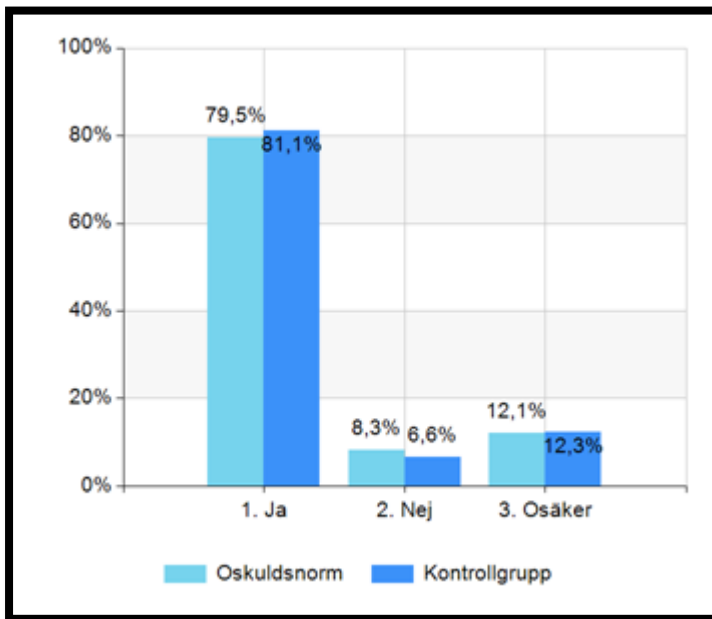
	Oskuldsnorm (n=43)		Kontrollgrupp (n=265)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Låter mina egna problem gå ut över personen/personerna	2	4,7	8	3
Tycker att jag har rätt att göra så mot personen/personerna	4	9,3	10	3,8
Som straff för att personen/personerna har skämt ut mig, familjen eller släkten	4	9,3	4	1,5
Jag tänker att personen/personerna kan få dåligt rykte och vill förhindra det	1	2,3	5	1,9
Annan person/andra personer förväntar sig det	5	11,6	2	0,8
Annan orsak	6	14	17	6,4
Vet inte	8	18,6	23	8,7
Jag har inte utsatt någon	25	58,1	214	80,8
Total	55	127,9	283	106,8

Benägenhet att söka hjälp

I denna del kommer resultatet från de frågor som berör ungdomarnas erfarenheter kring samhällets stöd och hjälp att beröras.

Inledningsvis så tillfrågas ungdomarna huruvida de vet vart de ska vända sig om de har behov av stöd och hjälp. Majoriteten i både oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen svarar att de vet vart de ska vända sig, runt 12 procent i båda grupperna uppger att de är osäkra och 8 procent i oskuldsnormsgruppen respektive 6 procent i kontrollgruppen säger att de inte vet vart de ska vända sig (se figur 16).

Figur 16. Vet du vart du skulle kunna vända dig om du blev illa behandlad av någon och/eller känner dig orolig över din livssituation? (oskuldsgroupsgruppen n=132, kontrollgruppen n=514)

Resultatet som redovisas för oskuldsgroupsgruppen och kontrollgruppen i tabell 14 visar att både ungdomar som lever med oskuldsgroupsnormer och kontrollgruppen är lika benägna att be om stöd från någon av skolans representanter vid behov. Detta genom att vända sig till lärare, skolkurator eller skolsköterska. En nästan lika stor andel uppger att de skulle kunna vända sig till ungdomsmottagningen och polisen. Det alternativ flest ungdomar i båda grupperna, vilket är en något större andel i oskuldsgroupsgruppen skulle inte vända sig till något av alternativen som ges. Tvärtom kontrollgruppen skulle de i oskuldsgroupsgruppen i större utsträckning vända sig till en religiös företrädare.

Tabell 14. Om du skulle behöva råd och stöd för att du mår dåligt eller behöver hjälp med en jobbig privat situation, vilka av nedanstående personer skulle du kunna tänka dig att vända dig till? På frågan har det varit möjligt att välja flera svarsalternativ.

	Oskuldsnormgrupp (n=127)	Kontrollgrupp (n=502)	Samtliga (n=629)
	Andel %	Andel %	Andel %
Lärare i skolan	28,3	31,1	30,5
Skolkurator eller skolsköterska	29,1	33,9	32,9
Socialtjänsten	17,3	18,5	18,3
Polisen	25,2	25,3	25,3
Ungdomsmottagningen	28,3	27,9	28
Fritidsledare eller ungdomsledare	11	12,7	12,4
Hälso- och sjukvårdspersonal (t ex på BUP, Barn- och ungdomsklinik, Vårdcentral)	14,2	23,5	21,6
BRIS, jourhavande kompis eller liknande (via telefon eller chatt)	19,7	28,9	27
Tjejjour eller organisationer som arbetar mot våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtyck	13,4	14,9	14,6
Religiös företrädare, t.ex. präst/diakon, imam, rabbin	11,8	7,2	8,1
Nej, jag skulle inte vända mig till någon av dessa	40,2	37,6	38,2

I föregående tabell framkom att cirka 40 procent i båda grupperna inte skulle vända sig till någon av de alternativ som ges i det fall de hade behov av råd och stöd. I nedan tabell framgår svaret på frågan om vad det beror på att ungdomarna inte sökt stöd.

Tabell 15. Om du inte har vänt dig till någon utomstående för råd och stöd, vad beror det på? På denna fråga har det gått att välja flera alternativ.

	Oskuldsnormgrupp (n=128)	Kontrollgrupp (n=498)	Samtliga (n=626)
	Andel %	Andel %	Andel %
Jag har inget behov	52,3	58	56,9
Jag är osäker på vart jag ska vända mig	7,8	4,4	5,1
Det skulle kunna innebära en fara för mig om någon fick reda på att jag har sökt hjälp	5,5	1,8	2,6
Det känns som jag sviker min familj om jag berättar för andra	10,9	3,4	5
Jag tror inte att någon skulle förstå mig eller kunna hjälpa mig	12,5	10	10,5
Annan anledning	3,1	5	4,6
Vet inte	14,8	9,6	10,7
Jag har sökt råd och stöd	18	23,5	22,4

Tabellen visar att majoriteten (över 50 procent) i båda grupperna inte sökt stöd då de inte har haft något behov. Svarsalternativet "Det känns som att jag sviker min familj om jag berättar för andra" har en högre andel svarande i oskuldsnormgruppen än i kontrollgruppen, likadant

på svarsalternativet “*Det skulle kunna innebära en fara för mig om någon fick reda på att jag har sökt hjälp*” där en högre andel av oskuldsnormen valt alternativet än i kontrollgruppen.

Frågorna har följts av en fråga med möjlighet att skriva ut svaret i text. Frågan var: *Om du skulle ha behov av råd och stöd vad skulle du vilja att det fanns för stöd från vuxna och samhället?* Här har det från både oskuldsnormsgruppen och kontrollgruppen kommit kommentarer gällande att det inte gått att välja att de skulle vända sig till sina föräldrar om de var i behov av råd och stöd.

I tabellen nedan har ungdomarna fått besvara frågan huruvida de är nöjda med den hjälp de fått om de någon gång har vänt sig till någon vuxen. Majoriteten i båda grupperna uppger att de aldrig har sökt stöd. Majoriteten av de som sökt stöd uppger att de är nöjda med den hjälp de fått, detta gäller både oskuldsnormsgruppen (30,7 procent) och kontrollgruppen (36,1 procent). I oskuldsnormsgruppen är det 12,6 procent som inte är nöjda med den hjälp de fick, motsvarande siffra för kontrollgruppen är 9,3 procent. Av de som inte fått någon hjälp uppger 7,9 procent i oskuldsnormsgruppen att de inte fick någon hjälp alls och 5,5 procent uppger att de sökte stöd men inte fick någon kontakt. För kontrollgruppen är det 5,5 procent som uppger att de inte fick någon hjälp alls och 1,4 procent som svarat att de sökt stöd men inte fick någon kontakt.

Tabell 16. *Om du någon gång har vänt dig till någon vuxen för råd och stöd, fick du den hjälp du behövde? Om du sökt hjälp vid flera tillfällen kan du välja flera alternativ.*

	Oskuldsnorm (n=127)		Kontrollgrupp (n=507)		Samtliga (n=634)	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Jag har aldrig sökt stöd	75	59,1	275	54,2	350	55,2
Jag sökte stöd, men fick ingen kontakt	7	5,5	7	1,4	14	2,2
Ja, jag är nöjd med hjälpen jag har fått	39	30,7	183	36,1	222	35
Nej, jag är inte nöjd med hjälpen jag fick	16	12,6	47	9,3	63	9,9
Nej, jag fick ingen hjälp alls	10	7,9	28	5,5	38	6
Total	147	115,7	540	106,5	687	108,4

Jämförelser med liknande studier

Som tidigare nämnt utgår denna kartläggning från samma enkätmaterial som två tidigare studier. En genomförd i Malmö, Göteborg och Stockholm och ytterligare en separat studie genomförd i Uppsala. Dock har de valt att operationalisera begreppet heder olika och analyserar sin data på olika sätt. Detta gör det svårt att jämföra studierna med varandra trots att de baseras på samma enkät.

Resultatet av enkätundersökningen i Göteborg, Stockholm och Malmö visade att närmare var sjätte elev i årskurs nio lever under hedersförtryck och att en stor andel utsatts för våld. 10–20 procent av eleverna var utsatta för oskuldsnormer, det vill säga att man förväntas vänta med sex tills det att man gifter sig. I denna studie har man studerat oskuldsnormen utifrån kriterierna att ungdomarna ska förväntas vänta med sex tills de gifter sig och inte skulle få ha en villkorlös kärleksrelation.

I Uppsalas kartläggning har man liksom i föreliggande studie också utgått från frågan om *man förväntas vänta med sex tills det att man gifter sig*, och sedan kategoriserat svaret och skapat en oskuldsnormsgrupp och en kontrollgrupp utifrån detta. I Uppsalas kartläggning uppgav 20 procent av flickorna och 10 procent av pojkarna ett upplevt krav på att vara oskuld före äktenskap. Dessa siffror är något lägre än den omfattning som uppmäts i Haninge kommun där motsvarande siffror visar att 26 procent av flickorna och 12 procent av pojkarna upplever ett krav på att vara oskuld före äktenskap. Viktigt att ha med sig vid jämförelse är dock att det är en stor skillnad i bortfallet i föreliggande studie och i Uppsalas studie. 26 procent av flickorna motsvarar 84 flickor och 12 procent av pojkarna motsvarar 46 pojkar i Haninge. I Uppsalas kartläggning där det externa bortfallet var 9 procent motsvarar de 20 procent som uppgav att de levde med en oskuldsnorm 92 flickor och 10 procent av pojkarna motsvarar 54 pojkar.

Sammanfattande reflektioner

Oskuldsnormsgruppens livssituation

Resultaten av ungdomarnas svar på enkäten visar att flickor och pojkar som förväntas vänta med sex innan äktenskap även upplever andra begränsningar. Det som är mest framträdande är kraven som förekommer vid relationer. Där framkommer att eventuell partner till flickor och pojkar i oskuldsnormsgruppen i högre grad behöver leva upp till krav och förväntningar från familjen än för kontrollgruppen. Ett krav som är överskridande för båda grupper är att partnern behöver vara i ungefär samma ålder. Det är vidare vad gäller kraven som skillnaderna blir betydande. Mest framträdande är det vad gäller krav på heterosexualitet, vilket tas upp i senare stycke. I oskuldsnormsgruppen uppgav både flickor och pojkar i högre utsträckning än i kontrollgruppen att eventuell partner måste ha samma religion som familjen. För flickorna är det 36,1 procent i oskuldsnormsgruppen och 3,8 procent i kontrollgruppen som uppgav detta krav. För pojkarna är det 19 procent i oskuldsnormsgruppen och 3 procent i

kontrollgruppen som uppger det som ett krav. Alternativet att de måste ha samma etnicitet/tillhöra samma folkgrupp som familjen är det 13,3 procent av flickorna i oskuldsnormsgruppen och 3,3 procent av flickorna i kontrollgruppen som svarat. Motsvarande siffror för pojkarna är 11,9 procent i oskuldsnormsgruppen och 2,6 procent i kontrollgruppen. Av flickorna så är det 6 procent i oskuldsnormsgruppen och 0,5 procent i kontrollgruppen som uppger att de inte får ha någon relation alls, motsvarande för pojkarna är 9,5 procent i oskuldsnormsgruppen och 0,7 procent i kontrollgruppen.

Begränsningarna för ungdomarna i oskuldsnormsgruppen framgår också vad gäller val av framtida partner. Vid val av framtida partner framkommer det att en lägre andel av både pojkar och flickor i oskuldsnormsgruppen får välja sin partner fritt i jämförelse med kontrollgrupperna. Liknande mönster ses när ungdomarna får svara på frågan om de är oroliga för att någon annan ska bestämma vem de ska gifta sig med/leva tillsammans med i framtiden där en högre andel i oskuldsnormsgrupperna uppger en oro. Bland flickorna är det 17,8 procent i oskuldsnormsgruppen och 7,5 procent i kontrollgruppen. Bland pojkarna är det 15,5 procent i oskuldsnormsgruppen och 5,5 procent i kontrollgruppen.

Skolans roll

Eleverna har fått besvara en fråga gällande vem eller vilka de skulle kunna vända sig till vid behov. Frågan baseras på ett scenario där de skulle vara i behov av råd och stöd för att de mår dåligt eller vara i behov av hjälp med en privat jobbig situation. Det vanligaste svaret var att de inte skulle vända sig till någon, men en sak som framstod med stor tydlighet var att *om* de skulle välja att berätta om sin utsatthet för någon, så skulle den absoluta majoriteten vända sig till någon inom skolan. Detta svar är samma både för kontrollgruppen och för den gruppen som bedöms leva med hedersnormer. Detta är ett förtroende som förpliktigar och som gör det särskilt viktigt att säkerställa en god kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck inom skolan och att särskild handlingsplan följs.

Våldsutsatthet

Av enkäten framkommer att pojkar som lever med oskuldsnorm i större grad är utsatta för våld och kränkningar än pojkar som inte lever med oskuldsnorm. Detta framträder i samtliga former av våld. Bland flickorna märks inte denna skillnad på samma sätt mer än att flickor i oskuldsnormsgruppen tenderar att vara mer utsatta för upprepade former av våld. Vad gäller flickornas våldsutsatthet så märks skillnader främst när flickorna som blivit utsatta för våld uppger orsaker till våldet, där större andel bland oskuldsnormsgruppen uppger att de blivit utsatta därför att våldsutövaren vill bestämma över och/eller kontrollera dem.

En aspekt som påverkar möjligheten att tolka resultatet är att antalet personer i oskuldsnormsgrupperna och kontrollgrupperna skiljer sig mycket åt. Det är i oskuldsnormsgrupperna väldigt få personer. Detta gör att eventuella slutsatser från svaren är belagda med stor osäkerhet.

HBQ-personer

Det framkommer tydligt att det, främst i oskuldsnormsgruppen finns en heteronormativitet. Av de krav som föreligger för ungdomarna i oskuldsnormsgruppen utifrån om de ska ha en kärleksrelation, så är kravet på att det inte är en homosexuell relation det mest framträdande. Frågan om homosexualitet berörs genom två frågor i enkätmaterialen. Ungdomarna fick i enkäten först besvara frågan huruvida det finns förväntningar på att de ska vara heterosexuella eller inte. Majoriteten av kontrollgruppen, 60 procent, svarar att det inte finns sådana förväntningar medan motsvarande andel i oskuldsnormsgruppen är 21,1 procent. Alternativen *stämmer absolut* och *stämmer ganska bra* svarar 61 procent i oskuldsnormsgruppen och 19,3 procent i kontrollgruppen. Ungdomarna har också fått besvara frågan kring om de skulle ha en kärleksrelation, om den de är tillsammans med skulle behöva uppfylla något krav. Bland flickorna i oskuldsnormsgruppen svarar 39,8 procent att det inte får vara en homosexuell relation, bland flickorna i kontrollgruppen är det 3,8 procent som uppger det. Bland pojkarna uppger 33,3 procent i oskuldsnormsgruppen och 15,2 procent i kontrollgruppen att det inte får vara en homosexuell relation.

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar. I *Oskuld och heder* anger flickor och pojkar som begränsas när det gäller umgänge med personer av annat kön i högre utsträckning än andra att de utsatts för våld, hot eller annan kränkande behandling för att deras sexuella läggning inte accepteras av familjen. Liknande resultat ses även i Uppsalas kartläggning där 82 procent av flickorna och 80 procent av pojkarna som lever med oskuldsnorm uppger att de förväntas ha en heterosexuell läggning, motsvarande för kontrollgrupperna är 30 procent för flickorna och 33 procent för pojkarna.

Således bedöms det sammantagna resultatet, vilande på tidigare studier visa på att ungdomar som lever under hedersnormer och har en annan sexuell läggning än heterosexualitet också är särskilt utsatta. Intoleransen mot homosexualitet bedöms vara högre i familjer som lever i enlighet med hedersrelaterade normer.

Rekommendationer

Det framkommer i enkätmaterialen att om ungdomarna ska välja att vända sig till någon vuxen så väljer de flesta någon inom skolan. Det är viktigt att den som tar emot sådan information vet vad och hur den ska göra. Det är därför viktigt att inventera och tillgodose eventuellt behov av fortbildning rörande hedersrelaterat våld och förtryck. Detta gäller inte bara för skolan utan för alla verksamheter och samtliga yrkesgrupper som kommer i kontakt med ungdomar som är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

En förutsättning för att kunna förhindra hedersrelaterat våld och förtryck är att upptäcka det. Det är därför av yttersta vikt att frågor som rör hedersproblematik är en del av ordinarie samverkansstrukturer för barn och unga för att skapa en hållbar struktur för att upptäcka om barn och unga har en utsatt situation.

Det framgår av ungdomarnas svar att endast en del av dem kan tänka sig att vända sig till socialtjänsten för råd och stöd. Detta i sig är nödvändigtvis inte anmärkningsvärt då socialtjänsten inte är första instans för att erbjudas råd och stöd. Det är dock viktigt att information om vad socialtjänsten gör och kan erbjuda når fram till de som är i behov av det. Socialtjänsten kan alltid bli bättre på att nå ut med information om vad som kan erbjudas och när och hur man ska kontakta socialtjänsten. Det är viktigt att sådan information är lättillgänglig och även finns på flera olika språk.

Referenser

Baianstovu i, Rúna; Strid, Sofia; Cinthio, Hanna., Särnstedt, Emmie & Enelo, Jan-Magnus (2018) *Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar. En kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018*. Örebro: Örebro universitet

Ghadimi, Mariet & Gunnarsson, Serine (2019). *U18 Kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck i Uppsala kommun*. Uppsala: TRIS.

Jämställdhetsmyndigheten. Hedersrelaterat våld och förtryck. *Jämställdhetsmyndigheten*. 2022. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/> (Hämtad 2022-02-28).

Länsstyrelsen Östergötland. HBTQ och heder. *Hedersförtryck.se*. 2020. <https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/hbtq-och-heder/> (Hämtad 2022-02-28)

NCK (2010) *Hedersrelaterat våld och förtryck. En kunskaps- och forskningsöversikt*. Uppsala universitet: Nationellt center för kvinnofrid.

Schlytter, Astrid, *Oskuld och heder: en undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholms stad - omfattning och karaktär*, Stockholms stad, Stockholm, 2009

Sverige. Socialstyrelsen (2021). *Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer: stöd till socialtjänst och hälso- och sjukvård*. [Stockholm]: Socialstyrelsen.

Sverige. Socialstyrelsen (2019). *Ett liv utan våld och förtryck: slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck*. [Stockholm]: Socialstyrelsen.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

En kartläggning av omfattningen i Haninge 2021 och effekterna av Covid-19

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Inledning.....	2
Våld.....	3
Nära relation	3
Hedersrelaterat våld och förtryck	4
Resultatredovisning	4
Brottsförebyggande rådet.....	4
Social- och äldreförvaltningen	8
Relationsvåldsteamet.....	8
Biståndsenheten	10
Barn- och ungdom	11
Brottsofferjouren Haninge/Nynäshamn.....	12
Haninge kvinnojour	13
Manscentrum	13
Origo	14
BRIS - Barnens rätt i samhället.....	15
Sammanfattande beräkningar och diskussion	16
Förslag på åtgärder och förbättringar	20
Referenser.....	22

Sammanfattning

Denna rapport presenterar resultaten från en kartläggning av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge kommun under 2021. Kartläggningen syftar till att besvara frågan om hur många personer som utsatts för våld i nära relationer, hur många som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck samt frågan hur många barn som lever i hem där våld förekommer. Dessutom ingår att ta reda på om våldet ökat eller minskat till följd av covid-19.

För att besvara rapportens frågor har statistik begärts in från flera olika samhällsaktörer. Resultatet visar att antalet utsatta för våld i nära relation i Haninge under 2021 är någonstans mellan 4800 – 6200 personer. Beräkningen är en uppskattning som baseras på insamlad statistik med ett mörkertal på 90 procent och beräkningen innehåller flera osäkerhetsfaktorer som kan innebära att det verkliga antalet våldsutsatta kan vara både högre och lägre. Att göra en uppskattning av antal personer i Haninge kommun som lever under hedersrelaterade normer bedöms vara alltför osäkert. Det finns heller inga nationella uppskattningar av antalet personer eller en uppskattning av hur stort mörkertalet är att utgå från.

Vad gäller antal barn i Haninge som upplevt våld i hemmet under 2021 har det gjorts två olika beräkningar. Den ena siffran bygger på kommittén mot barnmisshandels uppskattningar som räknats om utifrån Haninges befolkningsstatistik där antalet barn som upplevt våld i hemmet uppskattas vara cirka 2242 barn. Siffran omfattar både barn som själva varit utsatta och barn som bevittnat våld mellan vuxna. Den andra uppskattningen utgår från Stiftelsen Allmänna Barnhusets beräkningar också omräknat utifrån Haninges befolkningsstatistik. Utifrån dessa beräkningar uppskattas att nästan 2 466 barn i Haninge kommun utsatts för allvarligt fysiskt våld och att 3 138 barn har bevittnat fysiskt eller psykiskt våld mellan vuxna i hemmet. De resultat som framkommit i kartläggningen bör tolkas med viss försiktighet eftersom de bygger på olika uppskattningar och antaganden som har brister och därmed inte bedöms vara helt tillförlitliga.

Det sammantagna resultatet av kartläggningen visar att både antalet anmälda brott till polisen i Haninge avseende våld i nära relation och antalet aktualiserade ärenden gällande vuxna hos social- och äldreförvaltningen ökat över tid och särskilt efter 2019. Antalet aktualiserade ärenden gällande barn och unga kopplat till våld i nära relation ökade årligen fram till 2020 och har därefter minskat. Gällande hedersrelaterat våld och förtryck finns i brottsstatistiken inga uppgifter på kommunnivå och i social- och äldreförvaltningens verksamhetssystem är antalet ärenden per år så pass få att det är svårt att dra slutsatser om eventuell ökning eller minskning över tid.

Försvårande omständigheter är att brottsstatistiken inte registrerats på samma sätt över tid och att social- och äldreförvaltningens statistik kan ha påverkats av organisationsförändringar och nya arbetssätt, vilket medfört svårigheter att analysera utvecklingen över tid och huruvida pandemin påverkat omfattningen. Statistik från organisationer som möter gärningspersoner och utsatta personer påvisar siffror som hos några innebär en ökning och hos någon annan en minskning över tid gällande personer som söker kontakt. Huruvida detta är en faktisk ökning eller inte är svårt att svara på då en ökning kan stå för en ökad anmälningsbenägenhet eller bättre kapacitet hos olika aktörer att möta upp de behov som finns, liksom en minskning kan betyda att färre anmält eller sökt stöd och hjälp. Därmed är det svårt att dra några slutsatser kring pandemins påverkan på omfattningen av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Inledning

Bakgrund

Socialtjänsten har till uppgift att beakta att våldsutsatta och barn som bevittnat våld får det stöd och den hjälp de behöver. För att säkerställa att denna uppgift görs bör det, enligt Socialstyrelsens allmänna råd, i kommunen fortlöpande göras en kartläggning för att bedöma omfattningen. I Haninge kommun gjordes den senaste kartläggningen 2017. Med anledning av att situationen i samhället har förändrats med hänsyn till pågående pandemi av covid-19 beslutade kommunfullmäktige i juni 2021 (KS 2021/345 § 135) att genomföra en kartläggning av hur pandemin har påverkat våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt utifrån kartläggningens resultat ta fram förslag på åtgärder. Denna rapport kommer till skillnad från tidigare kartläggningar också beröra hedersrelaterat våld och förtryck.

Mörkertalet för hur många som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld är stort¹. Det är därför svårt att få fram exakta siffror, men för att komma så nära det faktiska antalet som möjligt har statistik begärts in från flertalet samhällsaktörer samt från socialtjänstens olika enheter.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna kartläggning är att göra en uppskattning av omfattningen av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i Haninge kommun under 2021 samt covid-19s påverkan på detta.

De huvudsakliga frågeställningarna är:

1. Hur många personer har uppskattningsvis utsatts för våld i nära relationer?
2. Hur många barn lever uppskattningsvis i hem där våld förekommer?
3. Hur många personer har uppskattningsvis utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck?
4. Har omfattningen av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ökat eller minskat till följd av Covid-19?

---

¹ I Brås rapport *Brott i nära relationer* (2014:8) som omfattar både kvinnor och män framgår att mer än 90 procent av våldet inte kommer till polisens kännedom.

Begreppsförklaringar

Våld

Kartläggningen utgår från en vid definition av begreppet våld i nära relationer. De våldstyper som studeras behöver dock inte nödvändigtvis vara ett brott i juridisk mening.

Våld kan delas in i olika typer:

- Fysiskt våld: Att bli slagen, knuffad, sparkad, fasthållen eller hotad med vapen eller att någon tar strypgrepp eller drar i håret.
- Psykiskt våld: Att bli kränkt, trakasserad, kontrollerad, hotad, förlöjligad, isolerad. Gärningspersonen kan hota med att skada barn eller husdjur.
- Sexuellt våld: Att bli påtvingad sexuella handlingar, våldtäkt.
- Materiellt våld: Att få sina tillhörigheter förstörda, så som kläder eller betydelsefulla föremål.
- Ekonomiskt våld: Att bli manipulerad eller tvingad att skriva under handlingar. Att få sin ekonomi kontrollerad, alternativt inte få någon insyn i den egna ekonomin.
- Försummelse: Att nekas tillgång till hjälpmedel eller medicin eller att få medveten felaktig medicinering. Att bli lämnad utan tillsyn, att få dålig hjälp med sin hygien, inte tillräckligt att äta eller dricka eller att gärningspersonen försvårar i stället för att underlätta. Det här våldet drabbar främst funktionsnedsatta eller äldre.
- Latent våld: Att leva under risk för nytt våld, t.ex. starkt aggressiva blickar eller kroppsuttryck som kan skapa rädsla och upplevas som hot om våld.

Nära relation

Med begreppet nära relation utgår den här rapporten från Brottsförebyggande rådet som använder följande underkategorier vad gäller anmälningar där brottsoffer och gärningsperson är bekanta med varandra.

- Är eller har varit närstående genom parrelation: Relation genom äktenskap, sambo, särbo (med eller utan gemensamma barn), samt flickvän-/pojkvänrelation.
- Är eller har varit närstående genom släktskap/familj: Relation genom blodsband, adoption eller annan släktskap- och familjerelation. Exempelvis föräldrar/föräldrars partner, barn/partners barn, syskon/syskons partner, annat släktskap.
- Är eller har varit bekanta genom annan slags relation: Annan relation än närstående genom parrelation eller släktskap/familj. Exempelvis vänskap, umgänge i samma vänkrets, kollegor, lärare– elev, läkare–patient eller annan relation som innebär att man känner varandra till mer än bara namn och utseende.

Denna kartläggning utgår från brott där brottsoffer och gärningsperson har eller har haft en relation genom partnerskap alternativt familje- eller släktband. Det vill säga, de två första kategorierna av bekant relation enligt Brå. Definitionerna omfattar både pågående och avslutade relationer.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Rapporten utgår från Regeringens definition av hedersbegreppet vilket är enligt följande:

”När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhet i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Det kan också innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmaste omgivningen, även av andra kvinnor”².

Resultatredovisning

Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet (Brå) är den myndighet som ansvarar för Sveriges officiella kriminalstatistik. Brå för statistik över anmälda brott vilket omfattar alla anmälningar hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och Ekobrottsmyndigheten. Statistik över anmälda brott inkluderar även de händelser som efter utredning visar sig inte vara begångna brott.

Statistiken över brott som begåtts där brottsoffer och gärningsperson är bekanta är sedan den 1 januari 2019 indelad i tre underkategorier, baserat på relationen mellan den utsatta personen och gärningspersonen. Det är nu uppdelat på parrelation, familje- eller släktband respektive annan relation än närstående. Detta ger ökade möjligheter att identifiera brott som sker i nära relation. Denna kartläggning utgår från brott där brottsoffer och gärningsperson har eller har haft en relation genom partnerskap alternativt familje- eller släktband.

Brå har för 2021 endast släppt preliminär statistik vilket innebär att en mindre andel av de brott som anmälts under redovisningsperioden inte har hunnit komma med i statistiken.

---

² Skr. 2007/08:39

Tabell 1. Antal anmälda brott i Haninge avseende våld i nära relationer, uppdelat på olika brottskoder. (Brå)

	2018	2019	2020	2021
Försök, förberedelse, stämpling till mord eller dråp	-	1	3	2
Misshandel inklusive grov, mot person 18 år eller äldre	218	247	318	310
Våldtäkt inklusive grov, oaktsam och försök till	-	28	22	21
Sexuellt övergrepp inklusive oaktsamt	-	-	1	-
Sexuellt ofredande	-	4	4	4
Grov kvinnofridskränkning	27	19	16	21
Grov fridskränkning mot person 18 eller äldre	-	4	3	4
Olaga hot	-	67	144	130
Olaga frihetsberövande	-	4	3	7
Olaga förföljelse	-	2	2	2
Olaga tvång	-	-	1	2
Ofredande	-	44	87	102
Överträdelse av kontaktförbud	-	-	10	14
Olaga integritetsintrång	-	2	3	1
Totalt	245	422	617	620

Enligt tabellen framgår att det totalt anmäls 620 brott i nära relationer i Haninge under 2021. Då en person kan göra flera anmälningar under ett år kan antalet personer som har anmält brott vara lägre än antalet anmälningar. Den stora skillnad som kan ses från 2018 till 2019 beror delvis på att flertalet brott från den 1 januari 2019 numera kategoriseras utifrån relation

mellan brottsoffer och gärningsperson. Det ger en ökad möjlighet att få fram antalet anmälda brott som sker i nära relation. Skillnaden avser också misshandelsbrott och statistiken över misshandel i nära relation från och med redovisningsåret 2019 är därför inte jämförbar med tidigare år³.

Ökningen av anmälda misshandelsbrott under 2020 kan tolkas som en följd av pandemin och de förändrade levnadsvanor som uppkom. Brå har dock granskat grunddata till anmälningarna som visar att ökningen i början av året till stor del kan kopplas till ett förändrat sätt att registrera misshandelsbrott hos polisen. Analyserna som avser perioden januari–maj 2019 respektive januari–maj 2020, visar att registreringen av misshandel efter olika relationstyper varit behäftade med fel under 2019, men att dessa fel har minskat successivt under 2020⁴. Detta medför dock att det inte går att säga att antalet anmälningar av misshandelsbrott ökat som en direkt följd av pandemin.

Överträdelse av kontaktförbud specificeras från 1 januari 2020 utifrån relation mellan brottsoffer och gärningsperson. Siffror för tidigare år saknas därför.

Grov kvinnofridskränkning ser ut att ha minskat från 2018 till 2021 men siffrorna ska enligt Brå tolkas med viss försiktighet. Detta då utvecklingen av de grova kvinnofridskränkningarna påverkas av förändringar i polisens och åklagarnas hantering och registreringsrutiner vid anmälan. Tidigare registrerades de olika gärningarna vanligtvis initialt som grov kvinnofridskränkning vid anmälan, medan man de senaste åren i högre grad har registrerat de underliggande brotten i stället. Denna förändring har medfört en minskning av antalet anmälda brott om grov kvinnofridskränkning i statistiken⁵.

Vad gäller misshandelsbrott mot barn specificeras inte relationen mellan brottsoffer och gärningsperson mer än om det finns en bekantskap eller inte. En bekant skulle kunna vara en person i nära relation, men även exempelvis en skolkamrat. I åldersgruppen 7-14 år uppger Brå att en stor andel av gärningspersonerna är jämnåriga. Det är därmed inte möjligt att ur statistiken utläsa antalet anmälda brott mot barn där gärningspersonen varit någon som barnet har eller haft en nära relation till. Misshandelsbrotten mot barn anmäls i hög grad av förskola och skola, vilket märks i statistiken på så sätt att färre brott anmäls under sommaren än under skolterminerna⁶.

---

³ Brå *kriminalstatistik 2020 - anmälda brott, sammanfattning*

⁴ Brå *Få tydliga konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i september 2020*

⁵ Brå *kriminalstatistik 2020 - anmälda brott, sammanfattning*

⁶ <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/barnmisshandel.html>

Tabell 2. Antal anmälda brott mot barn i Haninge där brottsoffer och gärningsperson är bekanta, år 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
Misshandel mot barn 0-6 år, bekant	40	37	63	47
Misshandel mot barn 7-14 år, bekant	133	162	183	149
Misshandel mot barn 15-17 år, bekant	51	30	44	46
Grov fridskränkning mot barn under 18 år	8	5	5	10
Totalt	232	234	295	252

Av tabellen framkommer att antalet anmälda misshandelsbrott mot barn ökat i samtliga åldersgrupper under 2020 jämfört med 2019. Totalt ökade antalet brott mot barn från 234 till 295 stycken mellan 2019 och 2020. För 2021 ses en viss minskning av anmälda brott i jämförelse med från 2020 men en fortsatt ökning från 2019. Av den nationella statistiken för hela landet framkommer att misshandelsbrott mot barn 0-17 år minskade 2020 i jämförelse med 2019. Det är därför svårt att dra några slutsatser av den ökning som kan ses för Haninge kommun då det inte är en trend som kan ses nationellt⁷.

Den 1 juli 2021 infördes en ny bestämmelse i brottsbalken om det nya brottet barnfridsbrott med syfte att stärka barnens straffrättsliga skydd. Att utsätta barn för att bevittna våld i nära relationer har tidigare inte varit brottsligt enligt lag men det är nu straffbart att utsätta barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar i en nära relation, till exempel vålds- och sexualbrott. Att ha bevittnat våld innefattar i detta sammanhang även när barnet inte sett, men hört våldet. Det finns inget krav på att barnet förstår att det som hänt är brottsligt eller att barnet kan ge uttryck för vad hen sett eller hört. Från juli-november upprättades 3 389 anmälningar gällande barnfridsbrott, statistik på kommunnivå finns inte tillgänglig. Då handlingen inte tidigare varit straffbar finns ingen tidigare statistik att jämföra med.

Siffror gällande anmälda hedersrelaterade brott går inte att få fram för enbart Haninge kommun. Statistikuttag har därför gjorts på anmälda brott för hela landet. Lag om barnnäktenskapsbrott trädde i kraft 1 juli 2020.

---

⁷ Brå Kriminalstatistik 2020 - anmälda brott, sammanfattning

Tabell 3. Anmälda hedersrelaterade brott för hela landet.

	2018	2019	2020	2021
Äktenskapstvång	118	86	56	51
Barnäktenskapsbrott	-	-	19	87
Vilseledande till tvångsäktenskapsresa/äktenskapsresa	13	24	7	15
Könsstymning	38	39	42	59
Totalt	169	149	124	212

Av tabellen framgår att antalet anmälda brott ligger relativt konstant mellan 2018-2019 med mellan 149-169 anmälda brott per år. En viss minskning ses för 2020 inom samtliga kategorier. För 2021 ökar antalet anmälda brott där den största ökningen jämfört med föregående år avser barnäktenskapsbrott. Då lag om barnäktenskapsbrott trädde i kraft först 1 juli 2021 står ökningen i proportion till den tidsmässiga skillnaden där handlingen varit straffbar. Minskningen av anmälda brott gällande vilseledande till tvångsäktenskapsresa/äktenskapsresa för 2020 och 2021 i jämförelse med 2019 kan vara en följd av begränsade resmöjligheter i och med restriktionerna till följd av covid-19.

Social- och äldreförvaltningen

Från socialtjänstens verksamhetssystem Procapita och Lifecare går det att få ut viss statistik som kan ge en bild av omfattningen av våld i nära relation. Den statistik som främst går att få fram är antal nya ärenden inom en viss enhet samt aktualiseringsorsak, vilket innebär en registrering av den orsak som ligger bakom att ärendet inkommit till socialtjänsten. Aktualiseringsorsak anges av den som registrerar det nya ärendet och det finns flera orsakskoder att välja mellan, dock går endast en orsak att välja även ifall att flera orsakskoder kan vara relevanta. Det är därför upp till den som registrerar ärendet att välja den kod som bäst stämmer överens med innehållet i anmälan eller ansökan. Det finns i dagsläget inget bra sätt att få ut statistik över ärendens problematik i efterhand. Då det är möjligt att eventuell förekomst av våld inte uppmärksammas vid aktualiseringen utan framkommer först senare så finns sannolikt ärenden där våldsutsatthet inte kommer med i statistiken. Följden av det är att problemets omfattning kan underskattas.

Relationsvåldsteamet

Förvaltningens relationsvåldsteam som handlägger ärenden rörande våld i nära relation bildades 2019. Tidigare handlades ärenden rörande våld i nära relation på enheten för ekonomiskt bistånd för personer under 65. Ärenden som gäller personer över 65 flyttades över från biståndsenheten till relationsvåldsteamet den första januari 2021. Då relationsvåldsteamet var så pass nybildat vid pandemins början är det svårt att dra tydliga slutsatser kring

pandemins påverkan, då förändringar i arbetssätt och organisering likväl kan vara anledningen till öknings av antalet ärenden.

Den statistik som går att få ut från verksamhetssystemen gällande relationsvårdsteamet stämmer inte överens med den statistik som relationsvårdsteamet själva för.

Relationsvårdsteamet för egen statistik över aktualiserade ärenden och öppnade utredningar. Siffrorna i tabellen nedan över aktualiserade ärenden och öppnade utredningar kommer därför från relationsvårdsteamet och statistiken över nya placeringar och hedersrelaterat våld kommer från verksamhetssystemen.

Samtliga siffror som presenteras i kommande tabeller gäller unika personer per år. Aktualiserade ärenden avser det totala antalet som aktualiserats under respektive år. Samma person kan bli aktualiserad återkommande flera gånger under ett år.

Tabell 4. Antal ärenden hos förvaltningens team för arbetet med relationsvård. Vuxna från 18 år.

	2018	2019	2020	2021
Aktualiserade ärenden	246	270	350	322
Öppnade utredningar	47	74	61	84
Nya placeringar	16	9	14	14
Hedersrelaterat våld	4	5	13	12

I samband med att relationsvårdsteamet bildades 2019 ändrades rutinerna för hur många träffar som fick ske med klienter utan bifallsbeslut. Tidigare fanns det större möjligheter att ha kontakter utan att inleda utredning. Detta förklarar ökningen av öppnade utredningar mellan 2018 och 2019. Målgruppen äldre, personer över 65, som är utsatta för relationsvård fördes sedan 1 januari 2021 över till förvaltningens relationsvårdsteam och inkluderas därmed i statistiken över deras arbete. Det var under 2021 totalt 17 ärenden inom målgruppen äldre som hänvisades till relationsvårdsteamet. Detta kan delvis förklara ökningen av öppnade utredningar som är för 2021 i jämförelse med 2020.

Vad gäller omfattningen av våldet och våldets karaktär så har relationsvårdsteamet inte märkt av någon förändring utifrån covid-19. De har heller inte fått indikationer på att våldet för de enskilda personerna uppkommit som en direkt följd av pandemin eller att våldet stegrat till följd av pandemin och att båda parter är hemma mer eller lever ett mer isolerat liv. Däremot har antalet aktualiseringar ökat vilket gör att pandemins påverkan inte går att utesluta, på samma sätt som det inte går att utesluta att etableringen av arbetsgruppen och förändrade arbetssätt kan vara anledningen till ökningen.

För aktualiseringskoden *hedersrelaterat våld* finns ingen specifik definition eller kriterier som ärendet behöver uppfylla. Det är istället upp till den som registrerar ärendet att tolka och bedöma om det är ett ärende som rör hedersrelaterat våld. Då det rör sig om så få ärenden

kopplat till hedersrelaterat våld är det svårt att dra några slutsatser kring den ökning som kan ses från 2020 som fortsätter även för 2021. Ökningen kan vara slumpmässig och det är inte möjligt att dra några slutsatser om en generell ökning.

Biståndsenheten

I den statistik som finns från biståndsenheten i verksamhetssystemet Combine framkommer att sju ärenden initierades till följd av våld i nära relation under 2018. Från 2019 till 2020 initieras inga ärenden med den aktualiseringsorsaken. Vid kontakt med biståndsenheten framgår det att siffrorna inte stämmer överens med verkligheten då de haft fler ärenden. En förklaring är att biståndsenheten inte har registrerat aktualiseringskod utifrån relationsvåld i Combine. Systemförvaltningen förklarar siffran från 2018 med att det gjordes ett försök att påbörja registrering av aktualiseringskod utifrån våld i nära relation, vilket syns i att det är några registrerade ärenden men att det sedan inte slutfördes vilket gör att den siffran inte heller är tillförlitlig.

Utifrån svårigheter att få ut tillförlitlig statistik ur verksamhetssystemet gjordes det vid senaste rapporten som skrevs 2017 istället en uppskattning av att dåvarande äldreförvaltningen haft cirka 50 ärenden där det uppmärksammats relationsvåld. Målgruppen äldre som är utsatta för relationsvåld och i behov av insatser utifrån våldsutsatthet flyttas sedan 1 januari 2021 över till förvaltningens relationsvåldsteam och inkluderas därmed numera i statistiken över deras arbete. Biståndsenheten har för 2021 kommit i kontakt med 17 ärenden som rör våld i nära relation som remitterats till relationsvåldsteamet. En del av minskningen beror på de förändrade arbetsrutiner som infördes 2021. Vid tiden för föregående studie 2017 handlade biståndsenheten samtliga ärenden som rörde våld i nära relation bland äldre. Det innebär att samtliga ärenden där relationsvåld förekom aktualiserades hos biståndsenheten. Sedan de förändrade arbetsrutinerna som infördes 2021 kommer biståndsenheten endast i kontakt med våld i nära relation i sina redan pågående ärenden, liksom andra verksamheter som också remitterar till relationsvåldsteamet. De nya ärendena som kommer till förvaltningen som enbart rör våld i nära relation hamnar nu direkt hos relationsvåldsteamet. Om detta är den enda anledningen till minskningen är svårt att besvara. Då det också saknas tillförlitlig statistik över våld i nära relation på biståndsenheten är det också svårt att säga att det faktiskt är en minskning.

Barn- och ungdom

För individ- och familjeomsorgens arbete med barn och unga finns flertalet aktualiseringsorsaker. Det finns flera aktualiseringskoder som bedöms innefatta våld i nära relation som tagits med i denna kartläggning. Det går dock inte att med säkerhet säga att samtliga orsaks-koder som valts ut för denna kartläggning uteslutande rör just våld i nära relationer. Det går inte heller att med säkerhet säga att de orsaks-koder som valts bort inte kan innefatta personer utsatta för våld i nära relation. Ett exempel är aktualiseringsorsaken *Allmän oro för barnet*. Under denna aktualiseringsorsak kan många olika former av problem falla in, däribland våld.

Tabell 5. Aktualiseringsorsaker gällande barn kopplade till våld i nära relation.

	2018	2019	2020	2021
Familjevåld/övergrepp mot andra i familjen	296	350	449	338
Fysiska övergrepp mot barnet	184	217	280	209
Sexuella övergrepp mot barnet	39	46	51	28
Vanvård/fysisk eller psykisk försummelse	4	8	7	7
Hedersrelaterat våld	3	8	9	4
Totalt	526	629	796	586

Av aktualiseringsorsaker kopplade till våld i nära relation framkommer att antalet ärenden ökat årligen från 2018 till 2020. För 2021 ses en minskning i ärenden i jämförelse med tidigare år. Den största ökningen för 2020 avser familjevåld/övergrepp mot andra i familjen samt fysiskt övergrepp mot barnet.

Den ökning som kan ses från 2019 till 2020 känns igen av barnenheten och ungdomsenheten. De märkte av att det var ett ökat ärendeinflöde men har inte uppfattat att problematiken i ärendena har uppkommit i samband med covid-19. Det som märkts av mycket som en följd av pandemin är en stor skolfrånvaro.

Barnenheten och ungdomsenheten uppger att de inte märkt av en minskning av antalet våldsärenden för 2021. En försvårande omständighet utifrån att hantera data är att som tidigare nämnt så registreras ärendena vid ankomst med en aktualiseringskod som sedan inte går att ändra. Detta innebär att ett ärende som exempelvis kommer in som en orosanmälan från skolan med anledning av bristande skolnärvaro framkommer som detta i statistiken även i det fall man i utredningen kommer fram till att det rör sig om fysiskt våld. Barnenheten och ungdomsenheten tror att det är detta som gör att det ser ut att vara en minskning då de inte upplever att ärenden där våld förekommer har minskat.

Gällande hedersrelaterat våld och förtryck så har ingen skillnad märkts av till följd av pandemin. Det är också sällan ärendena kommer in där det är tydligt att det handlar om hedersrelaterat våld och förtryck, detta uppdagas oftast först senare och kommer då inte med i statistiken. En förklaring som ges till att siffrorna ökar och minskar från år till år är att det kan handla om att det ett år kommer in en familj med många barn vilket gör att siffran snabbt ökar då det rör sig om så få ärenden totalt.

Barnenheten och ungdomsenheten menar att en möjlig förklaring till de ökade siffrorna för 2020 är att antalet kommuninvånare ökat vilket gör att även ärenden till socialtjänsten ökar. Det förklarar dock inte minskningen av ärenden som sker för 2021. Befolkningsökningen står heller inte i proportion till den stora ökningen ärenden som inkommit till socialtjänsten men det kan vara en delvis bidragande faktor till att ärendeantalet ökat.

Brottsofferjouren Haninge/Nynäshamn

Brottsofferjouren Haninge/Nynäshamn har som uppgift att erbjuda hjälp och stöd till brottsoffer och vittnen bosatta i Haninge och Nynäshamn. All kontakt med jouren är kostnadsfri och deras stödpersoner har tystnadsplikt. De kan erbjuda någon att tala med, stöd och/eller rådgivning, hjälp i kontakt med myndigheter eller försäkringsbolag samt stöd inför och under eventuell rättegång.

Brottsofferjouren har ändrat system för att rapportera sin statistik vilket för 2021 medför att många ärenden inte registrerats som det är tänkt. För andra halvåret 2021 uppskattar de att registreringen är tillförlitlig och därför kan dubleras för att möjliggöra en uppskattning för hela året.

I statistiken går det lägga in en särskild omständighet kopplad till aktuellt brott. Sådan särskild omständighet kan vara brott i nära relation, hedersrelaterat, gängrelaterat, demokratibrott etcetera. För andra halvåret 2021 rapporterades 26 ärenden rörande våld i nära relation och 4 ärenden rörande hedersrelaterat våld och förtryck för personer bosatta i Haninge kommun. Detta skulle då ge en total ärendemängd om 52 ärenden rörande våld i nära relation under 2021. Jämförelsevis så var det under 2017 totalt 67 personer från Haninge som sökte hjälp för våld i nära relation och 82 personer under 2014. Då statistiken inte bedöms helt tillförlitlig är det svårt att dra någon slutsats kring huruvida det är en minskning av ärenden eller inte.

Vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck är brottsofferjourens uppfattning att det är underrapporterat. En anledning till det är att det är frivilliga personer som jobbar för brottsofferjouren och att det tar tid att lära sig om hedersrelaterat våld- och förtryck, vilket gör att det inte alltid identifieras och upptäcks. För andra halvåret av 2021 rapporterades 4 ärenden rörande hedersrelaterat våld och förtryck.

Brottsofferjouren i Haninge uppger att de har svårt att uttala sig kring om våld i nära relation har ökat eller inte under covid-19. Däremot är deras uppfattning att utsattheten och rädslan har ökat. Något de ser som vanligt förekommande för de personer som de kommer i kontakt med är att de har långa sjukskrivningar och också tidigare har varit våldsutsatta, har PTSD-diagnoser och även att det är fler personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. De lyfter dock att de har en ny samordnare som har en god kompetens i bland annat krisstöd så de kan inte utesluta att det handlar om att de upptäcker mer och att det inte är en faktisk ökning av personer med en mer omfattande problematik.

Haninge kvinnojour

Haninge kvinnojour är en ideell förening med medlemmar som stödjer och arbetar med kvinnor som blivit utsatta för mäns fysiska och psykiska våld, hot och trakasserier.

Kvinnojouren för statistik över alla nya kontakter som kommer in under året. Dessa kontakter kan leda till flertalet rådgivningstillfällen per telefon eller via besök. Ärendena kan handla om misshandel och övergrepp mot både vuxna och barn.

Tabell 6. Antal nya kontakter (kvinnor) som har kontaktat Haninge kvinnojour år 2018-2021.

2018	2019	2020	2021
138	130	124	177

Kopplade till de 177 kvinnorna som kontaktade Haninge kvinnojour 2021 fanns också minst 165 barn.

Våren 2020, i samband med pandemins början var det en kraftig minskning av ärenden, detta bedömdes av Haninge kvinnojour vara en direkt följd av pandemin då samhället på många sätt lamslogs. Denna minskning av antalet nya kontakter höll i sig under första halvåret av 2020 och under sommaren för att sedan öka kraftigt under hösten. Denna ökning har sedan fortsatt under 2021. För 2020 ökade inte ärendena totalt under året i jämförelse med 2019 men det var en förändring i hur ärendena fördelades under året. Majoriteten av de ärenden som registrerades för 2020 skedde under hösten då en kraftig ökning av nya kontakter skedde. Denna ökning har sedan fortsatt under 2021 där en stor ökning av ärenden från tidigare år kan ses.

Pandemin har medfört ett behov av förändrade arbetssätt för att kunna fortsätta möta upp de behov som finns trots förändrade förutsättningar. Då de inte alltid kunnat träffa kvinnorna fysiskt har de funnits tillhands via telefon och digitala plattformar såsom facetime och teams. De har också träffat många kvinnor utomhus.

Haninge kvinnojour har för 2022 inlett ett arbete där hedersrelaterat våld och förtryck och uppmärksammandet av barns utsatthet ska vara ett särskilt fokusområde.

Manscentrum

Manscentrum är en förening som erbjuder män, men även kvinnor, stöd i krissituationer. Personer från Haninge, Nynäshamn och Tyresö kan vända sig till Manscentrum för professionell rådgivning, krishantering och samtalsstöd. Detta genom telefonrådgivning och personliga besök hos föreningens rådgivare/kristerapeuter. Hit kan man vända sig om man exempelvis varit utsatt för våld eller själv utsatt någon för våld. All rådgivning är kostnadsfri.

Manscentrum uppger en markant nedgång i antalet kontakter för 2020 och 2021 vilket de menar är en direkt konsekvens av pandemin. Det handlar delvis om uteblivna besök med anledning av att folk inte vill komma utifrån risk för smitta av covid-19 och inte varit bekväma eller vana vid digitala lösningar. Manscentrum har erbjudit möjlighet till digitala möten och telefonkontakt. Dock ses samma nedgång av antalet ärenden på inkomna

telefonsamtal. De menar vidare att andra samhällsaktörer förändrat sina arbetssätt vilket inneburit att färre personer har hänvisats till Manscentrum. De personer som kontaktar Manscentrum är ofta rekommenderade eller uppmanade att göra det av andra aktörer. Minskade besök hos andra leder då till minskade besök hos Manscentrum. En annan aspekt som de bedömer har påverkat är att samverkan med andra instanser minskat eller uteblivit helt till följd av pandemin. Manscentrum är beroende av att andra verksamheter som träffar deras målgrupp tipsar och rekommenderar dem att söka stöd hos Manscentrum. När samverkan minskar finns också risken att information om verksamheten inte sprids i samma omfattning.

Tabell 7. Antal nya kontakter på Manscenter år 2018-2020 för personer boendes i Haninge kommun.

2018	2019	2020	2021
177	73	31	Siffror saknas

Tabellen visar att antalet nya kontakter på Manscentrum minskat årligen sedan 2018. Det är en stor minskning mellan 2019 och 2020 då pandemin brutit ut men en nedgång av antalet ärenden ses även från 2018 till 2019 där pandemin inte kan förklara minskningen. Siffror för 2021 är inte tillgängliga än men Manscentrum bekräftar att det är ytterligare en minskning från tidigare år.

Origo

Origo är ett resurscentrum för Stockholms län mot hedersrelaterat förtryck och våld. Fokus ligger på ungdomar som lever med hedersnormer men verksamheten riktar sig även till yrkesverksamma och ideella som önskar få konsultativt stöd och vägledning när de möter ungdomar som befinner sig i en hederskontext. Origo är ett samarbete mellan kommunerna i Stockholms län, Polisregion Stockholm och Region Stockholm.

Origo menar att pandemin har varit särskilt jobbig och utmanande för personer som lever under hedersrelaterat förtryck och våld. När skolorna stängde ner och fler jobbade hemifrån ökade kontrollen från föräldrar och syskon och möjligheterna att söka stöd försvårades. Detta har framkommit i samtalen med ungdomarna. Ungdomarna mådde sämre av att skolorna stängde och de tvingades vara hemma med sina föräldrar. Ungdomar som lever i en hederskontext fick ännu mindre livsutrymme och föräldrarna använde pandemin och smittrisen som ett sätt att kontrollera dem. Detta har dock avtagit nu i takt med att samhället återgått till det normala och restriktionerna upphävts.

Origo menar att konsekvenserna av pandemin påverkade deras möjligheter att ha kontakter med ungdomarna. De ställde in sina stödsamtal, sannolikt delvis utifrån att de inte var fria att röra sig fritt då skolan var stängd fanns det ingen anledning att lämna hemmet och att prata i telefon ostört kan vara svårt. Origo har dock mött upp ungdomarnas behov av kontakt och svårighet att komma på fysiska möten genom att ha telefonkontakter istället. Det har dock ibland varit svårt för ungdomar med telefonsamtal då de inte haft möjlighet att prata ostört.

Origo har inte märkt av ett ökat inflöde av ärenden. De upplever inte en ökning av personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck utan den ökning de ser är i redan befintliga ärenden där ungdomarnas situation förvärrades.

Tabell 8. Antal nya kontakter på Origo år 2018-2021 för personer från Haninge kommun.

2018	2019	2020	2021
7	6	7	9

Av tabellen framgår att antalet ungdomar från Haninge som kontaktar Origo ligger relativt konstant.

BRIS - Barnens rätt i samhället

Bris är en barnrättsorganisation som arbetar för att stärka barns rättigheter.

I Bris årsrapport för 2020 *Första året med pandemin* framgår att pandemin medfört förändringar i samhället som med säkerhet har påverkat barns liv. För barn som redan innan pandemin befann sig i en utsatt situation har förändringen blivit särskilt påtaglig. Under 2020 hade Bris fler kontakter med barn än de någonsin haft. År 2020 hade de 31 497 kurativa kontakter med barn upp till 18 år via chatt, telefon och mejl, vilket är en ökning med 16 procent från 2019 då Bris hade totalt 27 143 kontakter. Hög grad av isolering, minskad insyn i familjer, färre sociala kontaktytor och yttre påfrestningar under lång tid, är alla komponenter som ökar risken för att barn ska fara illa i hemmet.

Bris har under 2020 noterat särskilt stora ökningar gällande barns samtal om ångest (+ 61 procent), nedstämdhet (+ 55 procent), familjekonflikter (+ 43 procent), samtal om samhällets stödjanser (+ 36 procent) samt samtal om psykiskt våld (+ 32 procent) och fysiskt våld (+ 28 procent). Bris bedömer att de stora ökningarna i dessa kategorier går att koppla till de förändringar som skett i och med pandemin, medan den totala ökningen av barns samtal på 16 procent delvis kan förstås som en effekt av ett uppdämt behov som Bris genom ökad kapacitet har kunnat svara upp mot.

Då barnen är anonyma när de kontaktar Bris går det inte veta varifrån i landet de ringer och specifika siffror för Haninge kommun finns inte att tillgå.

Den 15 mars 2021 öppnade Bris nationella stödlinje för barn dygnet runt, året runt. Den stora efterfrågan på Bris verksamhet har medfört att Bris under 2021 hade 41 667 kurativa kontakter med barn via chatt, telefon och mejl. Det innebär en ökning på 32 procent jämfört med föregående år. Samtal om våld, övergrepp och kränkningar där främst sexuella övergrepp har ökat med 70 procent.

Antalet samtal om hedersrelaterat våld och förtryck till Bris har varit relativt konstant under de senaste åren, ca 110–160 samtal per år. Bris kan inte veta exakt hur många av de barn som kontaktar stödlinjen som lever med hedersrelaterat våld och förtryck. För att ett samtal ska kategoriseras som hedersrelaterat ska barnet ha gett tillräckligt mycket information om den kopplingen, annars dokumenteras kontakten som fysiskt eller psykiskt våld. Antalet samtal till Bris återspeglar inte heller den verkliga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck och mörkertalet bedöms vara stort.

Tabell 9. Antal samtal om våld fördelat på kontaktinnehåll i samtalen till Bris år 2018-2021.

Kontaktinnehåll	2018	2019	2020	2021
Familjekonflikter	2789	2685	3843	4016
Fysiskt våld	1527	1870	2397	3214
Psykiskt våld	1683	1670	2212	3064
Sexuella övergrepp	1012	1165	1469	2494
Hedersrelaterat våld	132	114	153	158
Totalt	7143	7504	10 074	12 946

Av tabellen framkommer att samtalen till Bris ökat inom samtliga kategorier årligen mellan 2018-2021. Vid jämförelse av 2018 och 2021 framgår att samtalen nära fördubblats. En viktig aspekt att ha med vid tolkning av siffrorna är dock att Bris har ökat sin kapacitet att ta emot samtal både 2020 och ytterligare 2021. Statistiken avser heller inte unika barn, utan det kan vara flera barn som kontaktat Bris vid upprepade tillfällen.

Sammanfattande beräkningar och diskussion

Uppskattning av antalet personer utsatta för våld i nära relation under 2021

Antalet personer som utsatts för våld i nära relation kommer här att beräknas utifrån nedan två modeller.

Inledningsvis utgår den första beräkningen från Brås nationella kartläggning av brott i nära relationer och ställs i förhållande till Haninge kommuns befolkningens mängd. Därefter görs en beräkning utifrån antal anmälda brott där ett mörkertal om 90 procent räknas ins. Dessa beräkningar jämförs sedan med social- och äldreförvaltningens statistik.

Brå genomförde 2014 en nationell kartläggning av brott i nära relation som avsåg beräkningar från 2012. Det finns ett pågående regeringsuppdrag till Brå att genomföra en ny kartläggning som pågår just nu. Det är svårt att veta hur de beräkningar Brå kom fram till 2014 står sig idag då det är mycket som förändrats sedan dessa beräkningar gjordes. Vid kartläggningen 2014 framgår att mer än 90 procent av våldet inte kommer till polisens kännedom. Av samma kartläggning framkom att 6,8 procent uppgav att de under det senaste året varit utsatta för brott i en nära relation. Brå har sedan de gjorde en uppskattning av ett mörkertal på 90 procent förändrat registreringen gällande flertalet brott där det numera framkommer om de begåtts där brottsoffer och gärningsperson är i nära relation eller inte. Likväl kan benägenheten att

⁸ I Brås rapport *Brott i nära relationer* (2014:8) som omfattar både kvinnor och män framgår att mer än 90 procent av våldet inte kommer till polisens kännedom.

anmäla brott i nära relation ha ökat vilket också skulle påverka uppskattningen av mörkertalet. Om mörkertalet är detsamma idag är därför svårt att avgöra.

Föreliggande kartläggning kommer att utgå från dessa beräkningar då det är det bästa som i dagsläget finns att tillgå, det ska dock tydliggöras att det inte är oproblematiskt.

Av Brås kartläggning framkom att 6,8 procent uppgav att de under det senaste året varit utsatta för brott i en nära relation. Omräknat på Haninges invånarantal skulle det motsvara att 4 871 personer under 2021 var utsatta för våld i nära relation⁹.

För 2021 uppgår antalet anmälda brott i nära relation i Haninge till 620 stycken enligt Brå. Genom att räkna med ett uppskattat mörkertal på 90 procent skulle antalet utsatta för våld i nära relation under 2021 därmed vara 6200 personer.

Med ovan beräkningar uppskattas antalet våldsutsatta vara mellan 4 871-6 200 personer. Beräkningen är en uppskattning och innehåller flera osäkerhetsfaktorer som kan innebära att det verkliga antalet våldsutsatta kan vara både högre och lägre.

För att få en uppskattning av hur många våldsutsatta som vänder sig till socialtjänsten har en beräkning gjorts utifrån Brås nationella kartläggning. Den visar att 5,3 procent av de våldsutsatta varit i kontakt med socialtjänsten. Det är dock oklart om de varit i kontakt med socialtjänsten för sin egen räkning eller sina barns räkning. Utifrån uppskattningen att antalet våldsutsatta uppgår till någonstans mellan 4 871 och 6 200 personer innebär 5,3 procent att mellan 258 och 328 personer i Haninge skulle ha vänt sig till socialtjänsten. I socialtjänstens statistik för 2021 över vuxna personer, framkommer det att 322 ärenden har aktualiserats på grund av våld i nära relationer. Siffran ligger inom det intervall som beräknats utifrån Haninges befolkningens mängd och Brås uppskattning av hur många ärenden som kommer till socialtjänstens kännedom.

Uppskattning av hur många barn som lever i hem där våld förekommer

Att uppskatta antalet barn som lever i hem där våld förekommer är inte heller helt oproblematiskt. Det finns inte så mycket tillförlitlig statistik på området och mörkertalet är troligtvis även här stort. Kommittén mot barnmisshandel gör uppskattningen att ungefär tio procent av alla barn i Sverige upplevt våld i hemmet och att ungefär fem procent upplever det ofta¹⁰.

I Brottsförebyggande rådets (Brå) kartläggning av brott i nära relationer 2014 uppgav en tredjedel av de utsatta kvinnorna och drygt en fjärdedel av de utsatta männen att det bor barn i deras hushåll. Utifrån dessa andelar uppskattade Brå att det 2014 bodde minst 150 000 barn i hushåll där det förekom våld, vilket stämmer relativt bra överens med den uppskattning kommittén mot barnmisshandel gör.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset genomförde på uppdrag av regeringen en studie från 2016 rörande barn som upplever våld i hemmet. Som underlag för studien fick 4 700 elever i årskurs nio i grundskolan samt i årskurs två på gymnasiet svara på frågor om utsatthet för våld

---

⁹ Folkmängden i Haninge den 1 november 2021 avseende personer 16-79 år var 71 633 enligt Statistiska centralbyrån.

¹⁰ SOU 2001:72

under uppväxten. Nästan elva procent av eleverna uppgav att de hade utsatts för allvarligt fysiskt våld. Fem procent hade utsatts för fysiskt våld vid flera tillfällen. Fjorton procent av eleverna uppgav att de bevittnat fysiskt eller psykiskt våld mellan sina föräldrar.

Enligt kommittén mot barnmisshandels uppskattning skulle det omräknat på Haninges befolkningsstatistik innebära att cirka 2 242 barn har upplevt våld i hemmet under 2021 och att ungefär 1 121 barn upplever detta ofta¹¹.

Utifrån Stiftelsen Allmänna Barnhusets beräkningar skulle det innebära att nästan 2 466 barn i Haninge kommun utsatts för allvarligt fysiskt våld, 1 121 barn utsatts för fysiskt våld vid upprepade tillfällen och att 3 138 barn har bevittnat fysiskt eller psykiskt våld mellan vuxna i hemmet.

Detta kan jämföras med statistik från social- och äldreförvaltningen som visar att 586 barn har aktualiserats under 2021 på grund av våld i hemmet. Som nämnt ovan finns det troligen fler ärenden än dessa, men som inte framgår av statistiken.

Uppskattning av antalet personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck

Socialstyrelsen fick 2017 i uppdrag av regeringen att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i alla åldersgrupper i Sverige. Kartläggningen skulle även inbegripa omfattningen av barnnäktenskap och tvångsäktenskap. Det konstaterades att en sådan kartläggning inte var möjlig och att befintliga data på nationell, regional och verksamhetsnivå inte kan användas för att ge en säker beskrivning av omfattning och nivå av hedersrelaterat våld nationellt¹².

Genom Brås brottsstatistik över anmälda brott går siffror för Haninge kommun inte att få fram. Det som istället har redovisats är anmälda brott för hela landet. Där det totala antalet brott uppgår till 212 stycken.

Parallellt med föreliggande studie har också en kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Haninge genomförts. Kartläggningen där elever i årskurs nio och andra året på gymnasiet har fått besvara en enkät visar att 26 procent av flickorna och 12 procent av pojkarna lever med en oskuldsnorm, vilket motsvarar 84 flickor och 46 pojkar. En oskuldsnorm innebär att ungdomarna uppger att det finns en förväntan att de ska vänta med sex tills det att de gifter sig. Vidare svarar 2 procent av flickorna och 11 procent av pojkarna som lever med oskuldsnormer att det är familjen som bestämmer deras framtida partner, vilket motsvarar 2 flickor och 5 pojkar. 17,8 procent av flickorna och 15,5 procent av pojkarna svarar att de är ganska eller mycket oroliga för att någon annan ska bestämma vem de ska gifta sig med eller leva tillsammans med i framtiden, det motsvarar 15 flickor och 7 pojkar

Tidigare har även kartläggningarna ”Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar” och ”UNG 018” genomförts i Göteborg, Malmö och Stockholm respektive Uppsala. Kartläggningarna i Göteborg, Malmö och Stockholm där elever i årskurs nio har fått svara på frågor visar att mellan 7 procent och 20 procent av ungdomarna lever

---

¹¹ Folkmängden i Haninge den 1 november 2021 avseende personer 0-17 år var 22 416 enligt Statistiska centralbyrån.

¹² Socialstyrelsen 2019. Ett liv utan våld och förtryck

med hedersrelaterade normer och förtryck. I kartläggningen i Uppsala framkommer att 20 procent av flickorna och 10 procent av pojkarna i årskurs nio har ett oskuldskrav på sig. I Uppsala svarar vidare 26 procent av flickorna och sju procent av pojkarna att det är familjen som bestämmer deras framtida partner.

Av social- och äldreförvaltningens statistik över aktualiseringsorsaker gällande barn är siffran för hedersrelaterat våld och förtryck relativt konstant. Då det rör sig om mycket låga siffror behöver de ses över en längre tid för att kunna göra en korrekt analys. Det är också små skillnader som kan ge stor skillnad i statistiken så som att det kan röra sig om att en familj med många barn tillkommer ett år vilket gör att statistiken ökar för att sedan minska kommande år. Under perioden 2018-2021 handlar det om 3-9 ärenden årligen. Av social- och äldreförvaltningens statistik över aktualiseringsorsaker för personer som aktualiseras på enheten för relationsvåld framkommer att det under perioden 2018-2021 är 4-12 ärenden årligen som aktualiseras med koden hedersrelaterat våld och förtryck. När ett ärende aktualiseras väljs en aktualiseringskod, om det inte inledningsvis identifieras att det rör sig om hedersrelaterat våld och kodas på sådant sätt förloras den informationen och ärendet kommer inte att synas i statistiken, vilket innebär att ett mörkertal torde finnas.

Att göra en uppskattning av antal personer i Haninge kommun som lever under hedersrelaterade normer bedöms vara alltför osäkert. Det finns heller inga nationella uppskattningar av antalet personer eller en uppskattning av hur stort mörkertalet är. Förvaltningens egen statistik ger heller inget bra underlag för att göra en uppskattning då det rör sig om så få ärenden.

Har omfattningen av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ökat eller minskat till följd av Covid-19?

Pandemins konsekvenser i det svenska samhället blev påtagliga en bit in i första halvåret 2020 och har fortsatt att prägla samhället med regler och rekommendationer om bland annat social distansering, vilket ledde till minskad rörelse och aktivitet i samhället under stora delar av 2021. Dessa samhällsförändringar kan ha påverkat brottsligheten. Det kan också ha bidragit till förändringar av polisens och andra myndigheters resurser och arbetssätt, vilket också skulle kunna få konsekvenser för antalet anmälda brott¹³.

Den statistik som samlats in och de samtalen som förts under genomförandet av denna studie visar att det är svårt att besvara hur covid-19 har påverkat omfattningen av våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Det faktum att vi fortfarande befinner oss i pågående pandemi försvårar möjligheterna att se effekterna pandemin fört med sig långsiktigt. Med denna rapport ämnas därför endast se eventuella tendenser.

BRIS statistik visar på en ökning av samtal som rör familjekonflikter samt fysiskt och psykiskt våld. Det totala antalet samtal till BRIS har också ökat, men det bedöms till vis del handla om att BRIS ökat sina möjligheter att ta emot fler samtal.

Vid samtal med Haninge kommuns relationsvåldsteam framgår att någon förändring utifrån covid-19 inte med säkerhet kan fastställas. Förvisso har ärendena ökat något de senaste åren men det går inte med säkerhet att säga att det är till följd av pandemin. Förvaltningens

---

¹³ Brå Rapport 2021:4

relationsvåldsteam är nyetablerat från 2019 och utformning och etablering av nya arbetssätt kan vara en anledning till att ärendantalet ökade från 2019 till 2020.

Kvinnojouren i Haninge uppger att de märkt av en kraftig ökning av antal samtal.

Manscentrum har märkt en tydlig nedgång i antalet kontakter vilket de tror kan ha en effekt på omfattningen av våldet. Att färre personer söker och får hjälp leder till att det är flera personer i behov som inte får hjälp och därmed fortsätter utsätta sin partner eller annan nära anhörig för relationsvåld. Brottsofferjouren för Haninge är av uppfattningen att utsattheten och rädslan har ökat men kan inte uttala sig om huruvida det faktiskt är en ökning av våld i nära relation som en följd av Covid-19.

Origo som arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck förmedlar en relativt konstant ärendemängd men vittnar om att personerna som lever med hedersnormer fått en mer utsatt tillvaro som följd av pandemin. Framst var det i början som samhällsliga förändringar även speglade ungdomarna och hemarbete för föräldrar och distansstudier ledde till en ökad kontroll. Detta har dock avtagit igen i takt med att samhället mer och mer återgått till det normala med lättade restriktioner och återgång till fysisk undervisning i skolan.

Ökade anmälningar av såväl brott som orosanmälningar till socialtjänsten behöver inte bero på en faktisk ökning av utsatta individer. Det kan handla om att våldsutsatthet uppmärksammas mer i samhället vilket leder till en ökad anmälningsbenägenhet. Hösten 2017 startade metoo-uppropen i USA och spred sig snabbt till Sverige och över hela världen. Kvinnor, icke-binära och transpersoner gick samman och på ett strukturerat sätt berättade om sina erfarenheter av sexuella trakasserier och sexuellt våld. Metoo-uppropen har sannolikt gett stora avtryck på vår benägenhet att uppmärksamma och anmäla våldsbrott på samhällslig nivå.

Sammanfattningsvis ses en ökning över tid av anmälda brott och antalet ärenden som kommit till socialtjänstens kännedom. Denna ökning ses särskilt efter 2019 men minskade sedan för 2021. Det finns dock mycket som kan ha påverkat dessa siffror såsom organisationsförändringar och förändringar i hur brottstatistiken registreras som gör att det är svårt att dra slutsatser kring hur pandemin har påverkat omfattningen.

Statistiken från Brå har även tagits fram i antal per 100 000 invånare för att se om skillnader framträder som kan förklaras utifrån Haninge kommuns befolkningsökning. De ökningarna och minskningar som finns i brottsstatistiken kvarstår dock även med denna beräkning.

Förslag på åtgärder och förbättringar

Svårigheten att få fram statistik gällande äldre personer och utsatthet för våld har funnits under genomförandet av samtliga kartläggningar och svårigheten består även vid denna. Då äldre personer utsatta för relationsvåld är en särskilt utsatt grupp bör en plan för hur statistik systematiskt ska samlas in upprättas och frågan bör vara prioriterad.

En svårighet som framkommer genomgående är att få fram korrekta siffror. Social- och äldreförvaltningens metoder att föra och tillvarata statistik är ett förbättringsområde. Utifrån systemtekniska begränsningar saknas möjlighet att i efterhand justera aktualiseringskod för ett ärende där det visat sig förekomma våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck. Detta ger avtryck på statistiken då flera ärenden där det finns kännedom om att våld

förekommit inte kommer synas i statistiken. För att med större säkerhet kunna uppskatta antalet våldsutsatta behövs ett helhetsgrepp kring hur man i statistiken ska kunna uppmärksamma våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Även om ett visst mörkertal alltid kommer att kvarstå, så kan förbättringar göras för att på sikt kunna tillgå mer tillförlitlig statistik. Bristerna i statistiken är genomgående men är allra mest framträdande i ärenden kopplade till hedersproblematik. Någon form av systematisk dokumentation, mätning och uppföljning av problematikens förekomst och omfattning vore positivt. Detta skulle kunna ske genom att sammanställa antal ärenden och placeringar med hederskoppling inom socialtjänstens olika verksamhetsområden.

Det finns flertalet organisationer som arbetar med utsatthet för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck som utgör ett viktigt komplement till socialtjänsten. Dessa organisationer når individer som inte har kontakt med socialtjänsten och det är därför viktigt att fortsatt säkerställa en god samverkan med dessa.

Uppskattningarna av antalet våldsutsatta i Haninge kommun visar på att det är många personer som inte kommer till socialtjänstens kännedom. Att socialtjänsten endast fångar en del av de våldsutsatta är i sig inte anmärkningsvärt då en stor andel troligtvis inte vänder sig till socialtjänsten. Det är dock viktigt att informationen om vilken hjälp och vilket stöd socialtjänsten kan erbjuda når fram till de i behov av det så att fler våldsutsatta tar kontakt. Det är även av yttersta vikt att olika samhällsaktörer så som skola och fritids arbetar för att alla identifierar och anmäler till socialtjänsten om barn far illa. Det finns flertalet organisationer som arbetar med utsatthet för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Socialtjänsten behöver fortsatt säkerställa en god samverkan med dessa för att också därigenom sprida information om de stödinsatser som kan erbjudas och fånga upp fler i behov av socialtjänstens insatser.

Referenser

Anmälda brott 2020 [Elektronisk resurs], Brå, Brottsförebyggande rådet, 2021

Brottsförebyggande rådet (2020). *Få tydliga konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i september 2020 [Elektronisk resurs]*. Brå, Brottsförebyggande rådet.

Gavell Frenzel, Anna, *Brott i nära relationer: en nationell kartläggning*, Brottsförebyggande rådet (BRÅ, Stockholm, 2014

Holmberg, Stina, Lewenhagen, Lars & Eksten, Anna, *Pandemins inverkan på flödet i rättskedjan [Elektronisk resurs]*, Brå, Brottsförebyggande rådet, 2021

Kommittén mot barnmisshandel (2001). *Barnmisshandel: att förebygga och åtgärda: slutbetänkande*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Sverige Riksdagen Justitieutskottet, *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*, Riksdagen, Stockholm, 2008

Sverige. Socialstyrelsen (2019). *Ett liv utan våld och förtryck: slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck*. [Stockholm]: Socialstyrelsen.

Implementering av policy för styrdokument

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Uppföljningen godkänns.
2. Nämnderna föreslås upphäva de styrdokument som enligt inventeringen ej anses fortsatt relevanta.
3. Kommundirektören uppdras säkerställa övergången till beslutad struktur. Uppdraget återredovisas till kommunstyrelsen första kvartalet 2023.
4. Finansiering av uppdraget sker genom att ianspråkta 500 tkr ur kommunstyrelsens reserv.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutade 2021-06-14 § 136 om att införa en ny policy för styrdokument. Kommunstyrelsen och övriga nämnder gavs i uppdrag att genomföra en inventering av sina respektive styrdokument som ska redovisas till kommunstyrelsen senast i juni 2022. För varje styrdokument som anses relevant även fortsättningsvis ska det framgå vad det är för typ av styrdokument i den nya strukturen och vad dokumentet föreslås ha för giltighetstid.

Inventeringen är genomförd och en lista har upprättats med de dokument som anses fortsatt relevanta samt en föreslagen giltighetstid. Av de relevanta styrdokumenterna bedöms ett antal vara i behov av revidering för att anpassas till den nya strukturen.

Ärendet

Kommunfullmäktige beslutade 2021-06-14 § 136 om att införa en ny policy för styrdokument. Kommunstyrelsen och övriga nämnder gavs i uppdrag att genomföra en inventering av sina respektive styrdokument som ska redovisas till kommunstyrelsen senast i juni 2022. För varje styrdokument som anses relevant även fortsättningsvis ska det framgå vad det är för typ av styrdokument i den nya strukturen och vad dokumentet föreslås ha för giltighetstid.

En inventering av styrdokument har genomförts av representanter från kommunens förvaltningar. Efter sammanställning av

identifierade dokument har en bedömning genomförts av dokumentens fortsatta relevans samt placering i den antagna strukturen för styrdokument.

Bedömningen om relevans och placering har resulterat i tre grupper av dokument; relevanta dokument som till både innehåll och placering överensstämmer med beslutad policy, relevanta dokument som till innehåll eller placering behöver revideras och dokument som ej anses fortsatt relevanta.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I arbetet med inventering, bedömning och placering framkom ett behov av fortsatt arbete med kommunens styrdokument. Utöver att revidera och justera de fortsatt relevanta dokumenten, finns även ett behov av att göra mindre förändringar i policyn för styrdokument i syfte att förtydliga och förenkla det fortsatta arbetet med framtagande, efterlevnad och uppföljning av styrdokument.

Vidare har arbetet med inventeringen synliggjort ett behov av gemensamma bedömningar, arbetssätt och strukturer för att policyn och dess struktur ska efterlevas. Idag finns vid framtagande av nya styrdokument, eller revidering av befintliga, fortsatt utrymme för tolkningar av vilken typ av styrdokument som ska tas fram. För att säkerställa att dokumentstrukturen upprätthålls över tid föreslår förvaltningen att kommundirektören ges i uppdrag att fortsätta arbetet med att ta fram gemensamma arbetssätt och förutsättningar för att skapa en sammanhållen process kring arbetet med styrdokument. Därtill föreslås kommundirektören uppdras ge förslag till en plan för revidering av fortsatt relevanta styrdokument.

Ekonomiska konsekvenser

Ett godkännande av uppföljningen leder till kostnader för revideringar av befintliga styrdokument. Kostnaden för detta hanteras inom befintliga budgetramar.

Därtill anser förvaltningen att ytterligare resurser behöver tillföras för genomförandet av kommundirektörens uppdrag under år 2022. Resursbehovet omfattar bland annat framtagandet av mallar, tillgängliggörandet av författningssamling och struktur för efterlevnad samt revidering av dokument, inklusive policy för styrdokument. Sammantaget beräknas kostnaderna uppgå till 500 tkr och föreslås tas ur kommunstyrelsens reserv.

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen
Avdelning/Enhet
Avdelningen samhällsplanering och ledning
Handläggare
Gabriella Nylander och Fredrika Forslund

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse
Datum
2022-04-21

Diarienummer
KS 2022-00333

Sida
3 (3)

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-04-21
- Inventeringssammanställning
- Policy för styrdokument

Beslutet skickas till:

- Samtliga nämnder
-

Magnus Gyllestad
Förvaltningsdirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

INVENTERING STYRDOKUMENT - KOMMUNFULLMÄKTIGE

ÖVERGRIPANDE

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid		
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande	
Översiktsplan 2030 - med utblick mot 2050*	KF 2016-11-07	Övergripande	Övergripande	ÖP			
Klimat- och miljöpolitiskt program	KF 2017 §246	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		
Haninge kommuns internationella program	KF 2018-04-16 § 64	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		
Stadsutvecklingsplan för Haninge stad: fördjupning av ÖP*	KF 2018-04-16 § 63	Övergripande	Övergripande				
Kulturmiljöprogrammet	KF 2019-09-09 § 123	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		
Personalpolitiskt program	KF 2019-09-09 § 122	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		
Program för ANDTS-arbete	KF 2020-05-11 § 86	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		
Idrottspolitiskt program	KF 2020-09-14	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		
Program för Haninge kommuns säkerhet och riskhanteringsarbete	KF 2020-10-12 § 154	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		
Minoritetspolitiskt program	KF 2020-12-14 § 227	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		
Kulturpolitiskt program för Haninge kommun 2015-2025	KF 2021-04-12 § 69	Övergripande	Övergripande	Program	10 år		

STRATEGI

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid		
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande	
Klimat- och energistrategi	KF 2014-02-10	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		
Biblioteksplan*	KF 2015-11-13	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		Heter plan men är ett strategiskt dokument beslutat av KF.
Dagvattenstrategi	KF 2016	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		
Äldreplan 2019-2026*	KF 2018-05-07 § 79	Strategisk	Planerande	Strategi	2026		Heter plan men är ett strategiskt dokument beslutat av KF. Fortfarande oklart om den till innehåll är en plan eller strategi.
VA-plan*	KF 2020-09-14	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		Heter plan men är ett strategiskt dokument beslutat av KF.
Avfallsplan*	KF 2021-06-21 § 138	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		Heter plan men är ett strategiskt dokument beslutat av KF.

PLAN

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid	
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande
Skolstrukturplan	KF 2014	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	
<i>Kemikalieplan för Haninge kommun*</i>	KF 2017 § 150	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	Kemikalieplanen är till sitt innehåll ett taktiskt dokument, men beslutas av KF.
Cykelplan	KF 2018-12-10 § 238	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	Ska innehållsmässigt renodlas till en plan.
<i>Naturvårdsplan*</i>	KF 2016-04-18	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	Naturvårdsplanen är till sitt innehåll ett taktiskt dokument, men beslutas av KF.

POLICY

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid	
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande
Skogsbrukspolicy	KF	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Finanspolicy	KF (KS 2019/171)	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	Oklart om innehållet är en policy.
Borgenspolicy	KF 2012-02-06 KS 193/2011	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	Behöver ses över innehållsmässigt.
Gestalttningsprogram för den yttre miljön i Haninge kommun	KF 2013-02-04 (§ 11)	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	Omarbetas till en policy.
Vatten- och avloppspolicy	KF 2013-05-06 § 94	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Lönpolicy	KF 2014	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Upphandlingspolicy för kommunerna Haninge och Nynäshamn	KF 2014-05-12	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Kostpolicy	KF 2017-06-14	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
<i>Lokala ordningsföreskrifter för torghandel*</i>	KF 2020-06-08 § 98	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	Måste heta lokala ordningsföreskrifter, ej riktlinje men samma funktion.
<i>Riktlinjer för god ekonomisk hushållning*</i>	KF 2021-05-10 §92	Strategisk	Reglerande	Policy		Lagstadgat dokumentnamn.
Policy för styrdokument	KF 2021-06-14 § 136	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	

RIKTLINJE

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid	
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande
<i>Regler för kommunalt partistöd i Haninge kommun*</i>	KF 2020-04-14 § 67	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	1-4 år	KF måste fatta beslut enligt kommunallag - är en riktlinje t innehåll.

INVENTERING STYRDOKUMENT - KOMMUNSTYRELSEN

ÖVERGRIPANDE

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid		
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande	

STRATEGI

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid		
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande	
<i>Tungelsta Utvecklingsprogram*</i>	KS 2012-12-10 (§ 225) KS 35/2011	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år	Heter program men är ett strategiskt dokument - namnbyte föreslås.	
<i>Västerhaninge Utvecklingsprogram*</i>	KS 2012-12-10 (§ 226) KS 111/2012	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år	Heter program men är ett strategiskt dokument - namnbyte föreslås.	
<i>Brandbergens Utvecklingsprogram*</i>	KS 2016-03-07 (§ 46) KS 2015/144	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år	Heter program men är ett strategiskt dokument - namnbyte föreslås.	
<i>Vendelsö Utvecklingsprogram*</i>	KS 2016-12-12 (§ 324) KS 95/2010	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år	Heter program men är ett strategiskt dokument - namnbyte föreslås.	
<i>Dalarö Utvecklingsprogram*</i>	KS 2016-12-12 (§ 326)	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år	Heter program men är ett strategiskt dokument - namnbyte föreslås.	
Näringslivsstrategi för Haninge kommun	KS 2017-05-29 § 136	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		
Varumärkesstrategi för Haninge	KS 2017-06-14 § 160	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		
Trafikstrategi	KS 2018/101 2018-05-28	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		
Arbetsmarknadsstrategi	KS 2020-09-28 § 190 (KS 2020/210)	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		
Strategi för att stärka barns rättigheter i Haninge kommun	KS 2021-02-22 §18	Strategisk	Planerande	Strategi	4-10 år		

PLAN

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid		
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande	
Ekologiskt hållbarhetsprogram för Vega	KS 2011-04-11	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	Heter program men ska omarbetas till plan.	

POLICY

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid	
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande
Slampolicy	KS	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Hästpolicy	KS 2011-10-03	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	Behöver ses över innehållsmässigt.
Policy för kurser, konferenser och representation	KS 2013-02 § 35	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Informationssäkerhetspolicy	KS 2015-12-09	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Policy mot våld i nära relationer	KS 2016-09-26	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Policy mot oegentligheter med tillhörande riktlinjer	KS 2017/520 KF 2018-09-17 § 131	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Kvalitetspolicy	KS 2017-12-13 (KS 2017/328)	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Policy för medborgar- och brukardialog	KS 2018-05-07 § 80	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Fordon- och resepolicy för Haninge kommun	KS 2020-01-27 (§ 16)	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	
Brandskyddspolicy	KS 32/2012	Strategisk	Reglerande	Policy	4-10 år	

RIKTLINJE

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid	
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande
Hållbar dagvattenhantering, riktlinjer	KS	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	
Riktlinje för tillämpning av enprocentsregel vid konstnärlig ge	KS 1998-05-27	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	
<i>Instruktion för kommundirektören*</i>	KS 2018-01-29	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	
Parkeringsstrategi för Haninge kommun	KS 2018-11-26	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	

INVENTERING STYRDOKUMENT - NÄMNDER

ÖVERGRIPANDE

STRATEGI

PLAN

Namn på dokument		Placering i struktur	Giltighetstid			
Dokument	Nämnd		Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy
Plan för digitalisering i kultur- och fritidsförvaltningen 2022-2024	IFN 2021-12-15 § 98	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	
Plan för digitalisering i kultur- och fritidsförvaltningen 2022-2024	KDN 2021-12-14 § 92	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	
Trafiksäkerhetsprogram	SBN	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	Kommer att arbetas om till en plan. Revidering pågår, antas 2023.
Parkplan	SBN 2014-12-02	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	
Lekplatsplan	SBN 2020-06-11 § 79	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	
Trafikplan	SBN 2021	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	
Handlingsplan våld i nära relationer	SN 2016-12-14	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	Behöver ses över innehållsmässigt.
Vattenplan	XX 2012-10-15 (§ 154)	Taktisk	Planerande	Plan	1-4 år	

POLICY

RIKTLINJE

Namn på dokument	Dokument	Nämnd	Placering i struktur		Giltighetstid		Kommentar till förslag på upphävande
			Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	
Riktlinjer för skolval / Riktlinjer för placering vid en skolenhet (skolval)	GFN 2011-05-25 § 63 (GFN 35/201)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Rutiner för klagomålshantering	GFN 2012-11-28 § 110 (GFN 108/2)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Om politiskt beslut revideras till riktlinje.	
Riktlinjer för att ta med skolpengen utomlands	GFN 2014-09-24 § 85 (GFN 90/201)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för öppen fritidsverksamhet i Haninge (Fritidshem upp till 13 år)	GFN 2016-04-06 (GFN 2015/236)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för fritidshem och pedagogisk omsorg i Haninge kommun	GFN 2016-04-06 § 159 (GFN 2015/)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Plan för kultur på lika villkor	GFN 2018-02-07 (GFN 2017/6)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Är till innehållet en riktlinje och behöver byta namn.	
Riktlinjer sverigefinsk för- och grundskola	GFN 2019-03-25 § 30 (GFN 2018-0)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för omsorg på obekvämt arbetstid	GFN 2019-03-27 § 24	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för skolpliktsbevakning	GFN 2019-06-12 (GFN 2019-00090)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för lokalupplåtelse vid grundskolan och förskolan	GFN 2020-03-25 (GFN 2020/77)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för fristående förskola och pedagogisk omsorg	GFN 2020-06-10 (GFN 2018/74)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för förskola och pedagogisk omsorg	GFN 2021-03-25 § 31 (GFN 2020-0)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Rutin för klagomålshantering	GVN 2012-11-27 § 98 (GVN 49/201)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Om politiskt beslut revideras till riktlinje.	
Riktlinjer för skolskjuts	GVN 2020-03-24 (GFN 2020/55 och	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för lokalupplåtelse vid gymnasieskolan	GVN 2020-03-24 (GVN 2020/88)	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinje för fördelningsprinciper för föreningars yta för sponsorsbudskap	IFN 2020-12-16 § 110	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Fördelningsprincip utomhusanläggningar	IFN 2021-02-17 § 13	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Omarbetas till riktlinje.	
Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck	IFN 2021-03-25 § 26, GFN § 8 2021	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Omarbetas till riktlinje.	
Reglemente för Haninge idrottspriser	IFN 2021-06-17 § 62	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
<i>Bidragsreglemente*</i>	IFN 2022-03-23 § 19	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Ska heta reglemente enligt nämndens reglemente - ska till tabell - behöver ses över i höst när nämndernas reglementen justeras.	
Reglemente för Haningessalongens stipendium	KDN 2019-06-18 § 67	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Reglemente för Haninge kommuns kulturstipendium	KDN 2020-02-11 § 10	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
<i>Bidragsreglemente*</i>	KDN 2022-	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Ska heta reglemente enligt nämndens reglemente - ska till tabell - behöver ses över i höst när nämndernas reglementen justeras.	
Policy om konst i kommunens lokaler	KOFN 2009-11-23	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		

Namn på dokument		Placering i struktur			Giltighetstid		
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Enligt policy	Kommentar till förslag på upphävande	
Plan för boendemöjligheter för flyktingmottagande	SN 2015-09-29	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Är till innehållet en riktlinje och behöver byta namn.	
Riktlinje för förmedlingsmedel	SN 2018-09-18	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för ekonomiskt bistånd	SN 2018-10-23	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för genomgångslägenheter	SN 2019-02-12	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer missbruk och beroende	SN 2019-05-21	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för handläggning enligt socialtjänstlagen för personer med funktionsnedsättning 18-64 år	SN 2019-06-18	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
<i>Arbetsordning för socialnämndens individutskott*</i>	SN 2019-10-22	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Namnet avhängigt nämndens reglemente - behöver ses över innan ändring kan göras.	
Riktlinjer för bostadsociala insatser	SN 2020-12-15	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
<i>Socialnämndens bidragsreglemente för föreningsbidrag*</i>	SN 2021-06-15	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Föreslås endast byta namn.	
Äldrenämndens riktlinjer för Lex Sarah	ÄN 2018-03-28	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
<i>Bidragsreglemente för pensionärsverksamhet*</i>	ÄN 2019-06-19	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare	Ska heta reglemente enligt nämndens reglemente - ska till tabell - behöver ses över i höst när nämndernas reglementen justeras.	
Riktlinjer för bostadsociala insatser	ÄN 2020-12-16	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Riktlinjer för biståndsbedömning	ÄN 2021-06-16	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		
Pensionsriktlinjer förtroendevalda	?	Taktisk	Reglerande	Riktlinje	Tillsvidare		

INVENTERING STYRDOKUMENT - EJ RELEVANTA

Namn på dokument		Placering i struktur			
Dokument	Nämnd	Nivå	Kategori	Dokumenttyp	Kommentar till förslag på upphävande
Hamnanläggningar, ordningsföreskrifter	SBN 2019-09-18	Verk II	Reglerande	Anvisningar	Föreslås bli ett verkställande dokument och behöver då upphävas av nämnd.
Handlingsplan för samarbete med föreningar	GFN 2014-02-05 § 8 & GVN 2014-02-04 § 6				
Handlingsplan för trygghet och arbetsro	GFN 2013-04-24 § 34 & GVN 2013-04-23 § 32				
Handlingsplan IT 2009 grund- och förskola	GFN 2009-03-23 § 33				Innehåller gammal lagstiftning.
Handlingsplan IT 2009 gymnasie- och vuxenutbildning	GVN 2009-03-25 § 28				
IT-policy för Haninge kommun	KS 2015-12-09 §334				Förväntas upphävas i maj, ersätts av Digitaliseringspolicy.
Policy vid namn- och adressnummervivning	KS 2018-02-19	Verk II	Reglerande	Anvisningar	Föreslås bli ett verkställande dokument och behöver då upphävas av nämnd.
Riktlinjer för behandling av personuppgifter	GFN 2018-06-13 (GFN 2018/87)				Det finns en kommunövergripande som har ungefär samma innehåll.
Riktlinjer för behandling av personuppgifter	GVN 2018-06-12 (GVN 2018/33)				Det finns en kommunövergripande som har ungefär samma innehåll.
Riktlinjer för en avgiftsfri skola i Haninge kommun	GFN 2018-05-23 § 57				Allt i riktlinjen framgår av lagtext och/eller praxis. UBF föreslår att den upphävs.
Riktlinjer för kommunikation och dokumentation i G Suite for Education	GFN 2018-06-13 och GVN 2018-06-12	VS II	Reglerande	Rutin	Föreslås bli ett verkställande dokument och behöver då upphävas av nämnd.
Riktlinjer för utbildning av nyanlända elever i Haninge kommun	GFN 2017-05-03 § 71	VS II	Reglerande	Rutin	Föreslås bli ett verkställande dokument och behöver då upphävas av nämnd.
Rutiner för kvalitetsgranskning av innehållet i åtgärdsprogram för barn i behov av särskilt stöd	GFN 2010-12-14 § 126 & GVN 2010-12-15 § 103				Föreslås upphävas. Antagen före ny lagstiftning.
Strategi för ungas trygghet, hälsa och utveckling	KF 2011-10-17 §171				Upphävs genom antagande av programmet för social hållbarhet.
Vägledning för strandskyddsbedömning	SBN 2016-03-16				Den ska upphävas då den inte överensstämmer med lagstiftning.

DOKUMENTEN ÄR GEMENSAMMA DOKUMENT SOM ENLIGT LAG SKA FINNAS - HANTERAS SEPARAT

Dokumentlista

Nuvarande dokument

Mål och budget 2022-2023 Kommunfullmäktige

Strategi och budget 2022-2023

Allmänna bestämmelser för vatten och avlopp

Arkivbeskrivningar

Arkivreglemente

Arvodesreglemente

Attestförteckningar

Attestreglemente

Bolagsordningar och ägardirektiv

Delegationsordningar

Dokument-/informationshanteringsplaner

Internkontrollplaner 2022

Reglemente för intern kontroll

Beslutad

KF (återkommande)

Respektive nämnd

KF

Respektive nämnd

KF 2020-06-08

KF uppdateras kontinuerligt

Respektive nämnd

KF

KF

Respektive nämnd

Respektive nämnd

Respektive nämnd

KS 179/112

Policy för styrdokument

Dokumenttyp Styrdokument	Dokumentnamn Policy för styrdokument	Beslutat datum 2021-06-14, § 136	Gäller från datum 2021-07-01
Beslutat av Kommunfullmäktige	Ansvarig förvaltning och avdelning Kommunstyrelseförvaltningen, Avdelningen samhällsplanering och ledning	Diarienummer KS 2020/174	
Ämnesord Styrdokument, policy		Ersätter tidigare beslut KS 2006-03-20, § 73	
Dokumentinformation Kommunstyrelsen beslutade 2020-04-27, § 87, att göra en översyn av strukturen för styrdokument. Denna policy för styrdokument är resultatet av utredningen.			

Innehållsförteckning

Inledning.....	6
Policyns syfte.....	6
Lagstadgade styrdokument.....	6
Budget.....	7
Gemensamma styrdokument.....	7
Struktur för styrdokument.....	8
Nivå.....	8
Övergripande nivå.....	8
Strategisk nivå.....	9
Taktisk nivå.....	9
Verkställande nivå I.....	9
Verkställande nivå II.....	9
Kategorier.....	9
Planerande styrdokument.....	9
Reglerande styrdokument.....	9
Tidsperiod.....	9
Dokumenttyper.....	9
Övergripande styrdokument.....	9
Vision.....	9
Översiktsplan.....	10
Program.....	10
Planerande styrdokument.....	10
Strategisk nivå - Strategi.....	10
Taktisk nivå - Plan.....	10
Verkställande nivå I - Koncerngemensam plan.....	10
Verkställande nivå II - Verksamhetsplan.....	11
Reglerande styrdokument.....	11
Strategisk nivå - Policy.....	11
Taktisk nivå - Riktlinjer.....	11
Verkställande nivå I - Direktiv.....	11
Verkställande nivå II - Regler, rutiner, tillämpningar och anvisningar.....	11

Policy för styrdokument

Inledning

Haninge kommun agerar utifrån det kommunala självstyret och ramlagstiftning. Inom vissa områden ställer lagstiftningen krav på vilka styrdokument kommunen ska upprätta, medan kommunen inom andra områden är fri att själv besluta om vilka styrdokument som behövs. Sveriges kommuner och regioner (SKR) tillhandahåller inga rekommendationer eller normeringar gällande struktur och benämningar för styrdokument som kommunerna själva beslutar om. På nationell nivå finns inte heller någon uttalad praxis eller standardmodell. Varje kommun ansvarar alltså själv för en ändamålsenlig dokumentstruktur. Denna policy beskriver strukturen för styrdokument i Haninge kommun. Policyn gäller för kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, samtliga nämnder, förvaltningar och i tillämpliga delar bolag i Haninge kommun.

Strukturen för styrdokument är hierarkisk för att säkerställa att styrningen följer en röd tråd. Policyn definierar också beslutsnivå och hur länge ett dokument är giltigt, för det fall annat inte framgår av lagstiftning. Vidare är styrdokumentet indelade i kategorier för att tydliggöra vilken typ av styrning dokumentet syftar till att stödja.

Grunden för Haninge kommuns beslutsstruktur finns i kommunallagen och till viss del aktiebolagslagen. Lagstiftningen styr vilken beslutsinstans som beslutar om vilka styrdokument. Det innebär att det är innehållet i styrdokumentet som styr beslutsinstans och inte styrdokumentets benämning.

- Kommunfullmäktige fattar beslut i ärenden av principiell beskaffenhet samt fastställer mål och övergripande inriktningar.
- Kommunstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av kommunens angelägenheter och har uppsikt över nämnders och bolags verksamhet. Kommunstyrelsen och kommunens nämnder får inte fastställa mål och riktlinjer av större vikt.
- Nämnderna beslutar i frågor som rör deras verksamhetsområden och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om.

Enligt 8 kap. 3 § KL (2017:725) ska gällande kommunala föreskrifter finnas tillgängliga för allmänheten på kommunens webbplats. De ska där vara samlade i kommunens författningssamling eller på något annat sätt. Innehållet i samlingen ska framgå av ett register eller någon annan förteckning på webbplatsen.

Policyns syfte

Syftet med denna policy är att ge verksamheterna goda förutsättningar att agera enligt den politiska visionen och de övergripande målen genom tydlighet i användandet och utformandet av styrdokument. Den ska säkerställa att Haninge kommun inte har fler styrdokument än vad som krävs för att styra verksamheten.

Lagstadgade styrdokument

Policyn omfattar även styrdokument som kommunen är skyldig att ta fram enligt lag. Sådana styrdokument benämns i den mån det är möjligt enligt den fastställda strukturen, men lagkrav, rekommendationer från SKR eller annan gällande praxis kan dock innebära att dokumentet behöver namnges på ett särskilt sätt. Ett lagstadgat styrdokument antas på den beslutsnivå som anges i lagstiftningen, vilket innebär att de lagstadgade styrdokumentet inte alltid passar in i den struktur som fastställs i policyn för styrdokument. I dessa fall ska det tydligt framgå var dokumentet sorteras in i kommunens struktur för styrdokument.

SKR har en förteckning¹ över vilka verksamheter kommunerna är skyldiga att ha enligt lag, till vilka specifika styrdokument också är kopplade.

---

¹ <https://skr.se/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommunernasataganden.3683.html>

Budget

I kommunallagen är det statuerat att kommunen för varje kalenderår ska upprätta en budget. Styrdokument som hanterar budgeten ska innehålla en plan för verksamheten. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Då även detta dokument är lagstadgat hanteras det på samma sätt som övriga lagstadgade styrdokument.

Gemensamma styrdokument

Kommunen samarbetar med andra aktörer och i de fall gemensamma styrdokument antas ska de omfattas av den fastställda strukturen i denna policy i den mån det är möjligt. I de fall det inte är tillämpligt ska det tydligt framgå var dokumentet sorteras in i kommunens policy för styrdokument.

Struktur för styrdokument

Styrdokumenterna i Haninge kommun ska följa den struktur som redovisas i tabellen nedan. Dokumenten indelas i nivåer, kategorier, beslutsnivå och tidsperiod. Efter tabellen ges en beskrivning av nivåerna och kategorierna.

En fast terminologi och en tydlig namngivning används för att underlätta både för de som ska skriva dokumenten och för de som ska tillämpa dem i verksamheterna. Styrdokumenterna ska vara enkla, tydliga och lätta att överblicka. De ska vara konkreta och innehålla klara formuleringar.

Nivå / Syfte	Planerande	Reglerande	Beslutsnivå	Tidsperiod
Övergripande	Vision, ÖP, Program		Kommunfullmäktige	Lång sikt <i>Minst 10 år</i>
Strategisk	Strategi	Policy	Kommunfullmäktige, kommunstyrelse och nämnd	Medellång sikt <i>4-10 år</i>
Taktisk	Plan	Riktlinjer	Kommunstyrelse, nämnd	Kort sikt <i>1-4 år</i>
Verkställande I	Koncern-gemensam plan	Direktiv	Kommundirektör	
Verkställande II	Verksamhetsplan	Regler, rutiner, anvisningar, tillämpningar	Förvaltning	

Nivå

Strukturen för styrdokument är hierarkisk. Enligt kommunallagen ska nämnderna var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.

För att säkerställa att styrningen följer en röd tråd och att innehåll i olika dokument inte blir motstridiga, ska framtagandet av nya styrdokument alltid prövas mot styrdokument på överordnad och likställd hierarkisk nivå. Finns redan styrdokument på en lägre nivå, vars innehåll tangerar eller omfattar innehåll i det nya styrdokumentet, ska det underliggande dokumentet aktualitetsprövas eller omfattas i beskrivningen av hur de båda styrdokumenterna förhåller sig till varandra. Det innebär också att dokumenten initieras på samma nivå som de beslutas, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Övergripande nivå

De övergripande styrdokumenterna innehåller ambitioner på längre sikt för hela koncernen och ska vara styrande över flera mandatperioder. Denna typ av långsiktiga styrdokument på övergripande nivå ska ha ett tidsperspektiv på minst tio år, och beskriver riktning och mål för att arbeta mot visionen.

Styrdokument på övergripande nivå ska aktualitetsprövas under första året i en mandatperiod, för det fall inte annat framgår av lagstiftning. Av den hierarkiska strukturen följer att aktualitetsprövning och revidering av dokument på lägre nivå kan komma att bli aktuellt.

Strategisk nivå

Styrdokument på strategisk nivå beskriver vägval på medellång sikt för att nå långsiktiga mål och/eller förverkligande av visionen. Den strategiska nivån utgörs av strategier och policyer som syftar till att uppnå de övergripande målsättningarna.

Taktisk nivå

Styrdokument på taktisk nivå beskriver vad som ska uppnås inom ett visst område på kort sikt. Dokumenten konkretiserar och operationaliserar en beslutad strategi eller policy, eller förverkligar en del av visionen eller ett program. De utgörs av planer och riktlinjer som bidrar till att uppnå kommunövergripande mål med tidsatta etappmål utifrån prioriteringar på strategisk nivå.

Verkställande nivå I

Styrdokument på verkställande nivå I beskriver hur tjänstemannaorganisationen ska verkställa de av politiken beslutade styrdokument. Nivån utgörs av den koncerngemensamma planen och av direktiv.

Verkställande nivå II

Styrdokument på verkställande nivå II beskriver hur förvaltningarna ska konkretisera den koncerngemensamma planen och direktiven i form av verksamhetsplan, regler, rutiner, anvisningar och tillämpningar.

Kategorier

De olika styrdokumenterna är indelade i kategorier. Kategoriseringen betonar vilken slags styrning det handlar om. Haninge kommun har två olika kategorier av styrdokument – planerande och reglerande.

Planerande styrdokument

Planerande styrdokument syftar till förändring och utveckling inom olika områden. De ska tydliggöra vad kommunen vill förändra och uppnå och är ett verktyg för att förverkliga politiska mål och genomföra fattade beslut.

Reglerande styrdokument

Reglerande styrdokument reglerar befintlig verksamhet. De syftar till att beskriva förhållningssättet till olika frågor i verksamheterna eller vid en given situation. De kan också beskriva hur en tjänst eller service ska utföras. De siktar inte framåt på samma vis som planerande styrdokument, utan ska genomsyra den pågående verksamheten.

Tidsperiod

De nivåer som beskrivs ovan har olika tidsperspektiv – lång, medellång och kort sikt. Det ska framgå av styrdokumentet vilken tidsperiod som gäller för dokumentets innehåll. Hur dokumentet aktualitetsprövas och revideras inom tidsperioden anges under respektive nivårubrik.

Dokumenttyper

Övergripande styrdokument

Övergripande styrdokument innehåller ambitioner på längre sikt för hela koncernen.

Vision

Visionen beskriver ett övergripande framtida önskvärt tillstånd för kommunen. Visionen är vägledande för allt arbete inom kommunen och är utgångspunkt vid framtagande av styrdokument. I andra styrdokument behöver det önskvärda tillståndet som det styrdokumentet siktar mot uttryckas i andra former än som vision. Visionen beslutas av kommunfullmäktige.

Översiktsplan

Översiktsplanen beskriver inriktningen för hur den bebyggda och obebyggda miljön ska utvecklas i tätorterna, på landsbygden och i skärgården. Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen ha en aktuell och kommuntäckande översiktsplan. Översiktsplanen beslutas av kommunfullmäktige.

Program

Ett program ger en samlad bild av inriktningen av arbetet för en del av visionen. Det ska utgöra en fördjupning och ett förtydligande av visionen.

Programmen beskriver en långsiktig politisk viljeinriktning för utvecklingen inom ett visst sakområde som tar sikte på minst tio år framåt i tiden. Programmen innehåller långsiktiga koncernövergripande effektmål, men tar inte ställning i detalj till utförande eller metoder. Programmet identifierar vilka strategier som behövs för att uppnå effektmålen.

Kommunfullmäktige initierar och beslutar om program. Antalet program ska vara begränsat. Programmen är vägledande för beslut och styrning för samtliga nämnder och bolag.

Planerande styrdokument

Planerande styrdokument syftar till förändring och utveckling inom olika områden.

Strategisk nivå - Strategi

En strategi beskriver vägval på medellång sikt för att nå effektmål i ett eller flera program, mål i översiktsplanen eller för att förverkliga en del av kommunens vision.

Strategierna anger prioriteringar för genomförandet inom ett avgränsat område på fyra till tio år. Strategierna innehåller etappmål för genomförandet och tydliggör det övergripande ansvaret. Det ska framgå av strategin vilka av programmets effektmål och/eller vilka delar av kommunens vision som strategin bidrar till. Det ska också framgå vilka nämnder och bolag som omfattas av strategin.

Kommunfullmäktige initierar och beslutar om strategier som riktar sig till samtliga nämnder och bolag. Strategier som riktar sig till enbart en eller flera nämnder och bolag beslutas likalydande i alla berörda nämnder och bolag.

Taktisk nivå - Plan

En plan beskriver vad som ska uppnås inom ett definierat område för en tidsbegränsad period upp till fyra år. Därefter gäller inte planen och om behovet kvarstår behöver en ny plan tas fram. Om förutsättningarna förändras under planens giltighetstid bör en revidering göras.

Planerna konkretiserar genomförandet av en strategi och/eller anger åtgärder som behövs för att nå långsiktiga mål inom ett eller flera program, mål inom översiktsplanen eller för förverkligandet av kommunens vision. Det ska framgå av planen vilka strategier, övergripande mål samt vilka delar av kommunens vision som planen bidrar till.

Planer initieras och beslutas av ansvarig nämnd och bolag. Om planen berör flera verksamheter beslutas den likalydande av ansvariga nämnder och bolag.

Verkställande nivå I - Koncerngemensam plan

Den koncerngemensamma planen ska beskriva hur tjänstemannaorganisationen omsätter den politiska viljan i de planerande styrdokument till handling. Där planen på den taktiska nivån beskriver vad som ska göras, beskriver den koncerngemensamma planen hur det ska genomföras.

Planen avser arbetet på koncernnivå för en mandatperiod, och är vägledande för den kommande årliga verksamhetsplanen. Om förutsättningarna förändras under mandatperioden bör en revidering göras.

Den koncerngemensamma planen initieras och beslutas av kommundirektören och förankras i kommundirektörens ledningsgrupp.

Verkställande nivå II - Verksamhetsplan

Varje förvaltning tar fram en årlig verksamhetsplan. Verksamhetsplanen ska konkretisera genomförandet av beslutade styrdokument.

Reglerande styrdokument

Reglerande styrdokument beskriver förhållningssättet till olika frågor i verksamheten eller vid en given situation.

Strategisk nivå - Policy

En policy anger värderingar och grundprinciper för att styra organisationens agerande inom ett visst område. En policy ska inte innehålla mål.

Policyer riktar sig till samtliga nämnder och bolag. De initieras och beslutas av kommunfullmäktige och har en giltighetstid på fyra till tio år.

Taktisk nivå - Riktlinjer

En riktlinje anger ramarna för handlingsutrymmet i en viss fråga. En riktlinje ger mer konkret stöd för ett visst handlande än en policy. De flesta riktlinjer avser kommunens interna verksamheter i förvaltningen eller bolagen. I vissa fall kan de också rikta sig till politiska nämnder och externt för dem som verksamheten arbetar mot.

Riktlinjer initieras och beslutas av ansvarig nämnd eller bolag och gäller tillsvidare. Om riktlinjen berör flera verksamheter beslutas den likalydande av berörda nämnder och bolag.

Verkställande nivå I - Direktiv

Kommundirektören beslutar om direktiv. Direktivet fastställer hur organisationen ska verkställa politikens beslutade styrdokument och ska följas av samtliga medarbetare.

Verkställande nivå II - Regler, rutiner, tillämpningar och anvisningar

Förvaltningarna beslutar om regler, tillämpningar och rutiner. Dokumenten är en samling bestämmelser som anger exakta gränser för verksamhetens handlande. De beskriver i detalj vad som gäller inom ett visst område.

Uppdrag verksamhetsmark

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Kommundirektören uppdras att fördjupa det pågående utvecklingsarbetet med fokus på det lokala näringslivet, i syfte att uppnå en hållbar tillväxt och en fungerande arbetsmarknad i Haninge kommun.

Sammanfattning av ärendet

Kommundirektören uppdras av den politiska ledningen att fördjupa det pågående utvecklingsarbetet med fokus på det lokala näringslivet, i syfte att uppnå en hållbar tillväxt och en fungerande arbetsmarknad i Haninge kommun.

Uppdraget innebär en fördjupning av pågående utvecklingsarbete med fokus på en balanserad tillväxt i enlighet med fullmäktiges mål 2. Detta möjliggörs bland annat genom arbetet med en framtidssäkrad tjänstemannaorganisation och de nya arbetssätt som införs genom bland annat tillväxtportföljen. Portföljen ska ge bättre förutsättningar till helhetssyn, samordning och styrning av kommunens olika tillväxt- och utvecklingsprojekt, bland annat för verksamhetsmark. Vidare kopplar arbetet även till näringslivsstrategin och det pågående arbetet med att ta fram etablerings- och investeringsplaner för att konkretisera strategin.

Ärendet

Haninge kommun har under de senaste åren haft en stark befolkningstillväxt. I december 2021 hade kommunen 95 658 invånare, vilket var en ökning med 1 968 invånare under året. Av den senast tillgängliga bostadsstatistiken, för år 2020, framgår att kommunens bostadsbestånd det året ökade med 825 nya bostäder.

Som framgår av målbeskrivningen till fullmäktiges mål 2 ska Haninge vara en attraktiv kommun för företagen att utvecklas i och företagen ska vara nöjda med kommunens service. Vidare framgår att en fungerande arbetsmarknad ger fler Haningebor arbeten.

I april 2022 kom resultatet från 2021 års företagsklimatsundersökning genom Stockholm Business Alliance. I mätningen ökade Haninges

nöjd-kund-index till 78, i en skala upp till 100. Detta är det högsta resultatet sedan mätningarna började 2007.

Ett flertal beslut i syfte att stärka det lokala näringslivet har genomförts av den politiska ledningen, som exempelvis kommunstyrelsens beslut om planbesked för Jordbromalm 3:1 och 4:3 vid sammanträdet i mars. Genom detta kan kommunen bidra till att stötta företagen, så att de kan fortsätta utvecklas och bidra till en fungerande arbetsmarknad som ger fler Haningebor arbeten.

Den politiska ledningen uppdrar mot bakgrund av detta till kommundirektören att fördjupa pågående utvecklingsarbete med fokus på det lokala näringslivet. Detta med utgångspunkt i kommunens näringslivsstrategi, fastställd av fullmäktige 2017, för att därigenom uppfylla kommunfullmäktiges mål 2 om en hållbar tillväxt och en fungerande arbetsmarknad som ger fler Haningebor arbeten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Ett uppdrag lämnas till kommundirektören om att fördjupa det pågående utvecklingsarbetet med fokus på det lokala näringslivet, i syfte att uppnå en hållbar tillväxt och en fungerande arbetsmarknad i kommunen. Uppdraget tar sin utgångspunkt i näringslivsstrategin, som bland annat anger att kommunen, för att på bästa sätt medverka till goda utvecklingsförutsättningar, ska ha en öppen och aktiv dialog med företagare och företrädare för näringslivets olika grupperingar. Detta aktualiseras bland annat med pågående dialoger avseende utvecklingen av kommunens verksamhetsområden i Albyberg och Jordbro. I syfte att konkretisera näringslivsstrategin pågår även ett arbete med att ta fram etablerings- och investeringsplaner för Haninge kommun.

Uppdraget innebär en fördjupning av pågående utvecklingsarbete med fokus på en balanserad tillväxt. Detta möjliggörs bland annat genom arbetet med en framtidssäkrad tjänstemannaorganisation och de nya arbetssätt som införs genom bland annat tillväxtportföljen. Portföljen syftar till att ge bättre förutsättningar för att skapa helhetssyn, samordning och styrning av kommunens olika tillväxt- och utvecklingsprojekt, bland annat avseende verksamhetsmark.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet medför inga ekonomiska konsekvenser. Uppdraget genomförs inom befintlig budgetram.

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen

Avdelning/Enhet
Avdelningen samhällsplanering och ledning

Handläggare
Annica Lempke

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-10

Diarienummer
KS 2022-00389

Sida
3 (3)

Underlag till beslut:

Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-05-10

Beslutet skickas till:

Kommundirektörens ledningsgrupp

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Planbesked för Ålsta 1:22 och 1:42, Tungelsta

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Sökanden ges i besked att Haninge kommun kommer att arbeta fram en detaljplan för Ålsta 1:22 och 1:42 där lämplig markanvändning prövas. Detaljplanearbetet behöver föregås av ett strategiskt planarbete för området. En detaljplan beräknas kunna antas år 2031.

Sammanfattning av ärendet

Ansökan om planbesked avser upprättande av ny detaljplan för fastigheterna Ålsta 1:22 och 1:42 i Tungelsta. Syftet med ansökan är att möjliggöra bostäder i form av flerbostadshus och/eller villor, radhus och parhus på platsen.

Planavdelningen ser positivt på att i en detaljplaneprocess pröva lämplig markanvändning inom förfrågningsområdet. Då fastigheterna har ett centralt läge i Tungelsta, bör utöver bostäder också centrumändamål eller ej störande verksamheter utredas inför ett planuppdrag. Flera användningsområden kan bli aktuella och ett framtida detaljplanearbete bör även inkludera närliggande fastigheter.

Detaljplanearbetet behöver föregås av ett strategiskt planarbete för området och resultatet från den förstudie för Tungelstas utveckling som tas fram till sommaren 2022 ska beaktas i det framtida detaljplanearbetet. Ett detaljplanearbete beräknas kunna påbörjas år 2029 och en ny detaljplan antas år 2031.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kommunstyrelseförvaltningen instämmer i stadsbyggnadsförvaltningens bedömning och tillstyrker positivt planbesked.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut om planbesked medför i sig inga ekonomiska konsekvenser.

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-05-09

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen
Avdelning/Enhet
Avdelningen samhällsplanering och ledning
Handläggare
Kristin Twengström

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-09

Diarienummer
KS 3.3.7 2022-
00369

Sida
2 (2)

- Stadsbyggnadsförvaltningens underlag daterat 2022-05-02.

Beslutet skickas till:

Stadsbyggnadsnämnden

_____

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Handläggare
Oscar Olsson

Planbesked för Ålsta 1:22 och 1:42

Kartbilder som visar fastigheternas läge i Tungelsta.

Sammanfattning

Ansökan om planbesked avser upprättande av ny detaljplan för fastigheterna Ålsta 1:22 och 1:42 i Tungelsta. Syftet med ansökan är att möjliggöra bostäder i form av flerbostadshus och/eller villor, radhus och parhus på platsen.

Planavdelningen ser positivt på att i en detaljplaneprocess pröva lämplig markanvändning inom förfrågningsområdet. Då fastigheterna har ett centralt läge i Tungelsta, bör utöver bostäder också centrumändamål eller ej störande verksamheter utredas inför ett planuppdrag. Flera användningsområden kan bli aktuella och ett framtida detaljplanearbete bör även inkludera närliggande fastigheter.

Detaljplanearbetet behöver föregås av ett strategiskt planarbete för området och resultatet från den förstudie för Tungelstas utveckling som tas fram till sommaren 2022 ska beaktas i det framtida detaljplanearbetet. Ett detaljplanearbete beräknas kunna påbörjas år 2029 och en ny detaljplan antas år 2031.

Bakgrund

Ansökan om planbesked inkom till kommunen 2022-03-04 och avser upprättande av ny detaljplan för bostäder på fastigheterna Ålsta 1:22 och 1:42. Sökande avser att möjliggöra bostäder i form av flerbostadshus och/eller villor, radhus och parhus på fastigheterna. Sökande är Norrgrund Projekt 2 AB, som däremot inte är fastighetsägare. Fastigheterna ägs av privatpersoner.

Handläggare
Oscar Olsson

Förutsättningar

Förfrågningsområdet markerat med röd linje.

Förfrågningsområdet är cirka 2,2 hektar stort och ligger cirka 400 meter från Tungelstas pendeltågsstation vid korsningen Tungelstavägen-Södertäljevägen. På Ålsta 1:22 har det tidigare legat en handelsträdgård och fastigheten är bebyggd med enbostadshus, komplementbyggnader och växthusgrunder. Bland annat finns handelsträdgårdens tidigare vattentorn kvar. De norra delarna av Ålsta 1:42, längs med Rocklösaån, är obebyggda och de södra delarna utgörs av villabebyggelse med tillhörande trädgård samt rester av växthus. Längs med fastigheternas västra gräns rinner Rocklösaån. Omkringliggande fastigheter utgörs av Tungelsta kyrka med kyrkogård och jordbruksmark, en drivmedelsstation med tillhörande servicebutik, Tungelstas konstgräsplan, enbostadshus och radhus samt industribyggnader och rester av växthus.

Fastigheten Ålsta 1:22 pekas ut som misstänkt förorenad mark av Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund och även i Länsstyrelsens kartsikt såsom ett potentiellt förorenat område. Riskklassning i de båda kartunderlagen anger riskklass 2, och primär bransch *Plantskola*. Även inom de angränsande fastigheterna Ålsta 1:34 och Ålsta 1:84 finns misstänkt eller potentiellt förorenad mark.

Handläggare
Oscar Olsson

En zon på cirka 25 meter längs med Södertäljevägen inom både Ålsta 1:22 och 1:42 omfattas av utökat nybyggnadsförbud enligt väglagen. Trafikverket är väghållare för Södertäljevägen och Tungelstavägen för de delar som utgörs av länsväg 257 (öster om förfrågningsområdet) och Haninge kommun för resterande delar av dessa vägar (söder om förfrågningsområdet). De delar som utgör länsväg 257 är även utpekade som sekundär transportled för farligt gods. De delar av förfrågningsområdet som angränsar till Södertäljevägen och Tungelstavägen är utsatta för trafikbuller.

Förutom själva Rocklösaån finns inga områden som riskerar att översvämmas vid kraftiga skyfall eller lågpunkter inom förfrågningsområdet.

Recipient för området är Vitsån (SE655625-163078) som sedan mynnar ut i Horsfjärden (havet). Både Vitsån och Horsfjärden har fastställt miljökvalitetsnorm för god ekologisk status med tidsfrist till år 2033 för Vitsån och år 2039 för Horsfjärden samt god kemisk ytvattenstatus för de båda recipienterna. Vitsåns ekologiska status har idag klassificering "måttlig". God kemisk status uppnås inte på grund av PFOS (mätdata 2013). Även ämnena kvicksilver och polybromerade difenyletrar (PBDE) som har mindre stränga krav uppnår inte god status. Horsfjärden har idag måttlig ekologisk status och uppnår inte god kemisk status på grund av tribetyltenn, kvicksilver och PDBE. Mindre stränga krav finns för kvicksilver och PDBE.

Jordarterna inom förfrågningsområdet utgörs mestadels av lera och grus enligt Sveriges geologiska undersöknings kartverktyg.

Västra delarna av Ålsta 1:22 och sydvästra hörnet av Ålsta 1:42 berörs av en buffertzona på 30 meter för naturvärde 16_52 enligt Ekodatabasen. Själva naturvärdet ligger inom grannfastigheterna Ålsta 1:34, 1:43 och 1:70 och utgörs av en värdefull trädmiljö med visst naturvärde – naturvärdesklass 4. Denna trädmiljö pekas även ut av Länsstyrelsen som en värdefull trädmiljö. Inom både Ålsta 1:22 och 1:42 finns det områden utpekade där det förekommer jätteloka samt parkslide.

Förfrågningsområdet är anslutet till det kommunala vatten- och spillvatten nätet och ingår i verksamhetsområde för vatten, spillvatten och dagvatten.

Planförutsättningar

Förfrågningsområdet är inte detaljplanelagt sedan tidigare men angränsar till detaljplanelagt område i öster och söder. I närområdet finns även flera fastigheter som fått positivt planbesked och är placerade på kommunens väntelista för detaljplanarbeten.

Förfrågningsområdet pekas ut som "Strategiskt stadsutvecklingsläge" i Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS 2050).

Handläggare
Oscar Olsson

Hela förfrågningsområdet ligger inom översiktsplanens förtätningszon för Tungelsta. Hela förfrågningsområdet pekats ut som gles stadsbygd i översiktsplanen. Förfrågningsområdet ligger i anslutning till det utvecklingsområde som benämns som "4. Möjlig utveckling vid växthusen" i översiktsplanen. Översiktsplanen pekar ut att område 4 först behöver utredas men att det skulle kunna innehålla både småhus och flerbostadshus.

Förfrågningsområdet omfattas av Tungelstas utvecklingsprogram, antaget år 2012, och pekats där ut som område "6. Verksamhetsområde, gemensamhetsanläggning". Vad som syftas med verksamhetsområde och gemensamhetsanläggning utvecklas däremot inte vidare i programmet. Utvecklingsprogrammet anger däremot att ny bebyggelse i de centrala delarna av Tungelsta omfattar främst verksamhetslokaler och flerbostadshus.

Kommunen arbetar för närvarande med att ta fram en förstudie för Tungelstaområdet som ska resultera i en tydligare inriktning för utvecklingen av Tungelsta och Krigslida. Förstudien ska vara klar sommaren 2022 och beslut om fortsatt strategisk planeringsprocess för Tungelsta förväntas kunna tas under 2023.

Riksintressen och kulturmiljö

Ålsta 1:22 pekats ut i kulturmiljöinventeringen för Tungelsta som tagits fram i arbetet med Kommunens kulturmiljöprogram. Enligt inventeringen har Wolmers handelsträdgård tidigare legat på platsen vilken även var en av de första handelsträdgårdarna i Tungelsta. Växthusen revs år 2009 men kvar på fastigheten finns fortfarande handelsträdgårdens vattentorn från år 1912, en byggnad med garage och en hög tegelskorsten samt en liten rödfärgad byggnad intill Rocklösaån. I kulturmiljöinventeringen ges riktlinjer för hur kulturmiljöerna i Tungelsta ska hanteras i en detaljplaneprocess.

Förfrågningsområdet ingår i kulturmiljö nummer 30 *Tungelsta* i översiktsplanen.

Planavdelningens bedömning

Planavdelningen ser positivt på att i en detaljplaneprocess pröva lämplig markanvändning på fastigheterna Ålsta 1:22 och 1:42. Området ligger i de delar av Tungelstas centrala och norra tätort som inte är detaljplanelagda sedan tidigare och planavdelningen bedömer att det finns stöd i både översiktsplanen och Tungelstas utvecklingsprogram för att detaljplanelägga området. Då fastigheterna har ett centralt läge i Tungelsta, bör utöver bostäder också centrumändamål eller ej störande verksamheter utredas inför ett planuppdrag. Flera användningsområden kan bli aktuella och ett framtida detaljplanearbete bör även inkludera närliggande fastigheter.

Handläggare
Oscar Olsson

I det framtida detaljplanearbetet är det viktigt att beakta förfrågningsområdets kulturmiljövärden då Ålsta 1:22 omfattar rester från en av de första handels-trädgårdarna i Tungelsta. Andra viktiga frågor att beakta är riskfrågor och markföroreningar. Detta eftersom förfrågningsområdet ligger i anslutning till sekundär transportled för farligt gods och en drivmedelsstation samt pekas ut som misstänkt och potentiellt förorenat område. Även trafikbullersituationen i förfrågningsområdet och eventuella naturvärden och artskydd kopplade till Rocklösaån behöver utredas i ett framtida detaljplanearbete.

Detaljplanearbetet behöver föregås av ett strategiskt planarbete för området och resultatet från den förstudie för Tungelstas utveckling som tas fram till sommaren 2022 ska beaktas i det framtida planarbetet. Ett detaljplanearbete beräknas kunna påbörjas år 2029 och en ny detaljplan antas år 2031.

Underlag för beslut

Översiktsplan 2030, antagen 2016
Utvecklingsprogram för Tungelsta, antaget 2012
Kulturmiljöinventering Tungelsta, 2017

Stadsbyggnadsförvaltningens förslag

Sökande ges i besked att kommunen avser att inleda ett detaljplanearbete där lämplig markanvändning prövas.

Detaljplanearbetet behöver föregås av ett strategiskt planarbete för området. Ett detaljplanearbete beräknas kunna påbörjas år 2029 och en detaljplan beräknas kunna antas år 2031.

.....
Anna Härlin
Planchef

.....
Oscar Olsson
Handläggare

Planbesked för Kolartorp 2:8

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Sökanden ges i besked att Haninge kommun inte kommer att arbeta fram en detaljplan för det ändamål som ansökan avser.

Sammanfattning av ärendet

Haninge kommun har mottagit en ansökan om planbesked om att stycka en villafastighet i två. Fastigheten ligger i ett omvandlingsområde där fritidsstugebebyggelse omvandlats till villa- och radhusområde. Gällande detaljplan för omvandlingen till villaområde är från 2011.

Planavdelningen bedömer att kommunen inte bör arbeta fram ett förslag till detaljplan för det ändamål som ansökan avser. Huvudskälen till att ge negativt planbesked är vatten- och avloppssystemets dimensionering, att översiktsplanen inte pekat ut detta som högprioriterat, att gällande detaljplan är relativt ny och att likabehandlingsprincipen behöver gälla för planbeskedsansökningar.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kommunstyrelseförvaltningen instämmer i stadsbyggnadsförvaltningens bedömning och tillstyrker negativt planbesked.

Ekonomiska konsekvenser

I och med att beslutet avser negativt planbesked kommer beslutet inte medföra några ytterligare ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-05-09
- Stadsbyggnadsförvaltningens underlag daterat 2022-03-30.

Beslutet skickas till:

Stadsbyggnadsnämnden

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen
Avdelning/Enhet
Avdelningen samhällsplanering och ledning
Handläggare
Kristin Twengström

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse
Datum
2022-05-09

Diarienummer
KS 2022-00368

Sida
2 (2)

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

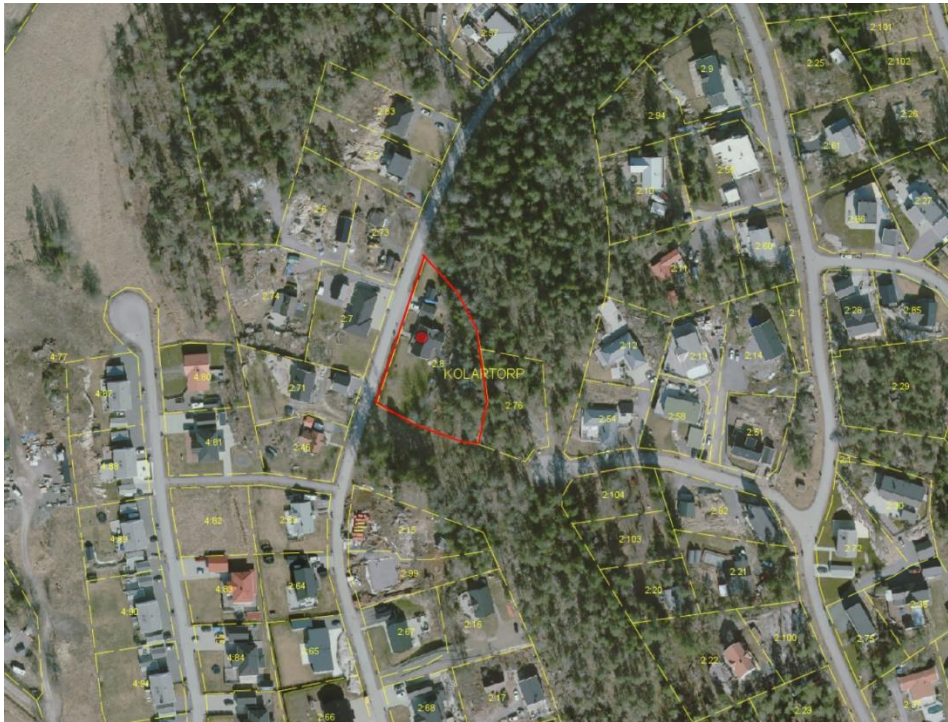

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Handläggare
Astrid Fernström

Planbesked för Kolartorp 2:8 i Kolartorp

Aktuell fastighet markerad med rött

Sammanfattning

Haninge kommun har mottagit en ansökan om planbesked om att stycka en villafastighet i två. Fastigheten ligger i ett omvandlingsområde där fritidsstugebebyggelse omvandlats till villa- och radhusområde. Gällande detaljplan för omvandlingen till villaområde är från 2011.

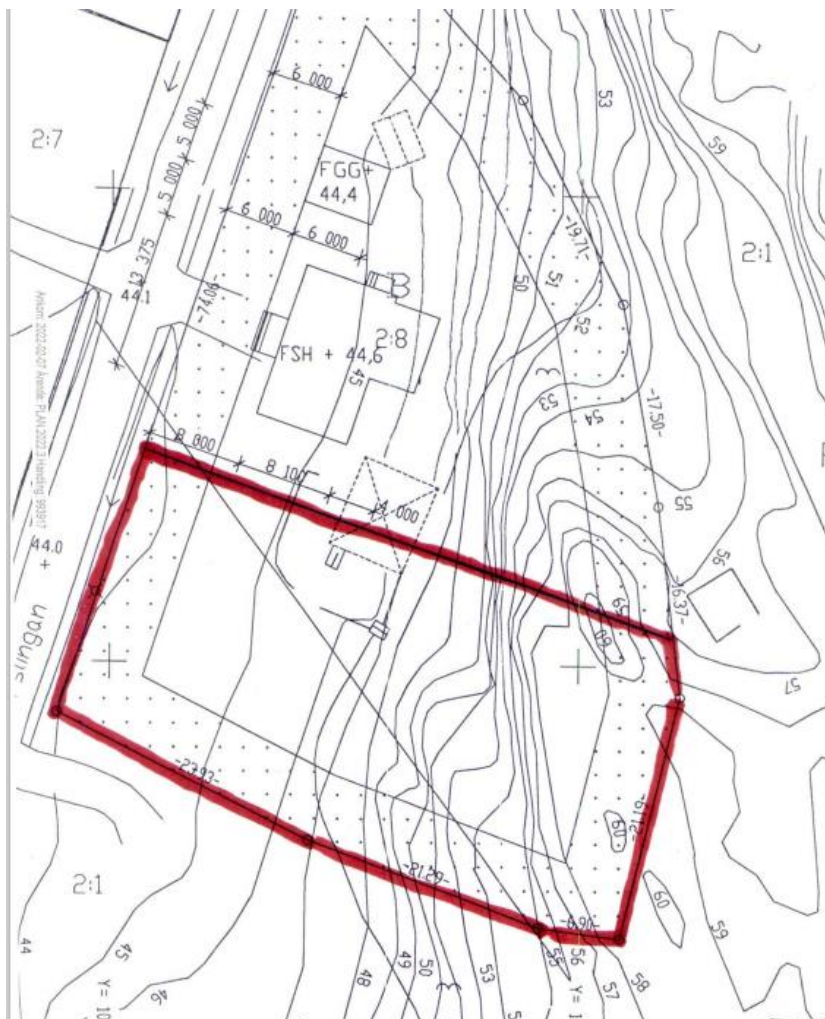
Kommunen kommer inte att arbeta fram ett förslag till detaljplan för det ändamål ansökan avser. Huvudskälen till att ge negativt planbesked är vatten- och avloppssystemets dimensionering, att översiktsplanen inte pekat ut detta som högprioriterat, att gällande detaljplan är relativt ny och att likabehandlingsprincipen behöver gälla för planbeskedsansökningar.

Bakgrund

Haninge kommun har 5 februari 2022 mottagit en ansökan om planbesked. Fastighetsägaren till Kolartorp 2:8 vill undersöka möjligheten att stycka av den befintliga fastigheten Kolartorp 2:8 för att därefter bygga ett nytt bostadshus i två plan, cirka 200 kvm, och garage på den avstyckade tomten. Gällande detaljplan medger ej styckning. Fastighetsägaren anser att tomtestorlek och övriga förutsättningar, så som anslutning till VA, el, fiber uppfylls. Se bild nedan på förslag på avstyckningen.

Handläggare
Astrid Fernström

Nuvarande fastighet är cirka 2800 kvadratmeter. Uppskattningsvis är storleken på avstyckningen är cirka 1200-1300kvadratmeter.

Förslag på avstyckning, bilaga till ansökan.

Förutsättningar

Fastigheten Kolartorp 2:8 ligger mitt i ett villaområde som omvandlas från fritidsstugeområde. Gällande detaljplan, D208 från 2011 reglerar den omvandlingen.

En lokaliseringsprövning gjordes 2011 i och med gällande detaljplan. Där framgår att bland annat följande: Markradon i området klassas som normal- och lågriskområde. Platsen påverkas inte av något störande trafikbuller eftersom närmaste uppsamlingsgata Hermanstorpsvägen ligger cirka 250 meter norrut. Luftkvalitetsnormerna underskrids med god marginal. Området har stora naturområden även om inget bedömts ha högt värde för flora eller fauna. Sjön Drevviken är recipient och dagvattenrening och -fördröjning hanteras i och med detaljplanens genomförande. Grundläggningsförhållandena för ny

Handläggare
Astrid Fernström

bebyggelse bedömdes vara goda och geoteknisk undersökning rekommenderades att tas fram vid tveksamma fall.

Hästgård på Solsätra gård (fågelavstånd cirka 200 meter) upphörde med sin verksamhet i och med genomförandet av detaljplanen.

I detaljplanehandlingarna framgår att enskilda lösningar för vatten och avlopp (VA) skulle ersättas efter hand med anslutning till det kommunala VA-systemet. Idag är ledningssystemet för VA i området dimensionerat för gällande detaljplans byggnation och avstyckningsmöjligheter.

Planförutsättningar

Översiktsplan

Haninge kommuns *Översiktsplan 2030 med utblick mot 2050* (ÖP) antogs 2016 av kommunfullmäktige. Fastigheten Kolartorp 2:8 ligger i ett område som i översiktsplanen är utpekad som "gles stadsbygd".

Översiktsplanen skriver att fritidsstugeområdena i Hermanstorp och Kolartorp detaljplaneläggs för att det ska bli möjligt att förtäta dem med bostäder, bygga ut kommunalt vatten och avlopp och förbättra vägstandarden. På så vis kan förtätning och permanentboende möjliggöras. Områdenas karaktär ska dock behållas trots förtätningen.

En av de fyra övergripande utbyggnadsstrategierna är att bygga nära, inom 1200 meter, pendeltågsstationer. Ansökan bedöms inte strida mot gällande översiktsplan, då Kolartorp 2:8 har fågelvägen cirka 1,2 km till Vega station och cirka 1,6 km till Handens station.

Gällande detaljplan

Gällande detaljplan *Kolartorp etapp 2, D208* vann laga kraft 2011-04-28.

Fastigheten Kolartorp 2:8 har följande regleringar:

B – Bostäder

II – högsta antal våningar

1 - Högsta antal tomter

fril – endast friliggande hus

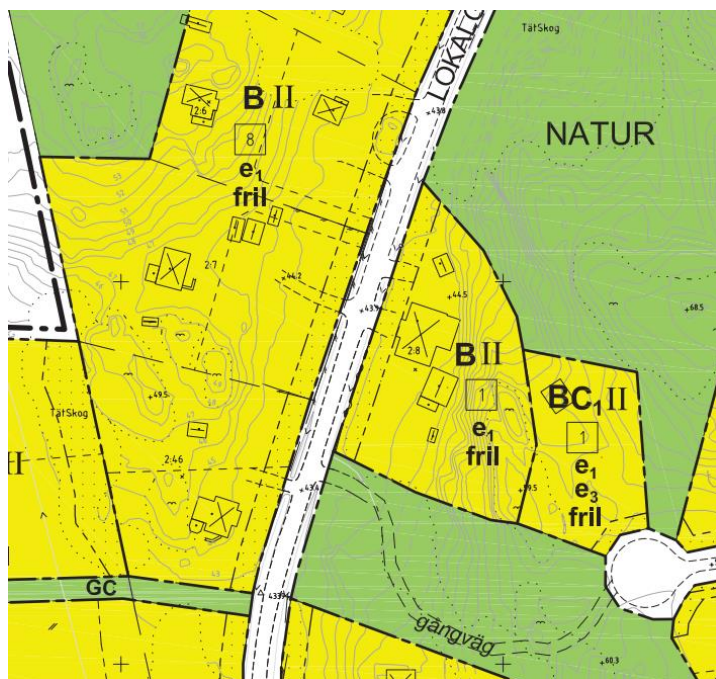
prickmark – marken får inte bebyggas

e1 – Största bruttoarea för huvudbyggnad är 250 kvm. Största byggnadsarea för huvudbyggnad är 180 kvm. I bruttoarean ingår såväl källare, souterrängvåning och inredningsbar vind.

Handläggare
Astrid Fernström

På varje fastighet får en huvudbyggnad och två uthus uppföras. Huvudbyggnad får inrymma två lägenheter om den enda har en bruttoarea på höst 50 kvm. Största sammanlagda byggnadsarea för uthus är 50 kvm. Största sammanlagda byggnadsarea för huvudbyggnad och uthus får utgöra max 1/5 av tomtens area. Minsta tomtstorlek är 1000 kvm. Tomt får i undantagsfall där terrängen så kräver ges en minsta tomtstorlek på 900kvm.

Genomförandetiden regleras som följer: *"Genomförandetiden är 10 år. För allmän platsmark och E-områden börjar genomförandetiden gälla från den dag planen vinner laga kraft. För övrig kvartermark börjar genomförandetiden gälla 1,5 år efter den dag planen vunnit laga kraft."* Det innebär att genomförandetiden går ut 2022-10-28.

Gällande detaljplan

Riksintressen och kulturmiljö

Fastigheten påverkas inte av något riksintresse. Det finns inga kända fornlämningar i området.

Planavdelningens bedömning

Liten avvikelse från gällande detaljplan

Den planreglering i gällande plankarta som hindrar en enkel fastighetsrättslig avstyckning av Lantmäteriet är regleringen "högst antal tomter", som innebär att fastigheten Kolartorp 2:8 inte får delas upp i fler fastigheter. Det är denna reglering som en detaljplaneändring skulle kunna ändra. I planbeskrivningen

Handläggare
Astrid Fernström

till gällande plankarta finns inget förtydligande till varför just denna fastighet behöver vara större än många andra.

I övrigt uppfyller ansökan gällande plankartas regleringar.

- Ansökans förslag till ny tomtstorlek är minst 1200kvm, gällande planreglering är minst 1000kvm.
- Ansökans förslag till storlek på nytt bostadshus är 200 kvm i två våningar, gällande planreglering är max 250 kvm varav byggnadsarea är 180 kvm.
- Ansökans förslag innebär bostadsändamål i form av friliggande hus i två våningar, vilket är vad som regleras i plankartan.
- Genomförandetiden går ut 2022-10-28, vilket gör det enklare för en ny detaljplan att vinna lagakraft efter det datumet.

I linje med översiktsplan

Översiktsplanen (ÖP) vann laga kraft fem år efter detaljplanen *Kolartorp etapp 2, D208*. Översiktsplanens mål om att exploatera inom 1200 meter från pendeltågsstationer uppfylls om Kolartorp 2:8 delas upp i två fastigheter. Närheten till Vegas tätbebyggda stadsdel är ett argument för att förtäta Kolartorp 2:8. I och med att översiktsplanen är yngre än detaljplanen och att ÖP:n tydligt pekar ut förtätning i stadsdelsnära områden kan det tolkas som att Kolartorp 2:8 har större anledning att delas upp idag än 2011 när gällande detaljplan vann laga kraft.

Prioritet och likabehandling

Men även om översiktsplanen skriver att möjlig förtätning kan ske i Kolartorp med hjälp av nya detaljplaner så är området relativt nyligen detaljplanelagt och relativt nyligen har det alltså gjorts en bedömning kring lämplig täthet i området och avseende fastigheten. Denna möjliga prövning av förtätning enligt översiktsplanen pekas inte heller ut som högsta prioritet. Planavdelningen bedömer därför att ett planarbete inte kan prioriteras inom överskådlig tid, det vill säga inte inom den närmsta tioårsperioden.

För att ge alla planbeskedsansökningar likvärdig behandling behöver detta ställningstagande ställas i relation till andra likvärdiga ansökningar, både redan inkomna och beslutade liksom framtida. Liknande ansökningar i närområdet (utanför gällande detaljplaneområde) har tidigare avslagits. Inom gällande detaljplan finns flera fastigheter som har liknande förutsättningar och där styckning skulle vara möjlig om planregleringen om högst antal tomter inte gällde. VA-systemets dimensionering skulle inte klara om dessa fastigheter styckades och bebyggdes.

Sammanfattning ställningstagande

Kommunen kommer inte att arbeta fram ett förslag till detaljplan för det ändamål ansökan avser. Huvudskälen till att ge negativt planbesked är vatten- och avloppssystemets dimensionering, att översiktsplanen inte pekat ut detta som

Handläggare
Astrid Fernström

högprioriterat, att gällande detaljplan är relativt ny och att likabehandlingsprincipen behöver gälla för planbeskedsansökningar.

Underlag för beslut

Översiktsplan 2030 – med utblick mot 2050. Lagakraftvunnen 2016.
Detaljplan Kolartorp etapp 2, D208. Lagakraftvunnen 2011.

Stadsbyggnadsförvaltningens förslag

Kommunen kommer inte att arbeta fram ett förslag till detaljplan för det ändamål ansökan avser.

.....
Planchef Anna Härlin

.....
Handläggare Astrid Fernström

Planbesked för Lännåker 2:11

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Sökanden ges i besked att Hanninge kommun inte kommer att arbeta fram en detaljplan för det ändamål som ansökan avser.

Sammanfattning av ärendet

Ansökan om planbesked avser upprättande av ny detaljplan på fastigheten Lännåker 2:11 för småhusbebyggelse. Fastigheten är idag obebyggd och utgörs av kuperad skogsmark. Planavdelningen bedömer att sökt åtgärd är olämplig på den aktuella platsen. Området är i Hanninge kommuns översiktsplan, antagen av kommunfullmäktige 2016, inte utpekad för denna typ av förtätning. Därutöver finns brister angående trafiksäkerheten och det krävs stora kommunala investeringar för att ansluta området till kommunalt VA.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kommunstyrelseförvaltningen instämmer i stadsbyggnadsförvaltningens bedömning och tillstyrker negativt planbesked.

Ekonomiska konsekvenser

I och med att beslutet avser negativt planbesked kommer beslutet inte medföra några ytterligare ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse 2022-05-09
- Stadsbyggnadsförvaltningens underlag daterat 2022-03-31.

Beslutet skickas till:

Stadsbyggnadsnämnden

_____

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen
Avdelning/Enhet
Avdelningen samhällsplanering och ledning
Handläggare
Kristin Twengström

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-09

Diarienummer
KS 2022-00367

Sida
2 (2)

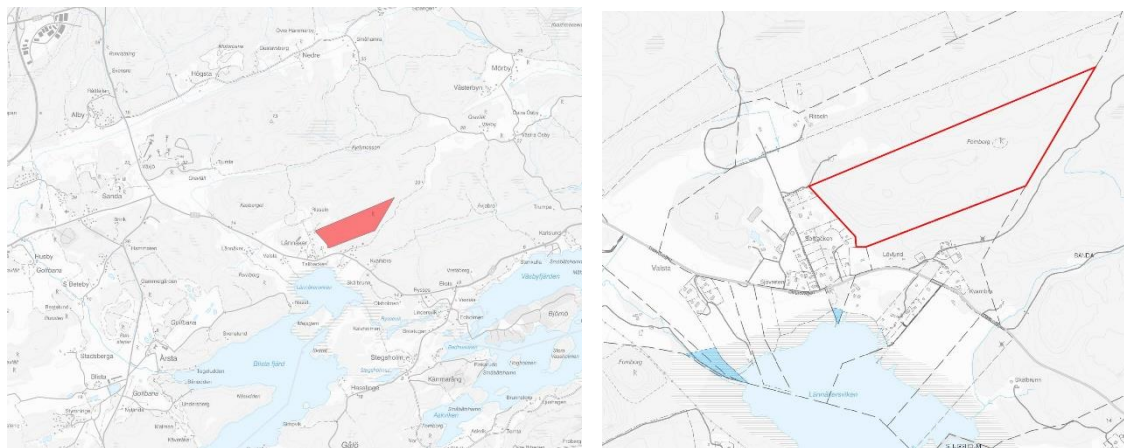
Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Handläggare
Axel Lillieborg

Planbesked för Lännåker 2:11

Sammanfattning

Ansökan om planbesked avser upprättande av ny detaljplan på fastigheten Lännåker 2:11 för småhusbebyggelse. Fastigheten är idag obebyggd och utgörs av kuperad skogsmark. Planavdelningen bedömer att sökt åtgärd är olämplig på den aktuella platsen. Området är i Haninge kommuns översiktsplan, antagen av kommunfullmäktige 2016, inte utpekad för denna typ av förtätning. Därutöver finns brister angående trafiksäkerheten och det krävs stora kommunala investeringar för att ansluta området till kommunalt VA.

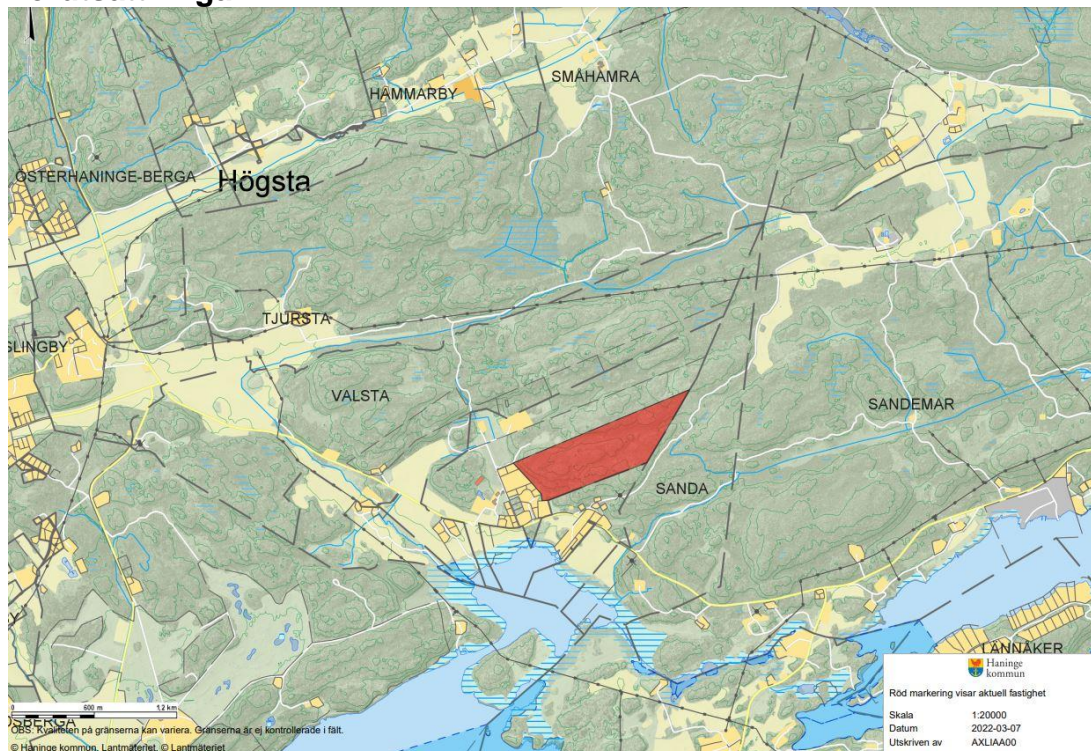
Bakgrund

Ansökan om planbesked inom till kommunen 2022-01-27 och avser fastigheten Lännåker 2:11 vars storlek uppgår till 39,3 hektar. Syftet med ansökan är att upprätta en detaljplan för att möjliggöra bostadsbebyggelse. I förslaget som bifogats ansökan redogörs för 69 tomter där tomtstorlekarna är 700-800 kvadratmeter. Förslag på bebyggelsestruktur samt vägnät inom förfrågningsområdet redovisas, däremot framgår inte hur vägnätet inom förfrågningsområdet ska kopplas till övriga vägnätet i området.

Flertalet avstyckningar har gjorts från Lännåker 2:11 i närtid. 2018-09-05 beviljades förhandsbesked för tre enbostadshus på västra delen av fastigheten. Avstyckning genomfördes 2019-09-30 så att nya fastigheter skapades för respektive beviljat enbostadshus. Ett flertal synpunkter i grannhörandet för detta förhandsbesked berörde frågan om trafikfara vid utfart från Vallgatan till Dalarövägen.

Handläggare
Axel Lillieborg

Förutsättningar

Fastigheten Lämnåker 2:11 ligger i Lämnåker, ett område bestående av ett tjugotal bebyggda fastigheter i närheten av Dalarövägen, cirka 6,5 kilometer sydost om Jordbro. Området omfattas inte av någon detaljplan. Aktuell fastighet är tämligen kuperad och utgörs av berg som täcks av skog. Enligt SGU:s jordartskarta utgörs marken primärt av urberg även om mindre delar består av morän. I östra delen av fastigheten finns en mindre yta bestående av mossetorv.

Närmaste busshållplats, Valsta, ligger cirka 300 meter från aktuell fastighet. Hållplatsen trafikeras av linje 839 (Handens station-Dalarö), 845 (Västerhaninge station-Gålö) samt 869 (Globen-Dalarö). I dagsläget finns ingen väg som leder fram till förfrågningsområdet. Grannfastigheten Lämnåker 2:32 nås däremot via en enskilt hållen grusväg som i sin tur kopplar till statliga Dalarövägen. Nämnd grannfastighet ägs av samma person som söker planbesked i aktuellt ärende.

Förutsättningarna att gå och cykla till och från närliggande busshållplatser är inte optimala avseende trafiksäkerhet och trygghet. Vägen saknar separat gång- och cykelbana och belysning. Vägutformningen inbjuder inte till lägre hastigheter anpassade efter oskyddade trafikanters trafiksäkerhet i och med att vägen är relativt rak i sin linjeföring, har långa korsningsavstånd samt få och indragna bostäder utmed vägsträckan. Befintlig hastighetsgräns är 70km/h och sträckan trafikeras av cirka 6300 motorfordon per dygn, varav

Handläggare
Axel Lillieborg

13% tung. Sträckan trafiksäkerhetsklassas som låg enligt Nationell Vägdata-bas (NVDB). Låg är den lägsta i den fyrgradiga klassningen låg, mindre god, god och mycket god.

Med anledning av att förfrågningsområdet ligger utanför tätbebyggt område och att Trafikverket är väghållare för Dalarövägen och enskilda väghållare för angränsande lokala vägnät så har kommunen begränsade möjligheter att påverka befintlig hastighetsgräns och ingen rådighet över infrastrukturella väggårder.

Lännåkersviken är recipient för området som är en del av vattenförekomsten Horsfjärden. Denna vattenförekomst redovisar miljökvalitetsnormer med måttlig ekologisk status som ska förbättras och uppnå god status 2039. God kemisk status uppnås ej, detta då gränsvärdena för de prioriterade ämnena tribetyltenn (TBT), kvicksilver (Hg) och polybromerade difenyleterar (PBDE) överskrids i vattenförekomsten. Lännåkersviken är ett värdefullt och viktigt rekryteringsområde för bland annat gös, gädda och abborre och det är även ett fredningsområde för fisk (fiskeförbud under vissa tider på året). Lännåkersviken är även klassad som naturvärdesklass 1 på grund av marint våtmarkskomplex med betade strandängar med artrik flora och fauna. I Haninges recipientklassificering framgår även att Lännåkersbäcken som rinner till Lännåkersviken är ett närmast opåverkat vatten.

Delar av förfrågningsområdet omfattas av den skyfallsanalys som DHI-Structor tagit fram år 2014. Analysen synliggör att det finns avrinningsvägar på den del av fastigheten där bebyggelse föreslås. Avrinningen sker i sydvästlig riktning. En del av förfrågningsområdet riskerar enligt samma analys att översvämmas vid kraftigt skyfall.

Planförutsättningar

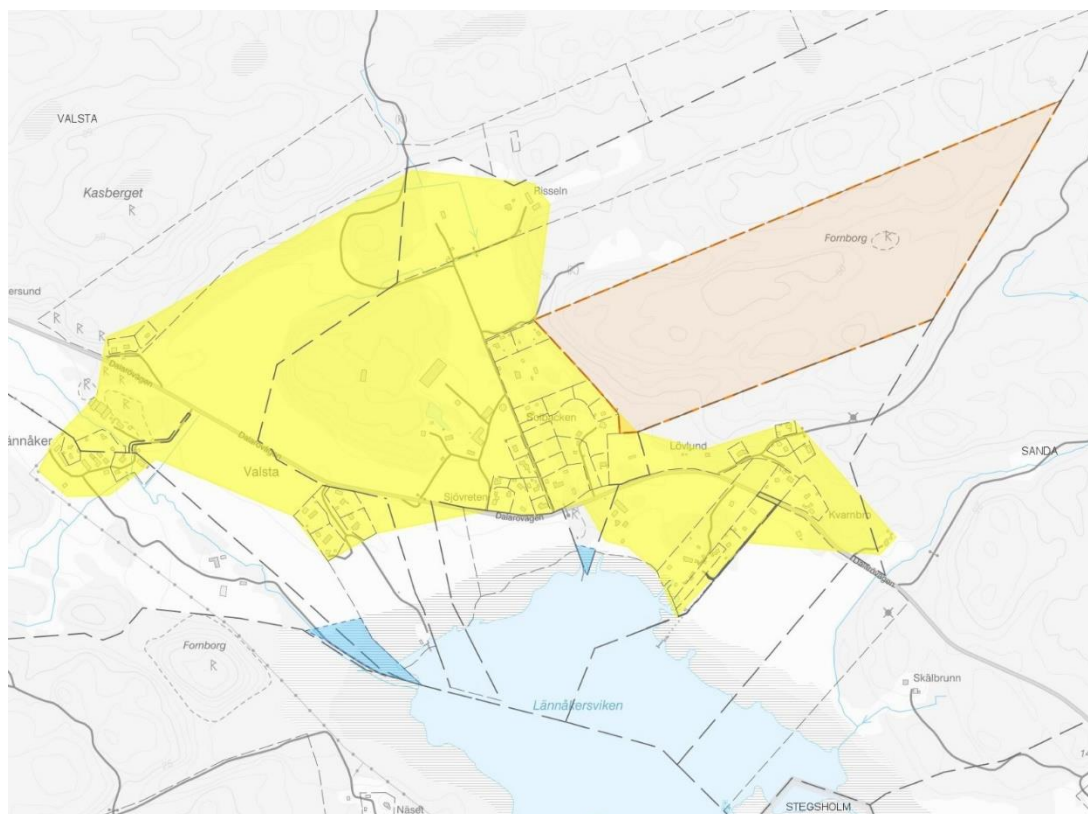
Kommunens översiktsplan, antagen av kommunfullmäktige 2016, pekar inte ut området som del av någon förtätningsszon. Vad gäller den framtida markanvändningen är förfrågningsområdet utpekade dels som *övrig grönstruktur* men framförallt som *stora opåverkade områden*. Med *övrig grönstruktur* avses naturområden som inte är ianspråktaga av annat än enstaka hus och anläggningar. De är inte i sin helhet utpekade som värdefulla men kan dock vara detta i vissa delar. De är dock att betrakta som områden inom vilka det inte föreslås exploatering. Begreppet *stora opåverkade områden* kommer från Miljöbalkens 3 kapitel 2 § och avser större mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Dessa områden kan emellertid innehålla någon typ av påverkan. Stora opåverkade områden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påverka områdets karaktär (Översiktsplan 2030, s.22).

Handläggare
Axel Lillieborg

Området pekas ut i Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (2050) som del av en grön kil. Denna sträcker sig österut mot Dalarö. I övrigt finns inga kända naturvärden inom förfrågningsområdet. Länsstyrelsen har strax söder om förfrågningsområdet pekat ut flertalet värdefulla ekar och tallar. Trogligtvis förekommer därmed även värdefulla trädindivider inom den oexploaterade naturmarken som Lännåker 2:11 utgörs av.

Enligt kommunens generella riktlinjer för utbyggnad ska det vid planläggning eftersträvas en funktionsblandning av bostäder, kommersiell och offentlig service samt arbetsplatser (Översiktsplan 2030, s.18). På landsbygden tillkommer bebyggelse i huvudsak i anslutning till befintlig bebyggelse med förutsättningar för kollektivtrafikförsörjning (Översiktsplan 2030, s.22).

Lännåker 2:11 ligger inte inom verksamhetsområde för kommunalt VA. Fastigheten gränsar dock till område som omfattas av kommunens utbyggnadsplan för kommunalt vatten- och avlopp, VA-plan 2020. Det angränsande området ingår i typområde 3 (Solbacken/Valsta/Lännåker) och VA-utbyggnad bedöms i dagsläget tidigast bli aktuellt under åren 2032-2040. Det bör nämnas att en förnyad bedömning av behov av samlad VA-lösning kommer ske i samband med varje revidering av VA-planen. Närområdet försörjs idag med enskilt eller samfällt vatten och avlopp.

Handläggare
Axel Lillieborg

Gul färg markerar typområde 3 i VA-plan 2020, där kommunal VA-utbyggnad i dagsläget bedöms bli aktuell under åren 2032–2040.

Mot bakgrund av det antal fastigheter som föreslås så skulle området omfattas av paragraf 6 i Lag om allmänna vattentjänster (LAV), vilket innebär att området ska ingå i kommunens verksamhetsområde för dagvatten. För att ansluta förfrågningsområdet till vattenledningsnätet behöver en ny 6 kilometer lång ledning dras till Jordbro, Albyberg eller Dalarö. Närmaste spillvattenanslutning finns cirka 5-6 kilometer bort.

Riksintressen och kulturmiljö

Lännåker 2:11 omfattas av riksintresse för högexploaterad kust samt riksintresse för rörligt friluftsliv.

Det finns en av Riksantikvarieämbetet utpekad fornlämning i anslutning till den föreslagna bebyggelsen, Österhaninge 31:1. Denna beskrivs som en delvis övermossad och beväxt fornborg.

Planavdelningens bedömning

Planavdelningen bedömer att det inte är lämpligt att utreda exploatering med bostäder i detta läge och att ett planarbete därmed inte bör inledas för förfrågningsområdet. I ansökan föreslås förtätning med bostäder i ett oexploaterat läge långt ifrån kommunal service. Föreslagen förtätning saknar stöd i kommunens översiktsplan då marken pekats ut som *övrig grönstruktur* och *stora opåverkade områden* vad gäller den framtida markanvändningen.

Förfrågningsområdet ligger därutöver utanför utbyggnadsområdet i VA-plan 2020 och att ansluta området till det kommunala VA-nätet skulle kräva omfattande ledningsdragningar och beräknas medföra stora kostnader. Således bedöms åtgärden inte vara förenlig med 2 kap. 5 § punkten 3 plan- och bygglagen (möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation samt samhällsservice i övrigt).

Den bristfälliga trafiksäkerheten på Dalarövägen och det faktum att kommunen saknar möjligheten att styra åtgärder för att förbättra trafiksituationen på vägar vi ej är väghållare för gör att platsen i dagsläget ej lämpar sig för denna typ av exploatering.

Sökt åtgärd bedöms sammanfattningsvis strida mot 2 kap. plan- och bygglagen, där det framgår att planläggning ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning vilket ej bedöms vara fallet i aktuell ansökan.

Handläggare
Axel Lillieborg

Planavdelningen bedömer att föreslagen användning inte stämmer överens med riktlinjerna i kommunens översiktsplan. Ett nytt bostadsområde med 69 småhustomter bedöms ej rymmas inom område utpekade som *stora opåverkade områden*.

Planavdelningen föreslår att planläggning inte inleds för den ansökta användningen.

Underlag för beslut

Översiktsplan 2030, antagen 2016-11-07.

VA-plan 2020, antagen 2020-09-14

Stadsbyggnadsförvaltningens förslag

Kommunen kommer inte att arbeta fram ett förslag till detaljplan för det ändamål ansökan avser.

Anna Härlin

.....
Planchef

Axel Lillieborg

.....
Handläggare

Planbesked för Gudö 3:315, Gudö/Tutviken

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Sökanden ges i besked att Hanninge kommun inte kommer att arbeta fram en detaljplan för det ändamål som ansökan avser.

Sammanfattning av ärendet

Ansökan om planbesked omfattar fastigheten Gudö 3:315 med syfte att utreda möjligheterna för utökad bygg rätt och avstyckning.

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att det inte är lämpligt med en förtätning i området då platsen inte är utpekad som någon förtätningsszon i den gällande översiktsplanen. Den nuvarande kommunala VA-kapaciteten i området är uppnådd och fler anslutningar rekommenderas därför inte. Vidare bedömer stadsbyggnadsförvaltningen att gatustandarden för Tutviksvägen bör utredas i ett samlat helhetsgrepp som omfattar hela Tutviksvägen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kommunstyrelseförvaltningen instämmer i stadsbyggnadsförvaltningens bedömning och tillstyrker negativt planbesked.

Ekonomiska konsekvenser

I och med att beslutet avser negativt planbesked kommer beslutet inte medföra några ytterligare ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse 2022-05-09
- Stadsbyggnadsförvaltningens underlag daterat 2022-04-12.

Beslutet skickas till:

Stadsbyggnadsnämnden

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen

Avdelning/Enhet
Avdelningen för samhällsplanering och ledning

Handläggare
Kristin Twengström

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-09

Diarienummer
KS 2022-00366

Sida
2 (2)

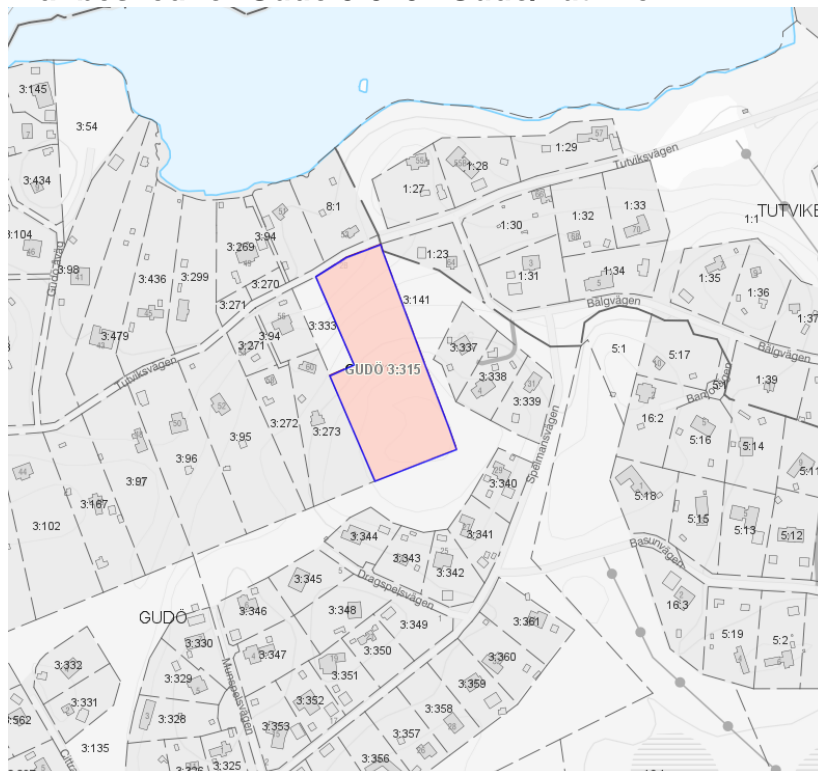

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Eljesa Kasa

Planbesked för Gudö 3:315 i Gudö/Tutviken

Kartbild visar den fastighet som planbeskedet avser.

Sammanfattning

Ansökan om planbesked omfattar fastigheten Gudö 3:315 med syfte att utreda möjligheterna för utökad byggrätt och avstyckning.

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att det inte är lämpligt med en förtätning i området då platsen inte är utpekad som någon förtättningszon i den gällande översiktsplanen. Den nuvarande kommunala VA-kapaciteten i området är uppnådd och fler anslutningar rekommenderas därför inte. Vidare bedömer förvaltningen att gatustandarden för Tutviksvägen bör utredas i ett samlat helhetsgrepp som omfattar hela Tutviksvägen.

Bakgrund

Sökande inkom med en ansökan om planbesked till Stadsbyggnadsförvaltningen 2022-03-01. Ansökan avser planändring för att möjliggöra för en avstyckning och bostadsexploatering för enbostadshus. Aktuell fastighet har en fastighetsareal om ca 10 000 kvm. Gudö 3:315 omfattas av detaljplan D-157 antagen 2003-01-20, där detaljplanen reglerar att stora delar av fastigheten inte får bebyggas.

Eljesa Kasa

Förutsättningar

Fastigheten är belägen direkt söder om Tutviksvägen. Tutviksvägen är en kommunal, relativt smal asfalterad 30-väg med idag enkel standard.

Fastigheterna i området är långsmala med indragna byggnader från vägen, något som är typiskt för området.

Marken utgörs av glacial lera och silt med uppvuxen trädgårdsmark närmast Tutviksvägen. Fastigheten är relativt kuperad och har många höjdskillnader med lägst nivåer mot Tutviksvägen.

Avstånd till närmaste busshållplats, vid Gudöbroleden, är cirka 700 meter. Gudö förskola ligger cirka 400 meter från närmsta angränsande fastighet. Närmast samlade serviceutbud finns i Sågens centrum cirka 2,5 km från området.

Enligt gällande detaljplan D-157, antagen 2002, är minsta tomtstorlek för området 1 500 kvm med begränsat antal fastigheter. På fastighet får en huvudbyggnad och två uthus uppföras. Sökande har under 2021 beviljats bygglov för uppförandet av ett enbostadshus (BYGG2021.1193). Syftet med gällande detaljplan är att underlätta för helårsbosättning och under planarbetet gjordes bedömningen att antalet byggrätter inte skulle överskridas med hänsyn till områdets karaktär. Byggrätter och eventuella styckningar i gällande detaljplan har även reglerats utifrån befintliga terrängförhållanden för att säkerställa en godtarbar tillgänglighet.

Vatten- och avloppskapaciteten för aktuellt område är utbyggt efter den kapaciteten som efterfrågades i gällande detaljplan. Haninge kommuns VA-avdelning rekommenderar inte ytterligare förtätningar i området. Enligt tidigare bedömning är möjligheterna till lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) i området dåliga (PLAN2016.32).

Långsjön och Tyresån är recipienter för avrinningsområdet. Tyresån har otillfredsställande ekologisk status och uppnår ej god kemisk status med miljökvalitetsnorm att god ekologisk status ska uppnås till 2027. Långsjön är klassad som skyddsvärd vilket innebär en stor risk för negativ påverkan från både närsalter och miljögifter/organiska förbindelser med ökad risk vid exploatering. Långsjön saknar miljökvalitetsnormer.

Planförutsättningar Översiktsplan

I Haninge kommuns Översiktsplan 2030 är området utpekad som gles stadsbygd. Förtätning med ny bebyggelse ska anpassas till Vendelsös befintliga karaktär. Området ligger inte inom någon utpekad förtätningsszon enligt översiktsplanen.

Eljesa Kasa

Utvecklingsprogram

Enligt Vendelsös utvecklingsprogram ska ny bebyggelse i första hand tillkomma i och i anslutning till befintlig bebyggelse. Nybyggnation bör anpassas till Vendelsös karaktär både vad gäller lokalisering och byggnadsvolymer.

Enligt utvecklingsprogrammet ska dagvatten i första hand omhändertas lokalt på egen tomtmark. I andra hand ska vattenflödet utjämnas och fördröjas innan avledning till recipient.

Riksintressen och kulturmiljö

Området är ett gammalt fritidshusområde med inslag av äldre bebyggelse som genom gällande detaljplan D-157 (2002) har omvandlats för att anpassas till permanentboende. Typiskt för området är stora tomter med byggnaderna indragna från vägen.

Planavdelningens bedömning

Planavdelningen bedömer att det inte är lämpligt med en förtätning enligt förslaget då området enligt översiktsplan 2030 ligger inom gles stadsbygd och inte inom utpekad förtätningzon. Tidigare planläggning har också bedömt att områdets karaktär bör bevaras i så hög grad som möjligt med begränsat antal byggrätter samt begränsat placering av byggrätter utifrån befintliga terrängförhållanden. Nuvarande VA-kapacitet är fullt utbyggt och klarar inte av att omhänderta ytterligare anslutningar.

För att utreda och förbättra gatustandarden för Tutviksvägen bedöms det lämpligast att utreda hela Tutviksvägen i ett samlat helhetsgrepp, vilket föreslås i gällande Trafikplan.

Underlag för beslut

Haninge kommuns översiktsplan 2030, antagen 2016-11-07
Vendelsö utvecklingsprogram, antagen 2008

Stadsbyggnadsförvaltningens förslag

Kommunen kommer inte att arbeta fram ett förslag till detaljplan för det ändamål ansökan avser.

.....
Anna Härlin

.....
Eljesa Kasa

Eljesa Kasa

Planchef

Handläggare

Avskrivning planuppdrag för "Solhemsvägen", Ribby 2:295 och 2:296, Ribby

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Planuppdrag och utökat planuppdrag för Ribby 2:295 och 2:296 avskrivs och detaljplanearbetet avslutas.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade 2015-04-27 § 113 att ge stadsbyggnadsnämnden planuppdrag i syfte att möjliggöra bygg rätt för tvättstugor inom Ribby 2:295 och 2:296 vid Solhemsvägen i Västerhaninge. Efter ett nytt beslut i kommunstyrelsen 2015-12-30 § 342 utökades planuppdraget till att även utreda möjligheten för ytterligare ett bostadshus inom fastigheterna efter önskemål från bostadsrättsföreningen Brf Ribbyberg.

Bostadsrättsföreningen Brf Ribbyberg har nu begärt att avsluta arbetet med att utreda möjligheten till ytterligare bostadshus genom detaljplan. Möjligheten att utreda bygg rätt för tvättstugor har istället hanterats inom ramen för bygglov.

Planavdelningen ställer sig positiv till valet av tillvägagångssätt och gör därför bedömningen att kommunstyrelsens beslut om planuppdrag och utökat planuppdrag för Ribby 2:295 och 2:296 ska avskrivas och detaljplanearbetet avslutas.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kommunstyrelseförvaltningen instämmer i stadsbyggnadsförvaltningens bedömning och tillstyrker att planuppdrag och utökat planuppdrag för Ribby 2:295 och 2:296 ska avskrivas och detaljplanearbetet avslutas.

Ekonomiska konsekvenser

I och med att detaljplanearbetet avslutas kommer beslutet inte medföra några ytterligare ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-05-09

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen

Avdelning/Enhet
Avdelningen för samhällsplanering och ledning

Handläggare
Kristin Twengström

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-09

Diarienummer
KS 2022-00371

Sida
2 (2)

- Stadsbyggnadsförvaltningens underlag daterat 2022-05-02.

Beslutet skickas till:

Stadsbyggnadsnämnden

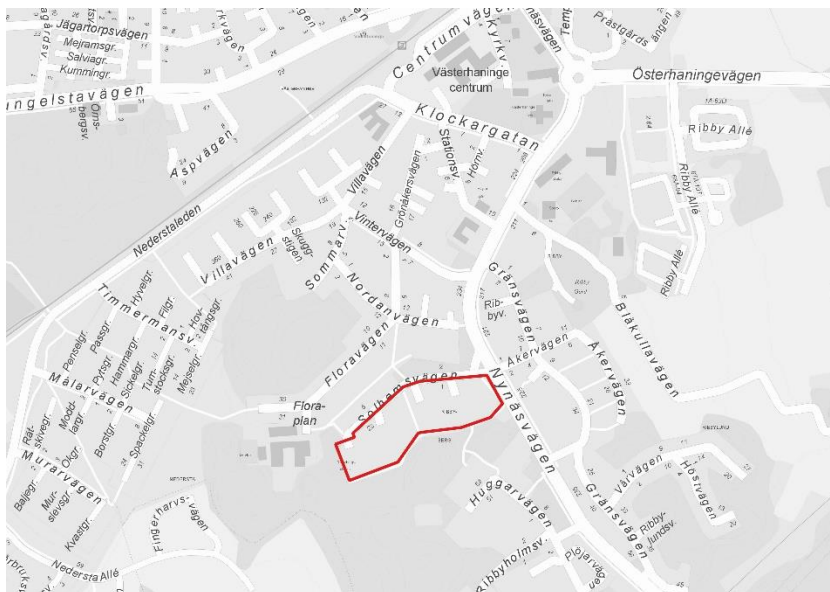
Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Oscar Olsson

Avskrivning av planuppdrag för fastigheterna Ribby 2:295 och 2:296, Solhemsvägen/Ribbyberg

Kartbild som illustrerar planområdets läge.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade 2015-04-27 § 113 att ge stadsbyggnadsnämnden planuppdrag i syfte att möjliggöra byggrätt för tvättstugor inom Ribby 2:295 och 2:296 vid Solhemsvägen i Västerhaninge. Efter ett nytt beslut i kommunstyrelsen 2015-12-30 § 342 utökades planuppdraget till att även utreda möjligheten för ytterligare ett bostadshus inom fastigheterna efter önskemål från bostadsrättsföreningen *Brf Ribbyberg*.

Bostadsrättsföreningen *Brf Ribbyberg* har nu begärt att avsluta arbetet med att utreda möjligheten till ytterligare bostadshus genom detaljplan. Möjligheten att utreda byggrätt för tvättstugor har istället hanterats inom ramen för bygglov.

Planavdelningen ställer sig positiv till valet av tillvägagångssätt och gör därför bedömningen att kommunstyrelsens beslut om planuppdrag och utökat planuppdrag för Ribby 2:295 och 2:296 ska avskrivas och detaljplanarbetet avslutas.

Bakgrund

Den 23 december 2014 inkom en ansökan om planbesked för fastigheten Ribby 2:295 och 2:296 från *Brf Ribbyberg*. Syftet med förfrågan var då att utreda möjligheten att utöka byggrätten, genom att se över prickmarkens reglering på fastigheterna. Den utökade byggrätten önskades gå till en

Oscar Olsson

tvättstuga i vinkel mot Solhemsvägen, och förrådsbyggnader på den sydvästra delen av Ribby 2:295. Den 27 april 2015 § 113 gav kommunstyrelsen positivt planbesked och samtidigt planuppdrag för att arbeta fram en detaljplan.

De befintliga tvättstugorna var undermåliga och otillgängliga samt att de boende i sydöstlig del av bostadsrättsföreningen saknade tillgång till förråd. I Detaljplanen S26, regleras stor del av planen med prickmark och även den del där tvättstuga, föreningslokal samt förrådsbyggnader önskades placeras.

Under hösten 2015 ställde bostadsrättsföreningen frågan om en utökning av planuppdraget till att även omfatta ett nytt bostadshus längs med Nynäsvägen. Planavdelningen gjorde bedömningen att detta krävde ett nytt planuppdrag. Kommunstyrelsen beslutade 30 december 2015 § 342 att ge stadsbyggnadsnämnden utökat planuppdrag för att utreda möjlighet till ytterligare bostäder inom Ribby 2:295 och 2:296.

Bostadsrättsföreningen Brf Ribbyberg har den 7 juni 2020 inkommit med en begäran om att avsluta detaljplanarbetet som syftade till att utreda möjligheterna med ytterligare bostadshus. Begäran är i form av ett styrelseprotokoll som visar på majoritet kring beslutet. Begäran är även förtydligad genom telefonsamtal den 6 november 2020.

Den utökade byggrätten för tvättstugor på fastigheterna Ribby 2:295 och 2:296 har hanterats genom en bygglovsprocess då tvättstugor är möjliga att uppföra som komplementbyggnader enligt gällande detaljplan. Bygglov har 2021-10-08 givits för uppförande av tvättstugor och föreningslokal

Planavdelningens bedömning

Planavdelningen gör bedömningen att detaljplanarbetet kring förtätning kan avbrytas. Utökningen av byggrätt för tvättstugor och föreningslokal har hanterats inom bygglovsprocessen och bygglov har givits 2021-10-08. Planavdelningen gör därför bedömningen att planuppdraget och det utökade planuppdraget för Ribby 2:296 och 2:296 ska avskrivas och detaljplanarbetet avslutas.

Underlag för beslut

1. Kommunstyrelsen beslut §113, daterat 2015-04-27
2. Kommunstyrelsens beslut § 342, daterat 2015-12-30
3. Beskrivning av bygglovsärende samt styrelseprotokoll från Brf Ribbyberg om att avsluta detaljplanarbetet, inkommit 2020-06-07
4. Bygglovsbeslut för nybyggnad av tvättstuga och föreningslokal BYGG.2020.375 2021-10-08

Oscar Olsson

Stadsbyggnadsförvaltningens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att avskriva planuppdrag och utökat planuppdrag för Ribby 2:295 och 2:296.

.....
Anna Härlin
Planchef

.....
Oscar Olsson
Handläggare

Markanvisning Åby 1:27, Gotska

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Överenskommelse om markreservation godkänns.

Sammanfattning av ärendet

Gotska Fastighets AB har sedan 2013 haft en markreservation inom kommunens fastighet Åby 1:27, för ett projekt benämnt Åby entré. Markreservationen har förlängts vid ett flertal tillfällen, senast 2021.

Förslag till detaljplan för området var på samråd under 2016. Efter samrådet har ytterligare utrednings- och projekteringsarbete krävts för att säkra projektets genomförbarhet. Samordningen kring respektive parts arbete har dock tydliggjort behovet av omarbetning och anpassningar av både allmänna anläggningar och detaljplaneförslaget utformning. Erforderlig omarbetning och anpassning har även medfört att processen dragit ut på tiden. Vidare har det visat sig problematiskt att möjliggöra en ändamålsenlig byggrätt för förskoleändamål inom detaljplaneområdet. Detta ledde våren 2021 till att behovet av förskola omvärderades, i samråd med lokalförsörjningsenheten, varpå ändamålet inte längre behöver lösas inom detaljplaneområdet. Denna förändring har lett till en omarbetning av bebyggelseförslaget och en granskning av detaljplanen bedöms vara möjlig efter sommaren 2022.

Gotska Fastighets AB har ett plankostnadsavtal med stadsbyggnadsförvaltningen för detaljplanarbetet och efterfrågar en förlängning av markreservationen för att kunna arbeta vidare fram till färdig detaljplan. Ett marköverlåtelseavtal med Gotska Fastighets AB avses träffas senast i samband med att detaljplanen ska antas.

Förlängningen av markreservationen möjliggör att denna även kan kompletteras med prissättning, när sådan överenskommelse kunnat träffas. Träffas ingen kompletterande markreservation med prissättning ska slutlig prissättning fastslås i det kommande marköverlåtelseavtalet, tillsammans med övriga villkor för marköverlåtelsen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kommunstyrelseförvaltningen tillstyrker att markreservationen till Gotska Fastighets AB förlängs att gälla till 2023-06-30, då förseningen av arbetet inte ensidigt beror på byggaktören. Detta för att möjliggöra slutförandet av detaljplanearbetet samt slutförhandling av kommande marköverlåtelseavtal.

Ekonomiska konsekvenser

Markreservationen avser leda till att ett marköverlåtelseavtal tecknas i samband med ett kommande antagande av en detaljplan för projektet Åby entré. Kommande marköverlåtelseavtal förväntas medföra ett positivt ekonomiskt utfall för det aktuella projektet.

Underlag för beslut

- Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-05-09
- Överenskommelse om markreservation, inklusive bilaga, undertecknad.

Beslutet skickas till:

För åtgärd: Mark-och exploateringsenheten

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Gotska Fastighets AB och Haninge kommun träffade 2013 en "Överenskommelse om markreservation" (KS-MEX: 22/2013) till syfte att skapa förutsättningar för utbyggnad av lokaler med handel, övrig verksamhet och bostäder nordost om korsningen Tungelstavägen/Åbyvägen. Markreservationen har förlängts vid ett flertal tillfällen och är genom gällande förlängning giltig till 2022-06-30. Arbetet med detaljplan och projektering har dragits med förseningar, samt att ändamålen inom planområdet över tid har förändrats. Ett detaljplaneförslag för området planeras vara färdigt för granskning efter sommaren 2022. För att möjliggöra fortsatt detaljplanearbete tecknas enligt nedan en förlängning av den gällande överenskommelsen.

Mellan Haninge kommun, 136 81 Haninge, nedan kallad Kommunen och Gotska Fastighets AB, org nr 556648-9372, nedan kallad Bolaget träffas följande:

Överenskommelse om markreservation

§ 1 Förlängning av markreservation

Kommunen och Bolaget är överens om att markreservationen (§ 3) i ursprungligen tecknad "Överenskommelse om markreservation", bilaga 1, ska förlängas till att gälla perioden 2022-07-01 till och med 2023-06-30.

Parterna har en pågående förhandling om markprissättning varpå parterna är överens om att markreservationen ska kunna kompletteras med prissättning av marken, så snart en sådan överenskommelse kunnat träffas. Denna möjlighet utgör en komplettering till § 3 i bilaga 1.

Övriga i överenskommelsen intagna villkor gäller oförändrade.

§ 2 Giltighet

För sin giltighet kräver denna överenskommelse kommunstyrelsens godkännande.

Denna överenskommelse är upprättad i två exemplar, varav parterna tagit varsitt.

Haninge den 2022

Stockholm den 10/5 2022

För Haninge kommun

För Gotska Fastigheter AB

.....

.....

.....

Anders Dahlström

Bilaga 1

Västerhaninge, Åby 1:27
Gotska Fastighets AB

Mellan Haninge kommun, 136 81 HANINGE, nedan kallad kommunen och Gotska Fastighets AB, org. nr 556648 9372, nedan kallad Bolaget träffas följande

ÖVERENSKOMMELSE OM MARKRESERVATION

§ 1 Syfte

Denna överenskommelse syftar till att skapa förutsättningar för utbyggnad av lokaler med handel, övrig verksamhet och bostäder nordost om korsningen Tungelstavägen/Åbyvägen inom på kartbilaga 1 markerat område.

§ 2 Detaljplan

För området gäller idag detaljplaner som medger parkeringsplatser på del av området och på resterande del park och gata. Kommunen ska föranstalta om ny detaljplan som medger upplörande av i § 1 nämnda projekt. Bolaget ska teckna ett plankostnadsavtal med kommunen och tillhandahålla alla för planläggningen nödvändiga utredningar och annat underlag såsom skisser för bebyggelse, planillustrationer, parkeringsutredningar, dagvattenutredningar o.s.v.

§ 3 Markreservation

Kommunen reserverar för Bolaget den del av fastigheten Åby 1:27 som markerats på bilaga 1. Villkor för sådan tilldelning, bl. a pris för mark, skall regleras i ett marköverlåtelseavtal innan detaljplan enligt § 2 antas. Markreservationen gäller till 2016-06-30.

§ 4 Upphörande

Skulle markreservationen ej leda till att förvärv av mark kommer till stånd är detta avtal till alla delar förfallet. Parterna ska stå för sina respektive kostnader.

§ 5 Giltighet

Denna överenskommelse är för kommunen bindande endast under förutsättning av kommunstyrelsens godkännande och beslut om planuppdrag.

Västerhaninge, Äby 1:27
Gotska Fastighets AB

Denna överenskommelse är upprättad i två exemplar, varav parterna tagit
varsitt.

Haninge den .....2013.

För Haninge kommun

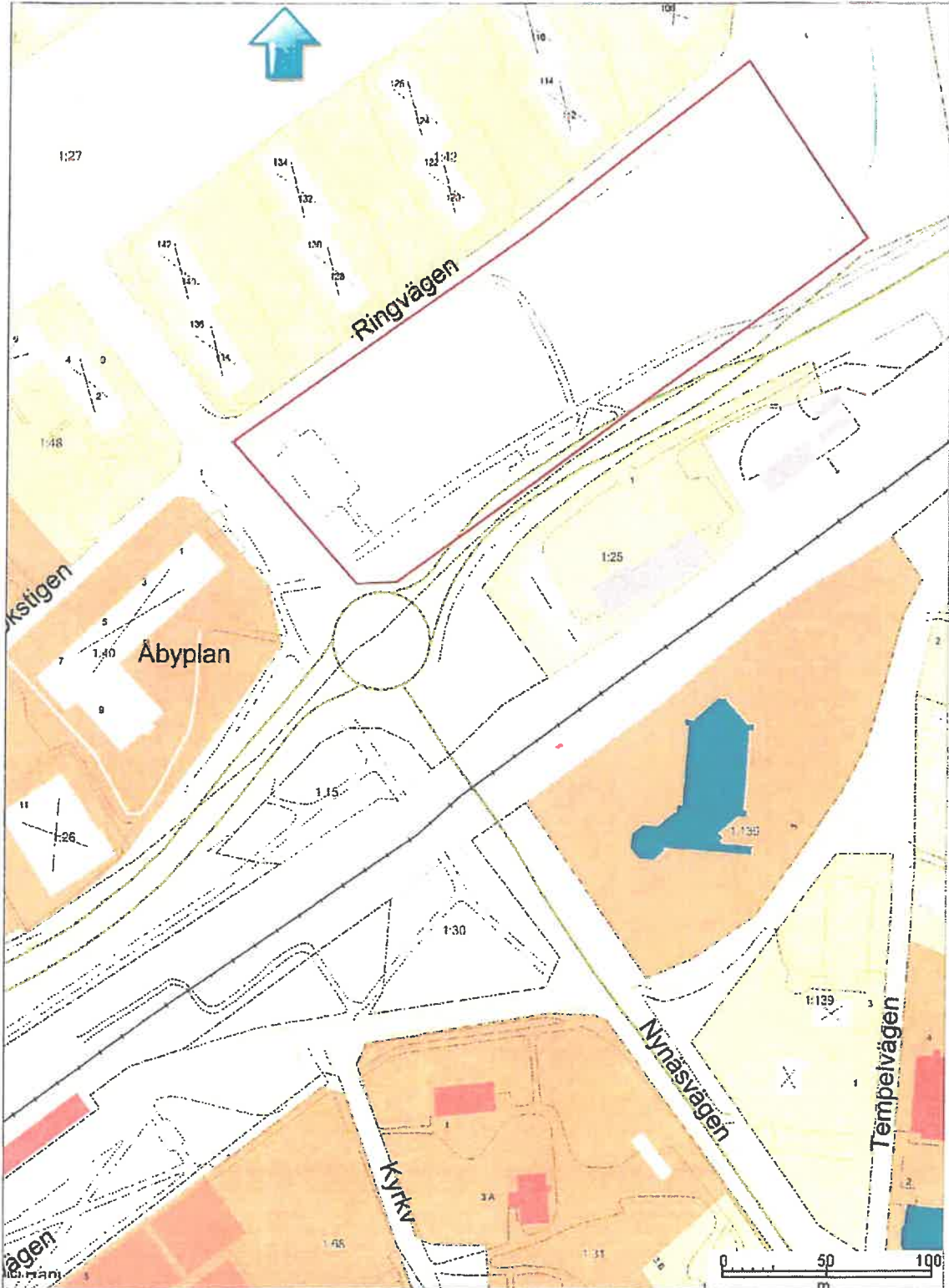
.....
Stellan Holm den *5/7*.....2013.

För Gotska Fastighets AB

Anders Carlsson
.....

Till "Bilaga 1" - Kartbilaga 1

OBS! Kartan osäker beträffande gränslägen. Höjdsystem: RH2000.

Skala:

1:2647

Svar på remiss för regional masshanteringsplan för Stockholms län

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. Remissen, Regional masshanteringsplan för Stockholms län, anses besvarad med vad som sägs i kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse.

Sammanfattning av ärendet

Länsstyrelsen Stockholms län har remitterat förslag till *Regional masshanteringsplan för Stockholms län* bland annat till Haninge kommun för besvarande.

Länsstyrelsen, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholm stad har i ett gemensamt projekt tagit fram en regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län. Det övergripande syftet är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet samt en regional samsyn om vilka åtgärder som behövs för att uppnå cirkulär och resurseffektiv hantering. Tre effektmål har preciserats och ligger till grund för tre mätbara delmål och elva åtgärder. Åtgärderna omfattar ansvarig aktör och sluttid för genomförandet.

Kommunstyrelseförvaltningen ser positivt på att en regional masshanteringsplan har tagits fram och att frågan om cirkulär masshantering nu accelererar. Planen är kortfattad och tydlig i sin beskrivning av såväl utmaningar som åtgärder vilket underlättar implementeringen i kommunen.

Kommunstyrelseförvaltningen vill framhålla att det är viktigt att lagstiftningen främjar en cirkulär och resurseffektiv hantering av massor. Det finns idag otydligheter i lagstiftningen som gör att schaktmassor, jord, sten och liknande klassas som avfall, istället för biprodukt. Kommunstyrelseförvaltningen anser därför att regelverk och tolkning av lagstiftningen måste vara tydligt för att möjliggöra en cirkulär och resurseffektiv användning av entreprenadberg och andra massor från byggprojekt. Kommunstyrelseförvaltningen anser därmed att Länsstyrelsen, i sin roll som tillsynsvägladande myndighet, behöver

tydliggöra vad som gäller för såväl kommun och region som för marknads aktörer.

Kommunstyrelseförvaltningen vill även lyfta fram att det finns flera möjligheter för att få till effektivare masstransporter i kommunen. Exempel på detta är god framkomlighet för byggtransporter på väg, att använda vattenvägen och att möjliggöra för tyngre fordon. För att effektivisera de tunga transporterna behöver också frågor kring bärighetsklasser, ytor för rangering av fordon och dispenser för tunga fordon utredas vidare.

Kommunstyrelseförvaltningen vill lyfta fram att näringslivets roll och vikten av samarbete med marknads aktörer kring masshantering behöver lyftas fram och bli tydligare i masshanteringsplanen.

Att starta ett masshanteringsråd för samverkan och arbete med cirkulär masshantering, är enligt kommunstyrelseförvaltningen den viktigaste åtgärden som föreslås. Ett gemensamt masshanteringsråd är helt avgörande för det fortsatta arbetet på operativ nivå.

Ärendet

Länsstyrelsen, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholms stad har i ett gemensamt projekt tagit fram en regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län.

I arbetet med att ta fram masshanteringsplanen har hinder, möjligheter och åtgärder för en mer cirkulär masshantering identifierats och arbetats fram gemensamt mellan Länsstyrelsen, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholms stad. Därutöver har dialog förts med andra kommuner, branschorganisationer och företag.

Det övergripande syftet med en masshanteringsplan för Stockholms län är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet samt en regional samsyn om vilka åtgärder som behövs för att uppnå cirkulär och resurseffektiv hantering.

Den regionala masshanteringsplanen ska utgöra ett underlag vid regional och kommunal planering samt vid samverkan kring masshantering mellan olika aktörer. Avsikten är också att alla berörda aktörer ska fatta beslut om att ställa sig bakom planens mål och åtgärder.

Tre effektmål har preciserats i masshanteringsplanen:

- En resurseffektiv, cirkulär och samhällsekonomiskt optimerad hantering av berg- och jordmassor.
- Hantering och transporter av massor sker med så liten klimat- och miljöpåverkan som möjligt.
- Bred regional samverkan som säkrar konkurrensneutralitet och lika villkor.

Utifrån effektmålen har tre mätbara delmål identifierats. De innebär att 90 procent av kommunerna i länet ska ha skrivit på en samverkansöverenskommelse i form av en masshanteringsplan under 2022. År 2024 ska 50 procent av kommunerna tagit fram riktlinje/strategi för cirkulär masshantering. Slutligen så ska det år 2025 finnas ett regionalt system som både är upprättat och i drift för att mäta och följa upp masshanteringen i länet.

Effektmålen ligger också till grund för en lista med elva åtgärder som omfattar ansvarig aktör och sluttid för genomförandet. Åtgärderna är indelade tematiskt i planeringsåtgärder, exploateringsåtgärder och miljö- och tillsynsåtgärder.

Föreslagna åtgärder:

- 1) Starta ett masshanteringsråd för samverkan och arbete med cirkulär masshantering.

Planeringsåtgärder

- 2) Uppdatering och utveckling av tematiskt kartmaterial som underlag till den regionala planen, RUF.S.
- 3) Etablera mellankommunal samverkan i planeringen kring masshanteringen.
- 4) Ytor och områden för masshantering planeras och beaktas i översiktsplaner.
- 5) Planera för hur masshantering ska hanteras i kommunala processer för att förebygga problem, minska masstransporter samt minska kostnader genom att ta fram / strategier för cirkulär masshantering i respektive kommun. Även kartlägga masshanteringsens kostnadsandelar i exploatering.

Exploateringsåtgärder

- 6) Inrätta masskoordineringsfunktioner.
- 7) Ta fram vägledning för cirkulär masshantering och effektivare transportlösningar i projektplanering- och projektering.

8) Hitta ett gemensamt (befintligt) digitalt verktyg för att synliggöra flödena av massor, samt kunna planera för mer cirkulär masshantering.

9) Se över och ta fram affärsmodell för ytor.

Miljö- och tillsynsåtgärder

10) Ställa krav på miljö, klimat och cirkulär masshantering i upphandlingar.

11) Genomför tillsynsvägledning inom tillsynsområdet till kommunerna med syfte att tillsynen ska vara likvärdig.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Byggprojekt som påverkar trafiken behöver samplaneras för att främja framkomligheten. Målet är att minska trängsel och klimatutsläpp samt att säkerställa att det går snabbt och smidigt att resa i Stockholms län. Kommunen ska vidta målmedvetna och systematiska åtgärder för förbättrad framkomlighet för transporter av betydelse för näringslivet.

Kommunstyrelseförvaltningen ser positivt på att en regional masshanteringsplan har tagits fram och att frågan om cirkulär masshantering nu accelererar. Planen är kortfattad och tydlig i sin beskrivning av såväl utmaningar som åtgärder vilket underlättar implementeringen i kommunen.

Kommunstyrelseförvaltningen ser stor potential i att en mer resurseffektiv hantering av massor kan bidra till effektivare användning av kommunens gator avseende transporter. 16 procent av alla lastbilstransporter i Stockholms län, vilket motsvarar omkring 24 000 lastbilstransporter dagligen, transporterar massor till och från våra byggarbetsplatser och täkter i länet (Trafikanalys 2019).

Kommunstyrelseförvaltningen vill framhålla att det är viktigt att lagstiftningen främjar en cirkulär och resurseffektiv hantering av massor. Avfallslagstiftningen är komplex och uppfattas som svår att förstå samt öppen för olika tolkningar. Det finns idag otydligheter i lagstiftningen som gör att schaktmassor, jord, sten och liknande klassas som avfall, istället för biprodukt.

Kommunstyrelseförvaltningen anser därför att regelverk och tolkning av lagstiftningen måste vara tydligt för att möjliggöra en cirkulär och resurseffektiv användning av entreprenadberg och andra massor från byggprojekt. Kommunstyrelseförvaltningen anser därmed att Länsstyrelsen, i sin roll som tillsynsvägledande myndighet, behöver

tydliggöra vad som gäller för såväl kommun och region som för marknadens aktörer.

Kommunstyrelseförvaltningen vill även lyfta fram fler möjligheter för effektivare masstransporter i kommunen, vilka kan belysas mer i handlingsplanen. Exempel på sådana är god framkomlighet för byggtransporter på väg, att använda vattenvägar och att möjliggöra för tyngre fordon. Det saknas en beskrivning i masshanteringsplanen av hur länets stora vattenytor och alternativa transportslag kan bidra till att uppnå planens mål. Framförallt bör den regionala masshanteringsplanen belysa möjligheten att använda vattenvägar till exempel genom lokalisering av masshanteringsytor i närhet till vatten och kajer med möjlighet till av- och pålastning av massor.

Kommunstyrelseförvaltningen vill lyfta fram att näringslivets roll och vikten av samarbete med marknadens aktörer kring masshantering behöver lyftas fram och bli tydligare i masshanteringsplanen. Privata aktörer agerar redan idag inom marknaden för masshantering till exempel byggföretag, entreprenörer och transportörer. Planens effektmål, delmål och åtgärder behöver ha en tydligare koppling till detta. Planen lyfter exempelvis fram att det finns ett flertal privata initiativ med lokal och cirkulär hantering av massor som till exempel kan gynnas av offentliga upphandlingar och möjliggörande av etableringar.

Parallellt med olika offentliga initiativ och projekt så sker det motsvarande initiativ inom den privata sektorn. Som exempel har SBUF (Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond) finansierat utredningar som Cirkulär hantering av massor i bygg och anläggningsprojekt (200214), Beslutstöd vid återvinning (200622) och har ett Entreprenörsråd för masshantering.

Kommunstyrelseförvaltningen vill peka på att detta är exempel på några privata initiativ där marknaden beskriver sina utmaningar och behov samt ger förslag på lösningar. Intressant är att det gemensamma målet är att öka återvinningen av massor och verkar för en cirkulär hantering. Kommunstyrelseförvaltningen anser således att förutsättningarna för att nå måluppfyllelse ökar om det fortsatta arbetet utifrån masshanteringsplanen görs i samarbete med de privata aktörer som redan idag finns på den aktuella marknaden.

Kommunstyrelseförvaltningen anser att åtgärd 1, *att starta ett masshanteringsråd för samverkan och arbete med cirkulär masshantering*, är den viktigaste åtgärden. Ett gemensamt masshanteringsråd är helt avgörande för det fortsatta arbetet på operativ nivå.

Kommunstyrelseförvaltningen vill lyfta att ansvaret för genomförande av olika åtgärder behöver tydliggöras i åtgärdslistan. Det bör förtydligas om en åtgärd ska samordnas eller om det finns åtgärder som ska hanteras av flera aktörer men individuellt. Detta för att minska risken för att aktörer väntar på att den ansvarige ska initiera arbetet. Det bör även tydliggöras i själva åtgärdslistan vilken aktör som är huvudansvarig för åtgärden, utöver att de står överst på listan.

Vidare är det otydligt vilka åtgärder som ska utgöra ett gemensamt arbete mellan flera aktörer eller ska utföras enskilt, till exempel *vägledning i projektplanering, affärsmodeller och definiera miljökrav i upphandling* (åtgärder 7, 9 och 10). Det bör till exempel förtydligas att när kommunerna står som ansvarig innebär inte det att alla kommuner ska samarbeta kring åtgärden utan kan jobba självständigt men lära av varandra, om det är vad som avses.

Åtgärderna *masshantering i kommunala processer och vägledning för cirkulär masshantering* (åtgärder 5 och 7) är väldigt lika och borde kunna skrivas ihop alternativt tydliggöra skillnaden mellan dem. Om det är tänkt att åtgärd 5 avser övergripande riktlinjer och åtgärd 7 avser handlingsplan på projektnivå så bör det framgå tydligare.

Angående åtgärden om *ytor och områden i översiktsplan* (nr 4) så anser kommunstyrelseförvaltningen att ytor för masshantering i största möjliga mån bör vara tillfälliga och strategiskt lokaliserade i områden med mycket exploatering. Sådana ytor kan inte pekas ut i översiktsplanen utan behöver följa kommunens utbyggnad för att finnas där behovet och nyttorna är som störst för stunden. Ytor för masshantering bör därför huvudsakligen tillgodoses i en löpande områdesplanering och samordning inom och mellan pågående och kommande exploateringsprojekt. Mellankommunal samverkan är också viktigt när närliggande utbyggnadsområden finns på olika sidor av kommungränserna.

Åtgärden om *gemensamt digitalt verktyg* (nr 8) avser behovet av digitala verktyg för att synliggöra flöden och få en bättre förståelse för var massor uppstår och vart de tar vägen. Kommunstyrelseförvaltningen håller med om att detta är viktigt för att rätt åtgärder ska kunna identifieras och genomföras. Kommunstyrelseförvaltningen vill dock framhålla att det är lika viktigt med digitala verktyg för samordning som för proaktiv markplanering. Både uppkomst och behov av massor behöver kartläggas för att lämpliga ytor för masshantering ska kunna tillgodoses. Kommunen har genom sina GIS-verktyg en bra bild över stadsutvecklingsprojekten, men denna behöver kompletteras

med information om vilka volymer och typer av massor som förväntas uppstå. För att det ska bli verklighet behöver metoder och krav på datainsamling tas fram. Kommunstyrelseförvaltningen anser att detta bör beskrivas i planen och att åtgärd 8 ska ändras till en planeringsåtgärd snarare än en exploateringsåtgärd.

Som komplement till del 2 avsnitt 9 vill kommunstyrelseförvaltningen lyfta fram att svårigheterna med att bygga med projektgenererade schaktmassor bör framgå tydligare. Generellt bygger kommunen enligt AMA (Allmän material- och arbetsbeskrivning) och massorna som används måste således ha rätt siktkurva. I masshanteringsplanen bör det framgå att det kan vara svårt att hitta avsättning för projektgenererade massor på grund av kraven i AMA.

Vidare vill kommunstyrelseförvaltningen lyfta fram vikten av att försöka minimera schaktvolymerna, genom att utföra geotekniska utredningar som optimerar schaktutförandet (utan att tumma på arbetsmiljön). Många projekt idag kontrollerar exempelvis inte befintlig fyllning med hänsyn till geotekniska egenskaper, vilket riskerar generaliserade och felaktiga antaganden. Detta medför bland annat onödigt flacka slänter vilket genererar onödiga schaktvolymer.

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår också att masshanteringsplanen kompletteras med en beskrivning av de massor som lämnas till olika deponier på grund av att de inte är tekniskt lämpliga som konstruktionsmaterial eller för att de innehåller föroreningar.

Kommunstyrelseförvaltningen vill även påpeka att frågan om bärighetsklasser i vägnätet och tunga fordon bör belysas i masshanteringsplanen. För att effektivisera de tunga transporterna behöver exempelvis frågor kring bärighetsklasser, ytor för rangering av fordon och dispenser för tunga fordon utredas vidare.

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår kommunstyrelsen att besvara remissen *Regional masshanteringsplan för Stockholms län*, med vad som sägs i kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse.

Ekonomiska konsekvenser

Besvarandet av remissen medför i sig inga ekonomiska konsekvenser.

Underlag för beslut

Ärendets tjänsteskrivelse daterad 2022-05-31

Förvaltning
Kommunstyrelseförvaltningen

Avdelning/Enhet
Avd. Samhällsplanering o ledn.

Handläggare
Stuart Rumbelow

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-31

Diarienummer
KS 2022-00322

Sida
8 (8)

Remiss för regional masshanteringsplan för Stockholms län

Beslutet skickas till:

Länsstyrelsen Stockholms län

_____

Magnus Gyllestad
Kommundirektör

Annica Lempke
Avdelningsdirektör

Från: Arbin Louise <louise.arbin@lansstyrelsen.se>
Skickat: den 29 mars 2022 17:31
Till: upplands.vasby.kommun@upplandsvasby.se; Vallentuna Kommun; Österåkers Kommun; Värmdö Kommun; Järfälla Kommun; info@ekero.se; servicecenter@huddinge.se; medborgarcenter@botkyrka.se; Salem Kommun; haningekommun; Tyresö Kommun; Upplands-Bro Kommun; Nykvarns kommun; kc@taby.se; kommunen@danderyd.se; Sollentuna Kommun; Stockholm Stad Kommunförvaltningen; Södertälje Kommun; Nacka Kommun; Sundbyberg Stad; kommunstyrelsen@solna.se; Lidingö Stad; Vaxholm Stad; kontaktcenter@norrталje.se; Sigtuna Kommun; Nynäshamns kommun
Ämne: REMISS Regional masshanteringsplan Stockholms län

Hej!

Länsstyrelsen, Region Stockholm, STORSTHLM, Trafikverket och Stockholm Stad har genom ett gemensamt projekt tagit fram en regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län.

Det övergripande syftet med en masshanteringsplan för Stockholms län är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet, och en regional samsyn om åtgärder som behövs för att uppnå cirkulär och resurseffektiv hantering. Planen ska även bidra till att miljö[1]och klimatpåverkan från masshantering minskar.

I arbetet med att ta fram masshanteringsplanen har hinder, möjligheter och åtgärder för en mer cirkulär masshantering identifierats i dialog och workshops med representanter från Länsstyrelsen, Region Stockholm, STORSTHLM, Trafikverket och Stockholm stad, samt kommuner, branschorganisationer och företag.

För att få en bra och användbar masshanteringsplan för länet är det viktigt att olika perspektiv och kunskap fångas upp och tas till vara, både från myndigheter, offentliga aktörer, kommuner, branschorganisationer och företag. Vi vill därför uppmuntra till att svara på remissen och bidra till arbetet med en regional masshanteringsplan för Stockholms län.

Masshanteringsplanen kommer att vara ute på remiss till den 10 juni. Vi kommer även ha en hearing den 12 maj 2022 för att svara på frågor om remissen.

REMISS: [Visning av publikation | Länsstyrelsen Stockholm \(lansstyrelsen.se\)](#)

Vänligen,

Louise Arbin
Projektledare
Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067, 104 22 Stockholm

Besök: Regeringsgatan 66
Telefon: 010-2231460
Mobil: 073 032 40 75
louise.arbin@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

[Länsstyrelsernas webbplatser](#)
[Så behandlar vi dina personuppgifter](#)

